

ПРОЧУТИТЕ

Казанова

ДЕРЕК ПАРКЪР

ДЕРЕК ПАРКЪР КАЗАНОВА

Превод: Юлия Чернева

chitanka.info

Повече от 200 години Казанова се ползва със славата на изящен развратник. Но малцина знаят, че освен неустоим любовник той е бил писател и дипломат, подвизавал се е като комарджия и шпионин, общувал е с прочути свои съвременници като Волтер, Екатерина Велика и мадам Помпадур. И още преди Жюл Верн е предвидил появата на автомобила, самолета и телевизията. В завладяващата биографична книга на Дерек Паркър са разкрити истинските мотиви и сложната природа на един необикновен авантюрист.

ЮРИЙ ДАЧЕВ

ПРЕДГОВОР

КАЗАНОВА — НЕПОСТИЖИМАТА СЯНКА

Джакомо Казанова умира през 1798 г., а прочутите му мемоари виждат бял свят чак през 1966 година. Разбира се, части от тях са издавани, макар цензурирани или пренаписвани, но, така или иначе, „самоописанието“ на великия любовник става достъпно четиво повече от век и половина след смъртта му. През това време монументалният градеж на мита за Казанова вече е стъпил върху исторически превратности, стремително променящи се нрави и моди и най-вече върху безсмъртното, непроменящо се човешко любопитство. Малко митове могат да се надяват на обезпечено бъдеще, както този за Казанова. Обяснението е толкова просто, че може би е излишно да бъде посочвано — любовните приключения никога няма да спрат да предизвикват любопитство. Струва си обаче да се уточни, че това обяснение не е единственото. Ако Казанова, освен легендарна сексуална мощ, не притежаваше и биография, враснала в политическия и културния живот на Европа, ако не сменяше със зашеметяваща бързина мръсните странноприемници с оперните ложи, затворите с императорските дворци, слугинските стаички със салоните на философи и посланици, за него щяха да се разказват само вицове, които вероятно той щеше да надживее. Казанова, ако използваме един омръзнал ни съвременен израз, живее в „Европа без граници“. Присмива се на Волтер, съветва Екатерина Велика, оплита се в приятелство с граф Калиостро и губи съревнованието с Гьоте за работа при Ваймарския херцог... Това допълнително обяснява защо от всички митове Казанова е понесъл най-много завист. Появата на мемоарите му отново изостря любопитството към него, отваря работа на изследователите му, но не променя едно вече „завършено“ отношение към Казанова, в което се смесват едноточено възхищение и многопосочна завист. Вече са факт многобройни романи, пиеси,

филми, които не пропускат да отбележат колко жалък е краят му в чешкия замък, където Казанова е прибран донякъде по милост. С годините човечеството се учи да се отнася почитателно към гениите, не и към Казанова. Милиони хора не се уморяват да го гледат как обича, как бяга, как пак обича, как пак бяга... Забележителното е, че рядко в това неуморно следене с поглед се появява симпатия. А четенето на мемоарите убеждава, че и приживе всяка стъпка на великия любовник е била следена почти с настървение. Съвременниците му са първите в армията от желаещи да го видят, слушат, съпреживеят подвизите му, да го оплетат в интриги, да кръстосват пред спалнята му, да доизмислят живота му...

Именно на това „доизмисляне“ противостои книгата на Дерек Паркър. В авторската позиция няма истерично доказване, че това е единствено верният образ на Казанова. Напротив — като изследовател, добре запознат с фалшификациите, които заедно с легендите правят истината в голяма степен непостижима, Дерек Паркър не настоява, че е успял да почисти вековните наноси върху лицето на прочутия венецианец. Но с изумителния си стремеж към точност, с пределната си овладяност, дори избягване на оценки, той ни представя забележителен животопис на Казанова, в който измислиците са максимално отстранени. Опирайки се най-вече на мемоарите, Дерек Паркър, разбира се, не им се доверява изцяло. Всяка мемоарна книга е белязана от изкушението да се доизмислиш, макар че точно това не е сред изкушенията, примамвали Казанова, дори и в годините, когато любовните му приключения оредяват и е принуден да понася подигравките на прислугата в чешкия замък. Според Дерек Паркър, Казанова, макар и с неизбежните неточности, е коректен в описанието на живота си. Авторът стига до този извод след изследване на огромно количество фактологически материал. Разбира се, тази книга не е сверяване на мемоарите с оцелелите документи, но и в това отношение открива нова черта от образа на Казанова — на почтен в отразяването на собствения си живот автор. Иначе Дерек Паркър сглобява образа на своя герой с амбицията, но и със скепсиса на историк. По тази причина иронията, която очевидно авторът притежава, проблясва рядко на страниците на тази книга, но за сметка на това той успява да ни убеди, че държим в ръцете си книга, която разчита на систематизиран доказателствен материал, а не на авторова фантазия. Точно с това

Дерек Паркър успява да отвори вратата за въображението на читателя. Факт е, че Казанова си купува карета, която нарича „Самота“ (Паркър посочва за какви пари и дори каква е равностойността им в днешни английски лири). По-късно Казанова, при поредното си финансово крушение, продава каретата, но това няма никакво значение. По свой избор читателят може да се възхити или присмее на поетичното име, но все едно — от мълчанието на времето вече е изкопчен детайл, който прави образа на Казанова осезаем. Паркър се пази от категорично мнение дали героят му има участие в написването на либретото на операта „Дон Жуан“, но ясно подчертава, че либретистът на Моцарт и Казанова са били приятели, срещали са се по времето, когато либретото е било създадено, и съществуват две страници с бележки за сцената между Дон Жуан и Командора, изписани с почерка на Казанова. Откриването и подредбата на документалните доказателства има смисъл и дотолкова, доколкото събужда въображението ни за примамливи, макар и недоказуеми хипотези. В това отношение книгата на Дерек Паркър предоставя богати възможности, именно защото е предпазлива на внушения и защитена като доказателства.

Разбира се, и тази книга, както и всички други, няма да „приключат“ пътя на каретата, наречена „Самота“. Той е проправен от човешкото любопитство, което надживява всичко. Авторът е наясно с това. Но сред стотиците автори, пробвали перото си върху живота на Казанова, Дерек Паркър стои с достойнството на изследовател. Струва си да погледнем с него към каретата на Казанова, която, както винаги, избързва напред, оставяйки ни с очи, подлютени от пушилка и завист.

Юрий Дачев

УВОД

Една вечер през 1763 г. Джакомо Казанова стои на Уестминстърския мост в Лондон, втренчен в мътните води на Темза, пълни с мръсотииите на града. Джобовите му са натезали от олово, което да го повлече към дъното, когато се хвърли в реката.

Този момент на отчаяние е едно от онези важни обстоятелства, които ни помагат да вникнем в характера му. Той е на път да се самоубие, не защото, подобно на други мъже, е беден, не може да си проправи път в живота, няма приятели или е преживял любовно разочарование, а защото красива млада жена с лоша репутация е интимничила с него, но не му е позволила да стигне до края. Казанова е разочарован не от любов, а от сладострастие и не е в състояние да го понесе. Непоправим женкар, той не може да се примири с факта, че е отхвърлен от жената, която харесва. Младата проститутка Мари Шарпийон е една от малкото жени, устояли на чара му. А Казанова не е изнасилвач. За него благосклонността е толкова важна, колкото и притежаването. Затова моментното отчаяние го завежда на моста Уестминстър.

Поколенията го помнят преди всичко като „голям любовник“. Той притежава загадъчността и сексуалното обаяние на неустоимия прелъстител. Неговите любовни авантюри са интригуващи, тъй като представляват ярко свидетелство за сексуалния и социалния живот в Европа през XVIII век. Те са изключително забавни и по нищо не отстъпват на най-гениалните комедийни сюжети на Голдони. И макар че всеки, който чете „Спомени“ на Казанова, веднага забелязва неразривната връзка между човека и мита, талантът му определено не се ограничава само до спалнята. Важно е да го видим в неговата цялост — мъж, чийто характер е толкова разнолик, че почти всеки ден от живота му, както става ясно от спомените, разкрива нови и нови прояви на коварство, щедрост, сладострастие, чар, лукавство, остроумие, проникателност, користолюбие и интерес към човешката

природа. Тъкмо когато насочим вниманието си към личността на един Казанова, внезапно пред нас се появява друг.

Очевидно той се нрави на почти всеки, с когото се запознава — не само на многото жени, които прелъстява — а често и на техните съпрузи и любовници, но и на хора, които далеч го превъзхождат в интелектуално отношение — Волтер, Екатерина Велика, Фридрих Прусски, папа Климент XIII и Бенджамин Франклин. Казанова обича да общува, особено с известни и влиятелни личности, и успява да спечели благоразположението им. Прави го не просто като им въздейства с чара си. Той води интелектуален живот и може да обсъжда теории за данъчно облагане с Фридрих Велики или пък предимствата и недостатъците на Грегорианския и Юлианския календар с Екатерина Велика. Въпреки безкрайните си любовни авантюри и интриги Казанова намира време да изнася лекции за Хораций и Омир в Римската академия и да прочете пред членовете ѝ одата си за страстите на Христос. В Швейцария, след спор с Волтер за достойнствата на Ариосто и Тасо, Казанова отива на разгорещена оргия с три красиви млади жени.

Седне ли да работи — обикновено, когато не е зает с поредната си любовница или не крои планове за набиране на средства, той е способен да мисли задълбочено и постига завидни резултати. Освен „Спомени“ в списъка на публикуваните му произведения влизат двайсет и пет тома и множество журналистически статии. Казанова е драматург и математик, разбира от химия, не му липсва проникателността на дипломат, работи върху либретата на първите френски оратории и доносници на Венецианската инквизиция. Той е човек на приятните усещания, обича хубавата храна, доброто вино, изисканите дрехи и охолния живот. Казанова е съобразителен и разсъждава бързо, а това му дава възможност да натрупа много пари, без да работи. Близо деветдесет процента от значителните му приходи през периода след публикуването на спомените му идват от дарения — изпросени или получени по друг начин. Животът му е разнообразен и противоречив, плетеница от професионална изобретателност и любовно лицемерие. Не е чудно, че Казанова се превръща в мит още приживе, мит е и сега — за онези, които знаят за него съвсем малко, освен името му.

Смята се, че най-голямото му постижение е написването на „Спомени“, най-откровената и любопитна автобиография през XVIII век и една от най-добрите на всички времена. Цяло щастие е, че разполагаме с издание^[1], което съперничи на „Дневника на Пепис“ от Р. Латам и У. Матюс и „Дневниците на Бозуел“ от Фредерик А. Потъл. Книгата на Казанова е написана по-интересно и откровенно и разбулва по неповторим начин социалните и сексуалните нрави през XVIII век. Но дали спомените му са наистина достоверни? Любовните авантюри, които той си спомня през годините на принудителното затишие в края на живота си, са описани с такива подробности, че читателите, а и биографите му, често са склонни да поставят под съмнение правдоподобността на неговите разкази за събития, случили се вероятно половин век, преди да ги напише.

Има обаче основателна причина да се предполага, че историите за живота му и тогавашната епоха са достоверни. Почти през цялото време Казанова води обширни записки, които оставя при приятели и любовници, но моли да му ги изпратят, когато започва да пише спомените си. Това са по-скоро откъслечни спомени, отколкото подробен дневник, с които не може да запълни някоя празнота. Понякога не си спомня точно фактите и прави хронологични грешки, поставяйки събитията по-рано или по-късно във времето, отколкото те реално са се случили. Но без съмнение като цяло повествованието в „Спомени“ е изключително точно. Винаги когато историците са поставяли под съмнение някоя случка, по-късно се е появявало доказателство, което я е потвърждавало.

Както ще стане ясно, за написването на тази книга, съм ползвал спомените на Казанова повече от допустимото поради липсата на достатъчно данни за живота му. Това е така, отчасти защото той не прави голяма кариера — за разлика например от Пепис, който е бил известен държавен служител и е играел важна роля в делата на Британския флот. На практика няма причина да се пише за него (макар да знаем, че е бил обект на клюки) и книгата му, тъй като има малко писмени сведения за това как е живял и какво е правил. За щастие спомените на Казанова са достатъчни, за да си изградим точна представа за него. Ако гледаме на него като на личност, а не като на летописец, сведенията, макар и пречупени през психиката му, са достоверни. Също като Бозуел Казанова има ясна представа за себе си

— за добродетелите и постиженията си, но и за недостатъците си — и не се колебае да се представя „с всичките си кусури“. Той описва не само проявите на младежка наивност (например по време на първото си посещение в Париж), но и глупостта, алчността, начина, по който прелъстява и мъже, и жени (злочестата мадам Д’Урфе е особено зрелищно описана), мащабите на финансовите си измами и сексуалните си връзки с представители на двата пола. Като се има предвид откровеността му, невъзможно е да смятаме, че се старал да скрие нещо за себе си.

Славата на Казанова на голям любовник, слухове за политически интриги, разпространявани от венецианските власти, както и основателните подозрения за участие в заговори и интриги, чрез които печели пари, хвърлят сянка върху таланта му на писател, политик, правителствен пратеник, делови човек и философ. Но съвременниците на Казанова, макар и понякога без желание, признават, че в крайна сметка той е необикновен човек. Прочутият австрийски държавник принц Шарл дьо Лин казва: „Няма нещо на света, на което той да не е способен.“ Граф Ламберг споделя, че познава „малцина, които могат да се сравнят с него по образованост, интелигентност и въображение.“ И накрая нека да се опитаме да разгледаме Казанова цялостно — като прелъстител и философ, картоиграч и предприемач, магьосник и шпионин, един от най-великите пътешественици през XVIII век, страстен любовник от Венеция, който прекарва по-голямата част от живота си в изгнание. Не го ли сторим, ще направим лоша услуга на една от най-интересните личности на осемнадесетото столетие.

[1] Преводът е на Уилард Р. Траск. — Бел.а. ↑

ПЪРВА ГЛАВА

ДА БЪДА ТАМ И ДА ИМАМ ОНОВА

1725 — 1743 Г.

В горещите летни месеци на 1723 г. в Италия Гаetano Джузепе Казанова, двайсет и шест годишен професионален танцър в театър „Сан Самуеле“ във Венеция, се запознава и се влюбва в красивата шестнайсетгодишна девойка Дзанета Фарузи. Това не е първата му любовна история. На осемнайсет години, той е очарован от актриса, известна като Фраголета^[1], напуска дома си и я последва на сцената. Там, макар че не е нито добър танцър, нито даровит актьор, успява да изкарва прехраната си. Семейството му е потресено от факта, че той е избрал подобна кариера. Бащата на Дзанета също е възмутен от връзката ѝ с човек, свързан с театъра. (Тази професия с известно основание е смятана за изключително непочтена, а танцърите — за жигола и проститутки.) Говори се, че той умира от срам три седмици, след като дъщеря му и любовникът ѝ се оженват на 27 февруари 1724 г. Година по-късно, на 2 април 1725, Дзанета ражда син и го кръщава Джакомо.

Казанова наследява фамилията си не от биологичния си баща, а от благосклонния съпруг на майка си. Смята се, че истинският му баща е Микеле Гримани, който произхожда от аристократично семейство, собственик на театър „Сан Самуеле“. Вероятно преди да се запознае с Гаetano, Дзанета е била любовница на Гримани. Родителите не проявяват особен интерес към детето. Майка му няма възможност да се сближи с него. След като съпругът ѝ я представя на сцената, тя бързо става изключително популярна. Дзанета е талантива и често отсъства от Венеция, тъй като играе в една уважавана гастролираща труппа с международна известност. После се заселва в Дрезден, където остава трийсет години до оттеглянето си от сцената през 1764 г. Джакомо не е близък с нея и всъщност няма възможност да я опознае.

Второто дете на Дзанета също е извънбрачно — заченато и родено по време на турне в Лондон през 1727 г. Смята се, че Франческо е син на Уелския принц, по-късно крал Джордж II. Няма съмнение обаче, че Гаetano е баща на другите й три деца — Джовани Батиста (роден през 1730), Мария Магдалена Антония Стела (1730) и Гаetano Алвизио (роден през 1732 след смъртта на баща си). Франческо и Джовани са, общо взето, добри художници. Франческо рисува предимно пейзажи и батални сцени, а Джовани става директор на Дрезденската академия за изящни изкуства.

Най-забележителната личност в ранните години на Казанова е баба му Марция Фарузи. Първото паметно събитие, което той отбелязва в „Спомени“, се случва през 1733 г., когато е на осем години. Изведнъж му потича кръв от носа — и то така обилно, че разтревожена, баба му го завежда при старица на остров Мурано. Хората я смятат за вещица и може би с основание, ако вярваме на спомените на момчето — възрастна жена с котка в ръце, заобиколена от още пет-шест мъркащи котки. Най-напред старицата затваря Джакомо в сандък, където го оставя известно време, ужасен от странни викове, заклинания и тропот. После отваря сандъка, съблича детето, увива го в чаршаф, просмукан от дима на горящи билки, натрива челото му с мехлем и му дава захаросани сливи. Накрая го изпраща у дома, макар че носят му още кърви, и му обещава, че през нощта ще го споходи красива жена и „от нея ще зависи моето щастие“. И през нощта при Джакомо наистина идва красива жена, облечена с изящни одежди и с блестяща корона на главата. Тя се появява през комина, сядва на леглото му, изсипва няколко кутийки върху него, целува го и изчезва.

Сънят оказва необикновено въздействие върху Джакомо. Преди това развитието му е бавно, той е разсеян и не може да се научи да чете и пише. После обаче паметта му изведнъж се засилва и (според собствения му разказ) за по-малко от месец се научава да чете. Случката разпалва и неговия интерес към окултизма — интерес, който по един или друг начин му е полезен през по-голямата част от живота му. Но кървенето от носа продължава и Джакомо губи по литър кръв на седмица. Приятел на Микеле Гримани пише на един лекар в Падуа, който го съветва да отведе момчето извън Венеция, където въздухът му действа зле (много разумен съвет).

По същото време Гаетано Казанова умира от възпаление на мозъка, влошено от намесата на некомпетентни лекари. Преди смъртта си той моли абат Гримани да се грижи за семейството му. Микеле, биологичният баща на Джакомо, и двамата му братя Франческо и Джовани се съгласяват (впоследствие Джовани забравя за обещанието си). Гримани убеждава бабата на Джакомо, че за момчето е по-добре да отиде в Падуа заради здравословното му състояние и за да получи образование там. По онова време децата на актьорите не си губят времето да ходят на училище, а започват да си изкарват прехраната колкото е възможно по-рано. На Джакомо му провървява, получавайки възможност, каквато биха имали само деца на семейства от средната и висшата класа.

На 2 април 1734 г. абат Гримани и синьора Фарузи придружават момчето по време на осемчасово пътуване по канала Брента. Ако разказът му за пътуването е достоверен, става ясно, че още в ранна възраст Джакомо проявява различен поглед към света. Той дреме на дъното на лодката, но се събужда и виждайки минаващите край него дървета, решава, че те се движат. Когато му обясняват, че всъщност се движи лодката, той отговаря, че така му се е сторило. После заявява, че не слънцето се движи на небето, а по-скоро се движи земята. Баба му е възмутена от тази безбожна мисъл, но Гримани е направо смаян.

Джакомо е настанен в пансион в Падуа с три други момчета на неговата възраст. Баба му плаща на хазяина шест цехини^[2] — около 196 английски лири по курса през 2001 г. — за храна и дрехи за шест месеца, докато се лекува и учи в училището на Антонио Мария Гоци, млад абат и доктор по канонично и гражданско право. Деветгодишното момче се чувства изоставено и никога не забравя мъката си. В спомените си той пише, че семейството му се е „отървало“ от него.

Всъщност Джакомо няма причини да бъде благодарен. Първия ден, след като баба му с обич се сбогува с него, мърлява и развлечена жена го завежда на тавана, където ще живее с три други момчета и прислужницата — немарливо селско девойче. В стаята гъмжи от плъхове и въшки. На долния етаж, където децата се хранят, има само една глинена кана с вода, в която са варени чепки от грозде. Сребърната лъжица и вилица на Джакомо изчезват и той яде с ръце сушената риба и ябълката, които му се полагат. Когато поисква чиста

риза, му отговарят, че може да сменя дрехите си само веднъж седмично, в неделя.

Учителят му Гоци е добър човек, на двайсет и шест години, който живее с родителите си (баща му е обуцар като починалия дядо на Джакомо). Тринайсетгодишната му сестра е известна като Бетина. Смята се, че той е потискал хомосексуалните си наклонности^[3], но предположенията, изглежда, се основават единствено на факта, че Гоци остава ерген, обича музиката (научава ученика си да свири на цигулка) и мрази жените — с изключение на майка си, която обожава. В мемоарите си Казанова не намеква за нищо непочтено, дори изтъква „безукорните“ навици на свещеника. Учителят несъмнено е симпатичен. Изтощението на Джакомо го озадачава и отначало той смята обяснението му, че не може да спи заради въшките и плъховете в леглото си, за оправдание. Когато обаче вижда ухапванията от въшки по тялото на ученика си, се убеждава, че той не го лъже, но не е в състояние да направи каквото и да било. С парите, които е платил, Джакомо може да очаква да живее само в такива условия.

Въпреки всичко здравословното му състояние значително се подобрява — заради чистия въздух в Падуа и защото измисля начини да краде храна, която скоро укрепва организма му (за няколко дни момчето поглъща петдесет пушени херинги, които намира в кухнята на пансиона, и редовно яде сурови, току-що снесени яйца от кокошките на двора). Той обича работата в училище и е добър ученик. Очевидно интелигентният му преподавател разбужда неговата любознателност и пъргав ум. Джакомо е любимец на доктор Гоци, който му обръща специално внимание и го насърчава. Вероятно момчето спечелва благосклонността на учителя си с прословутия си чар, но едва ли е било само това. Гоци вижда и природната интелигентност на своя ученик. Скоро Джакомо започва да проверява работата на другите момчета (и да взима от тях храна, защото им помага в уроците). След известно време, с помощта на Гоци, той пише писма на Гримани и на баба си и разказва за условията, при които живее. Абатът му отговаря да не бъде толкова неблагодарен, но госпожа Фарузи незабавно пристига в Падуа, взима го от пансиона коптор, урежда да обръснат главата му, за да се отърве от въшките, и го изпраща да живее при доктор Гоци (който му дава неподходяща руса перука, за да скрие голата си глава).

Шест месеца по-късно Джакомо е единственият ученик в училището. Другите напускат, защото Гоци посвещава времето си само на него. Той е идеалният ученик — схватлив, с неутолим стремеж към знания и вече обсъжда с учителя си въпроси на астрономията, философията и дори на религията. (Как е възможно Бог да е създал вселената от нищо. Това е нелепо!) Ранният интерес на Джакомо към теологията е съпроводен от също толкова преждевременен интерес към секса. В библиотеката на Гоци има една забранена книга — *Satyra sotadica de Arcanus Amoris et Venus* от Никола Шорие, прочуто еротично произведение, което Казанова прочита и заявява, че му е харесало, макар и на толкова ранна възраст. Добрият доктор очевидно не прави нищо, за да попречи на друг член на семейството да разшири познанията си в тази област. Вероятно той не забелязва последиците, когато казва на сестра си Бетина да се грижи за момчето, да пере дрехите му и да се старае винаги да е чист и спретнат. Джакомо е възхитен от вниманието на „най-хубавото момиче“ в Падуа, както пише на майка си. Тя се радва, че някой, когото синът ѝ харесва, се грижи за него, и изпраща на Бетина коприна и ръкавици. Момчето удвоява старанието си и ходи при момчето да реши косите му, преди да е станало от леглото. Скоро грижите ѝ стават по-интимни.

„Тя идваше при мен всеки ден да ме реши и понякога това ставаше, още преди да съм станал от леглото; казваше, че нямала време да ме чака да стана. Миеше ми лицето, врата и гърдите; даваше ми детински милувки, които считах за невинни и които ме караха да се укорявам, защото ме възбуждаха. Понеже бях три години по-млад от нея, струваше ми се, че тя нищо не си мисли, когато ме милува, и се ядосвах, че аз си мислех нещо. Когато, седнала върху леглото, ми казваше, че съм напълнял и се убеждаваше с ръцете си в това, тя ме възбуждаше много силно... Тогава се ядосвах сам на себе си, задето не се осмелявах да правя същото с нея, но същевременно се радвах, че тя не забелязва колко голямо желание имах за това.“^[4]

Не след дълго пристига нов ученик — петнайсетгодишният Кордиани, син на фермер. Казанова го смята за груб, невеж, глупав и с лоши обноски. Кордиани обаче е запознат с въпросите на секса и Бетина започва да му обръща голямо внимание. Джакомо се държи хладно с нея и я лишава от сутрешните милувки. Тя го обвинява в ревност — непознато за него чувство. Но момчето няма намерение да

позволи на първия си ученик да я отхвърли и скоро след пристигането на Кордиани занася на Казанова чифт бели чорапи, които е изплела за него, и го моли да ги пробва, за да види дали не се нуждаят от поправка. Първо обаче трябва да измие мръсните му крака, за да не изцапа чорапите. Тя го прави и той изпитва първия си оргазъм.

Силното преживяване, естествено, го смущава. В края на краищата Джакомо е само на единайсет години. Той мисли, че е „обезчестил“ Бетина и нейното любезно, гостоприемно семейство, и че сигурно трябва да се ожени за нея. Чувството му за вина нараства, когато Бетина престава да го посещава сутрин. Тя вероятно също изпитва вина. Може би това означава, че го обича? Инак не би го докоснала нарочно там? Разсъждавайки за това, Джакомо стига до извода, че колкото и невероятно да изглежда, Бетина трябва да е изпитала същото възхитително усещане като него.

Тази случка определя насоката на сексуалния живот на Казанова. От ранна възраст той осъзнава, че като бъде там и има онова, може да доставя огромно удоволствие на момичетата. Удовлетворението от любенето зависи до голяма степен от удовлетворението, което партньорките изпитват от неговото ухажване. Това вероятно е една от причините за успеха му като любовник, защото малцина мъже през XVIII век са се интересували от удоволствието на любовниците си. Както казва един познавач по въпроса, сексуалната активност по онова време се изразява в „мъжът отгоре, жената отдолу, малко игра, бърза еякулация и мъжко безразличие към женския оргазъм“.^[5] Казанова прави изключение. Освен това той обича да бъде прелъстяван или да си позволява да мисли, че е така. Макар да го смятат за велик прелъстител, той предпочита да се смята за жертва. Насладата от удоволствието на партньорките му е белег на нарцисизъм, но при него никога не стига до крайност (макар че се проявява другаде — например в прекалени грижи за външността и дрехите). Важна е отчасти и причината за една от най-привлекателните му черти: за разлика от съвременниците си, Казанова не се натрапва на жените.

За Джакомо има само един начин да потвърди съмненията си, че Бетина също се радва на компанията му. Той ѝ изпраща послание, че през нощта ще остави откритата вратата на стаята си и ще я чака. Тя обещава да отиде при него, но не се появява и на зазоряване той вижда Кордиани да излиза от стаята ѝ.

Следва поредица от драми. Бетина се страхува, че Казанова ще ѝ измени, и се преструва на обладана от зли духове, за да избегне подозренията, че забавлява сина на фермера. Гоци урежда посещение на заклинател. Бетина казва на Джакомо, че Кордиани я е заплашил да каже на Гоци за интимностите между нея и по-младото момче. После Бетина се разболява от шарка и това слага край на всичко. След като оздравява, тя се омъжва за обуцар. Макар че Казанова не я вижда години наред, през 1776 г. е извикан на смъртния ѝ одър.

Целият този емоционален смут не се отразява на учението на Джакомо. От училището на Гоци той отива в Университета на Падуа на площад „Дел Бо“ и го завършва на шестнайсет години. Там учи философия на морала, химия, математика и право. Оказва се, че най-добрият му шанс да направи кариера е като стане адвокат по канонично право и Джакомо чете ненаситно и изучава не само общоприети трудове, но и магия и окултни науки, особено кабала, и разширява познанията си в областта на еротиката. Казанова живо се интересува от медицина и по-късно съжалява, че не е направил кариера в тази област, макар да става ревностен и често инстинктивно добър лекар любител. Изглежда, връзката му с Бетина за момента остава единственият му физически контакт с жена. Въпреки че се сприятелява с група буйни състуденти, които го посвещават в хазарта и алкохола, той твърди, че не е бил с проститутки, защото не среща „нито една, която да е така хубава като Бетина“^[6], а и е, общо взето, взискателен в избора си на жени.

* * *

През октомври 1739 г. Джакомо се връща във Венеция и живее с брат си Франческо, който учи изобразително изкуство. Следващата година е ръкоположен за свещеник. По онова време мнозина млади мъже се занимават с право. Църквата е приемливо, удобно и безопасно място за онези, които не успяват да се утвърдят като юристи. Това, че Джакомо става свещеник, не му пречи да се наслаждава на живота, нито дори да се ожени, ако иска. Църковните му задължения са малко и могат да бъдат пренебрегнати — помага на духовниците по време на служба, за което не получава нито пари, нито уважение. Той е на най-

ниското стъпало в църковната йерархия, откъдето има възможност да се издигне, стига да е достатъчно амбициозен.

Казанова става истинско конте. Висок, с мургаво лице, с черни, напудрени, напарфюмирани и изящно накъдрени коси, той спечелва благоразположението (талант, който винаги е притежавал) на седемдесет и шестгодишния венециански сенатор Алвизи Гаспаро Малипиеро. За Малипиеро се знае малко, освен че е един от сто и двайсетте сенатори на града. Предполага се, че е произхождал от аристократичен род и е наследил богатство, тъй като никъде не се споменава, че е работил. Той се движи в най-изисканите среди в града и научава Джакомо на много неща за хубавите храни и вина, а също и как да се държи в обществото. Казват, че в разцвета на силите си сенаторът ерген (вече беззъб и сакат) е имал двайсет любовници и още е забавлявал красиви жени в дома си на Канале Гранде. Казанова отбелязва, че те са „използвали добре най-хубавите си години“^[7] и несъмнено с удоволствие биха научили на обноски толкова обаятелен млад мъж.

За амбициозния младеж с малко средства е важно да се сприятели с някой богат благородник (комбинацията между прилагателното и съществителното е задължителна), който да му помогне да се издигне. И това е почти последният период във венецианската история, когато подобно нещо е относително лесно. През XVIII век Венеция е все още средище, което привлича художници и архитекти от целия западен свят, а също и композитори и певци, гастролиращи в десетте опери на града. Търговците и благородниците обаче започват да усещат затрудненията от икономическия упадък. Продължителните войни с Турция изпразват градската хазна. Венеция изгубва политическото си надмощие в Италия и Средиземноморието, в резултат на което търговията запада. В средата на XVIII век градът е все така прекрасен, но обеднял. Броят на просяците достига дванайсет хиляди и слугите са отчаяно вкопчени в работните си места в домовете на аристократични семейства, които живеят в бавно рушащи се дворци, а някога доходните им имения изсмукват парите им. Все още обаче има богати възрастни хора, чието покровителство може да се потърси. Малипиеро обича младите и Казанова е един от онези, които взима под крилото си.

В двореца на Канале Гранде Джакомо се превръща в нещо като домашен талисман. Той е любимец на жените, красив аксесоар и има предимството, че макар и едва петнайсетгодишен, умее да води светски и често остроумен разговор. Енорийският свещеник го упреква, че полага прекалено много грижи за външността си, че прекарва часове наред да къдри дългите си, лъскави коси и харчи много пари за благоуханни помади. Казанова му отговаря твърде дръзко, в резултат на което, свещеникът се промъква в стаята му, докато спи, и отрязва косите му. Изпаднал в истерия от гняв, младежът решава да съди свещеника, тъй като в този вид не може да отиде дори на вечеря. Вместо да му се присмее, Малипиеро го изпраща при бръснаря си, за да поправи нанесените щети. Така Джакомо отива на вечеря, горд, че демонстрира нова мода в прическите.

Скоро пред Казанова се открива изненадваща и перспективна възможност. Сенаторът Малипиеро има правото да избере проповедник за неделна служба в църквата „Сан Самуеле“ и поканва Казанова, който още не е навършил шестнайсет години. Джакомо е самоуверен и твърдо решен да смае всички. Убеден, че съдбата му е отредила да стане най-известният проповедник на века, той се втурва към къщи, за да подготви проповедта си.

Когато я прочита на отец Джовани Тозело, свещеника, отговарящ за „Сан Самуеле“, горкият човек е направо слисан. Оказва се, че Казанова е взел текста не от Библията, а от „Послания“ на римския поет еретик Хораций: „Задето очакваното благоволение не отговаряше на заслугите, тя плачеше.“^[8] Вероятно той хитро си прави сметката, че богомолците ще оценят достойнствата му, макар че главната тема на проповедта е коварството на човечеството, съпротивляващо се на божествения план на Всевишния. Несъмнено много похвална идея. Казанова обаче цитира не само Хораций, но и други писатели еретици като Сенека, Ориген и Тертулиан. А това вече е недопустимо! Ала противно на мнението на Тозело, когато същата вечер Джакомо прочита проповедта на гостите в дома на Малипиеро, всички го аплодират еднородно, а след няколко дни свободомислещите богомолци в църквата напълно възприемат подобна гледна точка. Доколко дамите от паството на отец Тозело са смаяни от знанията на младия мъж и доколко от външността и чара му, не става ясно, но когато клисарят изсипва кесията за дарения, се оказва, че в нея е имало

значителна сума^[9], както и няколко бележки от дами, които изразяват възхищението си. (В „Спомени“ Казанова гневно пише, че една от анонимните бележки „ме подтикваше към погрешна стъпка, която ще отмина с мълчание.“^[10] Той е изключително дискретен по отношение на авантюрите си и вероятно в случая не споменава интересна история.)

Не е чудно, че Джакомо започва сериозно да мисли за поприще на проповедник. След необещаващото начало той решава да спечели благоразположението на свещеника и редовно ходи при него за съвет. Посещенията му са свързани и с присъствието на Анджела Катерина, племенницата на отец Тозело, в която се влюбва. Въпреки първоначалните си възражения, чичо ѝ е силно впечатлен от проповедите на младежа (и вероятно от размера на даренията). Няколко седмици след първия му триумф той отново го поканва да проповядва. Казанова е сигурен в успеха си, но този път е прекалено самоуверен. В деня, в който трябва да проповядва (19 март 1741) той е на обяд с познати благородници. Малко преди четири часа, когато трябва вече да е в църквата, се налага клисарят да отиде да го търси. „С пълен стомах и разгорещена глава аз изтичвам до църквата и се качвам на амвона. Казах въведението много добре; но едва бях казал първите изречения от темата, не знам вече какво говоря и какво трябва да кажа. Опитвам се насила да продължа. Това, което съвсем ме обърка, беше едно замайващо мърморене между неспокойните слушатели, всеки от които бе забелязал моето нещастие. Видях някои да напускат църквата и мислех, че чувам смехове; забърках се съвсем и загубих надеждата да се измъкна с достойнство от това неприятно положение. Невъзможно ми е да кажа дали се престорих на припаднал, или наистина припаднах. Знам само, че се строполих първо върху амвона и ударих силно главата си в стената. Бих предпочел да умра. Двама църковни служители притичаха и ме отнесоха в църковната канцелария; без да кажа никому дума, взех мантията и шапката си, отидох вкъщи и се затворих в стаята си.“^[11]

На другия ден Казанова заминава за Падуа и се връща едва когато решава, че неприятната случка е забравена.

* * *

През следващите дванайсет месеца Джакомо получава няколко житейски урока. Първият е през есента на 1741 г., когато се връща във Венеция и посещава графиня Монте Реале в имението ѝ в Пазеано, на петдесетина километра североизточно от Венеция. Там той среща красиво четиринайсетгодишно момиче, дъщерята на пазача на имението. Без да я е канил, Лучия заявява, че ще му бъде прислужница, и тъй като стаята му е на партера, тя има възможност да влиза и излиза безпрепятствено. Сутрин тя идва още по нощница, сядва на леглото му и му помага да облече халата си.

Може би Лучия се е различавала от другите момичета на нейната възраст, сблизихи се с Казанова през живота му, мислейки го за богат. Вероятно майка ѝ е знаела за нейните намерения. Но за Джакомо Лучия е целомъдрена — красиво момиче, което го смята за неустоим, както той нея, нещо като Бетина, но без лицемерието ѝ. И много скоро той се влюбва в нея. Или поне така си мисли, доколкото е способен да се „влюби“. Вероятно Казанова така и не разбира какво означава да си „влюбен“, по начина, по който го възприемат повечето хора. Джакомо я намира за очарователна, хубава, привлекателна и изпълнена с желание. Поканва я в леглото си и тя с радост се съгласява. В края на краищата той е свещеник и добър човек. Не би си позволил волности с нея. Лучия е толкова безкористна, а родителите ѝ — така дружелюбни, че Казанова се чувства виновен само при мисълта да се възползва от нея. Макар че тя идва в стаята му единайсет нощи поред, двамата лежат прегърнати. Девойката му позволява интимни милувки, но остава девствена, когато, макар и неохотно, той се връща във Венеция.

Седем месеца по-късно Джакомо отново отива в Пазеано и разбира, че месец, след като е заминал, Лучия е прелъстена от (или може би е прелъстила) един от прислужниците и е избягала с него.^[12] От този момент той никога повече не прави грешката да бъде прекалено деликатен, когато има до себе си очевидно изпълнена с желание жена.

Подчертаният му интерес към секса го завладява напълно. От спомените му става ясно с какво нетърпение минава от една авантюра към друга, колко малко време отделя за подготовката си за свещеник (баба му и майка му все още смятат, че се е отдал на това поприще) и колко дълго прекарва в ухаждане на млади жени. Биографите му, които предполагат, че въпреки доказателствата, сексът е на заден план сред

интересите му, грешат. Колкото и да се опитваме да открием „по-сериозен“ интерес на страниците на „Спомени“, се оказва, че такъв няма. Не може да се твърди, че Казанова не се е стремил да „се издигне“, да си създаде връзки с известни личности или да печели пари, нито че няма интелектуални потребности. Но през целия си живот той се отдава по-скоро на сексуални наслади, отколкото на нещо друго и за това можем да съдим по спомените му, когато описва някое историческо събитие или личност.

За щастие Казанова е проницателен наблюдател на човешкия характер и разказва не само за интересните и пикантните подробности около любовните си връзки. За него всяка млада жена е личност със своя индивидуалност, а не просто тяло в понякога комичния любовен танц. Това превръща иначе скучния рецитал на завоеванията му в интригуващ документ, често разкриващ истинската същност на любовниците му и на самия него.

Анджела не е така красива и привлекателна като Лучия, но Казанова продължава да се среща с нея и се опитва да я склони да се люби с него. Тя обаче не е особено въодушевена, но двете ѝ приятелки, Нанета, на шестнайсет, и Марта Саворнян, на петнайсет години, момичета с аристократичен произход, очевидно се възхищават на Джакомо много повече. Всъщност те флиртуват с него толкова открито и пламенно, че това не убягва дори на отец Тозело, който предупреждава Казанова за опасностите от сближаването с представителки на женския пол. Ала нито Джакомо, нито момичетата се вслушват в съвета му. Казанова спечелва благоразположението на синьора Катерина Орио, младата леля на графините, успява да си издейства да го покани в дома си и влиза в спалнята на момичетата заедно с Анджела. Трите девойки не устояват на изкушението да подразнят шестнайсетгодишния младеж и го докарват до сълзи от отчаяние. Нанета и Марта обаче явно го смятат за неустоим и след седмица отново го поканват в спалнята си, където той загубва девствеността си. После всички сядат в леглото „с костюми от златния век“, наслаждават се на среднощно угощение с хляб и сирене, заклеват се във „вечно приятелство“ и прекарват остатъка от нощта във „взаимни доказателства на нашата страст“^[13].

Няколко дни по-късно те му изпращат парче восък, в което има отпечатък от ключа на къщата, за да си направи дубликат и да прекарва

нощта с тях, когато пожелае.

Няма съмнение, че сестрите Саворнян са прелъстени доброволно. Момичетата във Венеция през XVIII век още в ранна възраст забелязват, че сексуалният морал не е на първо място сред добродетелите на възрастните. Така Казанова преодолява скрупулите, които му попречват да се възползва от Лучия. От този момент той е доволен да бъде Казанова, любовникът, от външността, интелигентността и остроумието си, без да е прекалено високомерен. Самочувствието е част от обаянието му и той е привлекателен любовник, щастлив от изключителната си мъжественост. Ако някой смята, че възбудата често го довежда до преждевременен оргазъм, то трябва да отбележим, че Джакомо се възстановява бързо и любовниците му няма от какво да се оплакват, особено когато по време на втория или третия път усилията му продължават твърде дълго. Той не принуждава жените да се любят с него. Всъщност се отвращава от мисълта за насилие в леглото. Предпочитанията му са недвусмислени (като изключим няколко хомосексуални връзки). Казанова участва в оргии, но винаги след това се чувства неловко.

* * *

Казанова става известен в относително ограничени светски кръг във Венеция, където интересът към красивия и преждевременно развит млад мъж е значителен. Всяка представа за него като сериозен ученик за свещеник би била погрешна. Няма доказателства да е приемал религиозното си обучение по-сериозно, отколкото е необходимо. Издигането на Казанова в църковната йерархия е все още най-вероятният начин да си изкарва прехраната, но според него светският живот в града е твърде забавен, за да се изкуши да прекарва часове наред над богословски писания. Освен това той започва смътно да осъзнава, че някои мъже водят лесен живот, стига да използват остроумието си. Мнозина например се посвещават на хазарта. Други не правят нищо, освен да придружават богати жени на светски събития и после да ги изпращат до дома.

Казанова започва да разбира „механизма“ на венецианското общество, а и на по-широкия свят и да разграничава различните

прослойки. Все още обаче не е научил значението на тактичността, което ясно проличава от случка след представянето му на една от най-известните куртизанки в града, Джулиета, прочута като Кавамаки, „чистачката“, защото баща ѝ е уличен метач.^[14] Тя е на около осемнайсет години и е много търсена. Говори се, че маркиз Джакомо Санвители, виден държавник, е платил сто хиляди дуката за нейната благосклонност. Казанова обаче смята, че Джулиета прекалява с грима и устните ѝ са непривлекателни, а ръцете и краката — твърде големи. Според него тя не струва сто хиляди дуката. Една вечер този въпрос е повдигнат в гостната на Малипиеро и Казанова не се притеснява да изрази мнението си. Той казва, че Джулиета няма изискани маниери и притежава само един талант. Малипиеро го предупреждава, че думите му със сигурност ще стигнат до ушите ѝ. Така и става. Следващия път, когато Джакомо я посещава, тя грубо го отблъсва.

Не след дълго Джулиета наема голяма стая в къщата, където живеят Джакомо и брат му (осигурена им от семейство Гримани), за да организира бал. По време на увеселението предлага на Казанова да разменят дрехите си — тя да облече свещеническите му одежди, а той — роклята ѝ. Джакомо е заинтригуван и с удоволствие ѝ помага да нахлузи панталоните му, но не устоява на изкушението и погалва гърдите ѝ, докато оправя яката на ризата. (Казанова пише, че Джулиета е жена, за която са платили сто хиляди дуката и „си струва труда да бъде разгледана по-подробно.“)^[15] Тя отново го отблъсва и когато смъква панталоните си (които не е искал да събува), за да облече роклята ѝ, той внимава да не издаде интереса си към нея. Джакомо се опитва да я целуне, но Джулиета се противи. Казанова стига до оргазъм. Тя се преструва на ядосана. Колко първерзно, мисли си той. Всяка „порядъчна“ жена в подобно положение би допуснала, че ще има поне бързо опипване. Но куртизанката трябва да дразни мъжете.

След като той се съвзема, двамата слизат в салона и танцуват. Джакомо е доволен, защото всички предполагат, че я е обладал. Но когато се качват горе да се преоблекат и Казанова прави още един опит, тя му удря плесница. Въпреки че наплисква лицето си със студена вода, отпечатъкът от ръката ѝ ясно личи, когато се връща при гостите. Така Казанова разбира, че колкото и да е неустоим, не може да се сравнява с професионалистка. Научава и нещо за себе си —

склонността да облича женски дрехи, която остава до края на еротичния му живот.

Известно време след тази случка (не се знае точно кога) Казанова изпада в немилост пред Малипиеро. Старецът се влюбва в седемнайсетгодишната Тереза, дъщеря на Джузепе Имер, актьорът, в чиято трупа играе майката на Джакомо. (Вероятно тя също му е била любовница.) Прозорецът в спалнята на момичето гледа към спалнята на сенатора. Тя му показва прелестите си и той се предава. Майка ѝ я води при него всеки ден. Казанова е заинтригуван от начина, по който Тереза възбужда възрастния мъж и от гнева му, когато тя му отказва целувка или малки интимности. Един ден, когато синьора Имер отсъства, Джакомо е поканен за четвърти на обяд. Останалите гости са Урсула Гардела, още една девойка, от която Малипиеро се интересува (дъщеря на гондолиер и впоследствие любовница на херцог Вюртембург). Казанова остава насаме с Тереза и двамата (както той се изразява) „пожелавме да установим разликата в нашето телесно устройство“.^[16] Неочаквано сенаторът се връща, удря с бастуна си младежа, изгонва го и никога повече не го кани в дома си. Казанова получава още един урок — този път за необходимостта от дискретност. Но бързо го забравя.

През март 1743 г. синьора Фарузи, бабата на Джакомо, умира след боледуване, по време на което той съвестно се грижи за нея. „Беше ѝ невъзможно да ми остави нещо, тъй като ми бе дала приживе всичко, което можеше да даде“^[17] — с обич пише той. Майка му пише от Варшава, че не може да се върне във Венеция. Освен това дава ясно да се разбере, че е дочула за лошото му поведение — че не учи, общува с проститутки и прекарва твърде много време в ухажване — и това не ѝ харесва.

Притеснението ѝ е разбираемо. Казанова проявява вкуса си към красивите жени, хубавата храна и дрехи и висшето общество и това е много по-силно от желанието му да учи и да осмисли бъдещето си. Нещо повече, той започва да осъзнава, че благодарение на своя чар и съобразителност може да оцелее и да изкарва прехраната си, без да работи. Красивата му външност, привлекателни му маниери и способността му да бъде сговорчив му дават възможност да се движи в обществени кръгове, в които извънбрачният син на актриса не би бил приет, и съумява да живее удобно на чужди разноски. Защо да не

продължава да го прави? Макар да е изпаднал в немилост пред сенатора Малипиеро, има други богати възрастни мъже и жени с достатъчно пари, които могат да бъдат склонени да покровителстват приятен млад мъж. И Казанова успява да спечели благосклонността им.

Може би по един или друг начин той оценява даренията, които получава (малцина, които му дават пари, впоследствие съжаляват за щедростта си), но истината е, че вече е такъв, какъвто е през по-голямата част от живота си — професионален паразит, който живее на гърба на другите. „Паразит“ е тежка, но точна дума. Казанова не знае какво е труд. От време на време прави услуги, за които му се плаща, но обикновено за тях е нужно да използва интелигентността си и често пъти малко повече късмет. Той става секретар с минимални задължения, шпионин, без да шпионира, политик, който не се интересува от политика, финансов посредник с основни познания по финанси, астролог, който знае малко за астрологията, магьосник, чиито магии никога не се проверяват, и писател, който пише стихове, театрални пиеси и памфлети без особен успех. За сметка на това в светския живот и в любовните отношения пожънва безспорна слава. Що се отнася до парите, Казанова рядко остава без средства и това не го притеснява особено — нещо, което впоследствие неизбежно се променя.

Майка му обаче има планове за него. Дзанета напомня на Джакомо за обещанието му към Гримани да се издигне (Казанова не гледа сериозно на това) и смята, че е намерила начин да му помогне. Тя има известно влияние над наскоро избрания епископ на Калабрия, Бернардо де Бернардис, който се съгласява да назначи Казанова на работа като секретар. Епископът поема ангажимента да вземе младежа, когато минава през Венеция на път за Марторано. В това време абат Гримани и отец Тозело решават, че Джакомо трябва да постъпи в семинарията „Сан Чиприано“ в Мурано и да изучава Светото писание, докато епископът пристигне. Семинарията е отлична и известна. Наред с редица прочути личности там е учил и доктор Гоци. Казанова няма друг избор, освен да се съгласи. След прощална нощ с Нанета и Марта той пристига в Мурано в състояние на непознато дотогава сексуално изтощение и няколко дни спи непробудно.

В „Сан Чиприано“ има около сто и петдесет семинаристи. Джакомо се обижда, когато е принуден да положи приеман изпит — нещо, което е далеч под достойнството му, още повече, че го слагат не при големите ученици, а при девет-десетгодишни момчета. Правилата му се струват нелепи и досадни (каквито биха изглеждали на всеки млад мъж, вкусил свободата), а останалите ученици — слабоумни. Казанова обаче се сприятелява с красив и интелигентен петнайсетгодишен младеж, с когото става много близък. Двамата обичат да четат и обсъждат Тасо, Ариосто, Петрарка и Хораций. В „Спомени“ Джакомо твърди, че приятелството им е напълно невинно, но си го спомня със страстта на любовник и дори споменава за чувство на ревност, виждайки юношата да говори с друг. И ако си спомним обзелото го отчаяние след раздялата с благосклонните сестри, вероятно бихме си помислили, че не е било задължително Казанова и приятелят му често да се събират в едно легло, за да обсъждат тънкостите в „Оди“ от Хораций. Не ги заварват заедно, но въпреки това ги сполетява беда. Докато Джакомо е при приятеля си, друго момче вижда, че леглото му е празно, обърква го със своето и ляга да спи. Казанова се връща, без да вдига шум, и заспива. Сутринта ги намират заедно и ги налагат с камшик. Джакомо настоява да подпише клетвена декларация, че дори не е говорил с момчето, намерено в леглото му, и това несъмнено е истина. Въпреки всичко обаче ги изключват от семинарията.

Казанова не е хомосексуалист, нито дори бисексуален, ако това означава забавление и с мъже, и с жени. Но утолявайки страстта си, когато и където намери възможност, от време на време той го прави и с представители на мъжкия пол^[18]. Той прибегва до хомосексуални авантюри, когато няма на разположение жена или когато е в състояние на неудържима сексуална възбуда и е удобно да се възползва от познанство с някой мъж. Но Джакомо не е особено въодушевен от тези свои контакти. Няколко пъти той хладнокръвно отблъсква ухажорите, макар че понякога може и да се е съгласявал, ако е имал материална изгода.

* * *

Сред хронологичните неточности на Казанова в „Спомени“ е разказът му за събитията в периода 1742 — 1743 г. Изглежда, през август 1742 той отива на остров Корфу, където става секретар на Джакомо да Рива, губернатор на венецианските галери там, и се връща във Венеция през март 1743 г., когато умира баба му. Той не споменава нищо по този въпрос и не дава ясно да се разбере истинската причина, поради която през пролетта същата година е задържан в крепостта „Сант Андреа“ на остров южно от Венеция, заедно с две хиляди арестувани албанци. Биологичният му баща Гримани, който сигурно е знаел за задържането му, вероятно е решил, че Казанова трябва да бъде наказан за лошото си поведение в Корфу. Какъвто и да е случаят, за пръв, но не и за последен път Казанова се озовава в затвора. Няма какво да убива времето, освен да обикаля насам-натам, да разговаря с коменданта на крепостта (подполковник, комуто липсва една четвърт от главата и който дъвче чесън), и да посещава казармите, „за да търся развлечение, където намирах малко любов“^[19] — израз, който понякога се тълкува като хомосексуален флирт. Други смятат, че някои офицери са му отстъпвали съпругите си. Казанова прелъстява омъжена гъркиня, съпруга на портупей юнкер. Той по-скоро приема благоволенieto й в замяна срещу писмено заявление мъжът й да бъде повишен в подпоручик и за пръв път се заразява с венерическа болест, вероятно гонорея. Това е още едно преживяване, което впоследствие се повтаря често. Като се има предвид сексуалната свобода по онова време, не е чудно, че венерическите болести са много разпространени в Европа. Джеймс Бозуел се разболява седемнайсет пъти.

До края на XVIII век дори лекарите не правят разлика между гонорея, сифилис и шанкър. Последното заболяване е най-безопасно, макар да причинява болезнени рани, язви и възпаления. Гонореята не е по-малко неприятна, тъй като води до възпаление на тестисите и увреждане на уретрите при мъжете и на маточните тръби при жените. Някога тези болести не са били лекувани и са минавали от само себе си. Препоръчвали са се превръзки и сексуално въздържане. Сифилисът е друг въпрос — в най-лошия случай води до жестоко обезобразяване и смърт. Лечението на сифилиса и гонореята с живак, приеман чрез инхалации, на таблетки или като мехлем, е мъчително и почти безполезно, защото причинява язви в устата, загниване на венците и увреждане на бъбреците.

Хората през XVIII век гледат изключително несериозно на венерическите болести и често не им обръщат внимание (паралелът със СПИН е поучителен). Мъже и жени си ги предават един на друг, без да им мигне окото. Понякога Казанова използва презервативи — но по-скоро да предотврати забременяване, отколкото да избегне заразяване. Тъй като симптомите на сифилиса се забелязват по-трудно при жените, отколкото при мъжете, той има късмет, че избягва смъртоносна инфекция. Обикновено взима мерки, когато се заразява. Уви, Казанова не разполага с презервативи в крепостта и горчиво съжالياва, когато синьора Орио завежда двете си племенници при него и се налага да се ограничат само до любовна игра. В крепостта има лекар, който прилага *medicina spagīrica*, алхимичен лек. Лечението може и да не е подействало, но след шест седмици въздържане, Джакомо се смята за излекуван.

Освен злочестата си любовна авантюра с гъркинята, Казанова решава да отмъсти на Рацета, мошеник, нает от семейство Гримани, който присвоява или продава голяма част от мебелите на баща му, за да изплати дълговете си. Планът е свидетелство за гениалността на Джакомо. Докато си играе с малкия син на адютанта на крепостта, той се преструва, че навяхва глезена си и моли войника прислужник да го отнесе в стаята му. После му дава достатъчно ракия, за да го приспи. Накрая подкупва лодкар и го кара да се приближи до прозореца му. Така успява да отиде във Венеция, пребива Рацета и се връща в леглото си, преди прислужникът да се е събудил. Той се заклева, че Казанова е бил там цяла нощ.

Войникът потвърждава думите си пред комисар, изпратен да разпита Джакомо. Рацета много добре знае, че нападателят му е Казанова, но е безпомощен да стори каквото и да било. Историята скоро се разчува в салоните на Венеция и хитростта на Джакомо в уреждането на алибито му става пословична.

[1] Джована Балета, известна като Фраголета или „ягода“ заради рождения белег с форма на ягода на гърдите ѝ. — Бел.а. ↑

[2] Венецианската цехина се равнява на 32,72 лири по съвременния курс. Вж. Бележки за използваните парични единици. — Бел.а. ↑

[3] John Masters, *Casanova*, p. 14 — Бел.а. ↑

[4] Спомени (в оригинал *Hystoire de Ma Vie*). Т. 1, с. 36, изд. Калем-90, С., 1990. Преводът на първите два тома е на д-р Андрей Андреев. — Бел.пр. ↑

[5] Цит. от Lorence Stone, *The Family, Sex and Marriage in England, 1500 — 1800*, р. 307. — Бел.а. ↑

[6] Спомени, т. 1, с. 59. — Бел.а. ↑

[7] Пак там, с. 62. — Бел.а. ↑

[8] Horace, *Epistoles* II, 1, 9. — Бел.а. ↑

[9] Спомени, т. 1, с. 71. Казанова твърди, че са били 50 цехини или 1600 английски лири по сегашния курс. — Бел.а. ↑

[10] Пак там, с. 71. — Бел.а. ↑

[11] Спомени, т. 1, с. 72 — 73. — Бел.а. ↑

[12] Години по-късно той отново среща Лучия, която става проститутка в Амстердам. — Бел.а. ↑

[13] Спомени, 5, VII, с. 159. — Бел.а. ↑

[14] Спомени, т. 1, с. 101. — Бел.а. ↑

[15] Джулиета — Джулия Урсула Преато. — Бел.а. ↑

[16] Спомени, 1, I, с. 103. — Бел.а. ↑

[17] Пак там, 1, I, 114. — Бел.а. ↑

[18] Освен случаите, които споменава в „Спомени“, сред записките, останали след смъртта му, има бележка за откъси и случки, пропуснати в книгата, включително *Mes amours avec Camilla (en prison)*, *Mon amour du giton du duc d'Élboeuf*, *Pederastie avec X. a Dunquerque* и *Pederastie avec Basin, et ses soeurs*. Има и друга бележка: *la bague dans les cullotes de l'Etoriere* (жаргонен израз за анус). Еторие е офицер от парижката кралска гвардия, известен с красотата си. Камил е женско име, но другите бележки са недвусмислени. — Бел.а. ↑

[19] Спомени, 1, II, 131. — Бел.а. ↑

ВТОРА ГЛАВА

АБАТЪТ И ДАМИТЕ

1743 — 1745 Г.

Казанова е освободен в края на юли 1743 г., тъкмо навреме, за да се срещне с епископ Бернардис, който пристига във Венеция. Епископът го поздравява любезно. Уредено е абат Гримани да изпрати племенника си в Рим, където двамата с Бернардис отново да се срещнат и да отидат заедно в Марторано през Неапол.

Джакомо не е особено въодушевен от плана. Той вече е решил, че няма да следва попрището на велик проповедник и свещеник, и възможността да стане секретар на епископ на отдалечена област в Калабрия не го привлича. Но, така или иначе, отива, просто защото в момента няма какво други да прави.

Казанова отплава от Венеция на 18 октомври в компанията на венецианския посланик в Рим, Кавалиере Андреа да Леце. Той трябва да го остави в Анкона, където отец Лазари, приятел на семейство Гримани, ще му даде пари да продължи пътуването си. Гримани го изпраща с десет цехини — близо 330 английски лири. Това трябва да е изглеждало великолепен подарък, особено след като му предстои да получи още в Анкона. Казанова прекарва последна нощ с „моите малки женички“ Марта и Нанета. Години по-късно той пише, че първата му любов „не ме научи почти на нищо ново, което би могло да ми послужи в училището на живота, понеже беше напълно щастлива, несмущавана от никаква грижа и непомрачавана от никаква себелюбива проява.“^[1]

Свитата на посланика (която не е голяма — присъстват само той, дворецов управител, свещеник, прислужник, готвач и съпругата му и неколцина слуги) първо спира в Киоца. Дворцовият управител казва на Джакомо да слезе на брега и да се забавлява, докато има възможност. Казанова го склонява да му намери подслон и отива в кафене, където среща двама познати от Падуа. Единият е едноок монах, който го

завежда в местен бордей. Джакомо се включва в играта на карти. Последниците са тежки — той отново се заразява с гонорея и загубва повече от 500 днешни английски лири. Залага дрехите си за 30 цехини — над 980 английски лири (винаги харчи много пари за дрехи) — и се връща на кораба.

Венерическите болести и играта на карти са двете характерни особености в живота му. Второто е страст, която почти се равнява на тази към жените. Макар да залага на всичко, Казанова предпочита фараон — стара игра на карти. На масата се слагат бронзови жетони, после „банката“ раздава картите и участниците печелят или за себе си, или за „банката“. Както при повечето игри, има и други правила в полза на „банката“. Има казина, но фараон обикновено се играе в частни домове, включително в тези на духовниците, а вероятно и в къщата на майката на Джакомо, тъй като там той за пръв път вижда да се играят карти за пари.

Казанова гледа на играта на карти като на средство за осигуряване на доход. Но обмисля възможността да превърне хазарта в професия, когато финансовото му положение е най-лошо — във Венеция през 1745 г. — и често играе само за да запълва времето си. Той обаче притежава инстинкти на професионален комарджия, не обича да губи и не става от игралната маса, когато печели. Бива го и да лъже. Тогава това се смята за общоприето умение (измамниците са известни като „подобрители на късмета“). Така че от време на време Казанова използва способностите си, за да се погрижи дамите, които играят край него, да печелят.

Спечелените и изгубените от него суми са значителни. Четейки спомените му, човек остава с убеждението, че е печелил повече, отколкото е губил. И въпреки че вероятно не е така, защото шансът за успех на играча е твърде малък, Казанова действително успява да разори „банката“ шест пъти, като всеки път прибира сума, равняваща се на около 9000 английски лири. Печалбата му, когато е „банка“, възлиза на 160 500 английски лири (макар че загубите може би са също толкова). През периода, отразен в „Спомени“, той пише, че е спечелил общо 11 608 000 английски лири по курса в днешно време, а загубите му са само 899 852 лири.^[2]

Казанова се оплаква от финансовото си състояние, докато тартанът (кораб с две мачти и триъгълно платно) напуска Киоца. В

Орсара на гемията се качва странстващ монах, грубоват, червенокос селянин на около трийсет години на име Стефано, който очевидно няма представа какво е християнски морал, и се хвали колко е лесно да живее от щедростта на другите. Той демонстрира това, като завежда Джакомо в гостилница, където подлъгва гостилничарката да ги забавлява безплатно. Казанова я убеждава да удължи гостоприемството си. Той е толкова запленил от нея, че я отвежда в леглото въпреки силно заразната си болест. В Анкона ги слагат под карантина за двайсет и осем дни (в Месина върлува чума), от края на октомври до края на ноември. Казанова наема стая и не излиза, предимно заради обеднелия си гардероб. Предимството е, че почивката му помага да се възстанови от гонорейта.

След две седмици партерът на къщата, където е отседнал, е нает от турчин, търговец от Солун, който има красива и млада робиня, гъркиня. Тя е черноока, висока и стройна и облечена в колоритна национална дреха и скоро привлича погледа на Джакомо, докато чете или бродира на двора. Не след дълго той ѝ изпраща писмо („Ангел на Изтока, аз те обожавам.“^[3]), моли я да си поприказват и ѝ предлага да се качи на една от памучните бали до стената, откъдето ще могат да говорят през дупка в пода на балкона му.

Връзката им е изпълнена с препятствия. В полунощ момичето идва и подава ръката си през дупката да я целуне. На свой ред Казанова пъха ръка през дупката и тя му позволява волности, каквито са възможни в такова неудобно положение. На другия ден той с радост вижда как тя уговаря един от слугите да постави пълен със стока кош под балкона му. Джакомо намира клещи и изкъртва една от дъските на балкона, за да може момичето да провере главата и раменете си. Тя му прави френска любов, а после го моли да я откупи, като казва, че господарят ѝ е готов да я продаде за две хиляди пиастри. Казанова се оплаква, че няма пари, и тогава гъркинята предлага да открадне кутия с диаманти от турчина, които да продаде, за да я купи.

Джакомо може да е всякакъв, но не и крадец. Девојката е разочарована, но оценява християнския му морал. Възбуден до крайност, той успява да откърти дъските и да я изтегли на балкона. В следващия миг Казанова усеща ръка на рамото си и чува пазачът да го пита какво прави. (Тъй като Джакомо и момичето са голи, отговорът е

очевиден.) На другия ден карантината е прекратена и Казанова е освободен. Потегляйки, той вижда, че момичето горчиво плаче.

* * *

Брат Стефано предлага да придружи Казанова до Рим пеша — разстоянието е около 225 километра. Джакомо се радва, че има водач, макар и неприятен. Стефано е майстор в измъкването на пари и безплатна храна от простодушни селяни, които предлагат гостоприемство. Двамата скоро се скарват, сбиват се и се разделят. Без познанията на монаха за опасностите по време на пътуването, Казанова скоро загубва кесията си, стопанинът на неугледна и мръсна стая, където нощува, едва не го изнасилва, кракът му загнойва (не е свикнал да върви по пет-шест часа на ден) и точно когато е в състояние да продължи, брат Стефано се появява отново. Монахът поне има много пари, измъкнати от лековерни хора, и плаща за лечението и подслона на Джакомо.

Нещата обаче все повече се влошават. В друга ужасна крайпътна странноприемница двамата пътници са настанени в една стая с възрастен мъж, две стари вещици, две голи деца, крава и зло куче. През нощта стариците и кучето ги нападат. Монахът удря с тоягата си в мрака. Чува се глъч, после настъпва тишина. Сутринта от жените няма и следа, а старецът лежи мъртъв с рана на челото. Казанова и брат Стефано бързо напускат странноприемницата и се качват на кола за Сполети. Там отново се скарват за трюфели, които брат Стефано е откраднал от красива и щедра стопанка на гостоприемница. Джакомо поваля монаха в крайпътния ров и продължава сам към Кастелнуово, Фламиния и сетне към Рим.

Останал само с дребни пари, Казанова очаква с нетърпение да се срещне с епископ Бернардис и да започне по-удобен живот. За съжаление се оказва, че епископът е напуснал града преди десет дни и е оставил малко пари и указания за Джакомо да се присъедини към него в Неапол. Казанова научава, че Бернардис е отпътувал за Марторано, на 320 километра, и решава да върви дотам пеша, защото отново закъсва с парите. В Портичи той похарчва последните си монети за нощуване и сутринта се разхожда из града, преди да

продължи пътешествието си. Джакомо посещава като турист кралския замък, където разговаря с един грък, търговец на вино и минерали, който го поканва в стаите си да опита мускатово вино. Той вижда стъкленици с живак и изведнъж си спомня урок по химия от университета. Разрежда живака с олово и бисмут и удвоява количеството на сместа. После обяснява измамата на гръка и му продава рецептата за петстотин английски лири. Търговецът остава много доволен и му подарява кутия с дузина бръснача със сребърни дръжки.

До Марторано Казанова продължава пътя си вече по-приятно. Там радушно го посреща епископът, който обаче веднага започва да се оплаква от бедността си и това се вижда от условията му на живот. „Дворецът“ му се оказва полуразрушена и оскъдно обзаведена къща. Двамата сядат в порутена трапезария и ядат салата с гранясало олио. После епископът нарежда да вземат единия дюшек от леглото му и да го сложат в съседната стая за Джакомо. На другия ден Бернардис признава, че заплатата му е много по-малка от дълговете. Никой в епархията не може да пише правилно и няма учебници. На литургията в катедралата Казанова се отвращава от оскотелите енорияши — затъпели и груби мъже и грозни жени. Когато се връщат в двореца, той незабавно моли епископа да го освободи от задълженията. Бернардис би се радвал на компанията на интелигентния млад мъж, но сърцето не му дава да откаже. След като прекарва само шест часа в Марторано, Казанова отново е на път и както често става в живота му, заминава, без да има представа къде отива и защо.

* * *

На 16 април 1744 г. Джакомо се връща в Неапол и този път носи писма от епископа, с които да се представи на неколцина знатни граждани — маркиз Галиани, Карло Карафа и херцог Маталона. Всъщност той вече познава някои от тях. Но Казанова остава за малко в града, като се занимава предимно с писане на стихове, някои от които са публикувани и високо оценени от критиката. Литературните му произведения обикновено се харесват. По-късно той ще напише няколко пиеси и ще публикува над двайсет книги — повечето към края

на живота си. Сред читателите на сонетите, които написва в Неапол, е някой си Антонио Казанова. Мъжът се смята за братовчед на Джакомо. Независимо дали това е така, или не (родословното дърво е неясно), Антонио щедро предоставя на Джакомо пълен гардероб модни дрехи, включително пътнически костюм с позлатени илици. В края на май той потегля с него към Рим.

В каретата пътуват приятен адвокат от Неапол на име Джакомо Кастели, съпругата му Лукреция и сестра ѝ Анджелика.^[4] Адвокатът е около петдесетгодишен, но съпругата и сестра ѝ са много по-млади. Така пътуването се превръща в изпитание за деветнайсетгодишния младеж със силен сексуален нагон, който се е въздържал няколко седмици. Причината не е тясната карета, която подскача по неравните пътища и не предразполага към романтично настроение. Притеснението идва от това, че през XVIII век в крайпътните странноприемници обикновено настаняват непознати хора в една стая. Пътниците приемат това за нормално и не роптаят. Жените не се стесняват да се събличат в компанията на непознати мъже. Повечето, изглежда, възприемат възгледите на сестрата на Наполеон, принцеса Боргезе, която на въпроса дали не се чувства „малко неудобно“ да позира гола пред скулптора Канова, отговаря: „Не. Огънят в стаята беше запален.“^[5]

В Капуа всички са настанени в стая с две легла, а в Терачина прекарват нощта в подобно помещение, този път с двойно и единично легло отстрани. Казанова не мигва цяла нощ, гледайки двете красиви жени *en deshabille* (разсъблечени), които спят на около метър от него. Отчаянието му се засилва, когато вижда, че Лукреция се измъква от леглото си и ляга при съпруга си.

Сутринта Джакомо е уморен и потиснат и се преструва, че го боли зъб като извинение да не говори. Синьора Кастели обаче го заподозира в лъжа и привечер успява да остане насаме с него. Тя не само изтръгва истината, но признава, че разбира причината за лошото му настроение. И Казанова бързо се развеселява.

Следващата спирка е в Марино, където спътниците вечерят в стая с единично легло. Другото е в малък килер без врата, който прилича по-скоро на шкаф. Двете жени решават да спят в килера, оставяйки мъжете да делят другото легло. Адвокатът започва да хърка и Казанова се опитва да се измъкне от леглото, но скърцането е

толкова силно, че го събужда. По-късно през нощта на улицата се чува врява и адвокатът отива да види какво става. Щом Кастело излиза от стаята, Джакомо ляга при двете жени и си позволява волности, на които те не се съпротивляват. Леглото се строшава. Адвокатът се връща, но не може да отвори вратата, защото дръжката заяжда. Той отива да търси ключ. В тъмното Казанова се нахвърля върху Лукреция, но след миг разбира, че това е сестра ѝ. После сграбчва другата жена и стига до оргазъм. Вратата се отваря и той непохватно се втурва към леглото си. Интригите, съпътстващи прелъстяването, понякога са твърде комични, както става ясно от авантюрите на всеки голям любовник. Така и любовните подвизи на Казанова често са смешни за читателя. Трябва да се отбележи, че от дистанцията на времето те са смешни и за него. Макар че не обича да му се подиграват, той винаги е готов да се надсмива над себе си.

Пътуването приключва на другия ден, когато Джакомо слиза от каретата на площад „Испания“ в Рим. Адвокатът му дава адреса си и настоява Казанова да го посети, Джакомо обещава да го стори.

* * *

В края на септември 1744 г. Казанова се озовава във Вечния град с малко пари, прилични дрехи и несломима амбиция да се възползва от препоръчителните писма на епископа. Той отива първо при отец Антонио Агостино Джорджи, глава на Августинския орден и директор на библиотека „Анджелика“. Джорджи е в добри отношения с папа Бенедикт XIV и кардинал Аквавива^[6], за когото Казанова също има препоръчително писмо и скоро посещава. Приемат го любезно, питат го дали се интересува от политика и после го изпращат с поръката да научи френски колкото е възможно по-бързо. Джакомо с радост установява, че братовчед му от Неапол е дал указания на един banker да му отпусне щедра сума и незабавно наема адвокат на име Далаква, който да го учи на френски.

И, разбира се, навестява синьор Кастели. Уви, адвокатът не е вкъщи, но Казанова с удоволствие се запознава с Чечилия Кастели, майката на сестрите. Лукреция и Анджелика се радват, че го виждат отново — и толкова скоро. Те го запознават с по-малката си сестра Ана

Мария и брат си Джузепе, красив, петнайсетгодишен свещеник. После се появява и синьор Кастели, който посреща Казанова с радост, и му казва да се чувства като у дома си.

На другия ден Джакомо се настанява в двореца на кардинал Аквавива — великолепия Испански дворец на площад „Испания“. Предоставят му апартамент с две малки приемни и антре, водещо към спалня. Всички помещения са красиво обзаведени. За него се грижи абат Гама — Джовани Патрицио да Гама де Силвейра, главният секретар на кардинала, който го насърчава в изучаването на френски. Освен да учи, Казанова трябва да изпълнява някои свещенически задължения и да се храни в Испанския дворец. Джакомо се учудва, че всички на масата носят като него духовнически одежди, независимо дали са свещеници или не. В Рим едва ли не всеки иска да стане свещеник и що се отнася до облеклото, желанието все едно е осъществено. Казанова е предупреден да внимава как се държи — например да не ходи твърде често в къщата на Кастели, където живеят три привлекателни млади жени. И без това клюките са основното занимание в Рим.

Абат Гама обаче не гледа сериозно на съветите си. Той завежда Казанова в кафене, където свободно се изказват еретични идеи. Там се шегуват с Джакомо, защото загадъчно е напуснал службата си при друг кардинал. Дали това е заради допълнителните услуги, когато негово преосвещенство е с нощно боне на главата? После влиза млад мъж, който е толкова красив и с такива сочни устни, че Казанова го смята за момиче. Абат Гама повиква младежа и му го представя като известния кастрат Бепино дела Мамана^[7], певец, прочут из цяла Европа. Казанова признава, че го е помислил за момиче, и Бепино му предлага да прекара нощта с него, за да го обслужи или като момиче, или като момче. Джакомо отказва. Абат Гама само кимва и се усмихва. Духовниците знаят за кастратите още от XVII век, когато на жените е забранено да се появяват на сцената и в църковните хорове в папските държави. Забраната остава в сила до края на XVIII век, но е позволено на кастрирани младежи да пеят и да изпълняват женските роли в операта или в църковните песнопения. (Английският музиколог д-р Бърни отбелязва, че трийсет години по-късно тези операции продължават да се правят.) През четирийсетте години на XVIII век повечето мъже певци в Италия са кастрирани.

Що се отнася до предложението на Бепино, несъмнено повечето кастрати водят порядъчен живот. Мнозина обаче са готови да проституират. Казанова, който познава много кастрати, винаги ги възприема от гледна точка на секса. Всъщност често пъти кастратите са много добри изпълнители — певците Николо Грималди (наричан Николини), Гаетано Майорано (Кафарели) и най-великият от всички — Карло Броски (Фаринели) са сред най-обожаваните на музикалните матинета. Някои имат диапазон от почти четири октави, сладникави, безполови гласове, могат да задържат определен тон в продължение на минута и създават и поддържат модата на белкантовото пеене, завладяла публиката в Европа през епохата на Казанова.

Ден-два по-късно Кастели поканва Джакомо на семеен излет в Тестачо. Младежът тактично иска разрешение от абат Джорджи. Монахът се съгласява и казва, че това ще бъде напълно порядъчно събитие в семейство с безупречни нрави. И така, в един четвъртък през октомври Казанова, Кастели, бъдещият зет (сгоден за Анджелика) и дамите потеглят с няколко карети. На връщане след приятния следобед Джакомо съумява да се настани в каретата на Лукреция, която очевидно няма нищо против малко любов. Времето минава толкова бързо, че двамата са изненадани, когато каретата изведнъж спира и синьор Кастели отваря вратата — за щастие от страната на съпругата си. Тя слиза съвсем бавно, за да има време компаньонът ѝ да оправи дрехите си. (Джакомо си дава сметка, че това е много по-лесно за мъжа, отколкото за жената, която няма бельо, което да я затруднява.)

Реакцията към предложението на кастрата и отзивчивостта на синьора Кастели към ухажването на Казанова са показателни. Моралът в Европа днес може и да е разпуснат, но през XVIII век понякога той, изглежда, не съществува. Казанова води свободен живот не само защото е неустоим за жените, макар причината да е точно такава. Отношението към секса на Континента и в Англия наистина е твърде освободено. Разбира се, има ревниви съпрузи и съпруги, които пазят в тайна извънбрачните си връзки. За много жени обаче сексът е нещо като ръкуването или изпиването на чаша кафе. Хората от средната и висшата класа приемат, че мъжете преди и след брака са свободни да раздават благоволения си.^[8] Освен това много жени не са склонни да подминат удоволствието от „онези неоценими радости, най-големите, на които човешките същества могат да се радват.“^[9] Не трябва да се

изненадваме, че Казанова успява да спечели благоразположението на жените дори още на първата среща.

* * *

Уроците по френски вървят добре. Понякога, когато Далаква не може да присъства, на Казанова преподава дъщеря му Барбара. Далаква скоро забелязва, че тя и красивият ученик са твърде погълнати един от друг. След известно време Барбара престава да идва на уроците, за да се среща с любовника си. Джакомо иска да знае причината и разбира, че двойката е заловена „на местопрестъплението“ от баща ѝ, който забранява на младежа да идва в къщата. Любовникът няма пари, нито професия. Какво да правят? Казанова му съчувства и постъпва глупаво, дори си позволява да бъде куриер на влюбените. Междувременно той и Лукреция все повече се посвещават един на друг. На излетите сред природата Лукреция успява да се отдалечи от компанията, за да се наслади на неотразимото вълнение да се съблече гола и рискувайки, се люби в обществени паркове.

Далаква се разболява и Барбара дава редовно уроци на Казанова. На него му е приятно и се заема сериозно с тях. Естествено, не се съдържа и се опитва да целуне учителката си, но не настоява, когато тя отказва. В същото време обстоятелствата го улесняват и той продължава да разнася писма между нея и любовника ѝ.

Казанова започва да се занимава с политика сред духовенството и си издейства аудиенция с Бенедикт XIV. Срещата не е толкова смразяваща, както би могло да се очаква. Джакомо знае, че папата е учен и мъдър човек и установява, че може да разговаря с него свободно. Негово светейшество е непредубеден (води кореспонденция с Волтер) и се забавлява от разказа на Казанова за положението в Марторано. Поздравява го, че е спечелил покровителството на кардинал Аквавива и го поканва отново да го посети. Джакомо остава доволен, когато разбира, че новината за одобрението на Бенедикт XIV бързо се разпространява в Рим. Хората започват да го гледат с уважение като на човек, който се издига в обществото.

Нещата вървят изключително добре. Следва още един изпълнен с наслади излет със семейство Кастели, този път до Тиволи в събота и неделя в дома на ухажора на Анджелика, дон Франсиско, където двамата ще живеят, след като се оженят. Малката вила е очарователна. Казанова се настанява в хубава стая до цветарника, в съседство с покоите на Лукреция и Анджелика. Ключалката се оказва на много удобно място и по знак на Лукреция Джакомо може да наблюдава как сестрите се събличат. За негово щастие те не носят нощници. Веднъж, щом Лукреция угася свещта, той влиза в стаята. „Това е моят възлюблен — казва Лукреция на сестра си. — Мълчи и спи!“^[10]

Те прекарват изпълнена с наслади нощ. Анджелика тактично им обръща гръб, ала на зазоряване признава, че не е мигнала цяла нощ. Лукреция иска да ѝ представи Казанова. „Обърни се! Виж сестра си щастлива! Познай щастиято, което те очаква, когато някога любовта те постави под сладката си власт“^[11] — казва тя. После предлага Джакомо да прегърне сестра ѝ като награда за мъките ѝ. Казанова твърди, че отначало е отказал, но Лукреция е настояла и той се е почувствал задължен, след като е прекарал нощта с нея, да задоволи и сестра ѝ, и то три пъти.^[12] На закуска с удоволствие вижда щастливите, зачервени лица на сестрите и забелязва, че Анджелика е „по-жива от обикновено“, но избягва да го погледне в очите. По-късно, когато остава насаме с Лукреция, той я укорява, че е тласнала сестра си в обятията му. Тя отговаря, че това са глупости, и тъй като скоро двамата със съпруга ѝ ще напуснат Рим, Анджелика ще ѝ бъде отлична заместничка. След седмица Кастели и Лукреция заминават за Неапол.

Първите читатели на нецензурираните дневници на Казанова, чието публикуване започва едва през петдесетте години на ХХ век, вероятно смятат, че случки като тази в Тиволи, са измислица. Няма причина да се съмняваме, че е било така, а да се твърди обратното, би означавало погрешно разбиране за сексуалното поведение по онова време. За повечето хора от ХVIII век сексът е нещо естествено, като яденето и пиенето, и те му се отдават със забележителна свобода. Уединението не е оценявано високо. Както видяхме, пътници от двата пола често спят в една стая, дори в едно легло само няколко часа, след като са се запознали. Същата фамилиарност цари и в частните домове, където се влиза от една спалня в друга и само завеси прикриват обитателите от чужди погледи. Да се прави любов с една жена, докато

в стаята има друга, не е нещо необичайно. Подобна близост може би е била по-обичайна, отколкото предполагахме. Любенето сред природата, както и ходенето по голяма нужда, често става на обществени места. Затворените карети предоставят удобни (и несъмнено опасни) възможности за това, подобно на влаковете без коридори през Викторианската епоха.

* * *

След заминаването на Лукреция Казанова отделя повече време за задълженията си на секретар, които изпълнява за всеобщо задоволство, както и за уроците по френски. Пише и любовни стихове за кардинал Аквавива, известен със своята настойчива и ненаситна чувственост. Кардиналът знае за литературните способности на Казанова, забелязва успеха му с дамите (абат Гама е наясно с историята му с Лукреция и тъй като е твърде недискретен, бързо разпространява мълвата) и го моли да напише стихове като подарък за „маркиза Г.“, една от неговите приятелки.

Казанова решава, че задачата не е особено трудна, и хитрината се оказва сполучлива. Негово преосвещенство разумно променя тук-там стиховете и вмъква няколко грешки. Той обяснява на Казанова, че дамата ще помисли, че те са твърде съвършени, за да са написани от него. Впоследствие разбира, че са успели да смаят благородничката. В замяна Джакомо се сдобива с красива кутия за емфие от злато и емайл. Той получава и ласки от въпросната дама и тъй като си дава сметка, че тя вероятно е разбрала измамата, се подготвя да добави благодарността си към тази на кардинала. Но преди да го стори, облаците се сгъстяват.

Барбара Далаква е бременна и любовникът ѝ организира бягство. Късно една вечер в началото на януари 1745 г. Барбара отива при Казанова в двореца на кардинала и го моли за помощ. Любимият ѝ всеки момент може да бъде арестуван, ако това вече не е станало. Тя е толкова разтревожена, че припада. Джакомо наплисква лицето ѝ с вода, слага я на леглото и на сутринта я убеждава да се остави на милостта на Аквавива. Барбара се съгласява. Тъй като кардиналът е ревностен почитател на красотата, се отзовава на молбата ѝ и урежда да я приемат в манастир. Междувременно обаче се разчува, че девойката е

прекарала нощта в стаята на Казанова и е бременна от него. Аквавива приема обяснението на Казанова — (който наистина е невинен и дори не се опитва да се люби с нея, когато я завежда в леглото си), но не посмява открито да не обръща внимание на „брътвежите“, че си е затворил очите за скандала около протежето си. Кардиналът с нежелание освобождава Джакомо от задълженията му. Обещава му препоръчителни писма и го пита къде иска да отиде.

Казанова съвсем случайно споменава Цариград и вероятно не е имало особена причина за този избор. Впрочем Андреа да Леце наскоро е назначен за посланик на Венеция там и Джакомо може да се е надявал на неговото благоразположение. Кардиналът веднага се съгласява с предложението и му дава препоръчително писмо до граф Клод Александър Боневал, френски и по-късно австрийски генерал, който е работил за турците, приел е исляма и се нарича паша Осман, Ахмед паша. Да Леце му дава второ препоръчително писмо до известен и богат турчин. Кардиналът го снабдява и с паспорт, за да пътува безопасно през фронтовите линии на испанската и австрийската армии, които се сражават в Романия.

Казанова отива в дома на Кастели, за да се сбогува. Там е само дона Чечилия, свекървата, която му съобщава новината, че Лукреция е бременна. Размислите са излишни и не водят доникъде. Джакомо ѝ праща най-горещи поздравии. За съжаление от кратката му връзка с Анджелика не излиза нищо. Сватбата ѝ вече се е състояла и той не е бил сред поканените. През февруари 1745 г. Казанова напуска Рим и тръгва за Венеция, откъдето ще замине за Цариград.

В кесията си има двеста цехини — около 6544 английски лири. Кардиналът му подарява сума, възлизаща на 22 900 английски лири. Джакомо превръща повечето пари в менителници, които са служели като съвременните пътнически чекове. Негови спътници са жена на средна възраст и дъщеря ѝ. („Момичето беше грозно и прекарах едно доста отегчително пътуване.“)^[13]

На 25 февруари Казанова спира в Анкона. Стопанинът на гостилницата, в която се отбива, му подхвърля, че ако иска, може да послуша хубава музика. „Първата актриса“ в театъра в Анкона живее в странноприемницата и има забележителен глас. Той завежда Джакомо в стая, където са настанени жена на средна възраст, две девойки и две момчета. От „актрисата“ няма и следа. Но докато го запознава с едно

от момчетата, изключително красиво и на около седемнайсет години, гостилничарят обяснява, че е кастрирано и пее с „ангелски глас“.

Момчето се нарича Белино и става един от най-известните и харесвани певци по онова време.^[14] Казанова е очарован както от самия него, така и от гласа му, макар да е малко смутен от „хубавите гърди“, скрити под мъжкото му облекло. Това не е нещо необикновено за кастратите, но по онова време едва ли са правели изкуствени гърди.

Рано сутринта, преди Джакомо да е станал, Белино идва в стаята му с брат си Петронио — който не е толкова женствен и си изкарва прехраната като прима „балерина“ в пътуваща оперна труппа. Белино предлага на Казанова, докато е в Анкона, Петронио да му стане прислужник. Джакомо с готовност се съгласява, изпраща Петронио да донесе кафе и поканва Белино да седне на леглото му, „с намерението да го третирам като момиче“. Ала двете по-малки сестри на Белино — Чечилия (дванайсетгодишна певица) и Марина (единайсетгодишна танцьорка) ги прекъсват. Те влизат, скачат в леглото и възбуждат Казанова — но не достатъчно. Когато Петронио се връща и му „залепя с полуотворени уста една сладострастна целувка върху устните; във всеки случай аз нямах този вкус, който той предполагаше у мене“, той приема очевидната покана на момчето. Джакомо не си пада по такива неща. Това „предпочитание е далеч от развлеченията“. Петронио явно е „момче за удоволствие“, факт, който не притеснява Казанова. „Това не е рядкост в Италия, където в това отношение не цари нито безразсъдна нетърпимост, както в Англия, нито толкова диво и жестоко преследване, както в Испания.“^[15]

А Белино? Възможно ли е влечението, което чувства към момчето, да е към кастрат или към преоблечено момиче? Казанова е объркан и си спомня възхищението си към Белино. Твърдо решен да разбере истината, той гощава семейството с хубава храна — за което всички са му благодарни. Майката признава, че директорът на местния театър им е платил съвсем малко и са останали без пукнат грош, тъй че ще трябва да се приберат пеша в Болоня. Джакомо ѝ прави щедър подарък и обещава още пари, ако му каже дали Белино е момиче. Тя отрича с възмущение. Възрастният свещеник на епископа лично е прегледал сина ѝ! Жената обаче лукаво предлага на Казанова сам да провери, ако иска да се увери в истината.

Джакомо купува вино за цялото семейство и когато остава насаме с Белино, се опитва да потвърди подозренията си, но момчето го отблъсква. Казанова започва да се ядосва, тъй като е похарчил доста пари за семейството. Решава обаче, че гневът няма да го доведе доникъде, и отново поканва семейството на вечеря. Той фриволно закача момичетата, които седят от двете му страни. После целува Белино, плъзва ръка в пазвата му и заявява, че не е възможно такива хубави гърди да принадлежат на момче. „Това е един недостатък, който споделям с всички подобни на мене“ — тъжно казва Белино и когато Казанова се опитва да докосне с устни гърдата му, той става от масата.

По-късно в спалнята на Казанова идва Чечилия по поръка на майка си, за да помоли Джакомо да закара Белино до Римини, където има ангажимент в оперен спектакъл. Казанова се опитва да подкупи Чечилия, за да му каже дали Белино е момиче. Тя отговаря, че няма представа, тъй като не го е виждала гол. По-късно майка ѝ позволява да прекара нощта с Джакомо (като обяснява, че той е „човек на честта“). Сутринта Казанова дава на момчето малко пари, „на които щеше особено да се зарадва, без да се закълна във вечна вярност.“^[16]

Джакомо убеждава Белино да се разходят на пристанището. Там вижда турски кораб, който се готви да отплава за Александрия. На палубата той с изненада познава красивата гъркиня, която преди време почти успява да изтегли на балкона на стаята си. Преструвайки се, че се възхищава на стоките на господаря ѝ, Казанова влиза заедно с Белино в една от каютите. Въпреки присъствието на момчето, Джакомо страстно се нахвърля върху робинята, която откликва с радост. Но неочакваното завръщане на турчина прекъсва любовната им игра.

Докато се връщат с лодка към брега, Белино признава, че е смутен и разочарован от това, което е видял. Според него жената не трябва да се отдава на мъжа само от сладострастие. Казанова само се подсмивва. Какво толкова се е случило! През нощта в спалнята му е изпратена Марина. Макар и по-малка от сестра си, тя се оказва изключително вещица за възрастта си и показва еротични умения, които удивляват и дори поучават любовника ѝ.^[17] На сутринта Марина щастлива занася щедро то възнаграждение на майка си.

Когато идва време да напусне Анкона, Джакомо удвоява усилията си да разбере дали Белино е кастрат. Той предлага подкуп —

сто цехини (3300 английски лири), за да му позволят да го прегледа, но му отказват. Той дори плъзва ръка между краката на момчето и му се струва, че напипва член. После обаче се отдръпва и засрамен казва на Белино, че ако иска, може да пътуват заедно до Римини, без да се страхува, че ще му се нахвърли.

Но когато остава насаме с момчето в каретата, Казанова все още се съмнява в мъжествеността на спътника си. Той го моли да признае, че е момиче, и обещава да го дари с безусловната си любов. Белино мълчи. Джакомо го обвинява, че е показал прелестите си, за да го измъчва, а после го е отвратил с разкритието, че всъщност е момче. Белино все така мълчи. Казанова добавя, че чувствата му са толкова силни, че ако момчето не се съгласи доброволно, ще трябва насила да затвърди подозренията си. Белино избухва в сълзи и моли кочияша да спре, защото иска да върви пеша до Римини. Джакомо му се извинява.

Въпреки това до края на краткото пътуване до Синигалия, където двамата ще прекарат нощта, Джакомо продължава да притиска Белино да му позволи да се увери, че е момче. Обещава му, че ако е така, ще го остави на мира. Ала Белино е прозрял нрава на Казанова и му казва, че доказателството за собствената му мъжественост няма да сложи край на неговата страст. Възбудата му е така силна, че ще продължи да го ухажда независимо дали е момче, или момиче, и накрая вероятно ще го изнасили, от което и двамата ще се срамуват.

В Синигалия им дават най-хубавата стая в странноприемницата, в която обаче има само едно легло. Казанова пита дали да наеме втора стая за спътника си. За негова изненада Белино отговаря, че няма нищо против да спят заедно. Така, през нощта Джакомо се уверява, че Белино, когото оттук нататък нарича Тереза, наистина е жена.

През паузите между любенето тя му разказва, че като дете е била осиновена от Фелис Салимбени, кастрат и учител по пеене, който я завежда в Рим заедно със сина си Белино. Истинският Белино умира. Тереза има прекрасен глас и Салимбени я убеждава да се преструва на кастрат, за да направи професионална кариера. Той я снабдява с изкуствен член, който може да се прикрепя на съответното място и да имитира мъжественост поне при недотам обстоен преглед. След смъртта на учителя измамата продължава, както и певческата ѝ кариера под ръководството на майка ѝ. Сега единственото желание на Тереза е Казанова да ѝ бъде покровител, макар че не харесва

леконравното му отношение към секса. Тя твърди, че една от причините за колебанието ѝ да му се отдаде, е обидата, която ѝ е нанесъл, когато се е нахвърлил върху гъркинята пред очите ѝ. Тереза е разочарована и от факта, че той е готов да спи със сестрите ѝ (макар че семейството явно продава сексуална благосклонност със същото въодушевление, с което показва уменията си в пеенето и танцуването). Момичето обаче настоява Казанова да ѝ бъде покровител, защото наистина се нуждае от такъв човек. Където и да се появи, я преследват развратници, които я мислят за преоблечено момиче, или други, които биха се възползвали, ако се окаже, че е момче. Тереза не иска брак, а предпочита да му бъде любовница, приятелка, каквато той желае...

Джакомо е запленил и решава да се ожени за нея. Тереза, разбира се, е възхитена и предлага да отидат във Венеция, където може да изкарва добри пари като певица. Казанова обаче не иска да бъде издържан от жена и предпочита да замине за Цариград, а тя да остане в театъра в Римини, след което да се съберат.

Двамата решават да закусят в Пезаро. Испански офицер иска да види паспортите им и за свой ужас Казанова установява, че е изгубил своя. Проблемът е сериозен. По това време испанците се сражават с австрийците за околностите на Римини. Джакомо е арестуван до пристигането на новия му паспорт от Рим. Той дава пари на Тереза и я изпраща за Римини. Нощта прекарва върху сламата на пода на караулното помещение.

Казанова стои в ареста десет дни и се зарича никога повече да не бъде небрежен. Междувременно загубва значителна сума на фараон от професионалния комарджия от Неапол Джузепе д'Афлизио (известен още като Дон Бепе ил Кадето и Джузепе Маркати), когото през следващите години ще среща под различна самоличност в Лион, Виена, Мюнхен и Болоня. Лекотата, с която Казанова губи пари, и приятният му характер го правят популярен. Благодарение на това той може да се разхожда свободно из града. Една вечер вижда кон, оставен непредпазливо от нехаен офицер, мята се на седлото (никога преди това не е яздил) и препуска в галоп. Испанските стражи му викат да спре, но Джакомо не знае как и конят литва като вятър. Казанова отчаяно се вкопчва в гривата му и минава през испанските и австрийските фронтови линии. Край ушите му свистят куршуми.

Най-последно се свлича от седлото. Питат го какво иска и той казва на австрийските постови, че носи писмо за принц Лобковиц, главнокомандващия армията, чийто щаб е извън Римини. Завеждат го при него и Казанова си признава всичко. Принцът се размива, съветва го в бъдеще да бъде по-внимателен с паспорта си и го пуска да си върви. Джакомо тръгва към близкото кафене и първият човек, когото среща на улицата, е Петронио, който му дава адреса на Тереза. Казанова знае, че ще бъде трудно да влезе без паспорт в Римини. Но за щастие се появява керван от мулета, кретащи в дъжда към града. Той слага ръка на врата на едно от животните и влиза в Римини като мулетар.

Казанова е възхитен, когато вижда любовницата си в женски дрехи. Тя е решила да захвърли завинаги мъжките си одежди и да не се появява като кастрат (на сцената в Римини се допускат жени). След кратката им среща Джакомо се измъква от града и отива в Болоня. Оттам той пише на Пезаро, от когото иска нов паспорт. Преди паспортът да пристигне, Казанова получава писмо от Тереза, в което тя му съобщава, че ѝ е предложен договор за мястото на примадона в операта „Сан Карло“ в Неапол с висока заплата. Пита го какво да направи и дали той може да отиде при нея в Неапол. Ако иска, тя е готова да се откаже от предложението и да се върне при него. Сърцето не му дава да ѝ каже да отхвърли чудесната възможност да продължи кариерата си. Но, от друга страна, как да отиде в Неапол и да живее с парите на любовницата си? Нещо повече, Лукреция и съпругът ѝ също са там и това може да доведе до усложнения. Казанова отговаря на Тереза да приеме предложението и както вече са решили, да се съберат след завръщането му от Цариград.

[1] Спомени, 1, I, 149. — Бел.а. ↑

[2] Pablo Günter, *The Casanova Tour*, p. 225. — Бел.а. ↑

[3] Спомени, 1, I, 159. — Бел.а. ↑

[4] В „Казанова“, 1961 г., Дж. Рийвс Чайлдс идентифицира Кастели като Еолус Валати, Лукреция всъщност е Ана Мария, а сестра ѝ Анжелика се казва Лукреция. Сестрите са съответно на 29 и на 19 години, когато Казанова се запознава с тях. Ето защо Лукреция е десет години по-голяма, отколкото той смята. Както и на други места, за да

избегна объркване, използвам имената, които им е дал Казанова. — Бел.а. ↑

[5] William Harlit, *Conversation of James Northcote Esq., R. A.*, London, 1949. — Бел.а. ↑

[6] Трояно Франциско Аквавива д'Аргона, бивш посланик на Испания в Рим и кралство Неапол. — Бел.а. ↑

[7] Истинското му име е Джузепе Ричиарели. — Бел.а. ↑

[8] Stone, *Family, Sex and Marriage in England*, p. 327. — Бел.а. ↑

[9] Г-жа Манли, *Надежда за удоволствие за жени* (памфлет, Лондон, 1765). — Бел.а. ↑

[10] Спомени, 1, I, 224. Ключалката е сигнал за появата на друго сексуално занимание: Казанова е непоправим воайор. — Бел.а. ↑

[11] Спомени, 1, I, 225. — Бел.а. ↑

[12] Казанова откровено описва редките си провали и затруднения, затова вероятно трябва да вярваме на разказите му за също толкова изумителни атлетични изпълнения. — Бел.а. ↑

[13] Спомени, 1, I, 225. — Бел.а. ↑

[14] Съществуват доказателства, че Белино, когото по-късно Казанова нарича Тереза, всъщност е Анджиола Калори, родена в Милано през 1732 г., която трябва да е била на тринайсет години, когато се е запознала с него. Тя пее по домовете в цяла Европа. Някъде след 1761 г. кариерата ѝ приключва. Името ѝ е записано в „Речник на музиката“ от Гроув. — Бел.а. ↑

[15] Спомени, 1, II, 254. — Бел.а. ↑

[16] Пак там, 1, II, 258. — Бел.а. ↑

[17] Казанова не споменава възрастта на сестрите на Белино, но те явно са по-млади от нея, вероятно десет-единайсетгодишни. Нито Чечилия, нито Марина са девствени и никой в семейството им не смята за осъдително, че спят със заможен мъж. — Бел.а. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ИЗТОЧНО ОБЕЩАНИЕ

1745 — 1746 Г.

Едно от първите неща, които Казанова прави в Болоня, е да отиде при шивач и да си поръча хубава униформа — синя жилетка и бяла пелерина със златен и сребърен ширит, и също такъв темляк за шпага, който в комбинация с гиздава шапка и черна кокарда, дълга шпага и бастун, внушава много повече уважение от черното расо на свещеник.

Наподобяващият испанска униформа мундир, разбира се, не означава нищо. Но Джакомо забелязва, че особено в Болоня представителното му облекло е на почит и никой не си и помисля да иска обяснение от добре облечен офицер кой е и на кого служи. Казанова се настанява в жилище на Виа ал Пелегрино и (както сам признава) решава да смае града. Разхожда се по улиците с красиви арки, възхищава се на собствения си образ във витрините и се перчи в кафенетата, чувствайки се предоволен от себе си.

Едно от непредвидимите неща в живота му са средствата, с които живее, при това доста добре, предимно за сметка на приятели и любовници. Явно успява да го прави благодарение на личността, приятната си външност и остроумие. За съжаление не разполагаме с негов портрет в разцвета на силите му, но знаем, че е бил висок близо метър и осемдесет, мургав, с черна коса и очи. Очевидно е бил необикновено мъжествен и са го смятали за красив. (Дори Фридрих Велики коментира хубостта му.)^[1]

Готов е да пилее пари за жени, на които никога не отказва онова, което искат.

Що се отнася до умениято да води разговор, го обсипват с комплименти за неговото остроумие. Казанова обаче не съумява да опише оригиналните си реплики и рядко ги споменава (както винаги, главният източник на информация за него са спомените му, а той не си

прави труда да записва духовитите си забележки). Джакомо определено е бил един от най-забавните мъже в Европа по онова време. Приятелят му принц Дьо Лин (който познава всички видни личности тогава) смята Казанова за най-интересният човек, когото познава. „Всяка негова дума е откровение и всяка мисъл — книга.“^[2] Макар и едва двайсетгодишен, Джакомо има изключителни познания в много области.

Всъщност на тази възраст той вече е такъв, какъвто го виждаме в „Спомени“ — често безскрупулен, но винаги щедър и готов за сексуални авантюри, макар често да си въобразява, че е влюбен искрено, импулсивен, докачлив, с приятни обноски, позволяващи му да се сближава с хора от всякакви обществени слоеве и да спечели благоразположението на всеки, който може да му бъде полезен. Казанова е всичко за жените. И за мъжете. Преди да замине за Цариград, той няма представа какво го чакат там, нито накъде ще го отведе пътуването. Но това не го тревожи. Нещо ще се появи.

* * *

В Болоня се носят слухове, че елегантният и язвителен Казанова е опасен човек и е дезертирал от полка си, след като е убил капитана на дуел и е откраднал коня му. Дописка за това се появява дори в местен вестник. Джакомо не си дава много труд да опровергае историята. В края на краищата го описват като същински дявол. Но офицерът, чийто кон е откраднал, го открива, и преди да получи новия си паспорт, Казанова се съгласява да плати обезщетение. Паспортът му пристига и на двайсетия си рожден ден той отива във Венеция.

Чичо му, абат Гримани, се изумява, когато Джакомо се появява пред него не в свещенически дрехи като представител на кардинал Аквавива, а в униформа на испански офицер. Изненадани са и синьора Орио, Нанета и Марта, но с удоволствие предлагат на стария си познайник стая на четвъртия етаж до спалнята на сестрите. Той и момичетата махат една дъска между двете стаи, подновяват познанството си и се забавляват приятно няколко седмици.

Почивката не е толкова дълга, колкото предполагат. Майорът във Военното министерство, пред когото Джакомо се явява, му предлага да

пътува до Цариград с кавалера Франческо Вениеро — дипломат, който отива там като баило, или венециански посланик. За тази цел Казанова трябва официално да постъпи в армията. Той купува длъжността от болен подпоручик и за един ден става портупей юнкер.

Джакомо заминава с кораб на 5 май^[3] след поредна прощална нощ със сестрите, които пророчески въздишат, че за последен път виждат любовника си. На кораба има двеста славонски войници и мястото под палубите е претъпкано. За щастие един от пътниците е венецианският благородник Джовани Дзуан Антонио Долфино, виден дипломат, който пътува за остров Занте на официална мисия. Той е толкова внушителен и величествен, че е наречен Висинторо на името на голямата баржа, на която плава папата, когато благославя морето във Венеция на Възнесение Господне. Казанова спечелва благоразположението на Долфино и е поканен да се храни на масата му, където храната не може да се сравни с гозбите, сервирани под палубите.

* * *

Корабът отива първо в Орзера, на брега на Истрия, където натоварват баласт. Джакомо слиза на брега да се поразтъпче и си спомня срещата с брат Стефано, когато до него се приближава непознат и го пита дали е бил и преди в Орзера. Казанова признава, че е бил. Странникът казва, че в такъв случай му е много благодарен. Той е лекар и много години е живял в бедност. Но Казанова е променил изцяло нещата. Той хваща болест и я предава на една гостилничарка. Тя я предава на свой приятел, а той на жена си... и така нататък. В резултат на това за една година лекарят се замогва. За жалост болестта е ликвидирана. Непознатият с надежда пита Казанова дали отново не е заразен, и много се натъжава, когато той го уверява, че е здрав.

Сутринта корабът отплава. На четвъртия ден, близо до бреговете на Грузола^[4], южно от Сплит, се разразява силна буря. Суеверният и неук капитан решава, че това е свръхестествено явление и описва дяволите, които е видял да се мятат в облаците над кораба. Моряците изпадат в паника и напускат постовете си. Корабът се насочва към скалите. С присъщата си бързина и импулсивност, Казанова се изкачва

по въжето и извиква на мъжете да се върнат на работа. Свещеникът го обвинява, че е атеист и че помага на бурята. Отначало моряците се подчиняват на Джакомо и корабокрушението е предотвратено, но стихията продължава. След три дни обаче те стават подозрителни, смятайки Казанова за пратеник на дявола. Един от моряците се опитва да го хвърли през борда и благодарение на това, че дрехата му се закача на котвата, той се спасява.

Свещеникът си спомня, че го е видял да носи подозрителен пергамент. Всъщност се оказва ръкопис, който Джакомо купува на шега в Анкона (това би накарало всяка жена да се влюби в притежателя му). Казанова го дава на свещеника и той го хвърля в мангала. Ръкописът обаче гори твърде бавно и моряците все повече се убеждават, че в Казанова има нещо загадъчно. Капитанът е принуден да се съгласи да го свали на брега при първа възможност. За щастие бурята утихва и когато корабът стига до Корфу, цялата история е забравена.

За съжаление до пристигането на баило има месец и през това време Казанова загубва всичките си пари на басет. После залага бижутата си, за да може да остане на игралните маси в местното кафене. Тогава и по-късно в Корфу страстта му към хазарта наистина го завладява. Той изгубва много пари и определено изпитва облекчение, когато оръдията на пристанището известяват пристигането на бойния кораб „Европа“ с кавалера Вениеро и свитата му на борда. Следва поредица от вечери и балове, на които местните военноморски командири забавляват гостите. Впоследствие Джакомо се качва на борда на „Европа“ като адютант на баило.

* * *

Минаретата, куполите и високите кипариси на Цариград смайват европейците. Казанова е възхитен от гледката, докато корабът минава покрай Седемте кули и влиза в пристанището. Пътниците слизат на брега в средата на юли и Вениеро се настанява във венецианския си дворец в предградието Пера. На чужденците не се разрешава да живеят в стария град и в Пера, но там на практика властват европейските посолства, които наемат собствена охрана от еничари.

Вениеро вероятно вижда, че младият му адютант е буен, и му нарежда да не напуска двореца без еничарин, назначен от султана, за да го пази от престъпниците и от онези турци, които все още са враждебно настроени и не се доверяват на хора от други националности и вероизповедания.

Два дни по-късно, придружен от пазач, Казанова отива да предаде писмото от папата на бившия граф дьо Боневал (известен също като Ахмед), тогава губернатор на Карамания и Румелия. Той е хубав, пълен мъж, ранен със сабя в корема, където носи сребърна плочка, и е облечен като френски благородник. Ахмед е готов да помогне на Джакомо с каквото може, но военната му длъжност и чин са препятствие. Посещението е само светско. По всичко изглежда, че Ахмед се чувства приятно в компанията на друг европейец. Той завежда Казанова в библиотеката си, където лавиците са отрупани не с книги, а с бутилки вино. Двамата сядат и обсъждат последните клюки. Ахмед с удоволствие научава новини за стари приятели и познати във Венеция.

Той поканва Джакомо на вечеря и го представя на неколцина видни турци. Сред тях е очарователният Исмаил ефенди, бивш министър на външните работи, който се оказва човекът, за когото посланикът Леце му е дал препоръчително писмо. Край трапезата е и известният и богат философ Юсуф Али. Той проявява подчертан интерес към Казанова и разпитва за причините, които са го накарали да се откаже от свещеничеството и да стане военен. Джакомо отговаря, че няма религиозно призвание.

След няколко дни Казанова е поканен в къщата на Юсуф. Двамата вечерят в градински павилион с изглед към морето, пушат лула и дълго обсъждат удоволствието от това. Джакомо научава, че Юсуф е бил женен два пъти и сега живее с третата си съпруга, момиче почти на възрастта на дъщеря му Зелми. Той има и двама сина. Единият е богат търговец в Солун, а другият е на служба при султана. Бъдещето им е осигурено и петнайсетгодишната Зелми ще наследи цялото богатство на Юсуф.

Казанова обядва и с Исмаил в изключително луксозна обстановка, но другите гости са турци и не говорят европейски езици. Исмаил посреща Джакомо много добре и го кани на закуска. След няколко дни, когато Казанова приема поканата, турчинът му показва уединена лятна къща и неочаквано „изрази намерения, които не

намерих по моя вкус“^[5]. Младият мъж го отблъсква и Исмаил казва, че само се е пошегувал. Ала Джакомо е убеден, че предложението не е било шега, и си тръгва, решавайки никога повече да не ходи там. Юсуф му обяснява, че според турските обичаи Исмаил е искал само да засвидетелства приятелството си към Казанова. Съветва го да прояви учтивост и да не зачерква Исмаил от списъка на познатите си по такъв незначителен повод. Освен това Исмаил разполага с множество красиви робини и Джакомо може да се възползва от тях.

Казанова и Юсуф все повече си допадат. Дватамата водят дълги философски беседи по различни теми, включително по въпроси на изкуството, религията и секса. Всеки разпалено защитава религията си. Юсуф полага особени усилия, за да обясни защо се е покръстил и е станал мохамеданин. След няколко седмици за изненада на Казанова той неочаквано му предлага да отиде в Одрин за година, за да учи богословие, да приеме исляма, да се ожени за Зелми и да наследи огромното му богатство. Смаян, Джакомо измърморва, че ще си помисли. Ако може да се вярва на „Спомени“, той е по-изумен от предложението да се ожени за красиво петнайсетгодишно момиче, отколкото от богатството, което ще му донесе този брак. Казанова възразява, че Зелми дори не го е виждала. Юсуф поглежда към ажурената каменна преграда пред един от високите прозорци и обяснява, че Зелми и съпругата му незабелязано наблюдават госта още от първото му посещение и му се възхищават. Това явно оказва силно еротично въздействие върху младия мъж. Но кой безчестник би сменил вярата си само заради пари! Джакомо не би понесъл срама в Европа, а в Цариград винаги ще си остане изгнаник. Освен това Юсуф е само на шейсет години и може да живее още двацет, а и Зелми едва ли е толкова красива, колкото твърди баща ѝ. Казанова решава да откаже, но в момента премълчава.

На друга вечеря с Юсуф той отново се среща с Исмаил, който ги кани да вечерят с него. Казанова не може да откаже. След като се нахранват, неаполитански роби изпълняват европейски танци. Повежда се разговор за форлана — моден танц във Венеция и Джакомо казва, че умее да го танцува, но не и без партньорка. Исмаил намира партньорка, а Казанова повиква цигулар от венецианското посолство. За негова изненада жената, която има маска на лицето си, се оказва великолепна танцьорка. Джакомо е възхитен от тялото и движенията ѝ.

Докато ги изпраща, Юсуф (който започва да опознава младия си приятел) го предупреждава, че тя сигурно го е харесала и може да се опита да го оплете в интрига, която може да бъде много опасна за него предвид строгостта на турските обичаи.

След няколко дни, докато Джакомо се разхожда по улицата, възрастна жена се опитва да му продаде кесия за тютюн, в която той напипва бележка. Казанова купува кесията. Бележката е от танцьорката, която му предлага среща същата вечер в градината на Исмаил. Джакомо трябва да отиде там пеша и да поиска лимонада от прислужника, който ще го заведе при нея.

Вечерта Казанова отива с придружителя си еничарин в дома на Исмаил. Ефенди го няма, но евнухът познава госта и го поканва в градината. За съжаление обаче прислужникът настоява да го придружи. Джакомо вижда три жени в далечината, но любовна среща не се осъществява. Сутринта той получава писмо от Исмаил, който изказва съжалението си, че не са се видели, и го поканва на риболов на лунна светлина. Казанова подозира какви са мотивите му, но може би се надява, че ще му позволят да се срещне с красивата танцьорка, една от робините му.

Известно време двамата ловят риба от лодка, управлявана от роби, а после Исмаил го завежда в лятната си къща, където вечерят с пържена риба. Джакомо е нащрек, опасявайки се, че Исмаил може отново подхване темата, която не е по вкуса му. След вечерята турчинът освобождава слугата си, хваща Казанова за ръката и го завежда в градинска къща с изглед към голямо езеро. На лунната светлина се виждат три голи момичета. Едната несъмнено е танцьорката. Те „ту плуващи, ту стоящи прави или седящи върху мраморните стъпала, се излагаха на погледите ни откъм всички страни във всички положения на прелестта и сладострастието.“^[6]

Въздействието върху Джакомо е такова, каквото би могло да се очаква. Скоро той се възбужда така силно, че когато Исмаил пристъпва към действие, не е в състояние да окаже съпротива. Всъщност Казанова откликва с радост. В крайна сметка „щеше да бъде неучтиво от моя страна да откажа... Бих се показал неблагодарен — нещо, което не е в природата ми.“ Когато напълно се изтощават и момичетата се оттеглят, двамата се смеят доста сконфузено. После изпиват няколко чаши кафе и с това вечерта приключва.^[7]

Няколко дни по-късно Казанова посещава Юсуф. Поканват го в стая с прелестно женско същество с плътен воал, което го поздравява. Сядат на възглавници. Жената не си прави труда да оправи роклята си и вечно подозрителният Джакомо решава, че Юсуф се опитва да се покаже гостоприемен като Исмаил. Жената се представя като съпругата на Юсуф. Това не попречва на госта да ѝ се възхити. Пък и роклята ѝ разкрива толкова, колкото и скрива (ориенталската одежда „не отнема нищо от удоволствието за очите“, както отбелязва Казанова). Тя се навежда напред, показвайки очарователните си гърди, и определено го насърчава да я целуне за поздрав. Джакомо не устоява и понечва да го стори. За съжаление той се опитва да вдигне воала ѝ (през целия си живот Казанова не може да се възхити на жена, чието лице не смята за красиво). Жената се ядосва и Джакомо трябва да положи усилия, за да я успокои. Накрая се стига дотам, че Казанова признава, че е обезумял от желание, и тя протяга ръка. В същия миг Юсуф влиза. Ах, те са се запознали. Колко очарователно!

Когато Джакомо разказва случката на Ахмед, той прихва да се смее. Казанова би трябвало да е по-наясно. Сега съпругата на Юсуф ще остане с лошо мнение за италианските мъже. Джакомо е трябвало да приеме недвусмислената покана веднага. Сгрешил е, че се е опитал да види лицето ѝ. Това е непристойно, защото лицето е единствената част от тялото ѝ, която я кара да прояви скромност.

* * *

Казанова няма възможност да поднови познанството си със съпругата на Юсуф, тъй като след няколко дни, в началото на септември, напуска Цариград. Юсуф го изпраща с подаръци и с безкрайно съжаление, че не е приел ръката на Зелми. Има подаръци и от Ахмед, и от Исмаил (заедно с писмо за рицаря Да Леце, което Джакомо изгубва). Подаръците са продадени и Казанова пристига в Корфу, където е назначен за адютант на Джакомо да Рива, комендант на галеаса^[8], с най-малко петстотин цехини^[9] в кесията.

Благодарение на длъжността си той установява контакти с всички видни личности в малобройна общност. Сред тях е Винченцо Фоскарини, с чиято млада съпруга Казанова има романтична връзка,

подобна на второстепенна оперета. Тя е прелестна кокетка^[10] и Казанова, който лесно се поддава на изкушения, я смята за толкова очарователна, сякаш е същество от друг вид. Известно време тя се държи пренебрежително с него, после като че ли се смилява, а когато го преместват да служи на съпруга ѝ като адютант, Джакомо е убеден, че това е уредено от нея. Семейство Фоскарини му дават стая в къщата си, която е не само до тази на госпожата, но има и прозорец, поставен така, че Казанова ясно да вижда спалнята на Андриана и да наблюдава как тя става от леглото, как се облича и съблича и прави тоалета си — явно (или поне така изглежда), за да го дразни. И нищо чудно, че Джакомо прекарва безсънни нощи.

Андриана продължава да го измъчва. Той открадва кичур от косите ѝ, но тя го принуждава да ѝ го върне. Казанова ѝ отмъщава, като се оттегля в леглото си, гладува и се преструва на смъртно болен. След ден-два тя се смилява над него и му изпраща пакетче с кичур от косите си. С част от тях Джакомо поръчва да му направят гривна и огърлица, а останалите нарязва на ситно и прави на бонбони, които държи в кристална кутия и яде от време на време. Андриана успява да изтръгне тази тайна от него и това явно я смайва. Когато убожда крака си на трън от рози (подобни наранявания може да имат по-сериозни последици при климата на Корфу), му позволява да изсмуче кръвта и съумява да вдигне чаршафа, за да му покаже тялото си. Сетне му разрешава да ѝ помогне да смени долната ѝ риза, но продължава да го държи на разстояние.

Докаран до умопомрачение (и кой ли не би бил?), Казанова се ядосва и излиза от спалнята ѝ. Впоследствие се отдава на ухажването на Мелула, прословута красавица и опитна куртизанка от остров Занте, „чиято рядка красота от четири месеца правеше всички развратници в Корфу или щастливи, или луди“^[11]. Вероятно чула за чувствеността на Казанова, тя много се обижда от отказа му да я наеме. Използва всичките си женски хитрини и в продължение на два часа Джакомо се наслаждава на изключително удоволствие, за което Мелула отказва да вземе пари. Но „наслаждава“ едва ли е най-точната дума, тъй като Казанова се чувства виновен. На другия ден дори се изповядва на Андриана, която обвинява и същевременно упреква себе си. Двамата прекарват известно време в сантиментален самоанализ, след което той си тръгва, отново, без да я люби. И толкова по-добре, защото сутринта

изпитва познато усещане, известяващо поредния пристъп на венерическа болест. Джакомо предполага, че ще се излекува за шест-седем седмици. Заболяването се оказва сериозно и се налага да се въздържа от контакти два месеца. Казанова признава за болестта си само пред любимата си. Всъщност всички в Корфу се чудят, че той изглежда здрав. Както е известно, Мелула е заразена и е разпространила слуха, че Джакомо най-после ѝ се е насладил.

Престоят му на Корфу се разнообразява и от друго забележително и дори нелепо събитие. Пращат му е един почти неграмотен френски войник, прислужник на име Лавальор — забавен пияница, който бълва цинични анекдоти и небивали истории. През ноември войникът се разболява и е на път да умре. Той дава на един свещеник пакет, който да предаде на Казанова. Джакомо го отваря и намира печат с герба на семейството му, кръщелно свидетелство и писмо с молба тези неща и смъртният акт на Лавальор да бъдат изпратени на „Негова светлост херцога, моя баща.“

Подписът е „Франсоа VI, Карл Филип, Луи Фуко, принц Дьо Ларошфуко“.

В кръщелното свидетелство името на бащата е Франсоа V, но Казанова решава, че писмото е някаква шега. Никой друг обаче не го смята за смешно и главният проведиторе поръчва да подготвят красива гробница за Лавальор, в която да бъде погребан с почести. Джакомо се опитва да убеди властите, че това са глупости. Но му казват, че е по-добре да мълчи. Няма регистри, които да потвърдят съмненията, а и той не разполага със средства, за да обори абсурдното твърдение на Лавальор.

Лавальор обаче оздравява. Дават му хубав апартамент и елегантни дрехи. Главният проведиторе го посещава и подобно на повечето известни мъже и жени в града се обръща към него с „Ваше превъзходителство“.

Когато се възстановява напълно, всички се надпреварват да го канят на приеми, макар че той бързо се напива и заспива на масата. Казанова се забавлява от всичко това и веднъж тихо му предлага да го качи незабелязано на борда на кораб, пътуващ за Неапол, преди да бъде разобличен. Лавальор отказва, а когато Джакомо публично го критикува, му удря плесница.

Това вече е прекалено. Казанова излиза с него на улицата и го пребива жестоко. Издадена е заповед за арестуването на Джакомо. Той успява да избяга с риболовна лодка и отива на Казопо^[12], остров по северното крайбрежие на Корфу.

Възникват обаче неприятности и с местните жители, но с помощта на подкупи Казанова се настанява в удобна къща, поръчва на някаква жена да му ушие ризи (той избягва само с дрехите на гърба си, но за щастие с пълна кесия) и сформира частна армия от двајсет и четири млади телохранители, тъй като се опасява, че може да се появи кораб със заповед да го арестуват за убийство.

Казанова става почти монарх. Придворните му са объркани, защото не говорят италиански, а той не знае гръцки. Но всички са смаяни от вида и щедростта му. Готвачката му намира няколко местни девойки, които са щастливи, че му шият ризи, и изгарят от нетърпение да задоволят прищевките му. Джакомо се наслаждава на благосклонността им и „на всички красиви момичета им дойде редът.“^[13] Животът е прекрасен. Но след седмица на блажени удоволствия му съобщават за заговор на местния свещеник, който възнамерява да го прокълне и отрови, защото мнозина мъже го обвиняват в обезчестяване на девственици, за които вече не искат да се оженят. Не след дълго пристига въоръжена гемия от Корфу и офицер със заповед да го арестува, но само за бягство, защото документите от Венеция доказват, че Лавальор е самозванец. Казанова се връща на Корфу и става обект на клюки не само защото се е оказал прав за Лавальор, но и заради бягството си и необикновения си начин на живот на Казопо.

Наближава карнавалът, който е необичайно дълъг — от 26 декември 1745 до 3 март 1746 г. И тъй като не достигат актьори, Джакомо предлага да отиде в Отранто, на 160 километра, за да наеме трупа, при условие, че ще получи приходите от представленията в театъра.^[14]

В Отранто Казанова намира две трупи — едната от Неапол, а другата от Сицилия — и прослушва и двете. Сред членовете на неаполитанската трупа са братът и сестрата на Тереза, Петронио и Марина. Петронио носи писмо от Тереза, което уж му е дала, в случай че види Джакомо. Тереза му изпраща любовни поздрави. Пише, че печели много пари като компаньонка на херцог и търпеливо го чака да

пристигне в Неапол. Самият той се връща на Корфу в компанията на двайсет актьори и актриси. Веднага щом пристигат, всички офицери хукват при актрисите, които обаче им се струват грозни, с изключение на Марина. След като се уверява, че Джакомо не желае услугите ѝ, тя се справя много добре и изкарва доста пари.

Последните два месеца на Казанова на Корфу са изключително скучни. Андриана, на която е признал за болестта си, приема новината хладно, и заявява, че повече не трябва да се виждат. Скоро след това той престава да бъде адютант на съпруга ѝ. Както обикновено, когато му липсва любовна интрига, Джакомо се впуска в хазарта и когато в края на 1746 г. се връща във Венеция, макар и здрав, пак е без пукнат грош.

[1] Childs, Casanova, p. 31. — Бел.а. ↑

[2] Prince Charles de Linge, *Melange anecdotiques litteraires et politiques*, p. 387. — Бел.а. ↑

[3] Описвайки пътуването до Корфу и Цариград, съм следвал разказа на Казанова в „Спомени“. Чайлдс и други биографи подчертават, че пишейки за събитията на Корфу, Казанова обърква случките между май и 1 юли 1745 г. с онези, станали по време на посещение, което се смята, че е направил между лятото на 1742 г. и пролетта на 1743 г. Никой биограф не е успял убедително да проследи хронологично разказа на Казанова и макар да е объркан, смятам, че е най-добре да го следваме. — Бел.а. ↑

[4] Сега Коркула. — Бел.а. ↑

[5] Спомени, 1, II, 319 — Бел.а. ↑

[6] Пак там, 1, II, 328. — Бел.а. ↑

[7] Казанова пише, че „това беше единственото удоволствие от този род, на което се насладих в Цариград.“ Исмаил, разбира се, урежда всичко това, преследвайки свои цели — съществуват много доказателства, че турците смятат за особено привлекателни младите европейци. Дори се предполага, че е имало содомия; описвайки „оргията“, Казанова пише, че Исмаил „зае мястото“ на недосегаемите момичета, а после „аз се обърнах“. Изразите навеждат на мисълта, че едва ли става дума само за взаимно мастурбиране. — Бел.а. ↑

[8] Назначението вероятно е станало през 1742 г. — Бел.а. ↑

[9] 500 цехини са около 16 400 сегашни английски лири. — Бел.а. ↑

[10] Спомени, 1, II, 365. — Бел.а. ↑

[11] Пак там, 1, II, 391. — Бел.а. ↑

[12] Сега Касиопи. — Бел.а. ↑

[13] Спомени, 1, II, 353. — Бел.а. ↑

[14] Всъщност той продава местата за пет представления напред, като запазва за себе си доходите за две от тях. — Бел.а. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

„TU OUBLIERAS AUSSI HENRIETTE“

1746 — 1750 Г.

Казанова вече е двайсет и една годишен и отдаден на еротични удоволствия, в общи линии се държи добре, с изключение на няколко студентски лудории в университета. Но във Венеция през пролетта на 1746 г. поведението му започва да става обезпокоително.

Това несъмнено се дължи на безпрецедентното му безпаричие. Уволнен от армията, Джакомо отначало решава да изкарва прехраната си като професионален картоиграч. За около седмица той загубва и малкото пари, които е взел от продажбата на военния си чин, и е принуден да се обърне за помощ към биологичния си баща, когото пита дали има място за цигулар в оркестъра на театър „Сан Самуеле“ със заплата, възлизаща на около осемнайсет английски лири на ден. Доктор Гоци го е научил достатъчно, за да може да чете партитурите, и така Казанова оцелява. Но имайки предвид социалното си положение или по-скоро липсата на такова, което го изолира от бившите му познати във Венеция, той смята, че всички го презират. Джакомо започва да излиза с млади оркестранти и се забърква в няколко неприятности, които не му правят чест, макар и, общо взето, доста безобидни. Развързва например въжетата на гондолите от пристаните на частни домове, събужда акушерки и ги изпраща в къщите на почтени възрастни семейни двойки и влиза посред нощ в църковни камбанарии и бие камбаните.

Друг случай обаче ни кара да смятаме, че е склонен към сексуално насилие. По време на карнавала група младежи, сред които Джакомо и брат му Франческо, са в *magazzino* — заложен магазин, където се продава евтино вино. Там виждат трима мъже, които кротко пият в компанията на красива млада жена. Водачът на групата, млад благородник, предлага да се престорят на длъжностни лица, да арестуват мъжете и да избягат с жената. Благодарение на властния му

характер планът им е осъществен. Похитителите закарват с лодка тримата мъже на остров Сан Джорджо Маджоре, оставят ги там и завеждат младата жена в гостоприемница „Деле Спаде“, където наемат стая, запалват огън и започват да се забавляват с нея.

Разказът на Казанова за случката оправдава него и съучастниците му. След като се уверява, че съпругът ѝ — един от тримата мъже — не е пострадал, жената „не можа да прикрие радостта си, когато видя, че беше определена да ощастливи точно толкова души, колкото гости бяхме ние, и ме прие с един вид признателност“.^[1] Всички ѝ се изреждат, след което я изпращат до дома ѝ и я слагат да спи. Когато съпругът ѝ най-сетне успява да се прибере, я намира заспала. Тя му казва, че не са ѝ сторили нищо лошо, а само са се почерпили.

Това приключение е непростимо и ако се случи в днешно време, извършителите вероятно ще бъдат заловени и съдени, а те несъмнено ще твърдят, че жертвата е била съгласна. Ако тя подаде жалба, че е била изнасилена, думата ѝ — на почтена омъжена жена — би имала тежест и престъпниците биха получили тежка присъда. Но във Венеция през XVIII век, особено по време на карнавала, нещата са различни. Празненствата обикновено са разгулни не само защото местните жители им се наслаждават, но и защото привличат туристи като карнавала в Рио де Жанейро или парадите на хомосексуалистите в Сан Франциско и Сидни днес. Духовенството, което през XVI век се възправя срещу крайностите, от средата на XVII век осъзнава икономическата изгода от туризма и престава да се намесва до такава степен, че светските власти се опитват да ги ограничат в рамките на църковните им задължения и да ги принудят да прекратят пировете и танците.^[2]

* * *

Следва събитие, което се оказва една от повратните точки в живота на Казанова. Заедно с другите музиканти от театралния оркестър той е поканен да свири на поредица балове, организирани в двореца Соранца по случай венчавката на двама венециански аристократи. Третият бал приключва на зазоряване и излизайки от

двореца, Джакомо забелязва един сенатор в червена роба, който изпуска писмо, докато се качва в гондолата си. Казанова го взима и му го дава. Сенаторът му благодари и настоява да го закара вкъщи.^[3]

Докато пътуват в гондолата, сенаторът се оплаква, че лявата му ръка е като парализирана. Сковава се и левият му крак, а говорът му става неясен. Джакомо грабва фенер, вижда, че лицето му е изкривено и разбира, че човекът е получил удар. Той спира гондолата, скача на брега и изтичва до най-близкото кафене, където му казват къде да намери лекар. Лекарят го придружава до гондолата и пуска кръв на сенатора, а Казанова разкъсва ризата си, за да приготви компреси и превръзка.

После лодкарите закарат сенатора в дома му в Санта Марина — двореца Брагадино — и Джакомо разбира, че мъжът е Матео Джовани Брагадино, виден благородник и бивш държавен инквизитор. Той казва на слугите да сложат сенатора в леглото и да извикат лекар и остава до него, докато му правят второ кръвопускане. Повикват и свещеник, но не чуват изповед, защото сенаторът е още в безсъзнание. Пристигат двама приятели, Марко Дандоло и Марко Барбаро, и казват на Казанова, че ще се погрижат за всичко. Джакомо отказва да си тръгне, убеден, че ако си отиде, сенаторът ще умре, а ако остане — ще живее.

Твърдението му е интересно. Несъмнено мотивите на Казанова се основават на очакването да получи награда за услугите си, макар че ако остане и Брагадино умре, шансовете му значително биха намалели. Не трябва обаче да забравяме, че той има силна интуиция, която умее да използва. Това е едно от вероятните обяснения. Освен това е сигурен, че по някакъв мистичен начин присъствието му ще помогне на Брагадино да се съвземе. Казанова осъжда окултното шарлатанство (макар че, както ще видим, го използва), но в известна степен вярва в „магии“.

Във всеки случай присъствието му може би наистина спасява живота на Брагадино. Докторът се опитва да го лекува, поставяйки лапа с живачен мехлем върху гърдите му, която след няколко часа би причинила смъртта му. Джакомо настоява да я махне, измива живачния мехлем и на сутринта Брагадино се съвзема. Той отправя лекаря и назначава Казанова за неофициален домашен лекар. Близки на сенатора, дошли на посещение, заявяват, че едва ли един цигулар от

театрален оркестър има опит в медицината. Сенаторът обаче отговаря, че цигуларят явно знае повече от лекарите във Венеция.

Казанова се възползва максимално от новото си положение. През деня чете медицински трактати, а нощем ги цитира на глас. Брагадино е смаян от познанията му, но смята, че Джакомо притежава и свръхестествена дарба. Казанова решава да извлече полза от това и признава, че е нещо като експерт по кабала. Това е мистична система, която е на почит по онова време сред образованите мъже и жени в Европа, дори сред онези, за които думата „магия“ е анатема. Учението се заражда в Палестина през I век сл.Хр. и е от първите известни юдейски текстове, публикувани между III и VI столетие. То се насочва главно към размисъл върху десетте божествени числа на Създателя и двайсет и двете букви на ивритската азбука, които, взети заедно, съставляват „дванайсетте пътеки на тайното познание“. В кабалата, която Казанова използва, на всяка буква съответства число, за да се изчисли по-лесно чрез събиране основното число, представено от име или дума. Освен това буквите съответстват на планетите и на зодиакалните знаци — например Daleth, четвъртата буква от ивритската азбука, е обозначена с числото четири и е определена за зодията Скорпион, а Auin, шестнайсетата буква от ивритската азбука, е обозначена с числото шестнайсет и определена за Марс. Всичко това е подробно разработено от един по-късен познат на Казанова, Джузепе Балзамо, известен като граф Калиостро, но Джакомо разбира нумерологията достатъчно добре, за да я използва за самообучение или да баламоса всеки по-необразован и по-лековерен човек.

Казанова вероятно се запознава с кабалата в университета. През определен период от живота си той явно я изучава дотолкова, че да запомни поредицата обикновени числа, съответстващи на буквите в азбуката, за да построява пирамиди от числа, които „изтълкувани“, могат да му дадат почти всеки подходящ отговор. Той твърди, че кабалата го отвежда при Брагадино — или поне така казва на сенатора. Обяснява му, че е построил пирамида преди няколко седмици и от нея е разбрал, че трябва да си тръгне от бала точно в четири сутринта — тогава, когато вижда сенаторът да се качва в гондолата си.

Брагадино и приятелите му приемат твърдението му безрезервно, разпитват го подробно, задават му въпроси и с помощта на данните от пирамидите си, Джакомо им отговаря безпогрешно. (Не е ясно как е

успял, но явно такъв е бил случаят.) Тримата мъже го молят да ги посвети в тайната си и Казанова се съгласява, макар, както самият той казва, да е предупреден, че споделянето ѝ е равнозначно на смърт. И те се отказват. За нищо на света не биха изложили на риск живота му, карайки го да разкрие божествените си методи.

Джакомо умело поддържа интереса им, изопачава всяка случка от живота си в двореца, така че да потвърждава предсказанията му, и отговаря на въпросите по такъв начин, че каквото и да се случи, да бъде правдоподобен. Казанова не изпитва угризения да ги прави на глупаци. Години по-късно, докато пише „Спомени“, не се извинява и дори се оправдава надълго и широко — какво би си помислил читателят за него, ако бе оставил сенатора Брагадино и приятелите му да станат жертва на „първия опитен крадец“, който щеше да ги разори. Той само гребва малко от меда. „Аз взех решението да се поставя в положението му и да не ми липсва вече най-необходимото.“^[4]

И го прави гениално. Джакомо живее в двореца на сенатора в собствен апартамент, с личен прислужник и гондола, изцяло на негово разположение. Храни се на масата на Брагадино и получава десет цехини (над 300 английски лири) месечно като джобни пари. Предполага се^[5], че щедростта на Брагадино е резултат от хомосексуално влечение към Казанова, интерес, споделян и от Дандоло, и от Барбаро. Те се описани като трио възрастни педерастии. Трябва обаче да отбележим, че няма никакви доказателства за това.

Няколко месеца по-рано Казанова здравата закъсва, но сега отново се носи в облаците. И както обикновено, пак е на път да падне на земята. Джакомо отново се отдава на хазарт, отпуска хапливия си език и започва да обижда онези, чието приятелство би било добре да поддържа. Започва да преследва жените, като често ядосва съпрузите им. Брагадино явно не одобрява всичко това, но смята Казанова за твърде ценен съветник, за да го обиди, макар да загатва, че младият мъж след време скъпо ще си плати за бурния си живот.

По онова време, както често се случва, главната любовна авантюра на Джакомо е непредвидима. Една вечер той забелязва тъжна млада жена, която слиза от току-що пристигналия търговски кораб от Ферара, и я насърчава да му се довери. Тя се оказва графиня. Казанова я нарича само А. С. Младата жена е прелъстена от Дзането Стефани, чиновник във венецианската канцелария, който е постигнал своето и

после е изчезнал. Джакомо обещава да направи всичко възможно да намери Стефани и наема обзаведени стаи за графинята в порядъчен квартал. Когато става ясно, че тя няма и пукнат грош, той ѝ дава купища книги, с които да се забавлява, и ѝ купува клавесин и пантофи. Както винаги, когато е замесена привлекателна жена, чувствата му са противоречиви. Казанова явно изгаря от нетърпение да я вкара в леглото си, но в същото време работи усилено, за да открие прелъстителя ѝ. Накрая научава, че Стефани е станал монах. Джакомо чува, че бащата и братът на графинята отчаяно я търсят, и си осигурява помощта на Брагадино и приятелите му, за да събере семейството. А. С. вече е отстъпила пред чара му, макар че имат време само за няколко кратки любовни срещи, преди баща ѝ да я отведе у дома. Тя оставя на Казанова кичури от косите си, за да си направи гривна като сувенира от Андриана. Няколко месеца по-късно той получава писмо, в което тя го предупреждава (ако случайно се срещнат), че е щастливо омъжена за благородник от Ферара.

* * *

През лятото е на мода венецианските благородници да ходят в Падуа на панаира в чест на Свети Антонио и за свързаните с това развлечения. Брагадино има там дворец, където се настаняват двамата му приятели и Казанова. За Джакомо в Падуа вече няма нищо интересно (доктор Гоци е напуснал града заедно с Бетина, която се омъжва за негодник и после го оставя), затова прекарва времето си с Анчила, известна местна куртизанка. Казанова „се влюбва“ в нея, но връзката им продължава само две-три седмици. През това време той се бие на дуел с един от любовниците ѝ, който лъже на карти, и го ранява в ръката.

В началото на 1747 г. Джакомо се връща във Венеция и прекарва повечето си време на игралните маси. Той смята всички пари, спечелени на карти, за безплатен дар от боговете. За съжаление даровете са редки и не особено щедри. Казанова отива в заложна къща с диамант, който взема назаем от една жена, когато вижда хубаво селско момиче, седнало в гондола до възрастен свещеник. Тя го заинтригува, защото макар очевидно да е от провинцията, носи на

главата си изключително скъп накит. Казанова се качва в гондолата и потегля към Местре с енорийския свещеник на Преганциол, близо до Тревизо, и племенницата му Кристина, умна девойка, която е завел във Венеция, за да ѝ търси съпруг, макар и безуспешно.

Тя се оказва напълно достойна за Казанова. Двамата флиртуват през целия път до Тревизо край боядисаните в топли цветове къщи с изглед към обраслите с върби канали. Когато пристигат, Джакомо решава да я склони да дойде да живее с него известно време във Венеция, но не може да измисли подходящ начин да повдигне въпроса. Кристина очевидно поставя равенство между любовта и брака, както за съжаление често правят провинциалистките. Казанова успява да убеди нея и чичо ѝ да прекарат нощта в странноприемница, преди да продължат към Преганциол, и когато се опитва да наеме две стаи, възрастният пастор казва, че това не е необходимо, тъй като в помещението има две големи легла, а у дома спи с племенницата си. Джакомо е изумен и същевременно доволен, когато Кристина дава ясно да се разбере, че спи гола. „И все пак работата беше невинна, и то толкова невинна, че той не само не я прикри, но и сам не помисли нито веднъж за възможността, че би могло да се намери нещо лошо в това... По-късно, при по-напреднала възраст и с по-голяма опитност, аз намерих този обичай в много страни у честни хора, за чиито добри нрави той съвсем не беше неприличен. Само че, повтарям, това става само между честни хора, а аз съвсем не претендирам да принадлежа към тях.“^[6]

Когато на сутринта се събудят, чичото вече е излязъл. Кристина е будна. Казанова ѝ казва, че умира за целувка. „Защо не?“ — отвръща тя. Той се хвърля в леглото ѝ и неизбежното се случва.

„Какво направихме?“ — съвсем спокойно и нежно пита Кристина после. „Оженихме се“ — отговаря Казанова и така ѝ дава възможност да си мисли, че истинската церемония предстои. Очевидно в момента той си вярва, както често става след успешно прелъстяване. След няколко дни Джакомо осъзнава, че не го е мислил сериозно, но (отново типично за него) се терзае, че е излъгал. Момичето може да е бременно и той не може да понесе мисълта, че ще стане за срам в селото си и ще трябва набързо да се задоми до края на живота си с някой прост селянин. С помощта на винаги услужливия Брагадино и приятеля му Дандоло (убеден отчасти чрез тайните на кабалата)

Казанова намира хубав млад мъж, чиновник в канцеларията на националната лотария, който си търси съпруга. Когато го представят на Кристина, младежът решава, че тя е най-красивото създание, което е виждал. Джакомо отива в Тревизо за сватбата и се разплаква пред красотата на булката, която вече е загубил.

* * *

Деветнадесетата глава на първия том на „Спомени“ е озаглавена „Малки нещастни случки, които ме принуждават да напусна Венеция“. „Малки“ вероятно не е най-точната дума, която бихме използвали, за да ги опишем.

Първата малка случка става, когато един ден Казанова се разхожда с приятели близо до село Зеро Бланко на няколко километра от Тревизо. Те са в добро настроение и се впускат в детински игри — събарят леглата, правят се на духове, дават на младите дами диуретични хапчета или „понякога такива, предизвикващи образуване на газове, които не можеха да бъдат сдържани.“^[7] Прието е всеки да се смее на грубите шеги, които правят с него, за да не го помислят за страхливец. Компанията стига до едно имение, но пътят дотам минава по тясна дъска над дълбок и кален ров. Някой е поръчал на местен човек да среже наполовина дъската, която се счупва, когато Джакомо преминава над рова, и той се озовава до гуша във воняща кал. Скъпата му нова дреха е съсипана. Разбира се, Казанова се смее, но вътрешно кипи от гняв и решава да открие виновника. Малък подкуп разкрива извършителя — гръцки търговец на средна възраст на име Деметрио, явно ядосан, че Джакомо е прелъстил камериерка, в която е влюбен.

Отначало Казанова не може да измисли достатъчно забавно отмъщение, но после вижда погребална процесия и му хрумва идея. През нощта той отива в гробището, разкопава наскоро погребан труп, отрязва едната му ръка с ловджийския си нож („без мъка“) и я взима. На следващата вечер Джакомо се скрива с мъртвешката ръка под леглото на Деметрио. Гъркът се съблича, ляга и угася светлината. Казанова протяга ръка и дръпва завивките му. Търговецът решава, че това е шега, и казва: „Който и да сте, вървете си и ме оставете да спя; аз не вярвам в никакви духове.“

Джакомо отново дръпва завивките и когато Деметрио посяга да ги вдигне, слага ръката на мъртвеца в неговата. Настъпва тишина. Казанова се връща в стаята си. Сутринта гъркът е намерен в безсъзнание. Той изобщо не се свестява и прекарва остатъка от живота си в кома. Местният свещеник погребва ръката и се оплаква на властите във Венеция. Незабавна реакция не последва и, изглежда, случаят е сметнат за хубава шега, но за съжаление с трагичен край. Жалко, че Деметрио я приема толкова сериозно, но в крайна сметка ударът е можел да бъде причинен и от друг, по-незначителен инцидент. Изглежда, никой не обвинява Казанова за това.

Но когато получава призовка да се яви пред специален съд от магистрати, Джакомо предполага, че някой (който му има зъб), е подкрепил оплакването на свещеника. Всъщност е повикан да отговаря по друго обвинение, подадено от жена, която твърди, че е отвлякъл дъщеря ѝ в Зуека^[8] и я е изнасилил.

Действително подобно нещо се случва. Казанова обяснява, че е срещнал момичето и майката на улицата и ги е поканил да пийнат нещо освежително. Отначало момичето се съпротивлявало на милувките му и майката обяснила, че дъщеря ѝ е девствена и той трябва да плати значителна цена за благосклонността ѝ. Споразумели се за сумата от шест цехини^[9]. Майката изпълнила своята част от сделката и завела момичето при него в манастира на Зуека. Но девойката продължила да се съпротивлява и накрая Джакомо я набил с метла, накарал я да се облече и я върнал във Венеция. Не я изнасилил. Дори учтивата молба да остави жената на мира обикновено му е достатъчна, за да го накара да се откаже да я прелъсти. (Явно отношението му се различава от това на съвременниците му. По онова време „вроденият морал“ често означава за мъжете пълна нравствена разпуснатост и дори Жан-Жак Русо смята, че „жената е създадена да отстъпва пред мъжа и да се примирява с неговата преценка“.)^[10]

В случая обаче раздразнението на Казанова надделява. Той си признава извършеното насилие, което се прибавя към оплакването за злополучната шега в Зеро Бланко. Това е достатъчно за сенатора Брагадино, който съветва Джакомо да напусне Венеция.

Шегата му струва скъпо и сериозно накърнява репутацията му пред венецианските власти. Взаимоотношенията му с Брагадино вече не са същите. Сенаторът е на път да осинови Джакомо и дори го

нарича „сине мой“. Те никога повече не се сближават, ала младият мъж не се разкайва. Казанова напуска града с известно съжаление. Той преживява няколко много приятни любовни приключения, печели на карти и е сигурен, че отново ще се върне. „Моите приятели ме увериха, че най-късно след една година и двете мои дела ще бъдат прекратени, понеже във Венеция се урежда всичко, щом публиката е забравила.“^[11]

Богохулствената шега с ръката на мъртвеца вероятно би възмутила съвременния читател. Побоят над момиче също не би представил Казанова в добра светлина, но не бива да забравяме, че такива са били времената.

* * *

Казанова напуска Венеция, нощува във Верона и през януари 1748 г., се озовава в Albergo del Pozzo в Милано (гостоприемница, съществувала до 1918) и търси нещо, с което да се залови. Първата вечер той отива на опера. И на сцената се появява Марина. Джакомо я вижда за последен път на Корфу. Тя е петнайсетгодишна и му се струва по-прелестна от всякога. След представлението той научава адреса ѝ и отива в дома ѝ, докато Марина вечеря с любовника си, когото представя като „граф“ Чели (известен също като Алфани, който не е граф, а професионален комарджия). Чели се ядосва от чувството, с което Марина поздравява Казанова, и я нарича курва. Вярно е, казва тя, и той е сводникът ѝ. Чели хвърля нож по нея. Марина побягва и той хуква след нея. Казанова изважда шпагата си, отблъсва го и завежда Марина в стаята си. Там тя му обяснява, че е станала любовница на Чели, след като ѝ обещал дял от печалбите си от игра на карти, но скоро започнал да настоява да спи с приятелите му. Марина споделя, че иска да отиде в Мантуа — голям град с 24 000 души население, където има договор като примабалерина. Тя казва на Казанова, че Тереза е още в Неапол и успява да убеди благородниците там да харчат парите си.

Двамата прекарват приятна нощ заедно и на сутринта Джакомо отива в имение в предградията на Милано, където има среща с Чели, който иска да обсъдят въпроса с Марина. Докато чака в кафенето, Казанова се заговаря с един французин и когато вижда, че Чели се

приближава с някакъв главорез, моли познатия си да бъде наблизо. Скоро става ясно, че ще се стигне до бой. Джакомо извиква французина и двамата пребиват Чели и приятеля му. Така приключва още един инцидент.

Французинът се оказва не кой да е, а Антонио Балети, два̀сет и четири годишен танцьор, бъдещ партньор на Марина в Мантуа (покъсно той става известен балетмайстор и актьор). Казанова ги запознава и те веднага си допадат. Балети е смаян от аплодисментите, които Марина получава след всяко представление, а тя е запленена от красивата му външност и от таланта му на танцьор. Джакомо харесва младия мъж, възхищава се на остроумието и изисканите му обноски и е доста изненадан от отличното му образование.

Той скоро осъзнава, че Марина желае да прелъсти Балети (твърде удобно, щом трябва да работят заедно). Когато всички тръгват за Мантуа, тримата се споразумяват тя да вземе младежа в двуместната си кола, а Казанова да пътува сам. Освен това Марина пита Джакомо дали би имал нещо против, ако не идва в леглото му по време на пътуването, защото Балети може да остане с погрешно мнение за нея. Както винаги, когато съперничеството не е голямо и не е влюбен страстно, Казанова е щастлив да прояви снизхождение. В края на краищата Марина се съгласява да се срещат от време на време в Мантуа, където с партньора си имат отделни жилища, уредени от нейния импресарио. Джакомо наема стаи в „Albergo della Posta“.

През първата си вечер в града Казанова остава твърде дълго в една книжарница и докато бърза в здрача към гостоприемницата, го арестуват, защото няма фенер. Началникът на стражата, която го задържа, се оказва млад барон, майор Франц О'Нийлан, четири години по-голям от Джакомо. Тъй като Казанова не познава местните закони, О'Нийлан не го праща в затвора, а го кани на вечеря с други офицери и няколко не твърде привлекателни проститутки. В знак на учтивост Джакомо се люби с една от жените, но е по-въодушевен от играта на фараон в съседната стая. Когато сутринта го освобождават, той е спечелил 250 цехини и се е сдобил с поредната венерическа болест.

О'Нийлан, който много добре е знаел, че двете проститутки са болни, не съчувства на Казанова. Той заявява, че гонорейта не го притеснява. Какъв е смисълът? Излекуваш ли се, пак я хващаш, затова защо да се тормозиш? О'Нийлан влачи Джакомо от един бордей в друг

и се оказва „най-развратният млад мъж, когото съм срещал.“ Светските му обноски също са съмнителни. Упрекнат от млада дама, че е изял всичките фурми на масата, той я пита дали си ги иска обратно и когато тя отговаря утвърдително (като мисли, че ги е скрил на шега), ги повръща на килима в краката ѝ. Но „при това — пише Казанова, — той беше благороден, великодушен, смел и честолюбив“.^[12] Още едно доказателство за нравите по онова време, когато подобна постъпка не би била одобрена, със сигурност не и от потърпевшия, но би предизвикала по-скоро смях, отколкото презрение.

Друг случай прави интересен краткия престой на Казанова в Мантуа. Приятелят му Балети често говори с обич за баба си, бивша актриса, и Джакомо пита дали може да се запознае с нея. Тя се оказва окаяна жена — сбръчкана и беззъба, с прекалено много грим и смешна перука. Докато разговаря с нея, Казанова забелязва на разголените ѝ гърди рожден белег с формата на ягода. Възрастната жена забелязва интереса му и казва, че това е причината за сценичното ѝ име Фраголета („ягода“ на италиански). Джакомо осъзнава, че това е жената, заради която баща му Гаetano е напуснал дома си години преди раждането му и че вероятно заради нея може би никога е нямало да се роди.

Двата месеца, прекарани в града, са доходни за Казанова. Той спечелва значителна сума на карти и наложеното му въздържане от жени може би също му спестява загуби. Заминаването му от Мантуа е ускорено от среща в операта с млад мъж. Той настоява да му покаже колекцията от антики на баща си, включваща ръждясалия нож, с който Свети Петър отрязва ухото на Малх, слугата на еврейски първосвещеник, в Гетсиманската градина.^[13] Бащата, Антонио де Капитани, съдия в Мантуа, остава доволен, като чува, че Казанова познава притежателя на оригиналната ножница и може би ще го убеди да я продаде за хиляда цехини.^[14] Ако двата трофея се съберат заедно, очевидно стойността им значително ще се повиши. Де Капитани проявява още по-голям интерес, когато разбира, че Джакомо притежава дарба на магьосник. Той му доверява, че един негов приятел има имение, в което е скрито съкровище, и търси вещ магьосник, който да му помогне да го намери. Казанова иска перо, мастило и хартия, рисува кабалистични пирамиди и от тях научава, че съкровището е заровено на брега на Рубикон. Бащата и синът са изумени. Реката

Рубикон наистина минава през имението на приятеля им в Чезена. Джакомо (който е зърнал името „Чезена“ в писмо в ръката на Де Капитани) е доволен, че може да помогне на приятеля им. Но на първо място е изчезналата ножница на Свети Петър. И Казанова е сигурен, че ще я намери. Той сварява подметка от ботуш, докато омекне, нарязва я така, че ножът да влезе вътре, натърква я с пясък, за да изглежда стара, занася я на Де Капитани и получава менителница за хиляди римски дуката, която може да осребри в Болоня. После отива в Чезена.

Сутринта Казанова и младият син на Де Капитани потеглят с кораб за Ферара и сетне, през Болоня, към имението на Джорджо Франция (където е съкровището), който (както Джакомо със задоволство забелязва) има красива четиринайсетгодишна дъщеря.

Страните постигат споразумение за съкровището. Франция ще задържи една четвърт, Де Капитани — друга, а на Казанова, великият магьосник, се полага половината. Те си стискат ръцете и Джакомо казва, че му е нужна стая с две легла и преддверие с вана. Освен това за мистичните си цели се нуждае от девствена шивачка на възраст около петнайсет години.

Франция и съпругата му предлагат дъщеря им Дженофева. Тя е непорочна и може да шие, пък и е най-добре цялата работа да остане в семейството. Казанова се съгласява.

В днешно време кимаме многозначително, когато чуем за магически експеримент, за който е нужна млада девственица, която още в самото начало трябва да се съблече. Несъмнено Казанова вижда в тези случаи възможност за прелъстяване, но не трябва да забравяме, че сериозно се интересува от магии и има познания в тази област, която наистина предполага девственици и разголване. Но докато Джакомо се наслаждава на сексуалния елемент, който често е част от магическите му експерименти, удоволствието не е напълно безкористно.

Чистотата на участниците в магията е важна и първата задача на Казанова е да събере цялото семейство Франция в преддверието. Той потапя чиста кърпа във вода, казва някакви неясни заклинания и измива гърдите им. Това му дава възможност да разгледа по-отблизо Дженофева. Казанова пише, че тя „може би не би ми предоставила гърдите си, ако не бях започнал с тези на нейния баща, нейната майка и брата й.“^[15] Джакомо установява, че отблизо момичето не притежава

класическа красота. Ръцете ѝ са дебели, косите „много руси“, загоряла е от слънцето и устата ѝ е твърде голяма, но „трябваше значи да не се забелязват известни неща“. (Припомняйки си живота си половин век по-късно, той вижда младия Казанова ясно и с известна доза неодобрение и ирония.)

На другия ден Джакомо казва да му изпратят Дженофева с игли, конци и бяло ленено платно и я накарва да направи нещо като стихар (широка бяла връхна дреха). Вечерта убеждава баща ѝ да влезе във ваната преди вечеря и го изкъпва със студена вода, после го забавлява на масата. Казанова прави същото и с Де Капитани. На следващата вечер идва ред на Дженофева и успявайки да се въздържи да не направи нищо повече, освен внимателно да я изкъпе и подсуши, Джакомо я убеждава, че на третата вечер тя трябва да го изкъпе. И сетне трябва да спи в стаята му всяка нощ, за да е сигурен, че ще е девствена, когато дойде време за магическото разкриване на мястото на съкровището.

Тя е щастлива от това и човек би се усъмнил, че е напълно непорочна, защото на следващата вечер, след като ушива стихара, изпълнява задължението си и внимателно изкъпва Казанова, двамата прекарват страстна нощ. Дженофева е много изобретателна и талантива в любенето, което го изумява, или поне така твърди той.

Идва денят, когато Казанова трябва да убеди подземните духове да изнесат съкровището на повърхността. Той поръчва на Дженофева да зашие около трийсет листа хартия в голям кръг, на който нарисова чудновати фигури — астрологически и кабалистични символи — и издялва скиптър от маслинена пръчка. Наближава полунощ. Казанова облича чистия бял стихар, разпуска дългите си коси, слага на главата си саморъчно изработена корона със седем върха, взима ножа, с който Свети Петър е отрязал ухото на Малх, очертава кръг в градината и мърморейки сложни магически заклинания, влиза в него.

В същия миг от запад се задава черен облак и се разразява силна буря. Гръмотевиците и мълниите сякаш се насочват в кръга. Искрено уплашен и стъписан, Джакомо си внушава, че само магическият кръг може да го спаси от светкавиците. Той решава, че Господ ще го накаже за греховете му. После се излива пороен дъжд и Казанова започва да мисли, че в края на краищата това е само буря. Дъждът спира и луната изплува на ясното небе. Джакомо казва на всички в семейството тихо

да си легнат (макар че позволява на Дженофева да го придружи до стаята му и да го избърше).

Сутринта той решава да се измъкне, докато все още е възможно, защото Светата инквизиция е особено силна в страната. И ако някой суеверен селянин е станал свидетел на среднощната сцена, животът му може да се усложни. Казанова оставя на Франция споразумение с подземните духове, изброявайки съдържанието на съкровището (диаманти, рубини, смарагди и златен прах), уверява го, че лесно може да бъде изровено по-късно, и заминава, като се отбива в гостилница в Чезена, за да върне на Де Капитани ножа на Свети Петър, и му продава ножницата за петстотин дуката (по-късно, с присъщата си щедрост, той дава на Дженофева две красиви златни гривни като подарък на раздяла).

* * *

Казанова решава отново да отиде в Неапол, но отлага пътуването, за да отиде на опера в местния театър. Там вижда куртизанката Джулиета, с която разменят дрехите си във Венеция. Тя е омъжена за един от любовниците си, синьор Кверини, но се среща с генерала от кавалерията Бонифацио Спада. Срещата продължава в стаите им и после на игралните маси и това го забавя още. Една сутрин Джакомо се събужда от врява в съседна стая в гостоприемницата, където е отседнал. Той става, вижда, че вратата на стаята е отворена и в леглото седи мъж, който крещи на латински на неколцина стражи.

Казанова разпитва собственика на странноприемницата. Мъжът е бил в леглото с жена и стражите на епископа са дошли да проверят дали това е съпругата му. Ако е тя, младата жена ще бъде отведена в затвора (макар че по всяка вероятност няколко монети биха откупили съгрешилите). Но проблемът е там, че мъжът е унгарски офицер и говори само латински.

Казанова владее свободно латински и без да обръща внимание на издайническата издугина под завивките, обяснява на офицера какво е положението. И двамата са възмутени от факта, че някой може да иска информация за семейното положение на лицето в леглото му. Джакомо веднага отива при епископа, за да се оплаче, и го изпращат при граф

Спада, който е упълномощен да се намеси. Спада е зает. Казанова трябва да чака няколко часа и решава да се върне и да увери унгареца, че несъмнено всичко ще бъде наред.

Мъжът е още в леглото и признава, че приятелката му говори само френски. Той не знае този език и не може да ѝ обясни какво става. В същия миг над завивките се подава рошава глава и Казанова отново „се влюбва“ от пръв поглед, защото макар косата да е подстригана късо, по момчешки, това не може да е нищо друго, освен изключително очарователно момиче. Той сяда на леглото, докато пият кафе, без да е в състояние да обърне внимание на бърбенето на унгареца в присъствието на такава красавица.

Вечерта Спада изпраща един от хората си с извинение, трийсет цехини за нанесените морални щети^[16] и покана за вечеря. Офицерът облича най-хубавата си униформа. Идва и приятелката му — изумително красива и облечена в същата униформа като унгареца (покъсно Джакомо научава, че тя няма дрехи и носи ризите и бричовите на любовника си). Дори и да си бе наумила да плени сърцето му, тя не би избрала по-подходящо облекло. Стройна и с момчешко телосложение, макар и не лишено от женствени извивки, тя остроумно и без злоба отговаря на враждебните, иронични подмятания на другите жени на трапезата. Казанова иска да я притежава. Унгарецът приближава шейсетте, а освен това му е задължен, тъй че не би трябвало да е трудно.

На другия ден офицерът се приготвя да продължи по пътя си. Той отива в Парма с дипломатическо писмо за министър-председателя. Казанова решава, че трябва да види инфанта, херцога на Парма, и пита дали ще е удобно да пътуват заедно. Той може да бъде посредник между любовниците, след като говорят на различни езици. Унгарецът и приятелката му (Джакомо вече знае, че тя се казва Анриета^[17]) могат да пътуват в личната му карета. Те приемат с благодарност предложението и той хуква да купи карета (защото всъщност няма). Казанова взима двуместна английска кола и си ляга доволен от подготовката за пътуването.

И така, те потеглят — унгарецът и Анриета на седалката, а Джакомо — на сгъваемо седалище срещу тях. Когато спират да пренощуват във Форли, между Болоня и Римини, Казанова убеждава Анриета да му разкаже как е станала любовница на офицера. Оказва

се, че възрастният мъж е случаен познат, с когото се е сближила само за да стигне до Парма, където има работа. Анриета отказва да обясни повече и Джакомо не научава много за нея, освен че е францужойка. Тя прилича на куртизанка, но в същото време излъчва достойнство, което, съчетано с красотата и остроумието ѝ, го кара да ѝ се възхищава. Анриета казва на двамата мъже, че в Парма иска да се раздели с тях, и ги предупреждава да не я следят или търсят.

Сутринта, насърчен от неестествено реалистичен сън, в който Анриета се заклева да бъде негова, Казанова отива при унгареца и му обяснява, че е влюбен в нея. Офицерът веднага му я преотстъпва. Джакомо се хвърля в краката ѝ и заявява, че няма да я остави сама и без средства за препитание в непознат град. Докато целува ръцете ѝ, унгарецът влиза, поздравява двамата и предлага да пътува сам до Парма. И без това няма да е удобно, ако през нощта останат заедно в някоя гостоприемница. Кой с кого ще спи? Анриета се съгласява.

Казанова и Анриета наемат стаи в една гостоприемница в Парма, собственост на французин, като се представят за „синьор Фарузи“ и „Ана д'Арси, францужойка“. Постепенно Джакомо научава повече неща за нея. Тя е напуснала дома си, след като е била малтретирана от съпруга и свекъра си. Но по-голямата част от миналото ѝ остава загадъчно — факт, който я прави още по-привлекателна. Както обикновено в любовта, Казанова е щедър въпреки ограничените си средства. Той наема шивачки и поръчва на Анриета долни ризи, рокли, шапки, бонета, обувки и всякакви други дрехи. Купува ѝ и ръкавици, ветрило, обеци и бижута и с удоволствие я превръща от разрошено момче в красива жена. След всичко това двамата си лягат за пръв път и през следващите три месеца Казанова е щастлив, както винаги, когато е влюбен и има обичана любовница.

„Онези, които вярват, че една жена не е достатъчна, за да направи един мъж щастлив през всичките двадесет и четири часа на денонощието, не са притежавали никога една Анриета. Щастието, което ме изпълваше, беше много по-съвършено, когато разговарях с нея, отколкото когато я държах в прегръдките си... Една красота без ум предлага на любовта само материалната наслада от нейните прелести; напротив, една грозна, но духовита, пленява с прелестите на ума си, и най-накрая не остава на мъжа нищо повече да желае. Следователно, как трябваше да се чувствам аз, който притежавах една Анриета, която

беше красива, интелигентна и културна? Щастлив, толкова щастлив, че не можех да измеря щастието си!“^[18]

Няма съмнение, че тя е забележителна млада жена. След седмица-две Анриета вече говори свободно италиански. Тя е изключително музикална, обича операта и когато отиват на концерт, за изумление на Джакомо, взима едно чело и свири толкова добре, че я аплодират дори оркестрантите.

Анриета определено е една от най-големите любовни преживявания в живота на Казанова. Но дали тя го е обичала? Всички са единомисленици, че той е много привлекателен и щедър млад мъж и освен ако не е била изключително добра актриса, Анриета поне го е харесвала, макар да не е била сляпо влюбена, както той в нея. Тя сигурно го е познавала и разбираше много добре и още в началото на връзката им решава, че освен потеклото му фактът, че Джакомо живее, използвайки остроумието си, е основателна причина да отказва на постоянните му предложения за женитба. За човек, който търси емоционална и финансова стабилност, не би било разумно да гледа в тази посока.

Казанова е очарован от живота в Парма. Според мирния договор в края на Войната за австрийското наследство градът преминава под контрола на инфанта Филип Испански, който триумфално влиза там през март 1749 г., точно преди пристигането на Джакомо. Улиците са пълни с испанци и французи и италианците трудно се приспособяват към нравите им. Анриета крие френския си произход до такава степен, че ходи на опера без да си слага червило, което, макар и използвано от проститутките в цяла Европа, във Франция е белег на социално различие. Дори настоява да няма свещи в ложата. Очевидно се чувства неловко. През декември се случва нещо, което я кара да изпитва още по-голямо неудобство. Двамата с Казанова са на вечеря, на която присъства и инфантът. Джакомо забелязва, че ги преследва възрастен мъж, който внимателно наблюдава приятелката му. След малко кавалерът се приближава към тях и се представя като граф Франсоа д'Антоан-Блакас, камердинерът на херцога на Парма. Той, изглежда, познава Анриета. Но тя отрича и графът се оттегля.

След няколко седмици Анриета е принудена да признае на Казанова, че графът е неин далечен роднина. После, след разговор с Д'Антоан, заявява, че той я е убедил да се върне във Франция.

Джакомо я придружава чак до Женева. Те пътуват в английската му кола, пренасят ги на столове-носилки през прохода Мон Сени и сетне се спускат с шейна до Ланлебур. В Женева Казанова е изумен, когато Анриета му урежда чрез един банкер хиляда луи и му връчва пачка с още петстотин.^[19] Преди да се разделят, тя го кара да обещае, че ако някога се срещнат във Франция, да се престори, че не я познава. Рано една сутрин Анриета заминава. Когато каретата се скрива от погледа му, Казанова се хвърля в леглото, плаче, докато заспи, остава там до следващата сутрин, когато пощальонът му донася писмо от нея. В него пише една-единствена дума: „Сбогом“.

Ден по-късно той получава още едно писмо от Анриета. Съдържанието свидетелства за факта, че Джакомо дарява на любовниците си толкова удоволствие, колкото и получава от тях. И може би няма да е преувеличено, ако наречем поне някои от авантюрите му „любов“. Анриета пише:

„Не увеличавай болката си, като мислиш за моята. Нека да бъдем така разумни да си представим, че сме сънували един приятен сън и нека да не се оплакваме от съдбата си; защото един по-очарователен сън не е продължавал никога толкова дълго. Можем да се гордеем, че взаимно сме се ощастливявали напълно в продължение на три месеца. Едва ли има други двама души, които биха могли да кажат същото за себе си; нека често си спомняме щастливите мигове на нашата любов, за да ги подновяваме в душите си, които въпреки раздялата, ще намерят в този спомен също такава висша наслада, както ако нашите сърца туптят гръд до гръд. Не разпитвай за мен, а ако случайно узнаеш коя съм, то не обръщай внимание на това. Ще ти доставя радост, като ти съобщя, че съм привела работите в добър ред и че до края на живота си ще бъда така щастлива, както само мога да бъда, тъй като вече не те притежавам. Аз не зная кой си; но знам, че никой в света не те познава по-добре от мен. В живота си няма да имам вече нито един любовник, но не желая да ти хрумне да ми

подражаваш. Искам да обичаш и други даже да намериш някоя друга Анриета. Сбогом!“^[20]

Казанова решава на следващия ден да замине за Парма, а дотогава не излиза от стаята, в която са били заедно. На стъклото на един от прозорците той вижда надраскани с диамант думите: „Tu oublieras aussi Henriette“^[21].

Макар че се виждат още два пъти, неизвестно защо тя избягва да говори с него. Той не я забравя и макар отношенията им да са забележително откровени, връзката им безспорно е изпълнена със силни чувства.

[1] Спомени, 1, II, 404. — Бел.а. ↑

[2] P.Burke, *Popular Culture in Early Modern Europe*, p. 340. — Бел.а. ↑

[3] Подобна внезапна покана може да означава повече от обикновен интерес от страна на сенатора и има предположения, че срещата е довела до хомосексуална връзка. Вярно е, че след бурен хетеросексуален разгул въпросният сенатор Брагадино „се е отказал от жените“, както са сторили и двамата му близки приятели, с които живее. Казанова споделя, че разказвайки историята на живота си, не споменава някои подробности, „за да не ги накарам да извършат смъртни грехове“ (1, II, 198) каквото и да означава това. Но макар че нищо не е невъзможно в контекста на сексуалния живот на Казанова, в случая няма доказателство за хомосексуална връзка. — Бел.а. ↑

[4] Спомени, 1, II, 414. — Бел.а. ↑

[5] *Masters, Casanova*. — Бел.а. ↑

[6] Спомени, 1, II, 453. — Бел.а. ↑

[7] Пак там, 1, II, 474. — Бел.а. ↑

[8] Зуека — остров до града, където има градина за почивка. — Бел.а. ↑

[9] 6 цехини — около 200 английски лири по сегашния курс. По онова време, както и на други места в други времена, дефлорацията на девственица е вълнение, за което си заслужава да платиш, при това не е скъпо; „евтина“ проститутка вероятно би струвала 8 лири. — Бел.а. ↑

[10] Цит. от Simone de Beauvoir, *The Second Sex*, p. 139. — Бел.а.

↑

[11] Спомени, 1, II, 479. — Бел.а. ↑

[12] Пак там, 1, II, 489. — Бел.а. ↑

[13] Йоан 18:10. — Бел.а. ↑

[14] 1000 цехина се равняват на 32 700 английски лири. — Бел.а.

↑

[15] Спомени, 1, II, с. 501. — Бел.а. ↑

[16] 30 цехини — 980 английски лири. — Бел.а. ↑

[17] Името ѝ е измислено. Тя е идентифицирана като Жана Мари де Сен-Иполит (1718 — 1791), която оставя съпруга си през 1749 г. Ето защо тя е на 30 години, когато се запознава с Казанова, който тогава е на 23. — Бел.а. ↑

[18] Спомени, 2, III, с. 44. — Бел.а. ↑

[19] 1500 луи са огромна сума — 107 000 английски лири по сегашния курс. Това изглежда малко вероятно. Казанова може би преувеличава или просто не си спомня добре. Но сумите, минали през ръцете му, често са изумително големи. — Бел.а. ↑

[20] Спомени, 2, V, 69. — Бел.а. ↑

[21] „Ще забравиш и Анриета“. — Бел.а. ↑

ПЕТА ГЛАВА

К. Ч. И М. М.

1750 — 1755 Г.

Казанова постепенно се съвзема от депресията по пътя за Венеция през прохода Сан Бернар (колата му съпровождат седем мулета, натоварени с багажа), Торино и Парма, където се утешава с актриса от театъра и отново се заразява с гонорея. Той приема шестседмичното затваряне в стаята си и лечението с живак като наказание, че се е опитал да забрави Анриета толкова бързо. Това и молитвите към Бога за прошка го убеждават, че трябва да се поправи. И когато от Венеция пристига новината, че обвиненията срещу него са оттеглени, Джакомо тръгва за града, който винаги е смятал за роден. През пролетта на 1750 г. Брагадино и приятелите му се чудят, че Казанова отбягва кафенетата и игралните маси, редовно посещава богослужения и е решил да изплати дълговете си.

Много скоро обаче Джакомо отново си навлича неприятности и обещава да се ожени за друга хубава млада жена, връща се към хазарта и спечелва значителна сума от лотарията. Междувременно Балети, който още участва в представления в Мантуа, се появява заедно с Марина, за да играят в един от театрите във Венеция. После трябва да отпътуват за Париж и да танцуват в Theatre Italien за празненствата по случай очакваното раждане на син на съпругата на дофина. Казанова решава да замине с тях. Той е приятна компания и тъй като майка му е била известна актриса в Париж, пък и там ще има възможности да се запознае с интересни и вероятно богати, а следователно полезни хора.

Както често прави през живота си, Казанова отива там, накъдето го водят краката. Няма особена причина да замине за Франция, освен че може да му бъде забавно. Няма и специални планове, но това не е необичайно за него. Джакомо не вижда определена възможност за печалба и издигане в обществото развитие или дори за удоволствия, а просто иска да си опита късмета.

Казанова тръгва за Париж на 1 юни. В Лион (в града случайно се запознава с Анчила, която доскоро е танцувала в театър „Хеймаркет“ в Лондон и се е върнала заедно със съпруга си) той е посветен в масонството, чиято загадъчност искрено го привлича и интригува. Джакомо обаче ясно съзнава предимствата, които би имал, ако стане член на бързо разрастваща се организация с вече значително влияние. Ложата, в която е приет в Лион, вероятно е Великата шотландска ложа. По-късно Казанова става майстор и член на Парижката ложа на херцог Клермон. Масонството става все по-популярно като средство за обединяване на хората с добра воля от всякакви религиозни и социални прослойки и въпреки неодобрението на папата, към организацията се присъединяват много католици. Сред масоните има мъже, с които по-късно Джакомо се среща — Томас Хоп от Амстердам (от когото натрупва малко състояние), сър Хорас Ман (британски представител във Флоренция), херцог Маталона от Неапол, граф Панин от Москва, принц де Лин, граф Валдщайн и, разбира се, Моцарт. Макар да съзнава социалните предимства на масонството, Казанова се интересува и от стремежите му като организация и не си прави илюзии за неговия характер. Той отбелязва, че сред членовете му има „доста нехранимайковци и изметът на човешкия род“.^[1]

Пътуването от Лион до Париж продължава пет дни. Мястото на Джакомо в известния лионски дилижанс е луксозно и струва 225 английски лири (по сегашния курс). Дилижансът е осемместен и се тегли от шест коня. Но макар да се смята за комфортен, друсата толкова много, че на Джакомо непрекъснато му е лошо и повръща няколко пъти. (Спътниците „ме помислиха за лош компаньон, но не ми го казаха.“^[2])

Въпреки това неудобство той се възхищава и се радва на красотата на пътищата, чистотата на френските гостоприемници, доброто обслужване и удобните легла. Прислужниците са красиви, чисти и учтиви, за разлика от немарливите, арогантни и безочливи италиански слуги.

По съвет на майката на Балети, известна като Силвия^[3], Казанова се настанява в къщата на мадам Кенсон на Ру Моконсе. Силвия е сред най-известните актриси в Париж навремето. Тя е красива, интелигентна, сговорчива и остроумна. Комедията е нейното истинско амплоа. (Пиер Мариво написва няколко роли специално за нея). Освен

това е изключително, но не и досадно добродетелна. Харесва всеки и всички я харесват.

Казанова се наслаждава на Париж, където живее, ако не в лукс, то поне удобно, с месечна сума, равняваща се на деветстотин английски лири, които му изпраща сенаторът Брагадино от Венеция. Важно е да има пари, ако иска да си осигури прилично жилище във френската столица, както впрочем и във всеки голям европейски град. Обзаведените стаи, обикновено собственост на търговци на вино или на майстори на перуки, са мръсни, пълни с бълхи и въшки и се обитават предимно от проститутки, престъпници, чужденци и бедняци, дошли от провинцията. Собствениците, разбира се, печелят добре.

„В една-единствена къща във Фабурже Сен-Оноре има толкова пари, колкото в цялата област Сен-Марсел^[4] и ако човек може да си позволи стаи на партера, помещенията са относително чисти, но колкото по-нагоре се качваш, толкова по-лоши стават, докато на шестия или седмия етаж, в кулите и таваните, са толкова лоши, че наемателите се срамуват да поканят гости.“

„Често цяло семейство живее в една стая... където окаяните легла нямат завеси и домакинските принадлежности са до нощните гърнета.“^[5]

В „Спомени“ Казанова оставя блестящ разказ за социалния живот в града. Невъзможно е да го цитираме целия, но един откъс, в който са описани градините на Пале Роял, дава представа за неговата наблюдателност и добрата му памет за хората, местата и нещата.

„Видях една доста хубава градина, алеи с високи дървета, фонтани, високи къщи наоколо, много разхождаци се господа и дами и навсякъде павилиони, в които можеха да се купят новоизлезли книги, благоуханни води, клечки за зъби и всевъзможни дреболии. Видях редица сламени столове, което се наемаха срещу едно су; седнали на сянка хора, които четяха вестници, кокотки и господа, които закусваха сами или в компания, и келнери, които бързаха по една стълба, прикрита с храсти... В един ъгъл на градината видях много хора, които стояха неподвижно с вторачени погледи. Попитах какво интересно има там. Един млад човек каза, че следят меридиана; всеки държи часовник в ръката си, за да го нагласи точно на дванадесет.“^[6]

Изглежда, по онова време Казанова решава да стане известен писател. Той определено притежава необходимите качества — има чувство към езика и е доста интелигентен. Неговата начетеност ясно проличава по време на срещата му с известния драматург Кребийон^[7]. Джакомо го приема в къщата на Силвия и рецитира собствен превод на италиански в бял стих от най-прочутата му творба „Зеноби и Радамис“. Кребийон харесва италианския език и остава възхитен. Той с готовност се съгласява да дава на Казанова уроци по френска проза и поезия и го прави три пъти седмично през следващата година (макар ученикът да признава, че така и не е могъл да се освободи от италианския стил).

Както обикновено, трябва да оценим личния чар на Казанова. Обаянието му не само оказва въздействие върху интелигентните хора, но прави чудеса в случайни срещи, които биха стрували скъпо на един не толкова обаятелен човек. Една вечер в театъра Джакомо разговаря с елегантно облечен, възпълничък мъж, когато в ложата влиза дебела, отрупана с бижута жена. „Каква е тази дебела свиня?“ — пита той. „Жената на този дебел шопар“ — отговаря непознатият. На Казанова му се ще да потъне в земята от срам, но съпрузите избухват в смях и му стават приятели и често го придружават на опера или на балет.

* * *

В „Спомени“ откриваме интересни впечатления от театъра по онова време. Казанова гледа големия балетист Луи Дюпре — тогава на петдесет и пет години, но все още на почит — и великата и още по-известна Мари Ан Камарго. Казват му, че тя е достойна за възхищение, защото макар да не носи бельо, винаги спазва благоприличие, дори при изпълнението на прочутите си скокове. Джакомо е очарован и от представленията в „Комеди Франсез“.

Обикновено поради липса на благосклонни млади жени, Казанова прибегва до услугите на проститутки и посещава парижки бордей — нещо непривично за него. Там го завежда новият му приятел, писателят Клод Пиер Патю. Хотел „Дьо Рул“ във Фабурже Сен-Оноре е може би най-известният публичен дом във френската столица. Четиринайсет момичета живеят в хубава къща под опеката на

„мадам Пари“. След като прекарва щастлива нощ с момиче, Джакомо напомня на мадам Пари стих от „Вергилий“, който превежда: „Притежавам два пъти по седем отбрани нимфи“.^[8] Тя иска да окачи над вратата този девиз, но за съжаление властите ѝ забраняват.

Мадам Пари се грижи за момичетата си добре, осигурява им храна и вино и — естествено — удобни легла. Най-напред посетителите минават през зоркото око на слуга, а после ги канят в стая, където момичетата — високи, ниски, дебели, слаби, брюнетки и блондинки — седят и шият, всички облечени с еднакви муселинени рокли. Мъжът си избира компаньонка и отива с нея в градината, докато приготвят обяда или вечерята. След това се наслаждава на превъзходни ястия (готвачът е отличен). Това струва дванайсет франка — над трийсет и пет днешни английски лири. Ако гостът желае да прекара нощта с момичето, цената е един луи или седемдесет и една лири. Любимката на Казанова там е двайсет и тригодишната Сен Илер — истинското ѝ име е Габриела Сибер, която той посещава десет пъти. По-късно тя заминава с английски благородник за Лондон.^[9]

Патю запознава Джакомо с шестнайсетгодишна актриса на име Виктория О’Морфи^[10]. Тя играе в комична опера и една вечер след представлението двамата приятели отиват в дома ѝ на Ру дьо Ду Портрес в Сен-Савийор. Патю я завежда в спалнята. Казанова остава сам и пита дали има легло, на което да си почине. Мари Луиз^[11], помалката сестра на Виктория, тогава дванайсет-тринайсетгодишна, му предлага своето — дюшек на пода. Той отказва, но е заинтригуван от девойката и ѝ предлага пари, за да се съблече пред него. Тя е невероятно нечистоплътна, но след като Джакомо я изкъпва, се оказва голяма красавица. Казанова твърди, че не ѝ отнел девствеността. Според Мари Луиз сестра ѝ е казала, че това ще му струва най-малко шестстотин франка (около 1800 английски лири). Джакомо, изглежда, решава да плати сумата. Въпреки твърденията му, че през следващите няколко седмици ѝ е дал повече и връзката им едва ли е била платонична, неизвестно защо тя остава девствена. Той очевидно е поразен от изключителната ѝ красота и това не трябва да ни учудва, защото разполагаме с доказателство — неин портрет, поръчан от Казанова, на който тя позира полугола, легнала по корем. Друг портрет я представя съвършено гола и това е една от най-непристойните еротични картини от онази епоха.^[12]

Камердинерът на краля вижда копие на творбата, от което е възхитен, и го показва на Луи XV. Той незабавно повиква Мари Луиз и я прави своя любовница. Сестра ѝ е благодарна на Казанова, че не ѝ отнел девствеността, защото иначе кралят не би я приел. Мари Луиз му ражда син, който за съжаление се появява на бял свят, след като тя изпада в немилост. По-късно той става републиканец и командва антироялистки войски по време на революцията.

* * *

Силвия и съпругът ѝ Марио Балети завеждат Казанова във Фонтенбло, където участват в спектакъл. Джакомо е доволен от възможността да наблюдава дворцовия живот. Докато гледа опера, му показват любовницата на краля, мадам Помпадур, която седи в ложа точно над него. Казанова изразява възторга си от красотата на една актриса, но един кавалер не се съгласява с него, твърдейки, че краката ѝ са грозни. Джакомо възразява, че това не се вижда на сцената, пък и „когато преценявам красотата на една жена, преди всичко оставям краката настрана“.^[13] (Тази остроумна забележка звучи много позискано на френски.) Мадам Помпадур се размива и впоследствие Казанова установява, че нейната интелигентност не отстъпва по нищо на красотата ѝ. Той е поразен и от хубостта на краля (Мари Луиз казва на Луи, че много прилича на мъжа на монетата от шест франка.)

В Париж в резултат на своята влюбчивост Казанова за пореден път си създава неприятности. Неговата хазайка, мадам Кенсон, има възхитителна петнайсетгодишна дъщеря на име Мими, която често посещава стаята му и коментира клюките в града. Джакомо не ѝ обръща особено внимание, но един ден, когато се прибира и я вижда заспала на леглото му, неизбежното се случва. После „тя споделяше леглото ми, когато пожелаеше и когато не я отпращах.“^[14]

Твърде удобно. Ала четири месеца по-късно Мими съобщава, че е бременна. Джакомо не се въодушевява от новината и изчаква развоя на събитията. Когато на Мими започва да ѝ личи, мадам Кенсон изтръгва с бой истината от нея, втурва се при Казанова и настоява да се ожени за дъщеря ѝ. Джакомо е принуден да излъже, че вече е женен в Италия. Тогава тя се оплаква на областния комисар. Казанова твърди,

че майката е изпратила дъщеря си в леглото му. Последвалото е било неизбежно и макар да се е любил с момичето, няма гаранции, че е бащата на детето. Най-изненадващо, полицейският наместник взема решение в негова полза и нарежда на мадам Кенсон да заплати разносните. Джакомо плаща за раждането и урежда бебето (момче) да бъде изпратено в сиропиталище. Той постъпва толкова почтено, колкото всеки друг мъж по онова време.

Докато Казанова е в Париж, граф Мелфор го запознава с младата и красива Луиз Хенриет дьо Бурбон-Конти, херцогиня на Орлеан. Тя е омъжена за Луи Филип, херцог дьо Шартър, син на бившия регент Луи Филип. Мелфор е един от многото ѝ любовници. Безнравствеността ѝ е пословична в двореца. Джакомо веднага я харесва, въпреки че когато се запознават, Луиз има неприятен обрив на лицето. Тя проявява интерес към окултизма и когато чува за способностите на Казанова в тази област, Мелфор изказва предположение, че той може да помогне. Джакомо ѝ дава разумен съвет — да яде хубава обикновена храна, да избягва средствата за разхубавяване и да се мие с вода от живовляк. След седмица отвратителните пъпчици изчезват. Луиз е изключително благодарна, но възобновява предишния си начин на хранене (тя особено много обича ликьор) и пъпките отново се появяват. Отново извикват Казанова. Този път Луиз по-скоро се опитва да го убеди да построи кабалистични пирамиди, да разказва за скандалните клюки в двореца и да разкрие личния живот на приятели и познати, отколкото да спазва диета. С пъпки или не, Джакомо лудо се влюбва в нея. Но респектиран от общественото ѝ положение, той не прави опити за сближаване. „Не си позволявах никога да ѝ дам да забележи това — пише Казанова. — Страхувах се да не бъда унижен от гордостта ѝ — а може би няхах право. Знам само това: съжалявам и досега, че съм се поддал на този глупав страх.“^[15]

Ненаситният му афинитет към секса е съчетан с боязън от отказ. Това е причината, поради която той ухажва само жени с относително ниско социално положение (ако му откажат, той лесно ще преодолее неловката ситуация) и насочва мерника си към жени от неговото или по-високо обществено положение само когато те недвусмислено показват интереса си. В случая Джакомо наистина постъпва глупаво. Макар и едва на двайсет и две години, херцогинята, по думите на неин съвременник, е „голяма курва“^[16] и по всяка вероятност би приела

опитите му за сближаване. Но може би всъщност е проявил наивност. Казанова все още не осъзнава напълно, че в Париж моралът безспорно е по-разпуснат и често изпада в неловко положение. Веднъж, докато го представят на известната оперна певица Мари Ле Фел, Казанова се възхищава от красотата на трите деца, играещи около нея, отбелязвайки забележителната индивидуалност на всяко. Сигурно, отговаря мадам Ле Фел, защото едното е от херцог Аненсиз, другото от граф Егмонт, а третото от Етиен дьо Мезонруж. Джакомо се извинява, че я е помислил за майка на трите деца. „Да, така е“ — невъзмутимо отвръща тя. Всички избухват в смях. Смутен, Казанова също е във възторг от нея. „Тя не беше безсрамна, а откровена и надраснала предразсъдъците.“^[17]

Веднъж, докато няколко момичета на около тринайсет-четиринайсет години се обучават при балетмайстор в операта, едното от тях се оплаква от главоболие. Джакомо ѝ предлага парфюм и я пита дали се е наспала. Момичето обяснява, че причината за нейното неразположение е друга, а именно, че е бременна. „И през ум не ми мина, че може да сте омъжена“ — отговаря той, с което отново предизвиква смях. „Тръгнах си, обзет от срам и реших за в бъдеще да не приписвам добродетел на младите жени от театъра — пише той. — Те се гордеят, че не я притежават и се присмиват на глупостта на онези, които я имат.“^[18]

* * *

Казанова прекарва две много приятни години в големия град. Единственият недостатък е недостигът на пари поради доста разточителния му начин на живот, отколкото може да си позволи. Той напуска Париж през октомври 1752 г. и заедно с брат си Франческо отива на гости на майка си в Дрезден. Тя, дъщеря ѝ, Джакомо и Мария, сестрата на Франческо, живеят в двореца на курфюрста. Франческо вече се е прочул като художник и иска да се обучава в галерията на дрезденския Цвингер. Казанова остава там само пет месеца, но през това време написва пиеса „La Moluccheide“, пародия на „Братята врагове“ на Расин, която е поставена и приета добре от публиката. Тъй като в двореца цари изключителна порядъчност и не може да намери

благосклонни красавици, Джакомо прекарва известно време в един от местните бордеи, където за седми път хваща гонорея. Но вече посреща заболяването хладнокръвно. Казанова отбелязва, че венерическите болести може да оставят белези, но поне се утешава по-лесно, когато се замисли, че „тези белези, които може би са по-малко достойни, отколкото тези, придобити в борбите на Марса, не бива да предизвикват съжаление у носителя им, ако ги е спечелил с удоволствие.“^[19]

От Дрезден Джакомо отива в Прага, а после заминава за Виена. Там научава, че в града, по настояване на Мария-Терезия, е създаден Keuschheits-Kommission, или Комитет на девствеността, с цел да се запази моралът и здравето на населението. Това го вбесява. Всяко момиче, което се разхожда без придружител по улиците, може да бъде заловено и обвинено в проституция от един от петстотинте цивилни комисари. Много момичета, които ходят на работа, започват да носят броеници и когато ги арестуват, заявяват, че отиват на църква. Мъжете също са под наблюдение и веднъж, докато Джакомо пикае на ъгъла на улицата (нещо съвсем безобидно), към него се приближава някакъв човек и му казва да се махне, защото на един прозорец в далечината стои жена, която може да го види. „Ако има далекоглед“ — язвително отговаря той. Казанова прекарва във Виена само месец, после се връща във Венеция, където пристига на 29 май 1753 г., и отново е радостно посрещнат от Брагадино, Дандоло и Барбаро.

По време на карнавала, както обикновено, сенаторът Брагадино отива в Падуа на спокойствие и тишина и Джакомо заминава с него за няколко дни. Една събота след вечеря той решава да се върне във Венеция. При Ориаго, на десетина километра от града, го изпреварва кабриолет с два коня, каран от мъж в униформа, до когото седи красива жена. След малко кабриолетът излиза от пътя и се преобръща. Жената изхвърча навън и се търкулва към близката река. Казанова скача от каретата си, успява да я хване и придърпва надолу — вероятно с неочаквана галантност — полите ѝ, които са се вдигнали при падането. Липсата на бельо я смуцава. Тя му благодари прочувствено и двете карети продължават по пътя си.

Сутринта Джакомо пие кафе на площад „Сан Марко“, когато жена с маска на лицето го докосва по рамото с ветрилото си. По-късно той я среща отново и установява, че тя е дамата, която е спасил

предния ден. Придружава я офицерът, който е карал кабриолета. Казанова би трябвало да се запита дали срещата е случайна, но не го прави. Той поканва двойката на гондолата си, за да проследят процесията на дожа по време на годишната церемония за благославяне на морето. В замяна те го канят на вечеря и когато офицерът тактично (или по-скоро умишлено) ги оставя сами и отива да поръча храна, Казанова заявява, че не може да живее без младата жена. Тя отлично разбира, че той иска да се люби с нея, а не ѝ предлага сърцето си. Името ѝ е Мария. Казва му, че го смята за забавен, но че е по-добре да се въздържа. Това очевидно не е възможно. Без маската, тя е още по-хубава, отколкото Джакомо предполага (пък и е видял нещо повече от лицето ѝ). След като тримата обядват, Казанова им предлага ложата си в операта, завежда ги на вечеря и после ги закарва у дома, където „под закрилата на нощния мрак, получих от красавицата всички доказателства за благоволение, които могат да се дадат в присъствието на трети, за когото трябва да се държи сметка.“^[20]

Всичко сякаш върви добре. Впоследствие обаче офицерът се представя като Пиер Антонио Чапрета, син на венециански търговец.^[21] Той признава, че поради нечестна сделка, в която е бил замесен, има дългове и моли Казанова да му даде три менителници. Джакомо веднага разбира, че Мария, която е омъжена, е използвана за примамка, и възмутено му отказва. Надявайки се да го склони, Чапрета представя Казанова на майка си и на сестра си Катерина. Майка му е приятна и порядъчна жена, а сестра му — „същински образец на красота, невинна и чистосърдечна, весела и жива, умна и разумна, най-съвършената жена.“ Той мигновено е омагьосан от нея и страстно се „влюбва“. Винаги, когато смята, че е разпознал истинското целомъдрие и скромност, Казанова се срамува. След първата среща с Катерина той си тръгва дълбоко потиснат. „Реших да не я видя никога вече; защото имах чувството, че аз не бях мъжът, който да ѝ пожертва свободата си, като я поиска за жена; и все пак я считах за създадена, за да ме направи щастлив.“^[22]

Междувременно Казанова лесно покорява Тереза Имер, момичето, заради което сенаторът Малипиеро го удря с бастун преди тринайсет години. Тя е омъжена и изгонва осемгодишния си син от леглото, за да направи място на Джакомо. Но Катерина е пленила сърцето му. Той среща брат ѝ на улицата и разбира, че тя не желае да

разговаря с никого, освен с него. Тогава Казанова се съгласява да отиде в дома им на чай, след което си тръгва по-влюбен отвсякога. Чапрета, който очевидно все още смята да измъкне малко пари от Казанова, му казва, че Катерина е получила разрешение да отиде на опера и го моли да запази ложата за тримата. В гондолата на път за операта „Сан Самуеле“ тя е още по-очарователна. Чапрета иска да го оставят пред дома на любовницата му и казва, че по-късно ще се присъедини към тях.

Катерина съвсем не се безпокои, че остава насаме с Джакомо. Ала той е притеснен и отчаяно се опитва да задържи погледа си върху лицето ѝ и да не наднича в деколтето ѝ, защото гърдите ѝ, които ясно се виждат през дантеленото наметало, са прелестни. Тя му прави забележка, че е мълчалив. Казанова измърморва нещо в отговор. Тя го уверява, че изобщо не се притеснява от близостта им, защото той е един от най-почтените мъже във Венеция, и че изобщо не прилича на женен мъж (макар да признава, че според нея момичето, което ще се омъжи за него, ще бъде най-щастливото в града). Това вече е твърде много. Казанова прави последно усилие да я пожали и я пита дали съзнава, че е достатъчно възрастен да ѝ бъде баща. „Каква безсмислица!“ — отговаря Катерина. Има ли значение, че той е на двайсет и осем, а тя — на четиринайсет?

Вечерта направо е отчайваща. Двамата едва издържат операта, ядат сладолед в антракта и после отиват да вечерят заедно с Чапрета. Джакомо е толкова развълнуван, че онемява. Преструва се, че го боли зъб, за да обясни мълчанието си. Към края на вечерята Чапрета предлага Катерина да позволи на Казанова да я целуне. Тя се обръща с лице към него и той нежно я целува по бузата. Катерина е възмутена, но и натъжена. „Що за целувка е това?“ — негодува тя. Джакомо не я целунал истински, защото смята, че тя не го харесва. Накрая той се предава, взима я в обятията си и страстно я целува по устните. Катерина се изчервява. „Гълъбицата беше в ноктите на орел“, както по-късно се изразява Казанова. Джакомо я пита дали още се съмнява, че я харесва. „Вие ме убедихте; но не бива да ме наказвате за това, че ме извадихте от моето заблуждение“ — отговаря тя. После Казанова ги изпраща до вкъщи и си тръгва доволен, но и много тъжен.^[23]

Невинността и пълното доверие на Катерина го обезоръжават. Чапрета най-брутално се люби с приятелката си в театралната ложа и

Казанова пита момичето дали не се страхува, че и той може да се отнесе с нея по същия начин. Разбира се, че не, отговаря Катерина, докато се разхождат в градините на Зуека. Тя е убедена в чувствата му, но ако я унизи по подобен начин, вече няма да го обича. Заявява, че докато не се оженят, няма да му позволи да я люби.

Всичко това е чудесно, но е прекалено за чувствената натура на Казанова. Той ѝ предлага да се оженят веднага. Ще се закълнат във вярност и после ще се венчаят в църква. Двамата наистина се заклеват във вечна любов и се приютяват в едно казино, малка къща за развлечения на остров Мурано. Това е една от най-лиричните и възхитителни нощи, които Джакомо прекарва с любовница. На сутринта възприема връзката им още по-сериозно. Той дори моли Брагадино да отиде при баща ѝ и да поиска ръката ѝ. Сенаторът с радост се съгласява. Майката на Катерина е също покорена от чара на Казанова и дори се съгласява да прекара нощта с дъщеря ѝ. Предупреждава го обаче, че съпругът ѝ няма да разреши на Катерина да се омъжи, докато не навърши осемнайсет години, при това само за богат търговец от тяхната класа.

След няколко дни Казанова получава тайно писмо от Катерина, която е под грижите на игуменката на манастира „Санта Мария дели Анджели“ на остров Мурано (там по една случайност бившата му любовница Марта Саворнян е монахиня). Катерина трябва да остане там през следващите четири години, докато навърши осемнайсет години. След това баща ѝ сериозно ще обмисли дали Казанова е достоен кандидат за ръката ѝ. Шест седмици по-късно чрез посредник Джакомо научава, че момичето е направило спонтанен аборт и е много зле.

„Моментите на разкаяние са много тъжни“ — отбелязва Казанова. Разкаянието му е искрено. Той е нещастен и се тревожи за здравето на Катерина. Утешават го само писмата, изпратени му тайно от момичето, което нарича „моята малка жена“. При липсата на любовна авантюра, която да го разсее, той прекарва времето си в игра на карти и позира на един художник. Впоследствие изпраща на Катерина миниатюрния портрет, скрит в брошка.

В края на август 1753 г. Джакомо отива в манастира по време на публична молитва и седи на няколко метра от Катерина. Тя му се вижда по-хубава отвсякога. Той решава да ходи на литургия в църквата

на манастира всеки празничен ден. Няма да може да я вижда, но тя ще го гледа през решетката, която обикновено скрива монахините от погледите на посетителите. Казанова става известен сред тях като загадъчен странник. По-възрастните монахини подозират, че нещо тайно го измъчва. В деня на Все светии, когато Джакомо излиза от църквата, някой пъха в ръката му бележка, която довежда до една от най-заплетените любовни истории в живота му. Монахиня, която го е виждала редовно на богослуженията, го моли за среща. Предлага му да се видят в манастира или в къщата на остров Мурано, до която тя има достъп. Или може би ще я покани на вечеря във Венеция?

Казанова е изумен. Английският посланик Джон Мъри го уверява, че монахините във Венеция са винаги на разположение срещу пари. Джакомо се съгласява да се срещне с непознатата, предполагайки, че тя е близка с Катерина и ще му донесе вести от нея. Жената му дава указания да се свърже с приятелката ѝ графиня Сегуро. Тя го придружава до манастира, казва името си и пожелава да види една от монахините, която Казанова идентифицира само като М. М.^[24]

Въпреки огромната си привързаност към Катерина Джакомо се влюбва в монахинята от пръв поглед. Тя е „една от най-красивите жени, които човек изобщо може да види, ръстът ѝ надминаваше средната мярка, нейното много бяло лице беше малко бледо, изразът ѝ — благороден и смел, но същевременно въздържан и скромнен; нейните добре оформени очи имаха красив небесносин цвят, изражението ѝ беше нежно и усмихнато, устните ѝ бяха красиви и влажни от най-сладка чувственост, зъбите ѝ — два реда перли от най-блестящ емайл... Но което ме възхити най-много, това бе нейната ръка, която виждах чак до лакътя. Длетото на Праксител никога не е оформяло нещо по-красиво заоблено, по-съвършено и по-грациозно.“^[25]

М. М. говори без заобикалки. Тя изразява възхищението си от Джакомо и надеждата си, че „нашето приятелство ще бъде както нежно, тъй и искрено и че ще знаем да прощаваме взаимно грешките си.“ Без повече предисловия, монахинята му дава ключ за малката къща, която е споменала. Той го приема с удоволствие, макар уговорката им да го навежда на мисълта, че тя вече има любовник. Как иначе монахиня ще има ключ за тази къща? Що се отнася до Катерина, той смята, че подобна изневяра не може да я обиди, защото „се извършваше само за да ме спаси и запази за нея, понеже по този начин

забравях мъката, от която умирах.“^[26] М. М. идва на срещата и прекарва нощта с него, но след бурни закачки в леглото не му позволява да я люби. На сутринта Казанова става и отива да вземе писмо от Катерина. За негово изумление, тя признава, че е наблюдавала първата му среща с „моята прелестна приятелка, майка М. М.“, която познава добре и се е грижила за нея, докато е била болна.

Казанова решава да продължи новата си авантюра. За следващата си среща с М. М. той наема бившата къща на предишния английски посланик граф Холдърнис. Джакомо поръчва великолепна вечеря. М. М. е облечена прекрасно и изглежда толкова красива, че направо му примамлява. Те ядат стриди, дивеч, чига и трюфели и пият превъзходно бургундско вино. Накрая, тя го кани в леглото и този път няма хитруване. На другия ден двамата пият кафе на площад „Сант Джовани е Паоло“, където се разделят. Но не за дълго. Въодушевен, Казанова остава в къщата на лорд Холдърнис десет дни, през които М. М. го посещава четири пъти. Докато нея я няма, Джакомо пише любовни писма на Катерина.

От самото начало М. М. дава ясно да се разбере, че има друг любовник и се среща с Казанова с негово знание и разрешение. Другият мъж се оказва френският посланик Франсоа Жоаким дьо Пиер дьо Берни, възпитан в йезуитски манастир благородник. Той решава да стане духовник, но впоследствие, благодарение на интереса на мадам Помпадур към него (чийто любовник може да е бил), става посланик във Венеция. Дьо Берни наема къщата за развлечения на остров Мурано, луксозно обзаведена и добре пригодена за любовни срещи. Вратите и прозорците са направени така, че хората вътре да не виждат нито да бъдат виждани от слугите. Стаите са облицовани с порцеланови плочки с изображения на великолепни еротични сцени. Лавиците са отрупани с книги с изящни порнографски илюстрации към стихове и проза от най-известните автори на еротични творби. Спалните и баните са елегантни, а в кутия до всяко легло са приготвени ленени презервативи.

Казанова леко се изненадва, когато М. М. споделя, че Дьо Берни е наблюдавал първата им среща в казиното. И сега би желал да ги гледа как се любят, ако Джакомо няма нищо против. Тя му показва рисунка на цвете с миниатюрни дупки, през които се вижда какво

става в спалнята. Джакомо отговаря, че е съгласен, тъй като няма от какво да се срамува. На Бъдни вечер двамата показват на скрития посланик великолепно изпълнение, демонстрирайки няколко пози на Аретино^[27]. След Коледа Казанова си поръчва портрет, малко по-голям от този за Катерина, защото М. М. иска да го скрие под изображението на Благовещение. Тя му изпраща кутия за емфие с нейна рисунка в монашески одежди. Той вдига двойното дъно и я вижда изобразена гола върху черна атлазена постеля.

Дьо Берни е смаян от техните умения и сексуална мощ. Той не е предполагал, че на света може да има толкова енергичен мъж. М. М. се съгласява и добавя, че бедрата им са били като разглобени. Междувременно тя явно прелъстява Катерина. Двете често спят в едно легло, където „често аз съм жена й“, пише момичето. Една вечер жената в монашески одежди, която идва в къщата, се оказва не М. М., а Катерина. Казанова е озадачен. Дали това е някаква шега? Дватама разговарят цяла нощ. „Тя не си позволи никаква задявка и всяка нейна постъпка беше въздържана и прилична“ — спомня си той. М. М. и любовникът й, които ги наблюдават зад рисунката, вероятно са били разочаровани.

Дьо Берни явно харесва момичето, което е вече на петнайсет години, и предлага четиримата да вечерят заедно. Казанова приема. Той обаче се усъмнява, когато двете жени се появяват, а от посланика няма и следа. Разбира се, Дьо Берни отново влиза в ролята на воайор и е щедро възнаграден от развихрените сексуални изпълнения на Казанова и двете жени. „Нощта беше пълно благополучие“ — признава Казанова. Той прави и интересната констатация, че „всички станахме от един пол в тройките, които изпълнявахме“^[28]. Това потвърждава убеждението му, че повечето мъже и жени са бисексуални и вероятно това е естественото състояние на нещата.

Джакомо си дава сметка, че е повече влюбен в М. М., отколкото в Катерина, която оставя на посланика, макар и след известно колебание. „Виждах я по лош път — и аз бях виновният за това.“ Но сетне преценява, че не бива да се тревожи толкова много. Катерина му разказва за една вечер, която двете са прекарвали с Дьо Берни и съжالياва, че Казанова не ги е гледал. Явно старият й приятел я е обучил добре. „Никога не ми е било напълно ясно дали срамът, който

почувствах, беше тъй нареченият фалшив срам. Ще оставя този проблем неразрешен.“^[29] — пише Казанова.

* * *

Между ноември 1754 до юли 1755 г., докато се забавлява с любовните си похождения, Джакомо е наблюдаван от Джовани Батиста Мануци, шпионин на Венецианската инквизиция. Причината за интереса към него не е известна, но Казанова обвинява за това Антоан Кондулмер, един от агентите на Светата инквизиция, с чиято любовница има връзка.

След като на Мануци е наредено да разследва Казанова, задачата се оказва лесна. Поведението на Джакомо е всеизвестно. Шестте доклада, изготвени от шпионина, са запазени във венецианските архиви и обхващат периода от ноември 1754 до юли следващата година. В тях пише, че Казанова се препитава благодарение на своята находчивост, че подтиква към разврат приятелите си и самият той развърта момичета и омъжени жени; разорява сенатора Брагадино („от когото измъква пари“), представя се за благородник, лъже на карти и е в интимни отношения с чужденци в града.^[30] Казанова лъже хората (особено Брагадино) с измамните си магии, сводничи за приятелите си благородници и „непрекъснато замисля големи ходове, за да забогатее“. Няма нищо по-чудовищно от отношението му към религията.

Той смята вярващите за малоумни и когато човек разговаря с него, „вижда, че е изпълнен с недоверие, шарлатанство, сладострастие и похотливост, които предизвикват ужас.“^[31] И действително, Мануци го чува да чете на глас неприлични стихове, осмиващи религията.

Светата инквизиция вече е запозната с тези факти, но нарежда на Мануци да вземе стиховете и издава заповед за арестуването на Казанова, „след като се осведомихме за извършените сериозни нарушения... предимно публични безчинства срещу свещената религия“. Но мярката, изглежда, се основава повече на неприличното му сексуално поведение и особено на интереса му към магьосничеството. В периода 1631 — 1720 г. Светата инквизиция

осъжда 641 души за „практикуване на магически изкуства“, докато само 107 са обвинени в ерес и едва 61 в богохулство.^[32]

На 24 юли трийсет души нахлуват в жилището на Казанова, претърсват го, конфискуват книгите му за магии и астрономия, преводите на Ариосто и Петрарка и книжка с еротични пози на Аретино и го арестуват. Той извиква слугата си да оправи прическата му, облича елегантна дантелена риза, най-хубавото си палто, копринено наметало и шапка, украсена с испанска дантела и перо, и тръгва с офицерите. В дневника на секретаря на Светата инквизиция е записано, че на 12 септември 1755 г. Казанова е обявен за виновен в „публични безчинства срещу свещената религия“ и е осъден на пет години затвор. За процес и присъда никой не му споменава.

[1] Спомени, 2, VII, 104. — Бел.а. ↑

[2] Пак там, 2, VII, 106. — Бел.а. ↑

[3] Силвия — Роза Джована Балети, популярна актриса от Comedite Italienne в Париж. — Бел.а. ↑

[4] S. Mercier, *Tableau de Paris* (Paris, 1760, I, p. 270). — Бел.а. ↑

[5] Пак там, с. 24. — Бел.а. ↑

[6] Спомени, 2, VIII, 113. Линията на меридиана е използвана от френските мореплаватели до 1911 г. — Бел.а. ↑

[7] Prosper Jolyot de Crebillon (1674 — 1762). — Бел.а. ↑

[8] *Sunt mihi septem praestanti corpore nymphae!* — Бел.а. ↑

[9] Тя проституира от десетгодишна възраст, когато е държанка на „богат американец“ (Childs, *Casanova*, p. 69). — Бел.а. ↑

[10] Тя е родена през 1734 г. и е дъщеря на ирландец, Даниъл Морфи или Мърфи. — Бел.а. ↑

[11] Мари Луиз (1737? — 1815) по-късно става известна като „Луисон“, любовница на Луи XV от 1752 до 1755 г. — Бел.а. ↑

[12] Твърди се, че картината е от Буше, но по-вероятно е рисувана от шведския художник Густав Лундберг или от Йохан Антон Петерс, който е копирач много от картините на Буше. — Бел.а. ↑

[13] Спомени, 2, IX, 137. — Бел.а. ↑

[14] Пак там, 2, X, 150. — Бел.а. ↑

[15] Пак там, 2, XI, 184. — Бел.а. ↑

[16] Marquis d'Argenson, *Memoirs* (Paris, 1785), p. 229. — Бел.а. ↑

[17] Спомени, 3, VIII, 138. — Бел.а. ↑

[18] Пак там, 3, VIII, 139. — Бел.а. ↑

[19] Спомени, 2, XI, 188. — Бел.а. ↑

[20] Пак там, 2, XIII, 207. — Бел.а. ↑

[21] От много години изследователите на Казанова се опитват да идентифицират самоличността на офицера и сестрите му, които в „Спомени“ Казанова нарича П. Ч., О. и К. Ч. П. Ч. може би е Чапрета, синът на Кристофоро Чапрета, венециански търговец, О. е Мария Отавиани, а К. Ч. — сестра му — Катерина Чапрета. За по-голяма яснота използвам истинските им имена. — Бел.а. ↑

[22] Спомени, 2, XIII, 210. — Бел.а. ↑

[23] Пак там, 2, XIII, 217. — Бел.а. ↑

[24] Известно време се смята, че М. М. Е Мари Маделин Пизани, монахиня в същия манастир, където е Катерина. Но това е опровергано. Тя вероятно е Мария Елеанора Мишел, чиято майка е член на фамилията Брагадино. Това обаче съвсем не е сигурно и за разлика от К. Ч. Ще я назоваваме само с инициалите. — Бел.а. ↑

[25] Спомени, 2, I, 273. — Бел.а. ↑

[26] Пак там, 2, II, 274 — 275. — Бел.а. ↑

[27] Пиетро Аретино (1492 — 1546) описва трийсет и две еротични пози в своите „Sonetti Lussuriosi“, с илюстрации от Джулио Романо. — Бел.а. ↑

[28] Спомени, 4, VII, 120. — Бел.а. ↑

[29] Пак там, 2, VII, 362. — Бел.а. ↑

[30] Венецианските власти са разтревожени, че той става особено близък с Дьо Бери и Джон Мъри. Навремето е било строго забранено венециански аристократи да имат контакт с чуждестранни длъжностни лица. Фактът, че макар да не е благородник, Казанова е близък с патриции като Брагадино и Андреа Мемо, също предизвиква подозрения. — Бел.а. ↑

[31] Пак там, Притурка, том 3 и 4. — Бел.а. ↑

[32] Christopher F. Black, *Early Modern Italy* (London, 2001), p. 201. — Бел.а. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

БЯГСТВО ОТ „ОЛОВНИТЕ СТЕНИ“

1756 — 1760 Г.

Казанова е отведен в двореца на херцога и после по Ponte dei Sospiri, Моста на въздишките, от Контино, в Nuove Prigioni, „новият затвор“, известен като Piombi или „Оловните стени“. Дворецът на дожите, в който се намира затворът, е построен в средата на XVI век. На масивната му фасада има огромни прозорци с решетки. В продължение на два века се носят легенди за ужасите, преживяни от затворниците там. Всъщност „Оловните стени“ не се различава по нищо от повечето затвори. Разбира се, килиите на приземния етаж са влажни и понякога дори наводнени, но и горните не са по-приятливи от килиите в други италиански затвори. Помещенията на последния етаж са запазени за видни личности и се смятат за относително луксозни. В една от тях въвеждат Казанова.

Тежката желязна врата се затваря и той се озовава в килия с толкова нисък таван, че не може да стои изправен. Помещението е празно — без маса, стол и легло. Има само кофа и закована на стената лавица. Казанова сваля шапката, наметалото и палтото си, сгъва ги внимателно, оставя ги на лавицата и чака. Никой не идва. Часовете минават. Стъмва се. Той се изляга на пода и заспива. Когато се събужда (напомняне за зловещата му шега преди години), Джакомо докосва леденостудена, мъртвешка ръка. Той изкрещява от ужас, а после установява, че това е собствената му ръка, която е изтръпнала, понеже е лежал върху нея.

На другия ден му казват, че ако плати, ще му докарат мебели — легло и маса, но огледалата, бръсначите, книгите, хартията и перата са забранени. Казанова се настанява малко по-удобно, но през нощта из килията бродят плъхове колкото зайци и навсякъде гъмжи от бълхи. На покрива има огромни оловни плочи (оттам идва името на затвора) и в лятната жега помещението се нажежава като пещ.

Дните минават в седмици. Макар че му позволяват да си купува храна, Джакомо не е в състояние да яде. Седмиците стават месеци и той все повече слабее. Мъчи го жесток запек, излизат му вътрешни хемороиди (проблем, който го тормози до края на живота). Лекарят обаче е добър и с уменията си облекчава състоянието на Казанова. Сенаторът Брагадино, който се моли на колене пред Светата инквизиция, му изпраща топли дрехи през зимата.

Отчаян, че никога няма да получи справедлив процес, нито да бъде освободен, Джакомо започва да обмисля бягство, макар това да изглежда невъзможно. Никой дотогава не е успял да избяга от „Оловните стени“. Това, което следва, остава една от големите класически истории на бягство и нейното подробно описание от Казанова наистина е интригуващо четиво.^[1] Тъй като позволяват на Джакомо да се разхожда на тавана на бившия Дворец на дожите, един ден той намира железен болт на пода. Взима и парче черен мрамор и ги занася в килията си. С помощта на слюнка и на мрамора в продължение на две седмици той оформя болта като късо и остро копие, което нощем крие в креслото си. Нужна му е лампа, защото през зимата килията му тъне деветнайсет часа в мрак (прозорецът е толкова малък, че и през деня положението не е по-различно). Джакомо напълва чинийка с олио от салата и прави фитил от подпльнките на палтото си. Той убеждава лекаря да му предпише сярра и придумва лековерния тъмничар Лоренцо да му я даде под формата на кибритени клечки.

Неколцина затворници, с които от време на време Казанова е принуден да споделя килията си, му създават затруднения. Той не им вярва достатъчно, за да им разкрие плановете си, но когато остава сам, работи като луд. Всяка нощ за шест часа Джакомо дълбае дупка в дъските на пода и каменната тераса и в средата на август е готов да опита късмета си. За деня на бягството си Казанова определя 27 август 1756 г. Два дни преди това Лоренцо идва с добра новина — Джакомо ще бъде преместен в по-голяма и приятна килия.

За щастие острието не е открито по време на преместването. Но не след дълго Лоренцо разгневен нахлува в новата килия, тъй като е видял дупката. Тъмничарят се опитва да накара Казанова да признае как е успял да я направи. Джакомо отговаря, че ще обясни само на представителите на Светата инквизиция и че ще бъде принуден да

каже, че Лоренцо го е снабдил с необходимите средства. Тъмничарят съобщава на властите, че затворникът не може да бъде убеден да разкрие плана си за бягство.

След няколко доста тежки седмици Казанова успява (благодарение на пословичния си чар) да спечели благоразположението на Лоренцо, който му позволява да разменя книги със затворника в съседната килия, монах с лоша репутация на име Марин Балби. Казанова крие бележки в подвързиите на книгите и разяснява на Балби плана им за бягство. Той решава, че няма смисъл да дълбае в пода, тъй като Лоренцо го проверява всеки ден. Остават таванските помещения. Джакомо е убеден, че ако успее да предаде копието на Балби, монахът ще може да пробие тавана на килията си и после да направи дупка в покрива, през която Казанова да се качи и двамата да избягат.

Балби е притеснен и се съмнява в успеха на бягството им, но накрая Джакомо успява да го склони. Той казва на Лоренцо, че много се е привързал към съседа си по килия и иска да му подари голяма Библия (монахът е късоглед) и чиния с макарони, за да отпразнуват деня на Свети Микеле. Лоренцо се съгласява и донася Библия. Казанова скрива копието в подвързията и слага чинията с макарони върху книгата така, че Лоренцо, който трябва да я занесе на Балби, да не я разгледа. Две седмици по-късно Джакомо чува почукване на тавана на килията си — сигналът, че Балби е успял да проникне в таванското помещение. За четири часа двамата затворници правят шейсетметрово въже от чаршафи, кърпи за хранене и парчета от дюшек, после се срещат на тавана и макар и трудно, успяват да махнат оловната плоча от покрива. Луната свети ярко и те нетърпеливо чакат да се скрие, притеснени да не би някой минувач да види сенките им на площад „Сан Марко“.

Едва след полунощ двамата се промъкват през дупката в покрива и сядат на ръба, с гръб към Сан Джорджо Маджоре и с лице към куполите на „Сан Марко“. Казанова се прокрадва и в двете посоки, но не намира място, където да завърже саморъчно направеното въже. Накрая вижда капандура на две трети от разстоянието между покрива и земята. Джакомо смело се спуска до нея и успява да разбие решетката. Десет метра по-надолу има голяма стая. Казанова спуска Балби вътре, но се налага да измисли как да го последва. Той се връща

на покрива и на една малка тераса намира достатъчно дълга стълба, която с големи усилия успява да избути по водосточната тръба, и така стига до капандурата.

„Държейки копието, аз бавно плъзнах стълбата по водосточната тръба. Пръстите на краката ми бяха захванати в тръбата, защото не стоях, а лежах по корем. В това положение, събрах сили, вдигнах стълбата петнайсет-двайсет сантиметра и в същото време я бутнах напред. С удоволствие видях как влиза вътре... После трябваше да я вдигна още петдесет-шейсет сантиметра... Изправих се на колене, но силата, която използвах, за да я бутна нагоре, ме накара да се подхлъзна. Тялото ми пропадна до гърдите и увиснах на лакти. В същия ужасен миг използвах всичката си сила, за да се изтласкам напред и да преустановя падането си, и успях. Внимавайки да не се подхлъзна, с помощта на китките, се задържах по корем на водосточната тръба... и установих, че ако вдигна дясното си бедро, за да сложа първо едното си коляно и после другото на тръбата, ще се изложя на голяма опасност. Усилието, което положих, за да осъществя плана си, предизвика нервна спазма. Болката можеше да повали и най-силния мъж. Обзе ме, точно когато дясното ми коляно вече докосваше водосточната тръба. Но болезнената спазма, която се нарича «крампа», не само парализира крайниците ми, но и наложи да остана неподвижен и да я чакам да премине, както ме бяха научили предишни преживявания. Ужасен миг! Две минути по-късно направих опит и — слава Богу! — сложих едното си коляно на водосточната тръба и после другото и веднага щом реших, че мога да дишам по-спокойно, се изправих и вдигнах стълбата, доколкото можах.“^[2]

Казанова провира стълбата през прозореца и скача при Балби.

Изтощени, двамата спят до шест сутринта, сетне разбиват вратата на тавана и влизат в помещение, пълно с архивите на затвора, а оттам — в канцеларията на херцога, добре позната на Казанова. Вратата, водеща навън, е заключена. Джакомо пробива дупка с копието и двамата с мъка се качват на площадката. После слизат по две стълбища и стигат до друго помещение, където знаят, че се намират Кралските стълби, Скала дей Гиганти, точно под площадката, където по традиция коронясват венецианските дожи. Голямата и солидна врата обаче представлява непреодолима бариера. Казанова не се сеца

какво да стори, но поне има възможност да се пооправи. Балби не е участвал в работата и видът му е относително приличен...

„Видът ми предизвикваше съжаление и ужас. Бях издраскан и охлузен от главата до петите и облян в кръв. Когато магнах копринените си чорапи от раните, и двете ми колена се разкървахиха. Водосточната тръба и оловните плочи бяха причината за състоянието ми. Дупката във вратата на канцеларията бе разкъсала жилетката, ризата, бричовите, хълбоците и бедрата ми. Имах драскотини навсякъде.“^[3]

Казанова накъсва носни кърпи за превръзки и от един вързоп изважда дрехите, с които е арестуван. Облича ги и стига до извода, че „приличах на човек, който, след като е бил на бал, е ходил на място с лоша репутация и там е бил раздърпан.“ Той се приближава до прозореца и надниква навън. Забелязва го случаен минувач, който решава, че някой се е заключил неволно, и казва на пазача. Казанова и Балби чуват дрънкане на ключове и вратата се отваря. Без да проронят и дума за обяснение, те минават покрай пазача, слизат по голямото стълбище, прекосяват площада и се качват в първата гондола, която виждат.

Когато потеглят в лагуната, Джакомо се обръща, поглежда канала, спокоен и блестящ на първите лъчи на слънцето, и се разплаква като дете.

В Местре Казанова и Балби взимат кон, отиват в Тревизо и тръгват към Фелтре, изгаряйки от нетърпение да напуснат Венецианската република. Джакомо иска да се отърве от монаха, дава му всичките си пари и така двамата се разделят. След като върви известно време, Казанова пита за пътя минаващ пастир, който му казва, че най-близката къща е на надзирателя на затвора. С невероятна невъзможност — самият Казанова така и не успява да обясни постъпката си — той отива в къщата и убеждава съпругата на собственика, че е негов приятел. Тя отговаря, че мъжът ѝ не е у дома. Отишъл е с хората си да търси двама избягали затворници от „Оловните стени“. Единият се казва Казанова. Но, разбира се, пътникът е добре дошъл да пренощува и ако позволи, майка ѝ ще се погрижи за раните му. Джакомо обяснява, че е паднал, докато е бил на лов. Раните му са измити и превързани. Поднасят му хубава вечеря и когато заспива, го събличат и го слагат в леглото. Казанова се събужда

в седем часа сутринта, облича се набързо и незабелязано напуска къщата.

Случката е изключителна и макар Джакомо да я разказва убедително на обеда и вечери до края на живота си, мнозина негови съвременници и читатели го подозират, че преувеличава и че си измисля някои епизоди. Но ръкописите във венецианските архиви, както и други източници от онова време потвърждават бягството му, описано като „феноменално“^[4].

Казанова успява да се свърже със сенатора Брагадино, от когото взима пари, и веднага заминава за Мюнхен, а оттам — през Страсбург — за Париж. Там на 5 януари 1757 г. старият му приятел Балети, родителите му и красивата му, вече седемнайсетгодишна сестра Манон го посрещат с отворени обятия. Джакомо наема стая близо до къщата на приятеля си и посещава Дьо Берни, който отново е в Париж и е назначен за министър на външните работи. Но тъй като Дьо Берни е във Версай, Казанова наема файтон и потегля. На връщане го спират пред градските порти и в настъпилата суматоха му заповядват да влезе в караулното помещение. Казват му, че кралят е убит.

Оказва се, че това не е вярно. Покушението е извършено от Робер Франсоа Дамиен. Нараняванията на краля са незначителни, но на 28 март злочестият Дамиен е жестоко убит. Той е умъртвен в продължение на четири часа. Плътта му е разкъсана с клещи, в раните му е излята гореща мазнина, а после краката и ръцете му са завързани с въжета за четири коня, които го разкъсват. Казанова е сред тълпата, която наблюдава публичната екзекуция. Той наема стая с изглед към Плас дьо Грев, за да достави удоволствие на три познати жени, но не издържа докрай ужасната гледка на екзекуцията. Жените обаче наблюдават внимателно, като в същото време едната от тях се люби с граф Едуардо Тирета, познат на Казанова.

* * *

Брагадино обещава на Джакомо щедра месечна издръжка. Казанова най-после намира Дьо Берни и получава дебела пачка банкноти, пристигнали от Венеция. Той иска да го назначат на някаква работа и Дьо Берни го запознава с Жан дьо Булон, кралския

ковчежник, отговарящ за Министерството на финансите, който на свой ред го представя на Жозеф дьо Пари-Дюверни, известен финансист. С присъщия си чар Джакомо заявява, че има план, с който ще събере значителна сума за короната, но се колебае дали да го разкрие (всъщност няма нищо предвид). На другия ден той присъства на заседание, когато друг италианец, гост в Париж, разяснява плана си за създаването на държавна лотария. Казанова дръзко заявява, че това е и неговата идея, и решава да се съюзи със съотечественика си Джан Калзабиджи.

Лотарията е популярна в Италия след въвеждането ѝ във Флоренция през 1530 г. Облагите от нея са познати и другаде в Европа (през 1566 г. кралица Елизабет I организира лотария, за да плати за ремонта на едно пристанище; Джеймс I прави същото, за да финансира заселването на Вирджиния в Новия свят). Лотариите са средство за лесно събиране на големи суми, макар че в същото време дават възможност за злоупотреби от страна на организаторите. Френският ковчежник с готовност одобрява плана, предложен от двамата италианци, и дава разрешение за организиране на лотария с администратор Калзабиджи и директор Казанова. Процедурата е следната: от деветдесет числа трябва да бъдат изтеглени пет. Участниците могат да си купят един, два или три билета. При един печеливш билет участникът получава сума 15 пъти по-висока от стойността на билета; при два — 270 пъти по-висока, а при три — 5200 пъти. За тази работа Казанова получава осем хиляди франка (около 22 400 английски лири). Той продава и пет-шест лотарийни помещения и спечелва общо десет хиляди франка (почти 30 000 лири).

С обичайната комбинация от чар, късмет и компетентност той продължава да преуспява финансово. Дьо Берни го поканва в Дюнкерк, за да му поръча да изготви доклад за състоянието на френския флот там, включително и на няколко шведски плавателни съда, готови да нападнат Англия — враг на Франция от времето на Седемгодишната война (1756 — 1763). Мисията е строго секретна, но не особено трудна. Казанова признава, че всеки млад офицер би могъл да се справи с работата, за която получава сума, равняваща се на 42 800 английски лири. Задачата му харесва и той я изпълнява добре. Джакомо се сприятелява с офицери от армията и флота, които спечелва с разкази за пътешествията и авантюрите си, и е поканен на вечеря на

почти всеки кораб в пристанището. Той разговаря с моряците, прави си записки и предава на Дьо Берни обширен доклад. „Нито жени, нито някакво друго удоволствие не ме отклони от course ми по време на това пътуване“ — пише Казанова^[5], макар че сред записките, очевидно предназначени за „Спомени“, бележката „Pederastie avec X. a Dunkerk“ предполага, че е имало поне едно развлечение.

Джакомо отново се връща в Париж и както обикновено, омайва жените там — съпруги и любовници на други мъже, с които се чувства в безопасност. Тези връзки са мимолетни и представляват само приятни начини за запълване на времето. Казанова обаче среща една жена, която се оказва изключително важна за него и това е Жана дьо Ларушфуко дьо Ласкари, маркиза Д'Урфе.

Той се запознава с маркизата, която е двайсет години по-възрастна от него, чрез племенника ѝ, чийто болен крак успява да „излекува“ с магии. По време на първата им среща става ясно, че двамата имат общи интереси — химия, магьосничество, окултизъм и медицина (тя е поклонничка на Парацелс).^[6] Маркизата му показва колекцията си от окултни ръкописи, много от които са запазени в парижки и виенски библиотеки, както и частна лаборатория, където от петнайсет години постоянно гори огън. Тя му казва, че след още пет години огънят ще преобрази веществото, къкрещо над него, в прах, който ще може да превръща основните химични елементи в злато. Мадам Д'Урфе се занимава изключително сериозно с ученията си и е приятно изненадана от отзивчивостта на Казанова.

Тя побързва да го представи на всичките си приятели и той е неизменен гост на трапезата ѝ. Насаме маркизата му признава, че голямата ѝ амбиция е да общува с духове и да получи философския камък — общопризнатото средство за превръщане на основни метали в злато. В желанието ѝ няма нищо странно. В своя дописка за Виена през 1779 г. един журналист отбелязва, че в града има три хиляди души, които търсят философския камък.^[7] Според маркизата обаче проблемът е там, че могат да го притежават само мъже. Но решение има. Тя моли Казанова да ѝ помогне да прехвърли душата си в тялото на момче, родено от обикновен мъж и божествена жена, което ще знае голямата тайна. Джакомо не възразява, макар че в момента недоумява как може да стане това, защото за да се пренесе душата ѝ, ще трябва да я убие. Но... „подкрепяйки налудничавите идеи на дамата, аз нямах

чувството, че я лъжа — пише той, — защото това вече беше сторено и не можех да я извадя от заблуждението. Ако откровено ѝ бях казал, че идеите ѝ са нелепи, тя нямаше да ми повярва, затова реших да се нося по течението.“^[8] И това се оказва много доходоносно. През следващите десет години маркизата му дава почти един милион франка^[9] (близо три милиона английски лири по курса през 2001). Освен това Казанова вероятно ѝ става любовник, макар да не го признава, може би защото изповедта би го представила като жиголо.

* * *

Славата на Казанова като финансист нараства от успеха на лотарията. В разговор с банкиер той изразява идеята си да отиде в Амстердам, за да продава френски облигации, а после да купува ценни книжа от други страни с по-добър кредит от Франция и да преговаря продажбата им срещу пари в брой. Финансите на Франция са в лошо състояние, отчасти заради прекомерните разходи на двореца на Луи XV и заради огромните загуби по време на Седемгодишната война. Главният ковчезник одобрява идеята и на 14 октомври 1758 г. Казанова заминава за Холандия, където извършва сложни финансови операции за двацет милиона франка (57 милиона английски лири). Той се завръща триумфално и със значителна лична печалба — сума, възлизаща на 19 300 лири от официалните сделки и на 35 700, получени от мадам Д'Урфе, на която свършва някаква работа в Хага.

Междувременно Джакомо преживява поредната любовна авантюра, която обаче му носи по-скоро облаги, отколкото еротично удоволствие. В Амстердам Казанова се запознава с Естер, дъщерята или може би племенницата (роднинската връзка не е ясна) на Томас Хоп, влиятелен и богат търговец и член на масонска ложа.^[10] Естер е смаяна от кабалистичните пирамиди, които Джакомо ѝ демонстрира (той използва това като прелюдия към прелъстяването) и уведомява баща си за странните му способности да предсказва бъдещето. Хоп незабавно моли Казанова да му даде съвет за състоянието на някакъв холандски плавателен съд, който закъснява с два месеца и чийто собственик иска да го продаде на ниска цена. Казанова построява пирамида и заявява, че корабът е в пълна безопасност и е на път към

пристанището. Новината е чудесна. Хоп решава да купи плавателния съд и да реализира голяма печалба. Джакомо се опитва да го разубеди (какво ще стане с него, ако Хоп загуби?), но търговецът е непреклонен. За щастие корабът пристига невредим. Хоп предоставя на съветника си десет процента от печалбата (равняваща се на 320 805 английски лири) под формата на менителница и правото да изтегли два пъти повече. Естер също му дава немалка сума като „прощален подарък“.^[11]

Преди да напусне Холандия на 3 януари 1759 г., чувствайки се изключително доволен от себе си, Казанова отива в долнопробна таверна, където се навъртат размъкнати жени, обслужващи предимно военни. Посочват му една венецианка, с която Джакомо може да се забавлява. Казанова завързва разговор с нея и тя му се струва позната. Той отказва да ползва услугите ѝ, дава ѝ бакшиш и я пита откъде е. Отговорът ѝ потвърждава съмненията му. Тя се оказва Лучия от Пазеано. Прелъстена и по-късно изоставена, Лучия пътува из Европа и си изкарва прехраната като проститутка. Изглежда състарена, нечистоплътна, неподдържана и извратена. Казанова си ляга безкрайно потиснат.

* * *

В Париж френските власти го посрещат с въодушевление и му предлагат да се замисли за френско поданство, тъй като е допринесъл много за Франция. Няколко дни след завръщането си Казанова отива в „Комеди Италиен“, очевидно в отлична форма. Джустиниана Вин, любовницата на познатия му Андреа Мемо (венециански благородник, известно време посланик в Рим) го вижда в ложата му и казва на любовника си:

„Той има карета и лакеи и е облечен великолепно. Има два красиви пръстена с диаманти, две златни кутии за емфие, подбрани с отличен вкус, и е отрупан с дантели. Не знам как, но е успял да влезе в най-отбраното парижко общество... Казаха ми, че го издържа много богата възрастна дама. Той има страхотно самочувствие и е горд до глупост, накратко, непоносим, когато говори за бягството си от затвора, за което впрочем разказва възхитително.“^[12]

Казанова решава да похарчи пари за къща и взима под наем „Кракови ен бел еър“ на Пти Полоня^[13] за 100 луи (седем хиляди лири) на година. В жилището има три големи приемни, бани, хубава изба, грамадна кухня, две градини и конюшни за двайсет коня. За една седмица Джакомо наема двама лакеи, кочияш, коняр, пет коня и две карети — diable и кабриолет.^[14] Той живее със стил, а щедростта и пищността на обедите и вечерите, които дава, стават пословични — макароните, пилафът, пресните яйца и масло и превъзходното вино възхищават гостите.

В края на януари към Казанова се обръща Джустиниана Вин, която въпреки лошото си мнение за него, се нуждае от помощта му. Тя е бременна, но не от Мемо. Джакомо ѝ казва, че познава акушерка, която ще предизвика аборт за трийсет луи (3500 английски лири). След първата си среща с акушерката Джустиниана предлага на Казанова да отидат в дома му на Пти Полоня, защото още не го е виждала. Той с радост приема, тъй като от известно време ѝ е хвърли око. Поръчва шампанско и омлет и двамата вечерят пред камината (навън е натрупал сняг).

Джустиниана приема ласките му, докато приключват с вечерята. Когато Казанова я хвърля на леглото, тя му казва да спре. И той се подчинява. „Мисълта за насилие ме отвращава... Играта свърши.“^[15] Това не означава, че Джакомо е ядосан от случилото се. Но сутринта стига до извода, че може би си заслужава да продължи да я ухажда. Казва ѝ, че мадам Д'Урфе му е дала мехлем, който би трябвало да предизвика спонтанен аборт и е много по-безопасен от незаконната хирургична намеса. Мехлемът е приготвен от жълт минзухар, смирна и други съставки, примесени с див мед. Рецептата е на Парацелс (и това е истина). Важен е методът на приложение. Мехлемът трябва да се постави в края на цилиндър „с подходящ размер“ и после да се вкара във влагалището, за да стимулира клитора. Приложено неколkokратно с достатъчно умение, за да предизвика оргазъм, веществото би трябвало да изхвърли зародиша.

Казанова обяснява процедурата на Джустиниана и добавя, че мехлемът действа най-добре, когато е смесен със семенна течност. Би било хубаво, ако с нея е някой приятел, за да може процедурата да се приложи три-четири пъти дневно. Джакомо ѝ предлага да извика Мемо. Джустиниана отговаря, че това е невъзможно, но може би той

може да намери друг мъж, който да ѝ помогне. Казанова изпълнява молбата ѝ. За съжаление процедурата е неуспешна, но с посредничеството на една приятелка той намира подходящ манастир, където Джустиниана може да отиде и да роди бебето, без семейството ѝ да разбере. Но близките ѝ се усъмняват. Майка ѝ, мадам Вин, поръчва да проследят Казанова, за да разберат кой е извършил аборта и да го обвинят в насилие и евентуално в убийство на дъщеря ѝ, която не може да се яви в съда и да докаже противното. За щастие Джакомо представя приятелката, благородничката графиня Дю Рюмейн, която е препоръчала манастира. Тя излага фактите пред полицейския комисар и обвинението не може да бъде доказано. Мадам Вин е принудена да се извини.

Казанова започва да търси подходяща дейност, в която да вложи значителните си спестявания. Богатите парижани са погълнати от луксозните вещи — килими от килимарската работилница на Гобелин или на Савонери, изящни платове от Ру Сен Виктор, шапки, коприна, тафта и панделки. Хрумва му идеята да направи фабрика за производство на ръчно рисувана коприна. Китайските коприни са на мода и той смята, че в Париж ще ги произвежда много по-евтино, отколкото, ако ги внася. Джакомо наема художник и къща и обзавежда голяма работилница, в която млади жени рисуват коприната. Той изчислява, че през първата година трябва да похарчи сто хиляди екю (над 890 000 английски лири), но се надява да печели по 500 000 лири годишно, след като фабриката заработи. Казанова дава 17 875 английски лири за материали и помещението и определя седмични заплати на стойност 3570 лири. Той е доволен, докато обмисля резултатите, и тъй като е Казанова, особено се радва на персонала — „двайсет момичета на възраст между осемнайсет и дваайсет и пет години, всички скромни на вид и повече от половината достатъчно хубави“.^[16] През първите седмици от начинанието той им отделя доста време, макар да се упреква за разточителството си, защото щом някоя от тях забележи, че я харесва, иска обзаведена къща за проявената благосклонност.

Но се задава нещо по-сериозно. Седемнайсетгодишната Манон Балети му се вижда поразително красива. Отначало Казанова не смята да я прелъстява, защото родителите и брат ѝ са му приятели. Джакомо обаче трудно устоява на красотата и девойката продължава да го

очарова. След няколко месеца Джакомо решава, че Манон е влюбена в него, макар че баща ѝ възнамерява да я омъжи за учителя по пиано Шарл Франсоа Клемен, надежден, второкласен композитор. Вероятно изпълнен с ревност (Клемен очевидно е влюбен в Манон, а тя поне се преструва, че е влюбена в него), Казанова разкрива чувствата си и Клемен излиза от играта.

Джакомо почти веднага е обзет от съмнения. „Мъж, който заявява, че е влюбен в жена само с езика на жестовете, трябва да ходи на училище.“^[17] Но Манон наистина е красива и Казанова я харесва все повече, макар че полага завидни усилия да се въздържа. Тя изглежда все по-влюбена в него и не скрива отношението си по въпроса за младите работнички във фабриката. Казанова се чуди какво да прави. Не може да се реши да я прелъсти, макар че Манон явно има желание. Постепенно тя му влиза под кожата. Проявява сдържаност, която има същия ефект — сякаш нарочно го дразни, като осуетява опитите му за сближаване. Щом въпросът с Джустиниана се урежда, Джакомо взима решение и предлага брак на Манон. Тя е очарована. Няма съмнение, че чувствата ѝ са сериозни — запазени са 41 нейни писма до него, които говорят за голяма нежност и обич. През това време Казанова изпада във финансови затруднения. Той харчи прекалено много. Продава пет хиляди акции от фабриката си за петдесет хиляди франка (около 149 000 английски лири). За беда три дни по-късно една от работничките му изчезва с цялото съдържание на склада. Купувачът на акциите решава, че бизнесът не може да бъде възстановен, и си иска обратно парите. Казанова отказва да му ги върне; кредиторите го притискат и той е арестуван. Плъзва слух, че е замесен в съмнителни менителници — сериозно престъпление, което ако бъде доказано, го очаква каторга. Но доказателства няма и той е освободен. Невинността му е потвърдена от факта, че френското правителство отново го моли да отиде в Холандия, за да преговаря за заем.

В Холандия Джакомо отново се среща с Томас Хоп и Естер, с която започва усилено да флиртува. Впуска се и в разгулни игри с две проститутки, което впоследствие го отвращава (сексуалните авантюри с жени, които не харесва, не го удовлетворяват). После пристига писмо от Манон от Париж, написано в деня, преди да се венчае с архитекта Жак Франсоа Блондел^[18]. Тя пише, че ще направи всичко възможно да

забрави Казанова, и го моли, ако отново се срещнат, да се престори, че не я познава.

Джакомо е сломен от скръб, или поне така пише. Вероятно това е истина. Той не може да понесе мисълта, че е отхвърлен. Освен това претърпява неуспех в преговорите от името на френското правителство, решава да се откаже от идеята да продава френски държавни ценни книжа и напуска Амстердам. През първата седмица на февруари 1760 г. пристига в Кьолн, където възнамерява да отиде на театър, а после да отпътува за Бон. Като видна личност, му дават място на сцената, откъдето лесно може да наблюдава и зрителите, и актьорите. Казанова веднага забелязва особено красива жена и в антракта си урежда да го заведат в ложата ѝ, или по-скоро в ложата на генерал-лейтенант граф Фридрих Вилхелм фон Кетлер, австрийския военен аташе. Дамата е любовница на фон Кетлер и е очарована да се запознае с Казанова. Двамата много си допадат и когато той казва, че на другия заминава, тя лесно го убеждава да остане в Кьолн.

Жената се оказва Мария фон Гроте, съпруга на бургмайстера на Кьолн, Франц фон Гроте. Мими, както се представя, поканва Джакомо на бала, който любовникът ѝ дава на следващата вечер (фон Кетлер също учтиво настоява Казанова да присъства). Възможността е обещаваща. Съперникът му е много по-възрастен от него (всъщност само седем години) и е грозен, без „умствени качества, които да му дават претенции да вдъхновява любов“.^[19] На бала Казанова обещава да остане в Кьолн, ако разговаря насаме с Мими. Тя го запознава набързо със съпруга си (когото той описва като „любезен“) и през нощта го скрива в една църква с тайна врата, водеща към спалнята ѝ. Двамата прекарват няколко часа в студената и тясна изповедалня, но си заслужава, макар че трябва да внимават, за да не събудят бургмайстера (който спи) в съседната стая.

Междувременно Джакомо се издига в кьолнското общество. Мадам Д'Урфе го представя на фелдмаршал граф дьо Торси, комисар на френските сили в града, който има покана за всяка вечеря и бал. Новината за присъствието на Казанова бързо се разпространява. Курфюрстът на Бон, Клеменс Август фон Вителсбах, е прочел за бягството му от „Оловните стени“ и иска да чуе историята лично от него, както и да го разпита за Венеция, смятана тогава за най-модния град в Европа. Той поканва Казанова да присъства на бал с маски^[20] на

карнавала преди Великите пости. Мими го убеждава да даде обяд в двореца на курфюрста в Брюл, между Кьолн и Бон, за някои от най-видните ѝ приятелки. Желанието ѝ е удовлетворено. Гостенките са двадесет и четири (сред тях има шест, които не са поканени, но не са изгонени), а обядът струва двеста дуката^[21] — на трапезата има позлатени, сребърни прибори, порцеланови чинии, 24 основни ястия, 24 блюда с английски стриди, 20 бутилки шампанско, огромна купа с рагу от трюфели и ликьор.

В Кьолн Кетлер дава вечеря и бал в последния ден на карнавала. Казанова не е поканен. Фон Кетлер явно знае какво става между него и Мими. Тя настоява Джакомо да присъства, независимо, че не е поканен. След известно колебание той се съгласява да отиде. Посрещайки гостите, графът го поглежда студено и отбелязва: „Сър, не съм ви канил.“ „Така е, генерале — отговаря Казанова. — Но бях сигурен, че това може да е само пропуск и затова дойдох да изкажа почитанията си на Ваше превъзходителство.“ Фон Кетлер се муси известно време, но с присъщото си хладнокръвие и очарователни обноски Джакомо му прави комплимент за проявената в битките храброст и демонстрира познания за къщата му и нейната история. Очарован за пореден път, Кетлер му подарява бутилка хубаво вино и вечерта завършва приятелски.^[22]

* * *

Казанова напуска Кьолн в средата на март, минава през Бон, за да изкаже почитанията си на курфюрста, и среща актрисата Изобел Тоскани, с която се е запознал в Париж, и е подарил кокер шпаньол на дъщеря ѝ. Девойката е учила балет при великия Гаetano Вестрис. Тя още е девствена и предстои да бъде заведена в Щутгарт като подарък за херцог Вюртемберг с надеждата, че ще измести настоящата му любовница. Джакомо е любопитен да разбере дали момичето наистина е целомъдрено. Изобел няма нищо против да му го позволи. Тримата си лягат заедно и той се люби с майката, въодушевен от хубостта на дъщерята. (Казанова обяснява, че Изобел вече не е толкова красива и без допълнителен стимул не би могъл да се справи подобаващо.)

Джакомо решава да отиде с тях в Щутгарт в края на март, вероятно привлечен от репутацията на херцога, Шарл Южин, който председателства съда по безнравствеността, но в същото време управлява град, в който има подчертан интерес към изкуствата и особено към театъра. Жан Жорж Новер, великият хореограф, и Николо Жомели, именитият оперен композитор, работят под покровителството на херцога. Там Казанова намира неколцина стари приятели, сред които Луиджи Джузепе Балети, двайсетгодишният син на семейството. Луиджи работи в театъра и се държи приятелски с Джакомо, въпреки някогашния проблем със сестра му. Казанова познава и любовницата на херцога, Урсула Мария дел Агата, примабалерината в театъра. Последния път, когато я вижда, тя е едно от двете момичета, които сенаторът Малипиеро забавлява и прелъстява във Венеция. Съпругът ѝ с удоволствие я отстъпва на херцога. Когато му омръзва, Урсула се заема с приятно начинание, уреждайки частни прослушвания на момичета за балета.

Джакомо има и други познати — например балерината Ана Бинети, която среща в Падуа през 1747 г. Тя е все още привлекателна и изглежда добре за възрастта си и е любовница на австрийския посланик. (Ана явно е неподвластна на времето и последният ѝ любовник умира, когато тя е на шейсет и осем години). Друг приятел от миналото е Андреас Курц, бивш колега цигулар в театъра във Венеция. Казанова харесва дъщеря му Катерина, която по-късно става известна балерина. Андреас казва, че е твърдо решен да я държи далеч от херцога, но въпреки това впоследствие тя му ражда две деца.

Хазартът слага край на пребиваването на Казанова в Щутгарт. Подтикнат от трима офицери да играе на карти в един бордей, Джакомо е упоен, излъган с четири хиляди луи и пренесен в безсъзнание в стаята си. Когато се свестява, той установява, че са му откраднали часовниците и златната кутия за емфие. Офицерите си искат парите, но Казанова се оплаква от случилото се и отказва да плати. Той не може да се обърне за помощ към херцога и остава затворен в стаята си. Адвокатът, с когото се съветва, му казва, че понеже е известен като професионален комарджия, никой няма да повярва на разказа му. Ако не плати, Казанова ще бъде арестуван и принуден да стане обикновен войник във войската на херцога.

Джакомо повиква кредиторите си. Обяснява, че е готов да се предаде, но му трябва малко време, за да събере пари. Междувременно той поканва на вечеря Ана, Балети и Изобел Тоскани и съставя план. През следващите няколко дни жените тайно изнасят от стаята му повечето вещи и дрехи, криейки ги под фустите си. После, на 2 април вечерта, когато е рожденият му ден, Казанова слага на възглавницата си перука с нощно боне, за да заблуди пазача, в случай че надникне в стаята му, измъква се незабелязано от гостоприемницата и отива в къщата на австрийския посланик, която се намира в укреплението на града. Ана му отваря и го завежда в стая, където чака съпругата на Балети. Балетистът е долу, затънал до коленете в кал, готов да поеме Джакомо, след като двете жени го спуснат с въже. Накрая го завеждат в чакаща карета и той потегля за Цюрих.

В спомените си Джакомо пише, че като на сън се е добрал до бенедиктинското абатство в Айнзиделн. Той знае, че там е единствената църква, осветена от Исус Христос, и вижда отпечатъците от пръстите му върху мрамора. Игуменът Себастиан Имфелд, известен като абат Николай II, го поканва на вечеря. След като похапва бекасини и пьстърва и пийва хубаво вино, Казанова решава да стане монах. Игуменът го съветва да изчака поне две седмици, преди да предприеме каквато и да е било необратима стъпка. Макар и без желание, Джакомо се връща в Цюрих. Богатата библиотека и тихата, спокойна атмосфера в Айнзиделн са изключително привлекателни.

В Цюрих Казанова доста скучае. Но една сутрин поглежда от прозореца на стаята си в „Шпагата“ (известна гостоприемница, където са отседнали Моцарт и Гьоте) и вижда красива брюнетка в пътнически дрехи, която слиза от карета. Той се надвесва рисковано, за да я види по-добре; тя вдига глава и улавя погледа му. Изведнъж монашеският живот му се струва не толкова привлекателен.

Сервитьорът му казва, че жената (която е с три приятелки) е от Золотурн, но не знае нищо повече за нея. Джакомо му дава бакшиш, взима зелената му престилка, завързва косите си на опашка (както ги носят сервитьорите), грабва нож и се приготвя да сервира на дамите. Докато прислужва на красивата брюнетка, от ръкава му се подават дантелените му маншети. Тя забелязва качеството им, вглежда се в него и сякаш го познава, но не казва нищо. След вечерята му позволява

да развърже и събуе обувките ѝ, макар че се противи, когато Казанова се опитва да изхлузи чорапите ѝ.

Джакомо е запленил. Той научава от кочияша, че името на дамата е Мари Ан Луиз Рол фон Еменхолц.^[23] Тя е двацет и двегодишна и омъжена за барон Урс Виктор Йозеф Рол фон Еменхолц, двацет и седем години по-възрастен от нея. Рано сутринта Казанова я наблюдава как се качва в каретата си. Тя пита кочияша дали вали, маха шапката си и поглежда нагоре. Казанова сваля нощното си боне. Мари Ан се усмихва.

Джакомо отива в абатството, за да каже на игумена, че идеята за живот, посветен на религията, вече не го привлича, след което да прекара известно време в един бордей. (Той е разочарован, тъй като жените там говорят само неясен швейцарски диалект, който не разбира, защото „без думи, удоволствието от любовта намалява най-малко с две трети“.^[24]) Казанова заминава за Золотурн и посещава маркиз Дьо Шавини, френският посланик, на когото представя препоръчително писмо от херцог дьо Шоаси, който го приема радушно. На вечерно увеселение, две жени, на които е сервираше в Цюрих, го познават и уверяват посланика, че е поканил преоблечен прислужник в кръчма. Джакомо е принуден да признае измамата. Шавини е очарован. Историята скоро се разпространява из града. Дамите и барон Рол искрено се забавляват. Не е необходимо да споменаваме, че Казанова не си губи времето да разговаря насаме с Мари. За съжаление тя не се поддава на ухажванията му, макар да изглежда отстъпчива.

Докато я чака да промени отношението си, Джакомо участва в любителски театрални постановки. Играе в Le Cafe ou l'Ecossaise от Волтер ролята на Мъри, който е влюбен в Линдане, представена от Мари, а Шавини се появява като баща ѝ. Казанова няма опит в актьорското изкуство и иска съвет от член на трупата — мадам Ф., куца вдовица на възраст между трийсет и четирийсет години, със зъл нрав и жълтеникава кожа. Тя е доста глупава и опитите ѝ да бъде остроумна бързо досаждат на Джакомо. Скучните жени (с изключение на красивите) лесно го отегчават.

Плановете му за Мари бележат известен напредък. Най-после тя му позволява да я целуне. Той решава, че изгледите са добри, за да удължи престоя си, и наема голям замък в Ринберг, близо до града,

двама слуги и икономка, която му препоръчва майордомът на посланика — красива, млада вдовица на двайсетина години. Тя става прислужница на известната британска интелектуалка Елизабет Монтагю и се омъжва за лакея ѝ, възрастният Дюбоа.^[25] Три години, след като отива в Англия, овдовява и се връща в Швейцария. Пряко волята си, тя се оказва единствената прислужница жена в къщата на развратен млад мъж, но е целомъдрена и твърдо решена да се брани — настоява да не присъства, когато господарят ѝ се къпе, и негодува, когато един от лакеите се опитва да я целуне. Като допълнителна предпазна мярка взима дъщерята на пазача да спи при нея.

Казанова не може дори да я целуне. Тя приема целувка по бузата, но предпочита само да разговаря с него. За негова изненада камериерката се оказва не само красива, но и интелигентна — интересува се от философия и е последователка на английския мислител Джон Лок. Но главната цел на Джакомо е да прелъсти Мари, която вече му дава знаци, че съпротивата ѝ не е непреодолима. Той я поканва заедно със съпруга ѝ да прекарат няколко дни в замъка и за щастие баронът приема. Точно преди да пристигнат, неочаквано се появява мадам Ф. с намерението да отседне при Казанова за няколко седмици и се настанява в две стаи на партера. Джакомо няма желание да я забавлява, но тъй като тя има влияние над барон Рол и би могла да попречи на авантюрата му с Мари, решава, че е по-добре да ѝ угоди.

Мари и съпругът ѝ също са настанени в стаи на партера. Двете им легла се намират в ниша, преградена с междинна врата. Вратата на едно от антретата води към градината и ключът, естествено, е в Казанова. Дъо Шавини вечеря със семейство Рол и настоява мадам Дюбоа да седне до него, тъй като знае, че е остроумна жена с добро име. Тя забавлява гостите с истории за госпожа Монтагю и е толкова мила, че Мари недоумява защо Джакомо още не я е прелъстил. Той от своя страна я моли да му позволи да я посети през нощта. Мари отговаря, че в момента баронът я обгражда с внимание, но ако първо се люби с него, той, както обикновено, ще заспи дълбоко, след като напусне леглото ѝ. Затова ще бъде безопасно Казанова да дойде след полунощ.

В един и пет Джакомо се промъква в мрака към апартамента на семейство Рол, натиска дръжката на вратата и усеща върху дланта си топла ръка. Двамата веднага се хвърлят на канапето. Той е очарован от

предвидливостта ѝ да го посрещне в антрето, защото иначе може да събудят съпруга ѝ, ако легнат в леглото ѝ. Няколко часа те прекарват изключително приятно. „Страстта ѝ — пише Казанова, — надминаваше моята“^[26], макар че тя внимава да не вдига много шум. Преди зазоряване той я оставя напълно задоволена.

Докато Казанова закусва с Рол, влиза мадам Ф. и съобщава, че си тръгва. По-късно Джакомо се среща с Мари в градината. Тя го пита къде е бил. Чакала го е до четири сутринта. Казанова се подpira на едно дърво, за да не припадне от ужас. Страстната му партньорка явно е била мадам Ф. Най-много го притеснява фактът, че се е забавлявал. Колкото и да му е досадно, той признава истината на Мари. Джакомо иска да намери мадам Ф. и да я убие. Мари смята, че това не е доброто решение и че сигурно има по-подходящ начин да си отмъстят. И наистина е така. Мадам Ф. допуска грешка, като изпраща на Казанова възторжено писмо, в което между другото го предупреждава да внимава, тъй като може да го е дарила с нещо неприятно. Мадам Дюбоа си позволява волността да прочете писмото и предлага план за отмъщение. Тя случайно знае, че младият лакей Ледук е болен от гонорея. По нейно предложение Казанова пише на мадам Ф. и я уверява, че не е напуснал стаята си цяла нощ. След дълги разпити са разкрили, че не друг, а лакеят му е бил мъжът, с когото се е забавлявала в замъка. После изпраща Ледук в дома ѝ, за да я обвини, че го е заразила с шарка. Ужасена, тя се извинява на човека и го отпраща с щедър подарък и писмо за Джакомо, в което го умолява да мълчи.

Казанова наистина се заразява от мадам Ф., но за щастие, не е нищо опасно. Мадам Дюбоа се заема с лечението му и той ѝ разказва любовните си авантюри и то така подробно, че макар да не могат да се любят заради болестта му, двамата се задоволяват както могат. На Джакомо му се струва, че се влюбва в икономката си, и това е добре дошло, защото отношенията му с Мари явно няма да стигнат доникъде. В един последен разговор тя признава, че съвсем не е поласкана от факта, че Казанова може, дори в тъмнината, да я сбърка с четирийсетгодишна жена с увиснала плът и лош дъх. Казанова не съжالياва особено. Той напуска Золотурн заедно с мадам Дюбоа и заминава за в Берн. Там икономката му става любовница.

Джакомо посещава известните бани в Берн. В продължение на повече от триста столетия обществените бани в Европа са място за

проституция, а баните Мате до река Ар са прочути сред пътешествениците.^[27] Трийсет-четирийсет „кабинки“ се обслужват от момичета. Казанова си избира едно от тях и плаща сравнително дребна сума, възлизаща на около десет английски лири. Девојката се съблича, влиза в банята с него и го изкъпва („без да ѝ позволя“^[28]) — явно неискрено пише Казанова. Той не е очарован от правилата, които правят всичко твърде очевидно. Без кокетирание, постепенно разсъбличане и тръпката от прелъстяването Джакомо остава равнодушен. Затова изпива чаша кафе, момичето му помага да се облече и той се връща в стаята си чист, но незадоволен.

Казанова разказва за случилото се на мадам Дюбоа. Тя не може да повярва, че той е останал безучастен към подобна ситуация, и изразява желание да посети баните. Мадам Дюбоа облича бричовете му и взема връхната дреха на Ледок и макар да личи, че е жена, служителят в баните флегматично ги пита дали искат кабинка за двама или за четирима. Те наемат същото момиче, а мадам Дюбоа (малкото ѝ име е неизвестно) избира друго. Най-после Джакомо е щастлив, че я държи в обятията си, докато двете девојки се отдават на лесбийство и това му напомня за авантюрата с Катерина и М. М. във Венеция. Икономката е изумена от това, което вижда, и казва, че не е чувала за подобно нещо. Независимо обаче дали гледката ѝ въздейства, или не, тя определено възбужда Казанова.

Така или иначе, мадам Дюбоа вече му е любовница и скоро демонстрира, че отлично познава неговите склонности. След няколко дни тя с радост се впуска в любовни игрички с тринайсетгодишната дъщеря на своя позната, а Джакомо се наслаждава и на двете.^[29] Той е убеден, че никой не го е разбирал по-добре от нея и започва да чувства, че мадам Дюбоа може би е неговата „избраница...“. Тя е „съвършена любовница и ме прави напълно щастлив“.^[30]

Междувременно от Золотурн пристига писмо от Лебел, майордомът на Шавини, който иска ръката на мадам Дюбоа. Той е отличен кандидат, но тя обича Казанова и се надява, че любовта ѝ е споделена. Мадам Дюбоа заявява, че не я интересува дали Джакомо ще се ожени за нея, но е решена да откаже на Лебел.

Казанова се колебае и пише на Шавини, като го моли за съвет. Той обича мадам Дюбоа, но тъй като познава характера си, съзнава, че животът ѝ с Лебел ще я направи по-щастлива. Посланикът му отговаря

с писмо от четири страници и го съветва не само да се съгласи с този брак, но и да убеди любовницата си да приеме, както и да осъзнае, че след време всеки брак се превръща в приятелство и че той няма да бъде способен на вярност. Мадам Дюбоа се противи, но се съгласява да посети майка си в Лозана, а Казанова ѝ обещава по-късно да отиде при нея. След няколко дни той напуска Берн и заминава за Муртен, а после за Рош, където се отбива при поета и ботаника Албрехт фон Халер^[31]. Бернар дьо Муралт, съдия, с когото се запознава в Берн, му е дал препоръчително писмо, в което хвали способностите му на „магьосник“, чиито главни интереси са химията и естествознанието.

Казанова остава при Халер три дни, доволен от разговорите, които водят за химията и поезията. После заминава за Лозана, където двамата с мадам Дюбоа дълго обсъждат бъдещето си. Накрая тя му казва да изпрати писмо на Лебел, в което да му съобщи, че или трябва да дойде, за да я вземе за съпруга, или да я забрави. Джакомо пише на майордома, че мадам Дюбоа е съгласна да се омъжи за него. Лебел пристига след четири дни. Тя дава на Казанова венчалния си пръстен от първия брак, за да го пази. Уверява го, че ще се омъжи веднага за Лебел, който обаче се е съгласил да не консумират брака си поне два месеца, за да бъде тя сигурна, че детето, което носи в утробата си, е от Джакомо. Обещава да му съобщи. Раздялата е тъжна. Казанова отпътува за Женева, където наема стаи в една гостилница. Когато се приближава до прозореца, вижда издраскани с диамант думите „Tu oublieras aussi Henriette“.^[32] Той вече е бил там.

* * *

На другия ден — през юли 1760 г. — Казанова посещава великия Волтер. Всеки образован човек, минал през Женева, трябва да се срещне с него. В средата на 60-те години на XVIII век френският философ е най-бележитият сред европейските интелектуалци. Той е автор на театрални пиеси, стихове, есета и е отдаден на кореспонденцията си. Най-незабравимите му герои са Кандид и учителят му доктор Панглос, (за чийто прототип използва своя съгражданин философа Лайбниц, и който смята, че всичко е за добро във възможно най-добрия от всички светове).

Джеймс Бозуел описва философа колоритно. Той е облечен със „сиво-син, красив плътен халат и носи перука с три възела“. Седи с изправен гръб и „се усмихва превзето, докато говори“.^[33] Бозуел смята Волтер за малко смешен — с „неестествен, странен стил, който не може да бъде надминат и от най-комичните герои в театъра“^[34].

Казанова не изпитва голямо уважение към учения. Дьо Муралт доверява на Халер за намерението на Казанова да каже на Волтер колко много грешки има в книгите му^[35], и че не споделя желанието му „да видя последния крал удушен с червата на последния свещеник“. Но щом застава пред по-възрастния мъж, смелостта му се изпарява. Джакомо спечелва благоразположението на Волтер, като заявява, че от двайсет години се смята за негов ученик. Философът отговаря, че след още двайсет години ще очаква с нетърпение да получи значително възнаграждение.

Волтер очевидно смята госта си за интересен, защото четири дни поред го кани на обяд във вилата си Les Delices. Те разговарят предимно за италианската литература и Джакомо стига дори дотам, че укорява домакина си за критиките, които отправя към Ариосто в книга, която е написал преди петнайсет години. Философът признава, че това се дължи на факта, че недостатъчно разбира италиански. Дори го уведомява, че вече предпочита Ариосто пред Тасо и цитира произведенията му. Казанова също декламира любими откъси от Ариосто. Той заявява, че се е посветил предимно на поезията и е написал две хиляди сонета.

На другия ден двамата обсъждат Омир, Данте и Петрарка. Казанова тактично се въздържа да отправя критики към Волтер, който отрича произведенията на последните двама. Джакомо е смаян, когато философът го завежда в спалнята си и му показва кореспонденцията си от пет хиляди писма от цяла Европа. Волтер твърди, че не само е отговорил на всяко едно, дори пази копия на собствените си писма.

Отношенията им все пак остават хладни. Суетността не им позволява искрено да се възхитят един на друг. Иронията и саркастичният хумор на философа са в разрез с прекалено сериозното отношение на Джакомо към италианската литература. Положението още повече се влошава, когато Казанова изпраща на французина копие на стихотворение, на което се възхищава^[36]. Волтер язвително му

отговаря, че в продължение на няколко часа е бил принуден да чете глупости.

По-късно Казанова съжaliaва, че не е прозрял добрите страни на Волтер и си е позволил да бъде прекалено осъдителен. Но тогава, както и десет години по-късно, той критикува философа.

Сред гостите (присъстват още двама англичани и Волтер не учудва италианеца, като казва, че предпочита да се е родил англичанин) Казанова се запознава с Мишел Люлин дьо Шатовьо, шейсет и шест годишен синдик от Женева. Той отива при Джакомо късно вечерта по време на първото му посещение в Les Delices и двамата прекарват приятно, споделяйки пикантните си преживелици. Дьо Шатовьо кани Казанова на бал на следващата вечер, а след това двамата отиват в една къща, където се срещат с три момичета^[37], с които вечерят. Горещо е и се налага да се разсъблекат. Дьо Шатовьо е отгледал девойките и се смята за техен настойник, но това не му пречи да позволи на Джакомо да ги „задоволи“. Предупреждава го обаче, че ако забременеят, шансовете им за брак ще се провалят. Когато на другия ден Казанова отново е поканен да посети момичетата, той занася няколко златни монети на местен златар, накарва го да ги претопи и да направи три златни топчета от по две унции. Впоследствие уверява девойките, че ако поставят златните топчета на съответното място, ще могат да се предпазят от забременяване поради взаимодействието на златото с телесните им секрети. Макар че топчетата изпаднат по време на развихрилите се страсти, момичетата са доволни, понеже ги предпочитат пред грубите английски презервативи, които синдикът обикновено използва. И не забременяват.

* * *

От Женева Казанова потегля към Рим и Неапол, но, както обикновено, си позволява да отвлечат вниманието му още на първата спирка — Екс-ан-Савой, сега Екс-ле-Бен. Отначало градът му се струва грозен и скучен, но когато се вглежда в модно облечените мъже и жени, дошли на минералните бани там, Джакомо решава, че ще има възможности за развлечения. Едно от забавленията е играта на карти. Казанова се впуска в играта и разорява „банката“. После, докато се

връща в мрака към гостоприемницата, вижда две монахини, застанали до градския фонтан. Джакомо е готов да се закълне, че едната е М. М., и тръгва след нея. Тя изчезва в една селска къща, а после, забелязала вниманието му, изпраща послание с молба да поговорят. Казанова се съгласява и на лунната светлина се изкачва по стълба до прозореца ѝ.

Това, разбира се, не е М. М., а някаква францужойка. Тя му разказва, че е била принудена да стане монахиня, защото е била прелъстена от млад мъж и е забременяла, а сега се преструва, че страда от болест, която само водите на Екс могат да излекуват. За нещастие трябва да се върне в манастира при злонравната игуменка. Придружава я друга монахиня, твърдо решена да я предпази от някоя злополука по пътя. Както обикновено, Казанова се влюбва в нея. Явно Бог е решил така, сътворявайки я по подобие на М. М. и му е помогнал да спечели на карти много пари, с които да се погрижи за младата жена.

Джакомо се снабдява с опиум и успява да упои възрастната монахиня с надеждата, че момичето ще роди, докато тя е в безсъзнание. И наистина става така. Селянката, в чиято къща се случва това, акушира. За нещастие обаче дозата опиум се оказва твърде голяма и монахинята умира. Ленив свещеник удостоверява смъртта ѝ като причинена от внезапен сърдечен удар и набързо я погребват.

Казанова прави всичко възможно да се грижат добре за протежето му. След като тя се възстановява след раждането, той ѝ обяснява как е пленила сърцето му заради приликата си с венецианската монахиня М. М. Джакомо ѝ показва портрета ѝ, на който е гола, и двамата обсъждат приликите. Младата монахиня с готовност се съблича, за да улесни сравняването. И неизбежното се случва. Тъй като скоро е родила, Казанова използва презерватив. („Малка обвивка от много фина прозрачна кожа, дълга осем инча и затворена в единия край, а в другия — с тънка, розова панделка“).^[38] Те прекарват часове наред в леглото. Джакомо искрено ѝ предлага да отидат в Рим и да се оженят. За щастие и на двамата тя отказва, но му подарява портрет, на който е изобразена гола, в същата поза като М. М., и заминава за манастира си в Шамбри.

Не особено натъжен, Казанова отива в Гренобъл, където упорито преследва Ана Роман-Купие, осемнайсетгодишната дъщеря на чиновник, една от малкото жени, успели да отблъснат опитите му за

сближаване. Тя е съгласна да се омъжи за него, но дотогава няма да спи с него. Ана смята, че той е привлекателен и интересен мъж и след като разговарят за астрология, го пита дали може да ѝ направи хороскоп. Казанова не е в състояние да го стори, но с помощта на учебник по астрология и ефемерида^[39] успява да начертае рождената ѝ карта. Той решава да ѝ предскаже, че ще отиде в Париж и ще стане любовница на краля, и добавя, че трябва да замине веднага (надявайки се да го помоли да я придружи, за да я прелъсти по време на пътуването). Казанова придава пикантност на предсказанието си, като „вижда“ на картата няколко събития в досегашния ѝ живот, които всъщност е чул от разговори с леля ѝ, мадам Морин. Морин твърди, че звездите никога не лъжат, и след два дни заминава заедно с племенницата си. След година Ана наистина става любовница на Луи XV, получава титлата баронеса Мели-Колон и през 1772 г. се омъжва за маркиз Дьо Каванак.

* * *

Казанова тръгва с лодка по Изер към Авиньон. През последната нощ, която прекарва в Гренобъл, той прелъстява три сестри и накрая ги убеждава да легнат при него за сбогом в продължение на „три-четири изключително оживени часа“.^[40] Главната причина да отиде в Авиньон е, че там е живял Петрарка, поета, на когото се възхищава най-много. Долчи, млад капитан от швейцарската гвардия, го завежда на гробницата на Петрарка. Казанова стои сред развалините на къщата му и плаче.

В местния театър Джакомо се запознава с актрисата Маргарита Астроди, сестрата на много по-красива и талантива жена, която осем години по-рано той среща в Париж. Маргарита е придружавана от гърбава прислужница на име Лепи и макар и неохотно, Джакомо се оставя да бъде убеден да легне и с двете. После се чувства неловко. За пореден път силата на сексуалния му нагон го е изкушила да стори нещо, за която по-късно съжалева.

През същите няколко дни Казанова проявява съвършено различно отношение. Слугата му Ледук му казва, че една семейна двойка, отседнала в съседната стая, е заплашена от изгонване и

конфискуване на имуществото заради неплатени сметки. Ледук твърди, че жената е изключително красива и че той е готов да уреди сметките им. Казанова повиква собственика, научава, че семейството дължи петдесет франка (около 148 английски лири) и незабавно плаща дължимото, при условие че самоличността му ще остане анонимна. Собственикът на гостоприемницата обаче го разпознава.

Фамилията на семейството е Стюард, макар че като стар мошеник, мъжът е известен с няколко имена — включително барон Стюарт дьо Фрисо и барон Нисен. Съпругата му Мари е дъщеря на адвокат от Екс-ла-Шапел, избягала от дома си, за да участва в авантюрите му. Тя наистина е изключително красива — с кестеняви коси и хубава фигура и вероятно леснодостъпна, стига господинът да прояви щедрост. Когато обаче отиват на екскурзия до къщата на Петрарка, тя е доста сдържана и необщителна. На вечеря Казанова, Долчи и Стюард изпиват осем бутилки, а тя — само две чаши вино.

Джакомо е озадачен. Ако иска парите му, Мари трябва да бъде по-дружелюбна. Долчи смята, че тя се въздържа само за да изостри желанието му. После Казанова среща богата позната, отседнала в същата гостоприемница. Той я ухазва, давайки ясно да се разбере, че е готов да я възнагради щедро за вниманието ѝ. Тя му отказва. Вечерта Джакомо и приятелят му виждат как богат, но простоват благородник флиртува с нея, но конфузно е отпратен.

Сутринта собственикът отново заплашва да изхвърли семейство Стюард от гостоприемницата. Казанова му казва, че може да живеят там на негови разноски, колкото искат. Стюард му благодари и го моли да утеши съпругата му, която лежи, изпаднала в истерия. Джакомо се качва в спалнята и когато дамата го вижда, започва да се гърчи конвулсивно, отмята завивките, припада и лежи на дюшека гола „в съблазнителна поза, каквато самото сладострастие не може да изобрети“.^[41]

Казанова се досеща, че всичко това е измама, внимателно я завива и отива на дълга разходка, за да охлади страстите си. Той очевидно желае жената (дори започва да мисли, че е трябвало да се възползва от нея) и решава да плати. Вечерта Джакомо предлага на Стюард двайсет и пет луи (1780 английски лири), за да му помогне да преодолее затрудненията си. „Точно толкова ни трябва“ — отговаря съпругът и завежда благодетеля в спалнята.

Там го посреща Мари. Казанова се приближава до леглото и тя казва: „Тук съм, мосю, готова да платя с тялото си за нищожните двайсет и пет луи, от които се нуждае съпругът ми. Правете каквото желаете с мен. Няма да се противя. Но запомнете, че ако се възползвате от тялото ми, за да уталожите страстта си, ще се чувствате по-унижен от мен, която се продавам толкова евтино само защото нуждата ме принуждава. Вашето падение е по-достойно за съжаление от моето. Елате. Правете каквото искате.“^[42] И Мари отмята завивките.

Казанова ги грабва, хвърля ги върху нея и заявява, че презира красотата ѝ. Той не е имал представа, че трябва да плати, за да ѝ се наслади. Дал е пари на съпруга ѝ от състрадание и сега съжالياва, че не го е превъзмогнал. Ако е порядъчна жена, Мари трябва да знае, че щом веднъж се продаде на мъж за пари, става проститутка. Тъй че не бива да го обвинява в „падение“. Случаят е доста неприятен, с изключение, разбира се, на Мари.

Джакомо напуска Авиньон и заминава за Марсилия, без да ги види отново. Той наема втори слуга — сговорчивия двайсет и шест годишен Гаetano Коста, който работи и като секретар. Младежът е толкова приветлив, че Казанова го взима въпреки странните му възгледи. Гаetano смята, че правописът е излишно нещо и стига човек да владее езика и да знае значението на думите, не е важно дали са написани неправилно, а ако не знаеш езика, няма да видиш грешките. Той обаче не се спогажда с Ледук, който ревнува, и му разбива носа заради безочливостта му. Предчувствията на Ледук (той не вярва на Коста от самото начало) в крайна сметка се оправдават. През 1761 г. Гаetano изчезва с петдесет хиляди дуката (над милион и половина английски лири) в брой и бижута и открива казино, но впоследствие загубва всичко. Разногласията между Ледук и Коста се решават след няколко дни и всички заедно потеглят към Марсилия. Казанова много харесва града. Той се наслаждава на оживлението по кейовете, на прясната риба (червеният барбун е несравним), на винарните, където опитва непознати вина от Испания и Левант и най-вече на пъстрата и разнолика тълпа от гърци, турци, африканци и англичани.

Вечерта Джакомо отива на театър. На първия балкон в театър „Вакон“ той вижда няколко хубави жени, които са сами в ложите, и чува как млад мъж си урежда среща на сутринта с една от тях. Щом мъжът се отдалечава, Казанова мигновено я поканва на вечеря. Тя се

съгласява, но иска да ѝ плати предварително. Джакомо ѝ дава едно луи, а след това същият мъж, който ѝ предлага да се срещнат на другия ден, го придружава до някаква къща. Човекът му казва, че тя е най-известната развратница в града, тъй че го очаква голямо забавление.

След вечерята момичето кани Казанова в леглото, при условие, че си купи презерватив. Онези, които му предлагат, са много плътни, и той си избира дузина по-тънки, които купува от хубаво петнайсетгодишно слугинче. Джакомо настоява да му ги пробват, за да провери дали ще му станат, но в резултат на това се изпразва. Обидена, тя го замерва с кутията и демонстративно излиза. Казанова избухва в смях и иска от стопанката на къщата да му каже адреса ѝ. На другия ден Джакомо, когато я посещава в дома ѝ, майка ѝ я обвинява, че е курва, и хвърля бутилка по нея. После събужда съседите, които подгонват Казанова. Той успява да избяга и се скрива в една църква. За пръв път очарованието му не действа. По-късно момичето отива при него и му обяснява, че не може да се прибере вкъщи и че няма пари. Джакомо я настанява в къща, където наема стая и за себе си (не за да живее там, а за да му дадат ключ за външната врата). После, когато убеждава девойката да си легнат, тя (името ѝ е Розали) му разказва как е започнала да работи за една проститутка и за униженията, които е принудена да понася. Повечето мъже се отнасят с нея така, както той току-що е направил, макар че вече осъзнава колко е мил.

Казанова отново е искрено влюбен. Колко е красива тя! Колко е тъжна историята ѝ! И както обикновено, когато мисли, че е влюбен, той е изключително щедър. Джакомо ѝ купува рокли, бельо, фусти, чорапи, носни кърпи, бонета, ръкавици, чехли, ветрило и пелерина и изхарчва сума пари. И когато я поглежда, се убеждава, че Розали явно заслужава това. Тя е висока, тъмнокоса, с черни очи, с трапчинки от двете страни на изкусителните устни, които са леко разтворени, сякаш се готви за целувка. А усмихне ли се, на брадичката ѝ се появява трета трапчинка. Розали е омайваща.

По време на вечерята (сепия, дробчета от змиорки и раци) Казанова ѝ предлага да заминат за Генуа. Уверява я, че Ледук и Коста ще се държат с нея като с негова съпруга. Тя се съгласява веднага, но за целта ще ѝ трябва още една подплатена пелерина, боти, нощно боне, гребени, пухче за пудра и молитвеник. Джакомо незабавно ѝ ги купува и прибавя към това златна игла и златен часовник.

Двамата тръгват за Генуа в открита карета. Следват ги още две коли със слугите и багажа. След пет часа спират в Тулон, за да пренощуват. Ледук и Коста се скарват кой да застане зад стола на новата им господарка. Ледук печели. Явно слугите също се възхищават на Розали. Рано сутринта продължават към Антиб, където Казанова поръчва гемия да ги закара до Генуа. Щом потеглят, внезапно се разразява буря, и те са принудени да се върнат във Вилфранш, откъдето наемат карета до Ница.

Заради лошото време се налага да останат в Ница три дни. Казанова се запознава с коменданта на града Джеймс Патерсън, който го осведомява по-подробно за семейство Стюард. Няколко месеца, преди Джакомо да отиде в Авиньон, Патерсън се запознава с барон Дьо Нисен и съпругата му, които трябва да напуснат гостоприемницата, тъй като не са платили сметката си. Докато органите на реда го разпитват, баронът се опитва да извърти нещата и твърди, че е барон Стюарт Фрисо, женен за графиня Дьо Лу. Били са принудени да избягат, за да предотвратят принудителния ѝ брак с възрастен мъж. Истината се разкрива малко по-късно.

Когато пристигат в Генуа, Казанова се отправя към дома на маркиз Джан Джакомо Грималди, някога дож в Генуа, за да му предаде един пакет от Патерсън. Грималди се оказва мъжът, който се опитва безуспешно да прелъсти Мари Стюард в Авиньон. Той с удоволствие изслушва подробностите за съпружеската двойка и тъй като явно е женкар, харесва Розали и препоръчва на Казанова една прислужница на име Вероника, дъщеря на обеднели аристократи. По това време Казанова довършва превода на *Le Cafe* от Волтер, пиеса, в която е играл в Золотурн, и я предлага на Пиетро Роси, венециански актьор, чиято трупa гастролира в Генуа. Джакомо прочита пиесата на артистите. Творбата е одобрена, поставена и приета изключително добре.^[43] Настроението му обаче е помрачено, когато Розали му казва, че е бременна. Той смята, че момичето си въобразява. Спомените му този въпрос са твърде неясни. Така или иначе, ако детето не е от Казанова, тогава е от млад търговец на име Пирети, кръщелник на Грималди, който явно му съдейства да се сближи с Розали зад гърба на Джакомо. Грималди урежда среща между момичето, Пирети, чичо му и леля му и Казанова, но без неговото знание и разрешение.

Джакомо харесва младия мъж, но е ядосан от двойната игра на маркиза. Розали предлага да изчакат, докато роди (ако наистина е бременна) и да обмислят положението, когато стане ясно кой е бащата на детето — нещо, което вероятно ще се определи от датата на раждането. Казанова се съгласява. Той е унил, но не и съкрушен, може би защото момичето започва да му омръзва, и за сетен път се убеждава, че е по-добре да пътува сам.

Във всеки случай, когато Розали доброволно отива в манастир, Джакомо хвърля око на прислужницата ѝ Вероника, която е доста привлекателна. Тя обаче се оказва целомъдрена, което не пречи на Казанова да се забавлява с по-малката ѝ сестра Анета, която идва в къщата да ѝ помага.

Една вечер, когато той се оплаква от натъртвания от седлото, Анета предлага да го намаже с мехлем. Джакомо се съгласява и двамата се любят. Скоро става ясно каква е целта на Вероника. Тя му пише дълго писмо, в което му предлага да спи с него, но само ако му стане официална любовница и по-късно се ожени за нея. В противен случай трябва да ѝ даде пет хиляди генуезки лири (148 225 английски лири). Казанова отказва и заявява, че заминава за Флоренция.

През нощта Анета идва в леглото му. Това му доставя удоволствие, защото иска тайно да ѝ даде петдесет цехини, без Вероника да разбере. Но след час Вероника също се появява. Рано сутринта Коста чука на вратата, за да съобщи, че гемията ги чака. Джакомо се ядосва, че го прекъсват, и му казва да отложи пътуването с двайсет и четири часа. Тримата прекарват деня „много интересно в обсъждане на онова, което ни се случи“ (ако може да се вярва на спомените му). После си хапват добре и се подготвят за втора щастлива нощ.

Но Казанова изпада в страшна беда. За пръв път в живота си се оказва импотентен. Отначало той не може да повярва, после се ужасява, стъписва и уплашва.

Джакомо е едва на трийсет и пет години. Нима всичко свърши? Вероника го утешава. „Вчера направихте твърде много. На вечеря пихте доста алкохол... Не насилвайте природата. Усилията ви само ще я отслабят.“^[44]

Тя, разбира се, има право и макар че на сутринта още не е в състояние да се сбoguва със сестрите, както би желал, Казанова дава на

всяка по сто цехини (около 3300 английски лири). След това отплава, слиза при Легхорн и поема към Пиза, където от английски пътник купува красива *voiture anglaise*. С тази кола той пътува осемнайсет месеца, изминавайки четири хиляди километра, най-напред до Флоренция, сетне до Лион и Париж, след това до Мюнхен, Аугсбург, Базел и Париж и накрая, през април 1762 г. я продава на мадам Д'Урфе.

[1] Той го публикува в Лайпциг през 1788 г. със заглавие *Histoire de ma fuite des prisons de la Republique de Venise qu'on appelle les Plombs ecrite a Dux en Boheme l'annee 1787*. Разказът претърпява много издания през последното десетилетие на живота му. Описанията в „Спомени“ са не по-малко завладяващи. — Бел.а. ↑

[2] Спомени, 4, XVI, 309 — 310. — Бел.а. ↑

[3] Пак там, 4, XVI, 314. — Бел.а. ↑

[4] Вж. Childs, *Casanova*, p. 88. — Бел.а. ↑

[5] Спомени, 5, IV, 86. — Бел.а. ↑

[6] Филип Бомбаст Парацелс (1493 — 1541), швейцарски алхимик и медик, откривател на окултната медицина. — Бел.а. ↑

[7] N. W. Wrahall. *History of my Life* (London, 1799), II, 269. — Бел.а. ↑

[8] Спомени, 5, VI, 121. — Бел.а. ↑

[9] Childs, *Casanova*, p. 93. — Бел.а. ↑

[10] В „Спомени“ Казанова нарича Томас Хоп Д. О. — Бел.а. ↑

[11] Приходите му, включително баснословната сума, равняваща се на 641 610 английски лири, от Д. О., изглеждат невероятни, но може и да са толкова; в кратко изложение на живота си, написано за приятел през ноември 1797 г. той твърди, че е милионер. — Бел.а. ↑

[12] Цит. от Childs, *Casanova*, p. 102 — Бел.а. ↑

[13] Малката Полша, близо до сегашната гара Сент Лазар. — Бел.а. ↑

[14] Herr Gunter (*The Casanova Tour*, p. 225) изчислява, че средните му годишни разходи (по сегашния курс) между 1741 и 1774 г. са 28 000 английски лири, а средният му доход — 59 200 лири. Средните му месечни разходи за жени през тези трийсет и три години са 890 английски лири, без да се броят подаръците, които дава на най-

привлекателните си любовници, и малките суми похарчени за проститутки. — Бел.а. ↑

[15] Спомени, 5, VIII, 192. — Бел.а. ↑

[16] Пак там, 5, X, 233. — Бел.а. ↑

[17] Пак там, 5, III, 72. — Бел.а. ↑

[18] Всъщност венчавката се състои едва след шест месеца. — Бел.а. ↑

[19] Спомени, 6, II, 44. — Бел.а. ↑

[20] Бащата и дядото на Бетовен свирят в оркестъра на бала. — Бел.а. ↑

[21] 200 дуката — около 7000 английски лири. — Бел.а. ↑

[22] Но генералът продължава да се съмнява. През март в Париж той случайно среща френския представител в Бон, някой си мосю дьо Бюсе, който е в отпуск. Кетлер злослови по адрес на Казанова и Дьо Бюсе пише на херцог Шоаси, министъра на външните работи, обвинявайки Казанова, че е шпионин. За щастие Дьо Шоаси не му обръща внимание. — Бел.а. ↑

[23] В „Спомени“ Казанова я нарича само мадам. — Бел.а. ↑

[24] Спомени, 6, V, 106. — Бел.а. ↑

[25] Дюбоа е измислено име. — Бел.а. ↑

[26] Спомени, 6, VI, 145. — Бел.а. ↑

[27] Мястото е увековечено с улица „Ан дер Мате“. — Бел.а. ↑

[28] Спомени 6, VIII, 180. — Бел.а. ↑

[29] Това е още един пример за безнравствеността на онези времена; момичето явно знае какво става и мадам Дюбоа не се противи. Всъщност тя предлага, след като Казанова ѝ е показал „как се прави онази работа“, да посвети и момичето. А мадам Дюбоа е интелигентна, макар и недостатъчно изискана, и съвсем не е развратница. Ето защо не трябва да съдим за някогашния морал и поведение на хората по нашите. — Бел.а. ↑

[30] Спомени, 6, VIII, 184. — Бел.а. ↑

[31] Фон Халер (1708 — 1777), автор на дълга нравоучителна поема за Алпите. — Бел.а. ↑

[32] Вж. с. 100. — Бел.а. ↑

[33] Boswell on the Grand Tour, London, 1953, p. 272 — 273. — Бел.а. ↑

[34] Ibid., p. 285 — 286. — Бел.а. ↑

[35] Childs, Casanova, p. 128. — Бел.а. ↑

[36] Стихотворението е „Macharonea“ от Мерлин Кокай, за пръв път публикувано във Венеция през 1571 г. — Бел.а. ↑

[37] Трите момичета са идентифицирани като Пернет Елизабет де Ферне (31 год.), сестра ѝ Мари (29) и братовчедка им Жана Кристина (26). — Бел.а. ↑

[38] Спомени, 7, I, 11. — Бел.а. ↑

[39] Ефемерида — таблица с разположението на Слънцето, Луната и планетите. — Бел.а. ↑

[40] Спомени, 7, III, 48. — Бел.а. ↑

[41] Пак там, 7, III, 65. — Бел.а. ↑

[42] Пак там, 7, III, 65. — Бел.а. ↑

[43] Но не и от Волтер, на когото изпраща екземпляр. Той не харесва пиесата. — Бел.а. ↑

[44] Спомени, 7, VI, 139. — Бел.а. ↑

СЕДМА ГЛАВА

КАВАЛЕР ДЪО СЕНГАЛ

1760 — 1761 Г.

Флоренция, ноември 1760 г. Стаи в хотел „Ванини“ с изглед към река Арно. Карета с кочияш и лакей, облечени в синьо-червените ливреи на сенатора Брагадино. И ново име, все по-често използвано от Казанова — кавалер Дъо Сенгал. За пръв път го използва през юли 1760 г. в Гренобъл и после отново, когато се регистрира във „Ванини“. По време на полицейски разпити е докладвано, че той се е представил като „кавалер дъо Сенгал“, макар в регистъра да пише и „кавалер Сантакруз“ от Португалия. Във всеки случай е ясно, че Казанова използва фалшиви имена поради някаква причина. Запитан за това покъсно от съдия в Аугсбург, той наивно пита защо да не го прави. Измислил е името „Сенгал“, следователно то му принадлежи, затова защо да не го използва? От време на време Казанова се представя и като граф Фарузи (използвайки моминското име на майка си) и това също е безобидно в неговите очи.

Защо използва фалшиво име? Причината трябва да е необходимостта от прикритие. Казанова не е склонен към задкулисни игри, но през по-голямата част от живота си действително се прехранва с находчивостта си и използва фалшиво име, за да не бъде лесно проследен. Доставя му удоволствие да бъде загадъчен. Винаги се стреми да бъде герой и смята, че малко романтика няма да навреди. Да си кавалер на орден (макар че скоро той наистина получава това отличие) вдъхва доверие дори у търговците. Казанова използва името Сенгал до края на живота си, но ще продължим да го наричаме с името, с което е известен на поколенията.

Три дни след пристигането си във Флоренция Джакомо отива на опера в Театро дела Пергола и както обикновено се настанява близо до оркестъра, за да вижда по-добре актрисите (той признава, че музиката не го интересува, дори го отегчава). За негово изумление примадоната

е Тереза — същата, която го запленива като Белино, предполагаемия кастрат. Казанова я среща за последен път в Римини петнайсет години по-рано.

Тя го познава от сцената и Джакомо отива да я види. Тереза не е остаряла и той слага ръката ѝ на гърдите си, за да усети учестените удари на сърцето му. Те се уговарят да се срещнат сутринта, но веднага щом тя го оставя, за да продължи изпълнението си, Казанова осъзнава, че не знае адреса ѝ, нито какво име използва, и пита млад мъж, застанал зад кулисите. Човекът отбелязва, че Джакомо трябва да е отскоро в града. Всички знаят, че това е Тереза Палези. Взела е фамилното му име, защото от два месеца му е съпруга.

На другия ден Ледук се изненадва, когато господарят му става преди зазоряване и старателно се издокарва. Казанова потропва на вратата на семейство Палези и Чирило Палези му отваря по нощно боне.

След миг се появява и Тереза. Двамата с Джакомо избухват в сълзи и се прегръщат. Докато Чирило отива да стопли шоколад, прегръдката става по-страстна. После Тереза се откъсва от обятията му и заявява, че обича съпруга си и не трябва да остава насаме с Казанова. Чирило не знае за предишната им връзка и тя иска това да остане в тайна. Джакомо харесва съпруга ѝ, макар да смята, че е „твърде красив за мъж“ и Тереза се е увлякла по хубавото му лице. Той придружава съпружеската двойка на репетиция в операта и после вечеря с тях. Пристига възрастен абат и Казанова го познава — това е отец Гама, бившият главен секретар на кардинал Аквавива в Рим. Изненадани, двамата се поздравяват и известно време разговарят за общи познати. После Джакомо се обръща и изведнъж се вижда като млад. Влязло е петнайсет-шестнайсетгодишно момче, което много прилича на него. Тереза да го представя като дон Чезарино, но е очевидно, че е техен син. Присъстващите са смутени, защото приликата е поразителна, но решават, че Чезарино е брат на Тереза (а тя още изглежда твърде млада, за да му е майка), пък и Казанова е близък приятел на майката на певицата. Когато остават сами, Тереза признава, че момчето (което смятат, че ѝ е брат) наистина е техен син, отгледан от великодушния херцог Кастрипиняно, неаполитански дипломат, който известно време ѝ е бил любовник и покровител.

Казанова е възхитен от младежа. Чезарино е интелигентен, добре възпитан, учтив, жизнен, красив и талантлив — всичко, което един баща може да иска от сина си. „Дай ми го — моли той. — Ще го науча на нещата от живота.“^[1] Но Тереза не се съгласява. Срещите между бащата и сина трябва да бъдат кратки. Въпреки това Джакомо е много щастлив, че се запознава с него, и Чезарино остава единственото му дете, на което обръща внимание.

На другия ден абат Гама поканва Казанова да представлява Португалия на конгреса с Аугсбург, който Франция свиква през август 1761 г. в опит да сложи край на Седемгодишната война. Джакомо е изненадан, когато абатът му обяснява, че ако се представи добре, властта ще го възнагради подобаващо, и се съгласява.

Междувременно Казанова кани на вечеря хубавата тринайсетгодишна балерина Мария Ана Кортичели, която танцува в операта, поверена на майка ѝ Лаура. С тях идва братът на Мария, цигулар в оркестъра. Джакомо веднага дава на синьора Кортичели няколко дуката, за да заведе сина си на вечеря другаде и да го оставят с „Ла Кортичели“, както е известно момичето, и с другите му гости — високата красива актриса Редегонда от Парма, абат Гама, Тереза и съпруга ѝ Чезарино. Неочаквано абатът се оказва триумфът на вечерта. Той е изненадващо остроумен и забавен, макар че според Казанова твърде много флиртува с Мария. Смешно е да гледаш как възрастен мъж оглежда похотливо момиче, което изглежда дори десетгодишно. Разбира се, случаят с Джакомо е съвсем различен. Той още е млад.

Казанова се колебае между Ла Кортичели и Редегонда и е принуден да изтърпи присъствието на майка ѝ, чичо ѝ и няколко братя и сестри. Джакомо решава проблема, като влиза в гримьорната ѝ, докато тя се приготвя за представлението, където в подходящо поставено огледало вижда прелестите ѝ. Той ѝ заявява, че „трябва да я притежава“. Редегонда се преструва, че не го разбира, а майка ѝ отказва предложените от него сто цехини, ако момичето „склони“.

На другия ден идва ред на Мария Кортичели. Казанова не може да остане насаме с нея и майка ѝ и те много се забавляват, когато красивото ѝ братче сядна на коленете на Джакомо и започва възмутително да флиртува. Сестра му излиза от стаята и той прави неприличен жест. Казанова му удря плесница. Но после, когато

майката пита дали смята момченцето за прекрасно, му дава един дукат и решава да приеме случката като шега.

Една-две вечери по-късно, след твърде нелепа сцена, по време на която майката на Редегонда осуетява опит за посегателство върху добродетелта на дъщеря си, Казанова отива в къщата на Кортичели, влиза в спалнята ѝ и комедията продължава. Той върви пипнешком в тъмнината, когато изведнъж напипва нечий член. После запалва свещ и вижда, че Мария и брат ѝ са голи в леглото. Джакомо е възмутен от интимността им, макар майка им да твърди, че това е напълно невинно. Вбесен от инцидента, той дава на Мария десет цехини, за да си купи легло, и си тръгва.

Младата танцьорка го моли да говори с нейния импресарио, за да ѝ издейства да танцува *pas de deux*, в което се надява да блесне. Казанова изпълнява желанието ѝ и когато ѝ съобщава, че целта е постигната, Мария незабавно го поканва на вечеря, подчертавайки, че си е купила легло. Той тръгва с няколко бутилки вино на вечеря за четирима. Братът и майката се напиват и си лягат. Джакомо прекарва някак час-два с Мария, но е нащрек. В спалнята ѝ е студено и той се притеснява, че ще настине. Затова обещава да ѝ даде петдесет цехини, ако следващата вечер запали огън и си купи дебел юрган. За съжаление, след като си свършва работата, момичето го разочарова. Тя е приятна и забавна, но не достатъчно страстна за него.^[2]

* * *

Неочаквано се появява тъмен субект от миналото — някакъв руснак на име Чарлс Иванов, който се представя като херцог Кърланд. Казанова се запознава с него в Гренобъл. Руснакът продава течност, която уж спира кръвоизливи и лекува рани. Никой не знае нищо за него. Той няма слуги, нито пари. Опитва се да вземе заем от Джакомо, но той му отказва. После Иванов се появява в Авиньон, където признава, че е син на часовникар, и отново моли за помощ. Дават му четири луи (280 английски лири) и го отправят, но той се появява отново в Генуа добре облечен и със слуга в ливрея. Очевидно има пари. Но го издава фалшифицирана банкова гаранция и той е принуден да избяга, преследван от полицията. Накрая пристига във Флоренция,

или по-точно в Пистоя, на около трийсет километра от града, и отсяда в Нуово Остерия, откъдето изпраща писмо на Казанова. То съдържа менителница за двеста флорентински дуката (около 3500 английски лири), която може да бъде осребрена при известен флорентински банкиер. Той обяснява, че менителницата му е дадена от щедър англичанин, и моли Казанова да му я осребри, защото се опасява, че полицията го търси.

Джакомо мъдро решава, че не бива да има никаква връзка с Иванов. Но не проявява такава мъдрост, когато отива в Пистоя да му върне лично писмото. Руснакът изглежда странно незаинтересован и причината се изяснява два дни по-късно, когато при Казанова идва Сасо Саси, въпросният банкиер заедно с някакъв непознат, който се оказва гостилничарят от Пистоя. Иванов се е погрижил мъжът да види, че Джакомо го посещава, закле се е, че писмото е донесено от него, така че гостилничарят го е осребрил и сега си иска парите. Саси вярва на обяснението на Джакомо, но не и гостилничарят. Дори да вярва, той е твърде притеснен за парите си и се обръща към властите. Началникът на полицията във Флоренция привиква Казанова и без да обръща внимание на фактите, му нарежда да върне парите. Джакомо отказва и получава заповед да напусне Флоренция до три дни и Тоскана до пет.^[3]

Казанова е възмутен и то с основание, тъй като началникът на полицията не търси доказателства и не изслушва никого, освен гостилничаря. Така че той се приготвя да напусне града и след три дни се озовава в Рим. Джакомо пристига един час след полунощ във Ville de Londres на площад „Испания“, странноприемница, която му е препоръчана. Всички спят, но той събужда портиера, който го поканва в стая на партера, докато приготвят апартамента му. Върху мебелите е разхвърляно женско бельо и Казанова скоро открива легло с две спящи момичета. Естествено, той присяда на леглото, повежда разговор с тях, но като разбира, че една от девойките е съвсем гола, тактично се оттегля. Тя се представя като Тереза, дъщерята на гостилничаря, и добавя, че още не е навършила седемнайсет години. Казанова мигом се влюбва в нея и понечва да задълбочи нещата, когато прислужницата съобщава, че стаята му е готова.

Джакомо спи до обяд и докато закусва, се появява по-малкият му брат Джовани. Повикал го е Коста, който му е намерил подслон в къщата на художника Рафаел Менгс. Още съвсем млад Джовани

започва да рисува във Венеция и през 1750 г. отива в Рим, за да учи при Менгс, който през 1745 г. е дворецов художник в Дрезден. Негов покровител е Йохан Йоаким Винкелман, първият голям немски специалист по история на изкуството. В Рим Менгс изписва тавана на църквата „Сан Еузебио“, ръководи Художествената академия и работи върху най-известното си произведение — „Парнас“ — на тавана на Вила Албани.

Винкелман е човек ексцентричен и често се напива, а в такива моменти е изключително заядлив и избухлив. Той обича да „палува с младите“ и неуморимо играе на пода с децата на Менгс.^[4] Веднъж, когато Казанова неочаквано посещава семейството, Винкелман набързо закопчава бричовите си в компанията на красиво момче. Без да се смути, той обяснява, че не е педераст, но това не означава, че не иска да опита. Макар и историк, Винкелман смята за странно, че много от древните хора са били отдадени на този порок. Той се възхищава на древните гърци, отъждествява се с тях и се срамува, че не споделя предпочитанията им. Затова от три-четири години събира най-красивите момчета в Рим и се опитва да блудства с тях — за съжаление безуспешно, защото душата иска, но тялото не може. Винкелман твърди, че предпочита жените, но моли Казанова да запази този факт в тайна. Репутацията му ще бъде опетнена, ако хората разберат, че държи метреса, а не педераст. (По-късно братът на Казанова и Менгс си правят шега с него като фалшифицират „древен“ римски стенопис, изобразяващ хомосексуална сцена. Известно време Винкелман разпалено пише, че това е доказателство за склонността на римските художници към хомосексуализма.)

Джовани предлага Джакомо да се премести при него, в свободния апартамент на Менгс, и след кратко колебание Казанова се съгласява. Той обяснява, че е смятал да остане във Ville de Londres, защото е влюбен в една от дъщерите на гостилничаря. Няколко дни по-късно, когато има възможност да интимничи с нея, Казанова решава, че тя не е толкова привлекателна, колкото е мислел. Но брат му Джовани я харесва и след година се оженва за нея.

Винкелман показва Рим на новия си познат. По онова време той е библиотекар на кардинал Алесандро Албани, собственикът на Вила Албани, и позволява на Казанова да види картината на Менгс, която почти е завършена. Джакомо е смаян не само от картината, но и от

вилата, в която има великолепна колекция от антики. Той получава покана и за аудиенция при папа Климент XIII, с когото се познава още като епископ Карло Резонико в Падуа. Казанова разказва на папата заплетена история, която се разиграва между него и кардинал Пасионей, библиотекар във Ватикана. Двамата се надпреварват кой на кого да даде по-ценен подарък. Джакомо е изключително горд и желае да бъде пръв във всяко съперничество, както и става. Той дава на кардинала великолепна книга, която Пасионей настоява да плати, за да не се чувства задължен. Негово светейшество е възхитен от цялата тази игра и най-вече от хубавия подарък на Казанова, когото удостоява с папския орден „Златната шпора“.

Джакомо не е на себе си от радост. Сега наистина може да се нарича „кавалер“. Той обаче сваля автентичния обикновен кръст на ордена и си купува друг за хиляда дуката, богато инкрустиран с диаманти и рубини. Въпреки че не смее да се появи с него в Рим, покъсно (съвсем неуместно) гордо го окачва на врата си по време на пътешествията си до момента, в който през 1765 г. във Варшава един благородник го пита защо му е тази дрънкулка. Носели го единствено самозванци. Казанова го маха и повече никой не вижда кръста.

* * *

Опитвайки се да поднови стари приятелства, Джакомо отива при дона Чечилия, майката на сестрите Анджелика и Лукреция. Но тя е починала, а Анджелика се престорва, че не го познава. Казанова няма намерение да се лиши от женска компания. Разхождайки се из Рим преди Коледа на 1760 г., той среща бившия гондолиер от Венеция Джовани Ригети, който сега работи във Ватикана като уличен метач. Казанова всъщност не го помни, но след като той приятелски го поздравява, с удоволствие приема поканата да вечеря със семейството му — Ригети (когото нарича Момоло), съпругата му, четирите им дъщери и двамата им сина. Джакомо установява, че те са много бедни и поръчва да им донесат вино и бекон. Разговорът се насочва към лотарията. Една от девойките заявява, че печелившото число ще бъде двайсет и седем и Казанова ѝ дава двайсет дуката да заложи на него. Печалбата е значителна, но семейство Ригети проявява неблагодарност,

възмущавайки се от факта, че макар всяка от девойките да спечелва по 27 дуката, Казанова, който залага на друго число, печели много повече. Когато отново ги посещава, една от дъщерите язвително отговаря, че няма никой вкъщи. Светът е неблагодарен, решава той.

Но с помощта на Коста, когото момичетата харесват, дъщерите на Ригети променят отношението си и на Казанова му се струва, че едната от тях — седемнайсетгодишната Маруция — го харесва. Години по-късно, пишейки спомените си, той още я помни ясно. Заслужава си да цитираме подробно описанието ѝ. Казанова не споменава нищо за фигурата ѝ, което доказва, че преди всичко той се е възхищавал на красивите лица на жените, които са го привличали.

„Тя беше русокоса, но не с твърде светли коси... Маруция беше изключително жизнена, досущ розов цвят, който никой художник не би могъл да нарисува. Големите ѝ черни очи постоянно се стрелкаха насам-натам и бяха влажни, сякаш покрити с най-финия емайл. Тази едва забележима влага, бързо разсейвана от въздуха, мигновено се възстановяваше от бързото мигане на клепачите. Косите ѝ бяха сплетени на четири тежки плитки, които се събираха на тила ѝ и образуваха красив венец, но не толкова стегнат, че да не позволява на малки къдрици да се измъкнат, особено за да украсят високото ѝ, голямо чело с неподражаема артистичност. Руменина оживяваше страните ѝ и звънлив смях трептеше на красивата ѝ уста и огненочервени устни, които бяха нито съвсем стиснати, нито разтворени твърде много и разкриваха две редици съвършени зъби...“^[5]

Казанова прави опит да се сближи с нея в полуразрушена църква, където двамата са се уговорили да се срещнат. Маруция споделя, че иска да се омъжи за млад перукер и че майка ѝ сигурно ще се съгласи, стига да събере 400 дуката зестра, от които не ѝ достигат 200. Джаккомо веднага обещава да ѝ даде необходимите средства, а после се среща с изповедника ѝ и го убеждава да приеме парите и да издаде срещу тях благотворителни купони на същата стойност, за да може момичето да представи сумата пред крайно консервативната си майка като дарение.

Маруция е във възторг, а Казанова, който вижда възможност да получи своята награда, я отвежда в леглото още щом ѝ връчва купоните — тъкмо навреме впрочем, тъй като на следващата сутрин заминава за Неапол. Той няма особена причина отново да отиде там,

освен че херцог Маталона, с когото се запознава в Неапол през 1744 и среща в Париж през 1752 г., го поканва на гости, когато се върне в Италия. Изглежда, Джакомо просто решава, че моментът е подходящ да го стори. Той обещава да се върне в Рим съвсем скоро, но първо трябва да се наслади на Маруция още веднъж, за последен път преди венчавката ѝ. Тя е доволна от уреждането на нещата и подчертава, че е спала с него от любов, а не от корист. Казанова ѝ обещава още сто дуката, за да даде печалбата от лотарията за зестра. Той вечеря в дома на Ригети и когато седат да играят фараон, прави всичко възможно, за да загуби четирийсет дуката в полза на семейството.

Потегляйки към Неапол, Казанова стига до извода, че е доста заможен. Освен спечелените пари, банкерът го уведомява, че в сметката му има почти 200 000 франка (около 595 300 английски лири) и бижута на стойност 10 000 дуката (178 225 лири). Той има и трийсет хиляди гулдена (194 500 лири) в банка в Амстердам. Въпреки че в „Спомени“ някои подробности и редът на събитията са неточно описани, очевидно по онова време Казанова е много богат и може да задоволява до насита слабостта си към хубавата храна и вино, скъпите дрехи и първокласното пътуване.

Джакомо пристига в Неапол, изгаряйки от нетърпение да види приятелите си отпреди осемнайсет години. Казват му, че далечният му роднина Антонио Казанова е в Салерно. Дженаро Пало, при когото е живял, е починал и синът му, който е поет, се е оженил и е в Санта Лучия. Адвокатът Кастели също е покойник. Вдовицата му, прелестната Лукреция, има къща на трийсетина километра от Неапол. Херцог Маталона, който е жив и се радва на добро здраве, незабавно изпраща слуга да пренесе вещите му от гостоприемницата, където Джакомо е отседнал, в двореца „Маталона“.

Херцогът се е оженил за красивата дъщеря на херцог Новино и е щастлив да съобщи на госта си, че има син. Казанова е малко изненадан, защото се говори, че херцогът е импотентен. Маталона признава, че освен със съпругата си половата му слабост се проявява с всички други жени, дори с любовницата му, красива и интелигентна седемнайсетгодишна девойка, която държи заради репутацията си и чиято компания му е приятна. Той обещава да я представи на Казанова. После го завежда в операта „Сан Карло“ на представлението на

„Атилио Реголо“ от Йомели по случай десетия рожден ден на крал Фердинанд IV, който величествено седи в кралската ложа.

Леонилда, любовницата на херцога, също като Казанова не се интересува от музика и по време на представлението двамата непрекъснато разговарят за удоволствията на любовта. После Джакомо и Маталона отиват на вечеря в дома на друг неаполитански благородник. Казанова загубва много пари на фараон и не престава да мисли за любовницата на приятеля си. Херцогът споменава, че следващата вечер тя ще ходи на комична опера в Театро дей Фиорентини, и Джакомо веднага предлага да я придружи. Двата отново говорят за любов. Леонилда твърди, че е студена в леглото. Маталона ѝ е подарил китайски еротични картини, които обаче изобщо не я възбуждат, тъй че връзката им е изцяло платонична. Казанова не може да повярва, че това е възможно, и казва, че всеки мъж в нейно присъствие би я пожелал и в противен случай е по-добре да се самоубие. Тя е очарована, но остава все така сдържана. По-късно, когато херцогът я посещава и я пита дали операта ѝ е харесала, Леонилда без колебание отговаря, че не е чула нито нота. Двата с Казанова цяла вечер са разговаряли за любов. Маталона не е обезпокоен от безразличието ѝ, а на сутринта завежда госта си при нея в стаята с прословутите китайски картини. Херцогът настоява да покаже на Казанова, че картините не възбуждат. Джакомо твърди, че и на него не му въздействат, и наистина е така, защото всъщност не са особено еротични. Маталона не му вярва и изказва предположение, че и гостът е импотентен. Казанова отрича, втрещва се в Леонилда и скоро реагира по начин, с който доказва точно обратното. Тези демонстрации стават пред Леонилда, която не възразява, дори когато двамата мъже стигат до оргазъм.

Казанова обаче отново е неизлечимо „влюбен“. Той уведомява Маталона, че иска да се ожени за Леонилда и ще ѝ предложи зестра от пет хиляди дуката.^[6] Херцогът няма нищо против и събитията се развиват благоприятно. Потискайки страстта си, Джакомо се държи с Леонилда почтено, както се полага на младата жена, която сериозно смята за своя годеница. Той очаква с нетърпение да се запознае с майка ѝ, на която херцогът е осигурил постоянна издръжка, когато преди седем години е решил да поеме разходите за прехраната и образованието на дъщеря ѝ. Срещата е уредена. Казанова е поканен на

вечеря в дома им, където вижда Маталона, Леонилда и майка ѝ — Лукреция.

Джакомо и Лукреция онемяват. Той осъзнава, че Леонилда сигурно е негова дъщеря. За последен път Казанова се е любил с Лукреция в Рим — точно преди седемнайсет години. Смутен, той пита херцога дали може да разговаря насаме с майката на Леонилда, и когато двамата остават сами, тя потвърждава подозренията му. Съпругът ѝ знаел, но въпреки това много обичал детето и настоял да бъде кръстена Леонилда Джакомина. Лукреция се успокоява, когато Казанова я уверява, че не е спал с дъщеря си.

Очевидно Леонилда трябва да знае истината. Когато тя се обръща към Джакомо като към свой баща и се заклева, че е изпитвала към него само синовни чувства, всички се просълзяват. Това помрачава края на вечерта и след като прекарва безсънна нощ, Казанова решава незабавно да напусне Неапол. Херцогът го убеждава да остане още ден-два, защото подобно внезапно заминаване ще се отрази зле на репутацията на домакина. Сега, когато истината е известна, е по-добре да се отпуснат и да се опитат да погледнат на цялата история като на горчива шега. Джакомо се съгласява и когато отново посещава Лукреция и дъщеря ѝ, Леонилда го прегръща и го нарича „скъпи татко“, а двамата с майка ѝ си спомнят миналото. Докато става време за вечеря, страстта към Лукреция отново завладява Казанова. Той ѝ предлага да се оженият и цялото щастливо семейство да се установи в Рим. Джакомо пие доста, ляга да поспи и когато след няколко часа се събужда, разбира, че Маталона е завел Леонилда на опера. Двамата са сами и неизбежното се случва.

Казанова подновява предложението си за брак и Лукреция се съгласява. Тя обаче настоява да живеят в Неапол, за да може Леонилда официално да остане любовница на херцога, докато ѝ намерят подходящ съпруг. Разговорът е прекъснат от връщането на Маталона и Леонилда. Казанова решава да прекара нощта като съпруг и баща в дома на съпругата и дъщеря си. Херцогът се съгласява и си тръгва. Лукреция и Леонилда лягат при Джакомо и нощта е дълга, макар че „съпругът баща“ на практика не извършва кръвосмешение.

На студената светлина на утрото Казанова осъзнава, че всъщност не иска да се ожени за Лукреция, защото не е създаден за семеен живот. Освен това, макар още да го привлича, Лукреция е десет години

по-възрастна от него и е твърдо решена да остане в Неапол с дъщеря си. Градът му харесва, но той не възнамерява да се застоява където и да било. „Ненавиждах мисълта да се заселя постоянно някъде — пише той. — В Неапол можех да си купя имение, което да ме направи богат. Но това означаваше да имам порядъчно поведение, което е напълно чуждо на натурата ми.“^[7] Изглежда, Лукреция не се притеснява от решението на Казанова. Той ѝ дава петте хиляди дуката, предназначени за зестра на Леонилда, и двамата се разделят като приятели.

* * *

Джакомо пристига в Рим в средата на януари 1761 г. за осемте карнавални дни с надбягвания на хиподрума, специални представления в театъра, улични пантомими, обилна храна, пиене и разврат. За него карнавалът е забележителен най-вече заради вечерта, прекарана в дома на Джеймс Даниъл О'Брайън, граф Лизмор, бивш виконт Талоу, когото познава от Париж. Двайсет и пет годишният граф устройва увеселение за двама и трима млади мъже. След великолепната вечеря и сто бутилки вино те се наслаждават на бурна оргия с проститутки от двата пола. Графът явно е много по-голям развратник от Казанова, който е потресен от това, което се разиграва пред очите му. В спомените си Джакомо описва случая подробно и можем да му вярваме, когато пише, че извращенията, на които е станал свидетел, са го изпълнили с погнуса. Той споделя, че е бил готов да извади шпагата си, за да се отбранява от всеки, който би го принудил да участва. Казанова си тръгва възмутен, макар че от любопитство остава до края, доволен да присъства на зрелище, „каквото не бях виждал и никога повече не видях“.^[8] Казанова решава повече да не ходи в дома на Лизмор.

Няма причина да се съмняваме в неговата искреност. Мъж, който признава, че е посветил дъщеря си в изкуството на любовта, обладавайки майка ѝ в същото легло, не би скрил отношението си към оргиите, необичайни за Европа в средата на XVIII век. Колкото и да е разкрепостен в плътските си авантюри, Джакомо не е склонен да приеме чак дотам разюзданите римски нрави. Казанова например е смутен от големия успех на прочутия кастрат Джовани Ости — успех,

който се дължи не толкова на гласа му, колкото на външността му. Ости се появява на сцената в мъжки дрехи и безспорно е изключително красив. После обаче, натруфен с дантели, показва едрите си, твърди гърди, карайки всички да мислят, че е жена. Той оглежда похотливо зрителите с черните си омагьосващи очи, сякаш е решил да прелъсти всеки мъж или жена. И според Казанова в повечето случаи успява.

Джакомо се дразни не толкова от откритото флиртуване, колкото от факта, че след като през 1587 г. папа Сикст V забранява на жените да се появяват на сцената, за да не разпалват мъжките страсти, човек може да седи в театъра, да се възхищава на красиви мъжки гърди и изпитвайки възбуда (нещо, което църквата смята за много погреховно), да се отдаде на нагона си. Това вече му се струва извратено. Казанова изпитва облекчение, когато се връща в дома на Ригети и се запознава с годеника на Маруция, порядъчен млад мъж. Джакомо веднага го харесва и му подарява двеста дуката (3560 английски лири), за да си купи пазар за цветя. Маруция, разбира се, е доволна и казва това на Казанова, когато се любят в нощта преди сватбата.

Той я вижда още веднъж след венчавката и ѝ подарява скъп пръстен, както и часовник на съпруга ѝ. После, след кратка аудиенция с папата, Казанова е на път да напусне Рим с препоръчително писмо от кардинал Джовани Франческо Албани за папския нунций във Виена. Документът го представя като „почтен и опитен в писането, както и в съдебните и търговските дела.“^[9]

Във Флоренция Казанова безцеремонно качва в каретата Ла Кортичели, без да ѝ казва къде отиват. Макар да знае, че тя има ангажимент в Прага, той ѝ е замислил друга роля, свързана с жената, която още го покровителства, мадам Д'Урфе. Те се разделят в Болоня и Джакомо продължава за Модена, а след това за Торино. Там наема стаи в една къща, където е отседнал и абат Гама, и чака официалните документи, с които ще бъде назначен за представител на Португалия на мирната конференция в Аугсбург.

* * *

Торино се оказва безинтересно място за Казанова, защото проституцията е строго забранена, и макар градът да е пълен с красиви

момичета и благосклонни съпруги, полицейските шпиони са навсякъде и предотвратяват каквито и да било разговори с тях. За щастие предполагаемият внук на маркиз Дезармоа запознава Джакомо с шапкарка, французойка, при която работят няколко девойки. Под предлог, че иска да купи скъпа дантела за сто цехини (над 3200 английски лири), Казанова си осигурява благоразположението на шапкарката. Жената му урежда да наеме къща, където да се среща с момичетата ѝ. Той обладава всичките една по една (или по-скоро две по две, защото го посещават на двойки).

В един понеделник по Великден пристига призовка от началника на полицията в Торино, който нарежда на Казанова да напусне града, позовавайки се на заповед, издадена от Карл Емануил II, крал на Сардиния. Джакомо настоява, че чака указания от съда на Португалия, и му позволяват да остане още няколко дни. (Той зарязва момичетата на шапкарката под претекст, че полицията го наблюдава и те могат да бъдат съдени за проституция.) После заминава за Шамбри, където се надява да види монахинята М. М., на която някога е помогнал в Екс-ан-Савой и която живее в манастир.

В гостоприемницата в Шамбри Казанова вижда хубаво момиче и научава, че тя е съпруга на млад мъж, който се възстановява от раните си след инцидент край града. На другия ден Джакомо получава писмо от Дезармоа, който го уведомява, че някакъв мъж е избягал с дъщеря му. Той го е ранил и предполага, че трябва да е някъде в Шамбри. Маркизът моли Казанова да го потърси. Дезармоа е разтревожен, тъй като двойката не е сключила брак, и настоява дъщеря му да се върне у дома.

Джакомо харесва младата двойка, но показва на момичето писмото от баща ѝ и изчаква да види какво ще стане. Впоследствие тя признава, че не е омъжена и се е наложило да избяга, защото баща ѝ не бил съгласен. Освен това намеква, че баща ѝ изпитва неестествена любов към нея, но с помощта на майка си е успяла да отблъсне опитите му за сближаване. Казанова се опитва да измисли начин да осигури зестрата ѝ. Тя обяснява, че няма зестра, защото баща ѝ е беден и всъщност не е богатият внук на маркиз. Джакомо пише на Дезармоа, че дъщеря му е в безопасност и под закрилата на закона. После казва на двамата влюбени, че ги смята за свои деца, че ще им осигури достатъчно пари, за да се издържат.

Вниманието му е привлечено от пристигането на мадам Морин, която е леля не само на М. М., но и на госпожица Роман, чийто успех в Париж е предсказал, правейки се на астролог. Мадам Морин казва, че всички в Гренобъл говорят със страхопочитание за него, след като са чули предсказанието му. Девојката наистина е станала любовница на краля, бременна е от него и е на път да стане кралица на Франция. М. М. е красива както винаги. Правилата в манастира не са строги и Казанова дава вечеря за дванайсет души, които седат около дълга маса, снабдена с решетка, която да разделя посетителите от монахините, и поставена така, че половината да е „извън“ манастира, а другата — „вътре“.

М. М. поканва пет други монахини да седнат при нея. Сред тях е особено красива млада жена, която веднага привлича погледа на Джакомо. От своята страна на преградата той забавлява госпожица Дезармоа, мадам Морин, дъщеря ѝ и още две неизвестни гостенки. След три часа всички са пияни. Казанова има чувството, че ако не е решетката, може да обладае всички монахини. На другия ден той отново отива в манастира и разпитва М. М. за красивата млада девојка. Тя обещава да ги запознае и на следващия ден довежда момичето до решетката, за да разговаря с него.

Монахинята още не е навършила дванайсет години, но е добре развита и е облечена в светски дрехи (правилата за облеклото в манастира явно са по-свободни). Казанова откровено ѝ казва, че би доставила удоволствие на всеки мъж, който извади късмета да се ожени за нея. Тя се изчервява. М. М. му позволява да погали младата ѝ приятелка през решетката, а в нейно отсъствие Джакомо склонява момичето да направят сравнение между мъжкото и женското тяло. Тя няма опит в това отношение и се стъписва от въздействието, което оказва върху него, особено когато той стига до оргазъм.

Казанова се връща в гостоприемницата и се люби с госпожица Дезармоа, която прелъстява без никакви затруднения. На сутринта отново отива в манастира и М. М. му казва, че младата ѝ приятелка изгаря от страст след първото си преживяване с мъж. По собствено желание девојката коленичи на перваза на прозореца и му прави френска любов през решетката.

Ненаситен както винаги, вечерта Казанова отново обладава госпожица Дезармоа, след като обещава да говори с баща ѝ за нейното

бъдеще. На следващата сутрин Джакомо отива в Лион и наистина се среща с Дезармоа. Той го убеждава да подпише документ, че е съгласен дъщеря му да се омъжи, и го изпраща в Шамбри. Сетне продължава пътуването си и три дни по-късно е в Париж, за да се срещне с мадам Д'Урфе.

[1] Спомени, 7, VII, 157. — Бел.а. ↑

[2] Но въпреки това похарчва огромна сума за момичето. — Бел.а. ↑

[3] Писма от началника на полицията до съдия в Пистоя доказват, че той е вярвал на Казанова и е смятал, че престъпникът е Иванов. Той, естествено, се съмнява в регистъра на хотел „Ванини“ и описва Казанова като „другар“ на Иванов. Писмата са публикувани в *Casanova Gleanings* (London, 1960). III. — Бел.а. ↑

[4] Спомени, 7, IX, 193. — Бел.а. ↑

[5] Пак там, 7, IX, 197. — Бел.а. ↑

[6] 5000 дуката — около 93 500 английски лири. — Бел.а. ↑

[7] Спомени, 7, XI, 239. — Бел.а. ↑

[8] Пак там, 7, XI, 247. — Бел.а. ↑

[9] Childs, *Casanova*, p. 153. — Бел.а. ↑

ОСМА ГЛАВА

ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА ДУШИ

1761 — 1763 Г.

Казанова остава в Париж за кратко заради дуел, но използва времето си там възможно най-добре. След четири години мадам Д'Урфе, която вече е на средна възраст, още очаква с нетърпение да разбере как точно душата ѝ ще бъде прехвърлена в тялото на новородено момче. Казанова оправдава забавянето си, като обяснява, че за да успее начинанието, на церемонията трябва да присъства видният розенкройцер Кверилинт, който обаче е хвърлен в лисабонски затвор от Светата инквизиция.

Разбира се, такъв човек не съществува. Кверилинт е оприличен на Кристиан Розенкройц, предполагаемия основател на Ордена на розенкройцерите през XIV век, който днес се смята за митична личност. Твърди се, че розенкройцерите са били посветени в древното езотерично познание. Казанова използва цялата тази загадъчност, за да мами благодетелката си. Той твърди, че британският дипломат лорд Стормънт, с когото скоро предстои да се срещне по време на мисията си в Аугсбург, е свързан с Ордена на розенкройцерите и ще му окаже съдействие. За целта обаче трябва много пари и скъпи бижута, с които да подкупи лорда. Мадам Д'Урфе отговаря, че с удоволствие ще осигури всичко необходимо.

Джакомо си почива няколко дни и посещава брат си Франческо и неколцина стари приятели. Един ден, докато се разхожда в градините на Тюйлери, той среща една от балерините в операта, известна като Ла Дазенонкур. Макар че тя е прочута с лекото си поведение, Казанова никога дотогава не е имал връзка с нея. Той ѝ се представя и я поканва заедно с приятелката ѝ на вечеря в „Шоази“. Сред посетителите има познати на Ла Дазенонкур, които сядат на тяхната маса. Храната е превъзходна и те прекарват приятна вечер. В един момент Джакомо започва да търси пръстена си, който е извадил от ръката си, за да го

покаже на един от гостите, Джузепе Сантис, известен комарджия. Сантис заявява, че пръстенът не е у него. Приятелят му — португалец — твърди, че го е видял да го връща. Казанова скача с извадена шпага. Сантис признава, че е взел пръстена и се заклева да му го върне на четири очи. Португалецът качва момичетата на карета и потегля към града. Тогава Сантис казва, че пръстенът всъщност е в джоба на приятеля му. Двамата отново кръстосват шпаги и Казанова сериозно ранява Сантис (който по-късно се възстановява и е осъден на затвор за измама).

Джакомо бързо си събира багажа, отбива се при мадам Д'Урфе, за да ѝ каже да даде парите и бижутата на Коста, който да му ги донесе в Аугсбург, и на сутринта напуска Париж. В Страсбург той отново среща госпожица Дезармоа, която го запознава с красивата танцьорка Катерина Рено. Казанова си спомня, че я е виждал в Дрезден, където е била любовница на управителя на конюшните на курфюрста в Саксония. Джакомо веднага я кани да отиде с него в Аугсбург, където ще живее с него като официална любовница. Тя с радост се съгласява и двамата потеглят.

Скоро обаче танцьорката започва да му досажда.

Когато се напие, тя става твърде страстна дори за него и той е принуден да я моли да се въздържа.

В Аугсбург Джакомо наема хубава малка къща, където двамата се настаняват. Тъй като никой не му се обажда във връзка с конференцията, Казанова отива за няколко дни в Мюнхен заедно с Катерина. Поради липса на други развлечения той се отдава на хазарт. Ала градът е известен със своите комарджии. Джакомо играе на карти срещу знаменития професионалист Джузепе Афлизио и загубва много пари. Понеже не е получил никакви средства от мадам Д'Урфе, той е принуден да заложи бижута на стойност четирийсет хиляди франка^[1], които така и не си връща. После установява, че се е заразил с гонорея от Катерина, която явно е преценил погрешно. Дори съпругата на саксонския курфюрст знае каква е репутацията ѝ предупреждава Казанова, че докато го няма, Катерина забавлява други мъже в къщата им. Тогава Джакомо решава да се върне в Аугсбург и да я остави в Мюнхен (при Дезармоа, където тя веднага се настанява). Междувременно отива на лекар, който му препоръчва бани и масажи с живак. Състоянието му се влошава, тъй като в слабините му се

появяват тумори. По време на операцията обаче лекарят срязва артерия и Казанова едва остава жив.

През този месец на изпитания Джакомо разбира, че Коста е избягал от Париж с всичките пари и скъпоценности, които му дава мадам Д'Урфе. Джакомо подозира (и с право), че и Ледук тихомълком го краде. За щастие покровителката му изпраща банкова гаранция за петдесет хиляди франка^[2] и това го спасява от финансова катастрофа.

В същото време става ясно, че планираната конференция в Аугсбург няма да се състои, тъй като отношенията между Англия и Прусия се влошават. Казанова решава да обърне повече внимание на здравето си и благодарение на грижите на отлична готвачка, бързо се възстановява. Той поглъща такива огромни количества храна, че хазяинът му се опасява да не умре от преяждане. Лекарят също го предупреждава да бъде по-умерен в храненето. Джакомо обаче продължава в същия дух и скоро се чувства достатъчно добре, за да се отдаде на плътски удоволствия. Той прелъстява и готвачката, и дъщерята на хазяина си. При едно посещение в театъра открива сред артистите свой стар познат — Доменико Баси, с когото преди години учи в семинарията „Сан Чиприано“. Баси е захвърлил расото, за да стане актьор, но семейството му, както и цялата трупа, едва свързват двата края. С присъщата си щедрост Джакомо организира няколко благотворителни представления и дори им дава още пари, с които да излязат от тежкото си финансово положение. Накрая си устройва малка оргия с Баси, съпругата му, тринайсетгодишната им дъщеря, още двама членове на трупата, след което изсипва кесията си на масата, за да се поделят парите.

* * *

В средата на декември Казанова напуска Аугсбург и заминава за Париж, където пристига в последния ден на 1761 година. Макар и неохотно той освобождава Ледук, настанява се в хубав апартамент на Ру дьо Бак, обзаведен специално за него от мадам Д'Урфе, и решава изцяло да се посвети на тяхното „велико дело“. Казанова казва на покровителката си, че Кверилинт още е в затвора, но че могат да осъществят духовната трансформация и без него. След това ѝ обяснява

каква е процедурата. Най-напред, използвайки методите на розенкройцерите, той трябва да обезчести младо момиче, което да зачене и да роди син. Детето трябва да прекара седем дни в леглото на мадам Д'Урфе. На седмия ден, долепила устни до бебето, тя ще умре и душата ѝ ще се пренесе в тялото му. Казанова ще се грижи за него със съдействието на розенкройцерите, а след три години духът на мадам Д'Урфе ще се събуди в момченцето и тя ще осъзнае новото си съществуване като мъж.

За да осъществи плана си, Джакомо се нуждае от млада жена, която да се съгласи да му помогне. Време е да повика Мария Ана Кортичели, която вече е изпълнила договора си в Прага. Той споделя с мадам Д'Урфе, че Ла Кортичели е подходящата жена, тъй като е потомка на византийския род Ласкарис, свързан с нейния през 1554 г. (това, разбира се, са измислици). В края на февруари Казанова отива в Мец и изпраща на Мария пари за път. Уговорката е тя да зачене по пълнолуние в присъствието на покровителката му. Докато я чака да дойде, Джакомо прекарва времето си с Ратон, хубава петнайсетгодишна актриса в местен театър. Тя му предлага да отнеме девствеността ѝ срещу двайсет и пет луи (1780 английски лири) и се съгласява да прекара една нощ с него за едно луи, за да го увери, че е девствена. Казанова установява, че всъщност Ратон владее отлични методи за фалшифициране на девственост, но пък се оказва чудесна компаньонка и той се ползва от услугите ѝ за 75 сегашни английски лири на ден.

Когато Мария пристига, Джакомо я запознава подробно с всичките врели-некипели, а после я завежда в замъка на мадам Д'Урфе в Пон-Кар, където в понеделника на Страстната седмица ги приемат подобаващо. Мадам е приготвила легло в стаята си за безценната „девственица“. В уречената нощ тя завежда Мария гола, покрита само с великолепен воал, в леглото на Казанова и внимателно наблюдава съвкуплението (за щастие Джакомо не се смущава от присъствието на воайори). След месец той намира ясновидец, за да го пита дали Мария е заченала като се погрижва отговорът да е отрицателен. Маркизата обаче не се отчайва и решава да опитат отново по пълнолуние през май и уговаря Казанова да се срещнат в Екс-ла-Шапел.

Казанова (или кавалер дьо Сенгал, както вече неизменно се нарича) и Мария пристигат в Екс на 21 май 1762 г. Там Джакомо е

принуден да я държи изкъсо, тъй като поведението ѝ е под всяка критика, и може би с основание. Джакомо е настоял да изостави красивия си млад слуга, към когото се е привързала, а освен това присвоява ценните подаръци, с които маркизата я отрупва. Мария признава, че е бременна от свой любовник в Прага и го заплашва, че ще разкрие всичко на мадам Д'Урфе. Казанова я изпреварва и предупреждава маркизата, че Мария е омагьосана от черна вещица и че не трябва се вярва на безумните ѝ думи.

Покровителката му го пита какво става с тяхното „велико дело“. Той ѝ казва, че трябва да напише писмо на Човека в Луната, духа на Селена, в което да поиска съвет. Маркизата се опасява, че това едва ли ще бъде лесно, но Казанова я уверява, че няма да е трудно въпреки сложната процедура. След вечеря двамата отиват в предварително приготвена баня, пълна с благоухания, и се събличат. Точно по пълнолуние, докато повтаря заклинания на измислен език, Казанова взима въпросното писмо до Луната и го изгаря в пламъците на огън от хвойнови изпарения. После той незабелязано изважда лист гланцирана хартия (който е скрил в ръката си) и след малко думите, написани със сребро, се появяват върху листа. От посланието става ясно, че се налага церемонията да бъде отложена до следващата пролет, когато ще се състои в Марсилия в присъствието на Кверилинт. През това време мадам Д'Урфе трябва да отиде в Елзас с някоя вдовица и дъщеря ѝ, на които да предложи гостоприемство.

Маркизата е твърде озадачена от последната препоръка, тъй като тя изобщо не познава вдовица. Когато показва писмото на Казанова, става чудо. Той случайно познава вдовицата на френски офицер (известен картоиграч, убит на дуел), която има дъщеря, изключително красиво момиче на име Мими, и мадам Д'Урфе настоява да вземе семейство Аше под крилото си. Вдовицата и дъщеря ѝ са много развълнувани, когато Джакомо им разкрива плана. Особено въодушевена е Мими. И така, Казанова заедно с маркизата, вдовицата, Мими и Мария тръгват на път и за два дни прекосяват Ардените. Джакомо обаче решава да спрат за известно време под някакъв претекст, за да може да се наслади на Мими още една-две нощи. Освен това той е очарован от романтиката на планинския пейзаж. Казанова оставя семейство Аше в Колмар и заедно с маркизата и Мария отива в село Зулцбах, където тримата прекарват чудесно в компанията на

барон Шаумбург, приятел на мадам. Тук Казанова прави може би най-ексцентричният облог в живота си.

В три часа следобед той сяда да играе пикет с офицер на име Д'Ентрагю. Играта продължава до късно през нощта. В девет часа сутринта офицерът усеща, че Джакомо е уморен и предлага да заложат сто луи (около 7000 английски лири) с уговорката, че губи онзи, който пръв огладнее или заспи. Казанова се съгласява. На обяд и двамата отказват храна, в четири часа по взаимно споразумение хапват борш, а вечерта Д'Ентрагю вече „прилича на изровен от гроба труп“. Джакомо обаче още се държи. Играта продължава втора нощ, макар че уменията им далеч не са забележителни. В девет сутринта те сръбват още борш, но Д'Ентрагю припада. Казанова отива в дрогерия, купува си средство, предизвикващо повръщане, спи няколко часа и става свеж като кукуряк. Облогът е спечелен.

* * *

След десетина дни той и двете жени продължават към Базел. Там по щастлива случайност Джакомо успява отново да отложи „великото дело“. Една вечер се прибира, готов да прекара нощта с Мария, която вече не харесва, но поне винаги е на разположение. Казанова влиза в спалнята и я вижда в обятията на млад мъж, чието расо е захвърлено на пода. Случката е добре дошла, защото Казанова може да твърди пред мадам Д'Урфе, че Мария е омърсена от Дявола в образа на свещеник, и му е нужно време да я пречисти, за да я използва в церемонията за „великото дело“.

Казанова изпраща Мария за Торино с достатъчно пари, с които да живее, докато му потрябва отново, и отива с мадам Д'Урфе чак до Безансон. После тя продължава към Лион, а той към Женева, където си почива и прекарва времето си в светски развлечения, но този път не посещава Волтер. Джакомо е по-склонен да поднови познанството си със синдика Шатовьо и трите му дъщери, които са красиви, леснодостъпни и благосклонни. С тях живее и едно хубаво и добродетелно момиче на име Елена, братовчедка на една от сестрите. В дома на Шатовьо Казанова се запознава и с братовчедката на Елена, Хедуиг, племенница на протестантски свещеник, с когото за кратко се

среща в Женева и разговаря на религиозни теми (особено по въпроса дали Свети Августин е бил прав в предположението си, че Дева Мария е заченала Исус през ушите). Хедуиг е много красива, но Казанова хвърля око на Елена. Синдикът също я гледа похотливо, но той е възрастен мъж и далеч не притежава физическите достойнства на Джакомо. Девојката пък е твърде хубава, за да се предаде без съпротива на съперник, та дори това да е домакинът. Освен това е изключително скромна и неопитна, което прави преследването ѝ още по-интересно.

По време на вечеря в дома на чичо ѝ, Хедуиг и Казанова разпалено спорят на богословски теми. По-късно синдикът се оттегля в стаята на Елена и едно от другите три момичета. Впоследствие споделя с Джакомо, че когато понечил да я обладае, тя се скрила под завивките и не го удостоила дори с поглед. Той предлага на Казанова да си опита късмета, но се оказва, че Елена отказва да бъде прелъстена. Тя няма нищо против другите да правят каквото искат, но желае да я оставят на мира. И докато се чуди какво да прави, Джакомо решава да замине за Лозана при бившата си икономка, сега мадам Лебел. Тя има син от него, който е на 18 месеца. Верен на думата си, Лебел е приел детето като свое. Тримата прекарват приятна вечер. Това е една от жените, които Казанова истински обича и се радва, че тя е щастливо омъжена за прекрасен човек. И през ум не му минава да се люби с нея.

Когато се връща в Женева, Джакомо започва да крои планове как да прелъсти красивата Елена. Положението се усложнява от присъствието на майка ѝ, която ревностно я пази. Джакомо кани на вечеря момичетата, майката на Елена, чичо ѝ и неколцина други познати. Хедуиг забавлява гостите с богословски разсъждения, питайки се какво ли дете би се родило, ако добрата самарянка зачене от Исус. Казанова се уединява с нея и с Елена в градината. Вечерта е гореща и девојките решават да се изкъпят във фонтана. Компаньонът им любезно им помага да си подсушат ходилата, бедрата и... „Испаднах в екстаз, като видях скритата красота на двете най-хубави момичета в Женева.“^[3] Хедуиг признава, че макар да владее богословската страна на нещата, не е наясно с чисто практическия въпрос относно Исус и самарянката, той като не познава мъжкото тяло, нито пък знае как се зачева дете. Казанова с удоволствие ѝ позволява да огледа слабините му. Дори срамежливата Елена е

заинтригувана от действието на сътворителния атрибут. Девоите с интерес наблюдават течността на живота, която Джакомо отъждествява със „Словото“, т.е. със Сътворението: „в началото бе Словото“. Непорочната Елена е завладяна от преживяното и нетърпеливо пристъпва към действие.

На другия ден Хедуиг продължава да размишлява по въпроса дали Адам и Ева са се съвкупявали, докато са били в райската градина, или след като са ги прогонили оттам; дали Господ знае собственото си съществуване; как е възможно материята да е създадена от нищото и какво означава думата „дух“. В това време Елена вече е измислила начин как тримата с Хедуиг и Казанова да прекарат нощта. Тя предлага на Джакомо да отиде при майка ѝ следващата вечер, а после да излезе и да затръшне вратата все едно си е тръгнал. Така и става. Девоите го завеждат в малък килер, където има печено пиле с трюфели, хляб и бутилка отлично вино „Нюшател“.

Докато седят в мрака, Казанова им разказва за ненаситната си страст към жените и за уловките, които използва, за да ги прелъсти, но подчертава, че никога не е обладал своите жертви против волята им. Той споделя най-голямото си откритие, а именно, че добродетелна и скромна девойка като Елена проявява благосклонност, ако мъжът направи опит за сближаване в присъствието на друга жена. Тогава и двете обикновено се осмеляват да стигнат докрай. А може би готовността на едната да се отдаде неизбежно води до падението на другата. Джакомо заявява, че родителите на непорочните девойки поемат голям риск, настоявайки да ги придружава друго момиче, че за тях това е много по-опасно, отколкото да се разхождат с млад мъж. Защото ако едното момиче си позволи да бъде благосклонно, другото започва да ревнува и се бои, че ще изглежда недостатъчно любезно. Така двете се насърчават взаимно и успехът на прелъстителя е сигурен. Той е убеден, че ако не е била Елена, сигурно е щял да прелъсти по-смелата Хедуиг. Но без нея едва ли би постигнал успех с Елена.

След четири часа, прекарани в килера, Елена завежда Казанова в стаята на Хедуиг, където момичетата го молят да им покаже как е изглеждал Адам и с радост се разголват по „Евино облекло“ (Хедуиг цитира Свети Климент Александрийски, който казва, че истинският срам е само в дрехите, скриващи непорочността). Оказва се, че и двете девойки са девствени, но тъй като има голям опит с жените, Казанова

(който предвидливо си слага презерватив) бързо ги посвещава в изкуството на любовта, причинявайки им много повече удоволствие, отколкото болка. (Поне така е според него.) Освен това той твърди, че ги е обладал шест пъти и е довел Елена четиринайсет пъти до оргазъм. Джакомо описва случилото се доста колоритно и не без известна доза самохвалство.

Трябва да предположим, че девойките са се забавлявали, защото нетърпеливо си устройват същото забавление и на следващата нощ, знаейки, че Джакомо скоро ще напусне града. Той отива при тях в единнайсет вечерта. След няколко часа на плътски наслади те заспиват, събуждат се в четири и Казанова се разделя с тях в шест и трийсет толкова изтощен, че прекарва остатъка от деня в леглото. Това е красноречив пример за непреодолимия му чар. Две интелигентни и скромни млади жени са прелъстени с лекота, а после са изоставени. Но те нито протестират, нито го обвиняват. Приятелят на Джакомо, синдикът, определено е наясно със случилото се, но не го приема твърде сериозно. Така Казанова за пореден път идва, вижда и побеждава.

Рано на другата сутрин той заминава за Лион, където мадам Д'Урфе му дава петдесет хиляди франка (148 800 английски лири). С парите Джакомо си купува хубави дрехи и в средата на септември 1762 г. пристига в Торино, където наема къща и започва да кани приятелите си на изискани вечери. Мария Кортичели още живее в градчето Риволи, северно от Торино заедно с французина кавалер Карло Райберти, кавалер Карло Адалберто Фламинио Райберти, някогашен държавен секретар в кралство Сардиния и настоящ главен помощник в Министерството на външните работи. Райберти е платонично влюбен в Мария (Казанова смята, че той е сдържан и равнодушен към жените и вероятно затова поверява Кортичели на грижите му). Кавалерът моли Джакомо да ѝ уреди уроци по балет, тъй като е убеден в големите ѝ възможности на балерина и би желал тя да танцува на предстоящия карнавал. Мария изглежда в добро настроение и след като е родила, напълно е възстановила фигурата си.

Казанова се съгласява да помисли за уроци по балет, Но първо решава да се разтуши. Затова отива при шапкарката, чиито момичета са му били на разположение по време на последното му посещение в Торино. Тя му разказва всички любовни интриги в града и споделя, че

за съжаление няколко момичета са напуснали. Освен това властите са се заинтересували от къщата ѝ и са я принудили да обещае, че ще изпраща момичетата си да обслужват само дами. Шапкарката обаче уверява Казанова, че все нещо ще се уреди, като го представи на родителите на някои от девойките, за да получи разрешение да ги забавлява в неделя.

Джакомо я пита къде може да намери балетмайстор от операта в Торино. В този момент миг влиза клиент, който иска да си купи копирени чорапи. Мъжът се оказва Луи Дюпре, известен балетист, когото Казанова е видял в Париж през 1750 г. Той се е оттеглил от сцената и дава частни уроци. Райберти вече е споменал на Дюпре за кавалер Сенгал. Дюпре казва, че с удоволствие ще обучава Мария, стига да има талант. След няколко дни тя отива на урок и Джакомо се уверява, че ще стане добра балерина, след което предплаща на Дюпре уроците за три месеца.

Гледката в балетната зала е доста забавна. Казанова с любопитство наблюдава момчетата и момичетата, облечени в костюми за упражнения, както и техните натруфени с пелерини и маншони майки. Вниманието му е привлечено от висока и грациозна девойка с благородна осанка и решава да попита една красива жена коя е тя. Жената се оказва собствената ѝ майка, вдовица от Лука. В този момент момичето на име Агата се приближава до тях да поиска кърпичка, за да избърше лицето си, и тя с удоволствие ги запознава. Казанова ѝ предлага своята — бяла и напарфюмирана с розово масло — и пита дали може да я посети. Девойката се съгласява, но само в присъствието на мадам Дюпре. Властите в Торино строго следят за морала на младите.

Както и преди, Казанова се утешава с превъзходната храна в града и наема добър готвач, който му поднася великолепни ястия и най-отбраните вина в страната. Той обаче редовно посещава уроците по балет и не след дълго установява, че отчаяно е влюбен в Агата. Под предлог, че носи на мадам Дюпре подаръци, Казанова успява два пъти да остане насаме с момичето. Но времето е твърде кратко, за да я омае, пък и трябва да уважава нейната добродетелност. От друга страна, Агата разбира за връзката му с Ла Кортичели и не желае да бъде втора след нея. Неочаквано Казанова е принуден да напусне Торино и това слага край на похожденията му. Случаят е само загатнат в спомените

му, но по всичко изглежда, че е свързан с познанството му с графиня Дьо Сен Жил, една от видните личности в града. Тя се привързва към Мария и ревностно я брани, когато Джакомо разбира, че девойката продължава да спи с всеки срещнат. Графинята разговаря с Казанова и го пита какви са намеренията му към момичето. Той отговаря, че вече не се интересува от нея. След ден-два из Торино е разпространен донос за отношенията му с Мария и мадам Д'Урфе. Това не го притеснява особено, защото текстът е неграмотно написан. Казанова обаче признава, че заминава от Торино малко след като историята плъзва из града. В действителност Джакомо е изгонен от началника на полицията, граф Д'Алие, близък приятел на Дьо Сен Жил, по неясни причини.

Най-после Казанова си тръгва след тъжна раздяла с Агата, наема нов слуга на име Клермон и прекарва известно време в Милано по време на карнавала през февруари 1763 г. Там Джакомо гостува на граф Джузепе Атендоло-Болонини, с когото се е запознал в Торино. Къщата на графа е малка и бедно обзаведена, а ястията приготвя една от камериерките на съпругата му. Казанова има изискан вкус, но не това го интересува. Както обикновено, той предпочита да отседне в хотел, пък и графинята изобщо не го привлича, тъй като е студена и неприветлива. Джакомо се утешава донякъде, когато на сцената на местния театър вижда старата си любов Тереза. Тя е напуснала съпруга си Парези и отново се хвърля в обятията му, сякаш никога не са се разделяли. Той подновява и познанството си със сина им Чезарино.

Казанова се забавлява на карнавала с присъщото си въодушевление. Харчи щедро за новите си приятели, докато е гост на графа. Веднъж дори приготвя красиви бални костюми за петима от тях. Той купува скъпи дрехи — жилетки и жакети за мъжете, фина коприна, кадифе, батиста, сатен и други платове за жените. После тайно срязва дрехите и нарежда на един шивач да съшие парчетата с екзотични платове. Петимата се появяват на бала като просяци в дрипи, молеци за милостиня. Костюмите им предизвикват истинска сензация — такава, разбира се, е намерението на Казанова. За всички става ясно колко много струва да разкъсаш скъпи нови дрехи и после да ги съшиеш с още по-ефектни платове. Самият Казанова отива облечен като Пиеро и е възхитен от ефекта, който е постигнал. Шивачът на

костюмите е сгоден за красива млада жена на име Дзеновия, с която Джакомо се забавлява в нощта след бала.

След като карнавалът приключва, Казанова се озовава в замъка на Паоло Атендоло-Болонини (брат на Джузепе), който се намира в Сан Анджело край Милано. Макар и масивна, постройката е полуразрушена и неуютна. Стените са напукани, стълбите нямат перила, прозорците на спалните са изпочупени, а в гредите зеят огромни дупки, в които птици са свили гнезда. Граф Амброзио (както е известен Паоло) посреща гостите си на парадния вход, чиято врата е широко отворена не в знак на гостоприемство, а защото е строшена и не може да се затвори. Казанова се настанява в малко по-удобните стаи на Сфорца, другия брат на графа, който по това време отбива военната си служба. Слугата на Джакомо роптае, че няма скрин за вещите им, нито дори ключалка на вратата. Джакомо повдига въпроса пред графа, който отговаря, че в Сан Анджело няма крадци, но че ако той настоява, ще повика ключар да постави ключалка. Той уверява Казанова, че не бива да се притеснява, тъй като и спалнята на сестрите на жена му (а тя е до неговата) също не се заключва. Когато разбира това, Джакомо решава да не ползва услугите на ключар.

Вечерта се запознава с графиня Омората и двете ѝ по-млади сестри. Храната е отлична — хубава супа, телешко варено, осолено свинско, дивеч, салам, мортадела и прясно маскарпоне. Казанова е очарован от невинността, с която графинята кърми шестмесечното си бебе край трапезата. На другия ден го завеждат в манастир, в който живее жена — някога известна проститутка в Милано — толкова красива, че я посещават мъже от всички краища на страната. Година по-рано губернаторът на Милано я арестува и я отвеждат в недостъпния Манастир на разкаялите се грешници, където монахините са отдадени на работа и молитви, а единственият мъж е гостуващият свещеник. Мария Магдалина (по настояване на губернатора тя е прекръстена) е най-красивата монахиня, макар и облечена в груби вълнени одежди. Жената е психически неуравновесена и пожелава иконите на светците мъже да бъдат махнати, защото я безпокоят. Когато вижда Казанова, Мария Магдалина скача и започва да крещи, че той е зъл грешник и трябва да бъде изгонен. Тя риде, изпада в истерия и е изведена от стаята. Виждайки съсипаната ѝ хубост, „жертва на тирания“^[4], Джакомо се разплаква.

* * *

Известна утеха му дава възможността да извади късмет с малката сестра на графинята — Клементина. Тя е тиха и скромна и се изчервява, щом я заговори. Това, че е непорочна, бързо разпалва страстите му. Казанова отново е „влюбен“. Двамата си разменят комплименти — тя го нарича Толанс (колесничарят на Херакъл), а той нея — Хебея (дъщерята на Зевс). Джакомо разбира, че Клементина обича да чете, но разполага само с трийсетина книги. Затова отива в Лоди и купува сто екземпляра, посветени на поезията, историята, пътешествията, философията и любовта. Клементина е изумена и не може да повярва, че книгите са за нея. Двамата прекарват вечерта, като четат и разговарят за поезия. Казанова е доволен. От всички жени, които е обичал, тази е най-интелигентната и най-възхитителната. Следващият ден минава по същия начин. Джакомо разбира, че Клементина се интересува от математика, и ѝ подарява кутията си с математически пособия.

Докато е в Лоди, той поръчва и предплаща обяд за дванайсет души. Когато идва време да тръгнат, Клементина не се появява. Казанова отива в стаята ѝ и я заварва в леглото. Тя обяснява, че е чела „Аминда“ от Тасо и е заспала едва на зазоряване. Джакомо я гледа, докато се облича, и се уверява, че тялото ѝ е също толкова прекрасно, колкото и ума. Най-после всички потеглят към Лоди. Казанова държи бебето на графинята коленете си. То се разплаква и графинята го взима, за да го кърми, а когато Казанова иска да вкуси млякото ѝ, тя не възразява. Той пита Клементина дали може да я удостои с подобно внимание, но девойката се изчервява и Казанова се примирява сконфузен.

След вкусния обяд, Джакомо и Клементина четат превода на Анибал Каро на „Енеида“. Става късно и Казанова си позволява да ѝ каже, че я обича. Тя едва не признава, че също го обича, но казва, че колкото по-дълго се въздържа от желанието си, толкова по-лесно му устояваш. И ако останат само приятели, ще могат да прекарват часове и дни заедно, без да се тревожат от „нежелана страст“.^[5]

Сутринта Клементина го събужда рано. Тя вече е започнала да чете „Пастор Фидо“ от Гверини и желае да я продължат заедно.

Двамата прекарват щастливи в спалнята ѝ и довършват книгата. После Клементина свенливо се съблича и си ляга. Казанова я целува, но тя се противи. Той не настоява повече и когато се прибира в стаята си, се пита дали е стигнал твърде далеч, или не.

На сутринта Джакомо отново влиза в спалнята ѝ. Елеонора вече е станала, но Клементина все още спи, тъй като е чела до три часа сутринта. Елеонора предлага на Джакомо да легне при нея и да я изненада, когато се събуди. Той се съгласява и когато Клементина се обръща да целуне сестра си за добро утро, едва не го прегръща. Двамата избухват в смях. Клементина негодува, смятайки че сестра ѝ може да я посрами. Елеонора отмята завивките, за да покаже, че Казанова е с нощница и боне, но в същия миг вижда, че сестра ѝ е гола, и излиза от спалнята. Джакомо успява да целуне гърдите на Клементина. Тя обаче не му разрешава повече волности и той разгневен се прибира в стаята си.

Клементина е склонна да флиртува и приема ласки, но само толкова. Тогава Казанова решава да провери какво би станало, ако малко я поглези. Той знае, че девойката не е била в Милано (макар градът да е само на двайсет и пет километра от замъка) и организира екскурзия за нея и сестрите ѝ. Джакомо пише на Дзеновия да им купи рокли, украсени с най-хубавата испанска дантела, наема най-добрия майстор на торти в града, поръчва обяд за осем души, независимо от цената, и вечерта съобщава, че настоява да заведе цялото семейство на излет, но не казва къде. Клементина е очарована и когато си лягат и му пожелават лека нощ, двете с Елеонора решават да изтръгнат тайната от него. Казанова им я разкрива и те радостно го прегръщат. Елеонора се обръща с гръб и Клементина най-после му позволява да я обладае.

На другия ден, когато пристигат на площад „Кордуцио“, дамите са поканени в специална стая, за да видят новите си рокли — едната от сатен с цвят на перли за графинята, другата от розов сатен на бледозелени райета за Клементина и третата — небесносиня с бродирани пъстри цветя и френска дантела за Елеонора. Те са възхитени, а графът е доволен, когато Джакомо настоява да подари роклите на жените от негово име.

Обядът е истинско пиршество. Трапезата е отрупана с риба, месо, стриди и отбрано шампанско. Години по-късно, Казанова пише в спомените си:

„Обичах и бях обичан, здравословното ми състояние беше добро, имах много пари и ги харчех, бях щастлив и го признавах пред себе си, присмивайки се на моралистите, които твърдят, че в света не съществува истинско щастие... Има щастие, което е свършено и реално, докато продължава. Щастиято преминава, но това не означава, че не е съществувало, и онези, които са му се наслаждавали, не съзнават това. Не заслужават да бъдат щастливи онези, които го изпитват и го крият от себе си, или го получават, но го пренебрегват.“^[6]

След като постига целта си, Казанова известно време се наслаждава на благосклонността на Клементина. Тя го пита дали е достойна да му бъде съпруга. Джакомо отговаря, че той не е достоен да бъде неин съпруг, и се подготвя за неизбежната раздяла. Казанова обещава, че ще дойде отново след година и ще купи имение наблизко, където ще живеят заедно с децата си. Независимо дали му вярва или не, Клементина прекарва с него всяка нощ до заминаването му, докато сестра ѝ Елеонора спи или се преструва, че спи в същото легло. Казанова дори не се опитва да види Клементина отново. След близо година тя се омъжва за граф Басано Нипотия, ражда му двама сина и, изглежда, живее щастливо с него.

* * *

Казанова напуска Милано на 20 март 1763 г. с нова компаньонка, девойка, която нарича мадмоазел Крозен. Тя е приятелка на Дзеновия и се обръща за помощ към него. Крозен е порядъчно момиче от Марсилия, но е прелъстено и изоставено от маркиз Антонио дела Кроче, познат на Джакомо от игралните маси във Венеция. Вероятно защото още е влюбен в Клементина, Казанова решава да не прелъстява Крозен, и я представя за своя племенница. Една нощ, когато наемат стая в една гостоприемница, той я поканва в леглото си и тя е готова да се подчини. Джакомо обаче се отказва и те спят в отделни легла.

В Генуа Казанова се среща първо Джакомо Пасано^[7] — шейсетгодишен поет и художник (предимно на еротични картини). Казанова се запознава с него в Легхорн през зимата на 1760 г. и смята да го представи за Кверилинт, въображаемия розенкройцер, който ще

му помага в довършването на „великото дело“, замислено с мадам Д'Урфе. Пасано живее в мизерия заедно с грозната си и нечистоплътна съпруга и с дъщеря си. Джакомо го наема за „секретар“. От самото начало е ясно, че Пасано едва ли ще се справи със задълженията си. Помолен да намери готвач, той предлага свой братовчед, който се оказва най-лошият готвач в града, ако не и в цяла Италия. Единственото нещо, което успява да постигне е, че свързва работодателя си с Жозеф Боно, богат търговец на коприна и banker от Лион, който му оказва финансова помощ и му дава съвети.

Джакомо наема старата си приятелка Анета за камериерка на „племенницата“ си, както продължава да представя мадмоазел Крозен. Разбира се, причината за това е, че по този начин тя винаги му е подръка. Но мадмоазел Крозен харесва момичето, чувствата ѝ са споделени и споразумението е напълно задоволително. „Племенницата“ продължава да стои настрана от Казанова и съвсем не е шокирана от връзката му с Анета. Често влиза в стаята му и сутрин седи на леглото, дори когато той се люби с момичето. Това му харесва, защото винаги се възбужда от присъствието на воайор, особено жена, която е на път да покори.

Джакомо прави планове да напусне Генуа в понеделник по Великден (3 април 1763) и да замине за Марсилия, където го чака мадам Д'Урфе. Във вторник сутринта на Страстната седмица Клермон му съобщава, че един свещеник иска да го види. Дрипавият и мърляв монах, който се хвърля в прегръдките на Джакомо, се оказва по-малкия му брат Гаetano, който вече е на двайсет и девет и е ръкоположен преди няколко години. Той признава, че е видял адреса на брат си в писмо в дома на сенатора Брагадино. Казанова му дава пари, за да отиде в Генуа. Гаetano е мързелив, неграмотен и напълно лишен от гордост и самоуважение. Иначе е приятен, с красиво лице и гъсти, лъскави коси. И вероятно с това привлича високата, красива и „апетитна“, но надменна млада жена, която представя на брат си в гостоприемницата, където е отседнал — и където се налага да остане, защото Казанова не го допуска въкъщи.

Марколина не е особено очарована от Гаetano и споделя с Казанова, че той ѝ е разказал легенди за богатствата и забавленията извън Венеция и така я е подлъгал да тръгне с него, заявявайки, че е влюбен в нея. Но впоследствие с нищо не е показал, че я обича, нито ѝ

е осигурил достатъчно средства. Дори е продал вещите и дрехите ѝ. Марколина не го допуска в леглото си, защото вече знае, че е безделник и просяк, и моли Джакомо да ѝ даде пари, с които да се върне във Венеция. Тя не спира да говори и когато Гаetano се опитва да я прекъсне, му зашлепява плесница. Той избухва в сълзи. Казанова е изненадан, но Марколина заявява, че това не се случва за пръв път и вероятно няма да е за последен.

Казанова дава пари на Гаetano да си купи свястно палто, жакет и няколко ризи и му казва да подари дрипите си на бедните. После завежда Марколина в къщата, където е отседнал, и разказва историята ѝ на мадмоазел Крозен. Отрежда легло на Анета и поръчва на хазайката да ѝ купи рокля, бельо, чорапи, обувки и всичко друго, от което се нуждае. Междувременно мадмоазел Крозен е ухажвана от порядъчен млад мъж, с когото се е запознала на една от вечерите на Казанова. Джакомо я съветва да се сгоди за него. Самият той не се съдържа и прави опит да обладае Марколина, но тя го отблъсква, а когато я кани да замине с него във Франция, пита дали ще се ожени за нея. Казанова отговаря, че вече е женен. Марколина знае, че това е лъжа, и му го казва. На сутринта Джакомо я заварва в леглото с Крозен, която заявява, че Марколина я е „изнасилила“. В този момент идва Анета. Казанова я хвърля на леглото и я люби в присъствието на другите две жени. Всички са доволни и се забавляват чудесно.

За мадмоазел Крозен е ясно, че докато Казанова прави любов с камериерката, той е вперил поглед в Марколина. (За щастие Анета е късогледа и не забелязва този пропуск в добрите обноски.) Във всеки случай Крозен заявява, че е готова да се отдаде на Джакомо, когато отидат във Франция. Причината за това обещание остава неясна.

Когато напускат града, Анета със сълзи на очи е изпратена при майка си (с красива, нова рокля и трийсет цехини — 980 английски лири). Гаetano, който линее сам в една гостоприемница, научава, че трябва да придружи Казанова по море до Марсилия, откъдето ще отиде в Париж на гости на брат им Франческо. Той се възпротивява (макар и безуспешно), като обяснява, че не може да пътува по море, защото му става лошо. Така или иначе, е поръчан кораб с петнайсет гребци, снабден с малко оръдие и мускети за защита срещу пирати. Когато в средата на април Джакомо, мадмоазел Крозен, Марколина и Пасано потеглят, Гаetano е принуден да тръгне с тях. Корабът се оказва

удобен. Клермон е надзиравал товаренето на каретата на господаря си на палубата и е сложил вътре пет дюшека, на които да спят Гаetano, мадмоазел Крозен и Марколина. Първата вечер тримата седят на палубата под сенник с фенери, наслаждават се на хубава храна и превъзходно бургундско вино.

На зазоряване Казанова се събужда между две красиви жени, но потиска страстите си. В края на краищата едната от тях е Крозен, която той уважава твърде много, за да ѝ посегне. Пък и тя му е обещала да бъде благосклонна, след като стъпят на френска земя. Колкото до другата, Джакомо (макар да не уважава брат си, който повръща на няколко метра от тях) разбира чувствата му към Марколина и е сигурен, че ако накърни добродетелността ѝ, горкият Гаetano може да се хвърли през борда от отчаяние.

Не след дълго корабът стига до Сан Ремо, където Казанова завежда двете жени в една гостоприемница да пият кафе, а той решава да поиграе на карти (този път внимава, защото няма много пари за губене). На сутринта вятърът е насрещен и морето е развълнувано, така че след известно време на Марколина и на мадмоазел Крозен им прилошава и корабът спира в Ментон. Там Джакомо посещава Оноре III, принц на Монако, член на семейство Грималди, което управлява княжеството от 1297 г. Казанова се запознава с него в Париж. Принцът го посреща доста сдържано, за разлика от съпругата му Мария Катерина, която е по-любезна. Тя вероятно се радва на възможността да разговаря с приятен гост, защото бракът ѝ е нещастен. Мария Катерина е принудена да се омъжи от майка си (която по онова време е любовница на принца), и когато възразява, се оказва, че трябва да избира между двореца и манастира. Принцът е непоправим женкар и докато Казанова разговаря с принцесата, в стаята се втурва прислужница, подгонена от господаря си.^[8]

По време на обяда с двете жени към Джакомо се приближава млад френски офицер от френския гарнизон и пита дали може да седне при тях. Той е напудрено, високомерно конте и Казанова мигновено изпитва неприязън към него. Офицерът го упреква, че не е представил двете жени на принца и това го вбесява. Не е ясно дали офицерът действа като сводник на Оноре, но им урежда да вечерят в двореца. Казанова недоумява, че младият мъж е упълномощен да организира такава покана, но след петнайсет минути той се връща с кралската

заповед. Джакомо заявява, че не могат да вечерят с принца, защото трябва да се възползват от благоприятния вятър и незабавно да отпътуват. Разочарован, офицерът си отива, но отново се връща, за да съобщи, че принцът е заинтригуван от двете красавици и че до четвърт час ще бъде при тях. Както винаги съобразителен, Казанова казва, че в такъв случай се налага да отиде до кораба, за да донесе превъзходен пастет, който Негово височество ще хареса. Дамите трябва да го придружат, за да се преоблекат в по-подходящи тоалети. Офицерът също тръгва с тях. Щом се качват на борда, Джакомо нарежда на капитана незабавно да отплава, макар че Гаетано и Пасано са още на брега. Когато вдигат котва, офицерът се втрещява, притеснен какво ще каже на принца, и скача в лодката, с която са дошли.

Пътниците пристигат първо в Антиб. Там Казанова наема стаи, поръчва да разтоварят каретата и багажа и се нахранва добре. Анета си ляга. Джакомо напомня на мадмоазел Крозен за обещанието ѝ и я завежда в леглото си. На сутринта тя изразява задоволството си, че не са се любили, преди да е приела предложението на младия си ухажор, който едва ли може да я задоволи като Казанова. Той приема комплимента с присъщата си невъзмутимост, а после всички слизат да закусят. Появяват се Пасано и Гаетано, които са яздили чак от Ментон. Гаетано непрекъснато се оплаква, тъй като се е натъртил от седлото, а и през цялото време се е чувствал зле. Дори любезният разговор с принца се превръща в жалък фарс. Когато Негово височество го пита какви са отношенията между Казанова и мадмоазел Крозен, Гаетано отговаря, че тя е *cuisine* (кухня) вместо *cousine* (братовчедка).

Казанова поема към Марсилия, отчаяно влюбен в мадмоазел Крозен. По време на пътуването (разстоянието е 165 километра) спират четири пъти, за да може Джакомо да прекара няколко нощи повече с нея.

* * *

В Марсилия Казанова изпраща брат си и Пасано в „Тринайсетте кантона“, известна швейцарска гостоприемница в града, където от няколко седмици е отседнала мадам Д'Урфе и с нетърпение очаква пристигането му. Джакомо се заема да настани двете млади жени,

оставяйки неохотно мадроазел Крозен в къщата на мадам Одибер — порядъчна дама, която преди няколко години се е грижила за Розали. Там тя ще чака годеника си. Казанова завежда Марколина в друга къща, където Розали също е пребивавала известно време, и ѝ дава хиляда дуката, за да се върне във Венеция.

В „Тринайсетте кантона“ наивната мадам Д’Урфе го посреща притеснено. В спомените си той споделя разговора си с нея с известна доза срам заради „абсурдността на аргументите на горката жена, която е влюбена в най-измамната и химерична доктрина“, както и заради лъжите, „в които нямаше зрънце истина. Отдаден на разврат и влюбен в живота, който водех, аз се възползвах от заблудите на жена, която ако не от мен, щеше да бъде излъгана от друг. Аз бях предпочетен и в същото време се забавлявах.“^[9]

Маркизата е много щастлива, когато разбира, че Кверилинт е освободен от затвора и е на разположение (Пасано, разбира се, макар и старателно, е недостатъчно подготвен за своята роля). Тя е приготвила подаръци за видния розенкройцер — седем пакета, съдържащи метала, управляван от една от планетите, и съответните седемкаратови скъпоценни камъни: диамант, рубин, изумруд, сапфир, хризолит, топаз и опал. Първата мисъл на Казанова е да запази за себе си това съкровище и да не го дава на Пасано. Той го слага в специално „осветена“ кутия, която в присъствието на маркизата хвърля в морето (разбира се, след като в последния момент я заменя с друга).

В това време мнимият Кверилинт и Гаetano редовно вечерят с мадам Д’Урфе. Пасано няма представа какво да отговори на умозрителните, спиритически въпроси, които тя му задава, и мънка несвързано. Той е предупреден да не се напива, за да не провали играта. Гаetano не знае какво става, тъй че мадам Д’Урфе го мисли за глупак и накрая стига до извода, че е малоумен. Джакомо обяснява, че го е довел, за да всели духа на вълшебник в него и да стане баща на получовешко, полупризрачно същество.

Казанова усеща, че не може да даде ход на нещата и понеже е отегчен до полуда от бръцолевенето на покровителката си, решава малко да си почине. Той казва на мадам Д’Урфе, че трябва да замине за седмица в провинцията, за да се отдаде на пълно въздържание от компанията на жени и всяка вечер да се моли на Луната. Тя, естествено, проявява разбиране и Джакомо прекарва известно време с

Марколина, която го забавлява превъзходно (той си дава сметка, че от години не се е наслаждавал на истинска венецианска блудница). Марколина му казва, че е роден да носи късмет на нещастни момичета. Дватамата си подхождат напълно. Макар да е ясно, че тя би го последвала навсякъде, Казанова не смята да се жени, но няма намерение да ѝ попречи, ако пожелае да си намери подходящ съпруг.

Междувременно възникват проблеми. Гаетано досажда на Марколина и незабавно е изпратен в Париж, а Пасано се заразява с гонорея. Той се опитва да изнуди Казанова и иска от него хиляда луи (над 71 000 английски лири), в противен случай ще разкрие измамата на мадам Д'Урфе. Джакомо отказва да плати и Пасано написва нескопосано писмо на маркизата, в което ѝ разказва цялата история, както и че нейният герой е довел от Марсилия две момичета, с които се развлича всяка нощ. За Казанова не е трудно да убеди маркизата, че Кверилинт е обсебен от Дявола. Тя настоява да се консултират с кабалистична пирамида, която разкрива, че духът на истинския Кверилинт е изпратен в Млечния път, а човекът в леглото в съседната стая е черен дявол. Но в крайна сметка Казанова е принуден да плати на Пасано. Той успокоява покровителката си, като я уверява, че истинският Кверилинт ще му изпрати „Вест“ от Млечния път и всичко ще бъде наред, след като красива Undine^[10] пречисти него и мадам Д'Урфе в баня с бистра вода.

Идеята за нимфата е нова. Джакомо се притеснява, че няма да може да се възбуди, когато дойде време да обладае покровителката си, която макар и още красива, е стара. Пък и той не е първа младост. Ако му провърви някое хубаво момиче да разпали страстта му в банята, може и да се справи както трябва. Казанова решава, че Марколина е подходящата девойка. Той ѝ дава подробни указания какво да прави при изпълнението на ритуалите в банята, но подчертава, че основната ѝ задача е да го възбуди достатъчно, за да може да осъществи съвкупление с покровителката си.

Церемонията се извършва между пет и пет и половина следобед на 26 април 1763 г.^[11] Предишния ден Джакомо скрива Марколина в един шкаф и ѝ дава лист хартия, на който е написано послание, че тя е нимфата, дошла от Рона, за да ги пречисти, но ѝ е забранено да говори. Писмото е написано със стипца и когато листът се намокри, думите се появяват върху хартията. После Казанова си ляга, позволявайки на

Марколина да спи до него, но прекарва една от редките си нощи на въздържание, защото трябва да запази сексуалната си енергия за следващия ден.

Джакомо и маркизата обядват заедно. Мадам Д'Урфе е облечена с великолепна рокля, украсена със злато, и е окичена с диаманти и изумруди, чиято стойност дори Казанова не може да пресметне. Деколтето ѝ разкрива гърди, „които преди четирийсет години бяха несравнимо красиви във Франция“.^[12] В два и трийсет нимфата незабелязано излиза от шкафа и се появява с празния лист хартия в ръка. Джакомо построява пирамида, която му казва, че тайното послание ще се появи само когато хартията се намокри. Посланието смайва маркизата. Тримата се събличат и влизат в старателно подготвената вана. Казанова се втренчва в прелестите на Марколина и успява да обладае възрастната си покровителка. Церемонията се извършва на три пъти. Бог знае защо Джакомо прави това, сякаш иска да предизвика съдбата. Той пише, че половин час се готви за втория акт, но дори най-дръзките нежности на Марколина не го възбуждат. За пръв път през живота си той се преструва, че изпитва оргазъм — вероятно успешно, защото маркизата остава доволна и дори Марколина не се усъмнява.

Сетне тримата си почиват. Марколина се възбужда силно и започва да гали маркизата, която е изненадана, но възхитена, а после насочва ласките си към Джакомо. Той се възбужда, но не може да стигне до оргазъм с покровителката си и отново се преструва. Накрая се обличат. Маркизата сваля диамантената си огърлица и я дава на Марколина, която щастлива се оттегля в шкафа. В това време Казанова убеждава мадам Д'Урфе, че когато му дойде времето, ще роди момче, но дотогава трябва да почива сто и седем часа. Маркизата си ляга, а той измъква Марколина от къщата и цяла нощ я люби (човекът явно е неизтощим). Марколина моли да я вземе със себе си и Казанова се изкушава да го стори, давайки си сметка, че тя е по-опитна любовница от Анриета или от М. М. Но остава верен на природата си и решава да даде възможност на Марколина да се омъжи и да води спокоен, благоденстващ и безметежен живот.

На другата сутрин Джакомо отново отива при мадам Д'Урфе, която му предлага да се оженят и когато се прероди в мъжка рожба, да ѝ стане настойник. Освен това тя с нетърпение чака да се люби с

нимфата, щом стане мъж. След като вече ѝ се е насладила като жена, би желала да я притежава като мъж, когато удоволствието сигурно ще бъде по-голямо. Казанова я окуражава, но нищо не ѝ обещава и заявява, че трябва да се посъветва с ясновидеца. После построява пирамида, която разкрива, че детето трябва да се роди там, „където се срещат две реки“. Това място очевидно е Лион и мадам Д'Урфе заминава, за да чака щастливото събитие.

* * *

Преди да напусне Марсилия, Казанова с радост присъства на сватбата на мадамозел Крозен. Междувременно Марколина (на която е дал 460 луи) се запознава с богат търговец на вино, който иска да се ожени за нея. Джакомо е много доволен, защото благодарение на него всички са много по-богати, отколкото са били, когато се е запознал с тях, и в крайна сметка той е сторил повече добрини, отколкото злини. [13] Но Марколина твърдо отказва на търговеца на вино. Тя настоява да остане с Казанова, докато ѝ нареди да се върне във Венеция и не желае да се омъжи за друг. Затова той я взема със себе си в Авиньон. Пътуването е скучно, с изключение на това, че каретата се строшава на един кръстопът близо до Кроа д'Ор, пред Екс, и двамата се възползват от гостоприемството на овдовяла аристократка, живееща в замък наблизко. Жената е много загадъчна, извинява се, че е навехнала глезена си и си ляга, като през цялото време крие лицето си от Джакомо. Но явно харесва Марколина и я поканва в леглото си за любовна нощ. Казанова стига до заключението, че жените от провинцията винаги са се славели с лесбийските си наклонности.

Това, разбира се, е нелепо, защото Марколина с удоволствие се люби и с мъже, и с жени. Той я разпитва подробно и тя признава, че е имала над четиристотин „приятелки“ през последните десет години, след като е открила удоволствията на секса. Марколина разпознава „паролата с фустата“, знак, че някоя жена иска да прави любов с нея (изглежда, това е френска целувка), и не вижда нищо лошо да се отдаде на тази наслада. Първото ѝ преживяване с мъж (изповедника ѝ в местната църква) е интересно, но не особено съблазнително. Но сексът с Казанова е съвсем друго нещо. Макар любовта с жени да е

приятна и понякога доходна (тя му показва пръстен на стойност триста луи, подарен ѝ от графинята), Марколина е напълно щастлива с Джакомо и се надява да я заведе в Англия, където има чичо, слуга на венецианския посланик.^[14] Идеята му допада. Макар да няма намерение да се жени, той още не е готов да се откаже от нея.

В Авиньон тя изважда писмо, което графинята я е помолила да даде на Казанова. Той го отваря. В плика има празен лист хартия с подпис: „Анриета“. Загадъчната жена е бившата му любовница, която за последен път е видял в хотел „Дьо Балисез“ в Женева. Джакомо е прекарал нощта в къщата ѝ, но тя не е пожелала да види лицето ѝ. Казанова е озадачен и нещастен, че не е могъл да размени нито дума с нея. Причината за нейното решение не е ясна. Може би е остаряла през годините. Във всеки случай те повече не се срещат, макар че Анриета го вижда още веднъж, без Казанова да я познае.

* * *

В Лион мадам Д'Урфе с нетърпение очаква Джакомо. Той построява няколко пирамиди, за да я увери, че всичко ще бъде наред, и тя трябва незабавно да замине за Париж. Но когато се обажда на Йосиф Боно, банкерът има лоша новина за него. Той го уведомява, че минавайки през Лион на път за Лондон, Гаетано го запознава с Пасано, който заявява, че е отровен от Казанова, и иска да го разобличи публично като „най-големият измамник на земята... разорил мадам Д'Урфе с богохулствените си лъжи... магьосник, фалшификатор, крадец, шпионин, предател, лъжец на карти, клеветник, имитатор на почерци и накратко, най-лошият човек.“^[15]

Казанова решава да не обръща внимание на това, но Боно го уверява, че подобни обвинения могат да му причинят много неприятности и да доведат до криминално разследване. Той успява да намери адвоката, който се подготвя да представлява Пасано, прочита обвиненията и установява, че са точни. Но въпреки това подава оплакване срещу Пасано в местния съд и чака да види как ще се развият събитията. На следващия ден го посещава адвокатът на Пасано. Клиентът му смятал, че е отровен и умира. Адвокатът представя няколко доказателства срещу Казанова, сред които няколко

луидора — по-меки, отколкото трябва, и очевидно фалшиви^[16] — и писмо от Гаetano, потвърждаващо обвиненията. Но срещу хиляда луи (над 71 000 английски лири) е готов да ги оттегли.

Боно действа като посредник и отхвърля предложението от името на Казанова. Пасано, който сигурно е отчаян, сериозно болен и без пукнат грош, се съгласява да оттегли обвиненията си срещу сто луи. Казанова не се съгласява. Честта изисква клеветите да бъдат публично отречени (фактът, че са истина, не означава нищо за него). Боно е разумен и се опитва да го убеди, че сто луи са нищо в сравнение с позора, който би му донесло дело в съда. Но приятелят му държи на своето. Два дни по-късно Боно казва на Казанова, че Пасано е напуснал града, след като е оттеглил всичките си обвинения. Оказва се, че банкерът му е платил сумата. Казанова е свободен да замине за Париж.

На другата вечер, докато е на театър с Марколина, Джакомо е изненадан да види синьор Томазо Кверини, италианския дипломатически представител в Лондон, в една от ложите.^[17] С Кверини е синьор Мемо, един от тримата братя от Венецуела, които Казанова познава много добре. Джакомо се представя — Мемо го помни — и между другото моли Кверини да говори с властите, за да му разрешат да се върне във Венеция, където още е *persona non grata*. Казанова ги запознава с Марколина, която веднага ги очарова. Двамата са поканени на обяд с представители на посолството. Джакомо облича най-хубавия си светлосив кадифен жакет, риза с дантелени маншети (на стойност петдесет луи), кичи се с часовници, пръстени и други бижута. Марколина също е с най-красивата си рокля и „блести като звезда“. Казанова разказва историята за бягството си от „Оловните стени“ (два часа всички слушат в захлас), а в това време Марколина омайва Кверини. Слугата му Матео, който поднася блюдата, остава с впечатлението, че я познава, и му се струва, че това е племенницата му. Той се колебае, но всъщност излиза прав. Джакомо решава — не без известно съжаление, че е най-добре да се върне във Венеция, особено ако Марколина си осигури покровителството на Кверини. Това не се оказва трудно. Кверини скоро безумно се влюбва в нея и трогнат от срещата между слугата и отдавна изчезналата му племенница, се съгласява да остави момичето под закрилата на почтената си икономка по време на пътуването му до Венеция. Марколина е неутешима, но

поне парите, които Казанова ѝ дава, и допълнителните средства, придобити от мадам Д'Урфе, са достатъчни, за да ѝ осигурят добър доход. Тя вероятно вече осъзнава, че Джакомо няма да се ожени за нея.

Те прекарват няколко страстни нощи. Казанова ѝ дава каретата си, за да го придружи чак до Ле Понт дьо Бовоазин. Оттам той се мята на коня си, препуска като луд в обратната посока и спира едва когато стига до Лион, „надявайки се да убия коня и да загина с него. Но смъртта никога не идва при нещастника, който копнее за нея.“^[18]

[1] 40 000 франка — почти 119 000 английски лири. — Бел.а. ↑

[2] 50 000 франка — около 150 000 английски лири. — Бел.а. ↑

[3] Спомени, 8, IV, 100. — Бел.а. ↑

[4] Пак там, 8, IX, 234. — Бел.а. ↑

[5] Пак там, 8, IX, 255. — Бел.а. ↑

[6] Пак там, 8, X, 274. — Бел.а. ↑

[7] Пасано е известен също като Аскано Погомас. — Бел.а. ↑

[8] Макар че описанието, което Казанова прави на принца и принцесата, е точно, редът на събитията е объркан. Малко вероятно е това да се е случило през април 1763 г. — Бел.а. ↑

[9] Спомени, 9, III, 48. — Бел.а. ↑

[10] Воден дух. — Бел.а. ↑

[11] Точното време е свързано с изгряването на Луната. — Бел.а.

↑

[12] Спомени, 9, III, 63. — Бел.а. ↑

[13] Пак там, 9, III, 73. — Бел.а. ↑

[14] Всъщност в Лондон няма венециански посланик, а само представител. Вж. Бележката по-долу. — Бел.а. ↑

[15] Спомени, 9, IV, 96. — Бел.а. ↑

[16] Обичайна, но незаконна практика е да се отрязват парченца злато от края на монетите и да се претопяват за лична изгода. — Бел.а.

↑

[17] Това е неточно. Кверини предвожда делегация, която отива в Лондон по случай коронарването на крал Джордж III. Казанова не може да се е срещнал с членовете на делегацията в Лион на датата, която споменава, и това е поредната хронологична грешка. — Бел.а. ↑

[18] Спомени, 9, V, 123 — Бел.а. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

КЪМ ЛОНДОН И ОТЧАЯНИЕТО

1763 — 1764 Г.

В началото на лятото на 1763 г., два дни след като се сбoguва с Марколина, Казанова си купува луксозна едноместна карета със стъклени прозорци, нов тип превъзходни пружини и тапицерия от тъмночервено кадифе, която той нарича „Самота“. По всичко изглежда, че разполага с доста пари, тъй като дава за нея четирийсет луи (около 2850 английски лири). Без съмнение, както винаги, мадам Д'Урфе е била щедра. Джакомо вероятно получава редовна издръжка от Брагадино и често изкарва значителни суми на карти. Но финансовите му сделки са неясни. Той изпраща два куфара и се приготвя да напусне Лион в шест часа сутринта. Решава да пътува по халат и нощно боне и да излезе от каретата след четирийсет и осем часа, когато пристигне в Париж.

Вечерта преди да замине при него идва очевидно богат търговец на име Моро, който го моли да вземе дъщеря му до столицата, тъй като му се налага да замине спешно по работа. Разбира се, тя може да пътува на покрива, но това би било твърде мъчително за нея. Макар каретата да е едноместна, Моро предлага на Казанова да дръпне малко назад седалката, а момичето, което е дребно, да седне на ръба ѝ.

Адела е хубава девойка и Джакомо не може да откъсне поглед от напъпилите ѝ гърди. Това обикновено е добър знак и играе ролята на препоръка, но Казанова още страда от раздялата с Марколина и е решил в бъдеще да се ограничи само със сексуални авантюри, без да си позволява да се влюби. Дъщерята на търговеца по всяка вероятност ще го заплени и няма да е безопасно часове наред да бъде с нея в толкова малко пространство. Ала момичето също се примолва на Джакомо, защото не може да понесе мисълта да пътува в дилижанс с всичките съпътстващи това неудобства. Тя го уверява, че ще седи в краката му и няма да му създава никакви неприятности. Казанова се

съгласява, но ѝ казва, че трябва да пътува в задната част на каретата, където обикновено седи слугата.

Разбира се, Адела сяда до Джакомо, като се старее да не се обляга на него и да го постави в неловко положение. Той се държи приятелски и момичето с готовност се смее на духовитите му забележки. Те прекарват нощта в Руан, на сто и десет километра от Лион, пътуват, без да разговарят, до Варен, където обядват богато. Адела се напива с шампанско и заспива в каретата, облегла глава на рамото на Казанова. Когато се събужда, разбира, че е в обятията му, и избухва в смях.

Двамата нощуват в Сен-Пиер, където след великолепна вечеря търговецът решава, че трябва да пътува през нощта, за да бъде на зазоряване в Невер, където има работа. Какъвто е обичаят, Адела и Казанова си лягат в една стая, но макар да има две легла, той уверява читателите на „Спомени“, че не е успял да изгони момичето от своето. На сутринта тя вече не е девствена и намачква чаршафите върху другото легло, за да заблуди слугите. (Казанова се подсмивва, защото петната кръв не може да не бъдат забелязани). Те продължават към Невер, където Моро се присъединява към тях и поради причини, известни само на него — вероятно вижда Казанова като богат зет — определено насърчава Адела да сподели леглото му. И тя го прави, докато пристигат в Париж. Джакомо спира каретата пред часовникарски магазин и ѝ купува скъп часовник като прощален подарък.

* * *

Казанова решава да посети другия си брат. Франческо го посреща като съюзник срещу Гаetano, който живее на гърба на семейството му. Обидил е слугите в къщата и готвачът се заканва, че ще напусне, защото му се бъркат в кухнята. Гаetano се отказва от попрището на свещеник и предлага да си изкарва прехраната, като преподава италиански. Но тъй като не говори френски и е неграмотен, нищо не се получава. Джакомо му дава дващсет и пет луи, при условие че се върне в Италия, но издава менителници, които може да бъдат осребрени само по време на различни етапи от пътуването му. С малко

късмет това е единственият начин да изчезне от живота им. Гаетано негодува, но при възможността да замине за Италия с двайсет и пет луи или да остане в Париж без пукнато су, макар и неохотно, потегля за родината си.

Казанова се среща с мадам Д'Урфе няколко пъти и се съгласява да заведе младото ѝ протеже Джузепе Помпеати, граф Д'Аранда, в Лондон, при майка му — Тереза Имер. Тя води бурен живот, след като прогонва бебето от леглото си, за да се люби с Джакомо във Венеция. Тереза Имер се омъжва за балетист на име Помпеати, оставя го, за да стане любовница първо на маркграфа на Бавария, после на принц Лотарингски, и известно време ръководи театър в Брюксел. Заплашена със затвор за неясно престъпление, Тереза Имер избягва в Холандия. Казанова я среща за кратко в Ротердам в края на 1758 г. Установява, че тя мизерства, дава ѝ пари и завежда Джузепе в Париж, където мадам Д'Урфе щедро плаща за пансион и училище. Сетне Тереза приема името на друг любовник, Жан Ружербо Корнелис, и отива в Лондон, където като госпожа Корнелис устройва модни балове в Карлайл Хаус на площад „Сохо“.

Казанова, изглежда, стига до извода, че е отишъл твърде далеч в злоупотребите си с мадам Д'Урфе. Преди да замине за Англия, той я посещава през юни 1763 г., за да се сбогува, и това е последната им среща (през август той получава писмо от нея, в което тя го отправя завинаги и намеква, че най-после е разбрала какъв е измамник). На 11 юни в Кале Джакомо купува билети за себе си, Джузепе Помпеати и Клермон и щедро споделя лодката с херцог Бедфорд, който е участвал в мирните преговори във Фонтенбло. В Дувър Казанова е възмутен от строгата проверка, която правят митничарите — „изключително досадни, нахални, недискретни и дори нечестни“.^[1] После заминава за Лондон, очарован от хубавите английски карети (на които винаги се е възхищавал), красивата природа и елегантните градове Кентърбъри и Рочестър, и вечерта пристига в Карлайл Хаус.

Казанова е смяян от положението на старата си приятелка. Госпожа Корнелис има забележителен напредък, откакто за пръв път се появява в Лондон като певица — в операта „La Caduta d'Giganti“ от Глук в Хеймаркет през 1746 г. Според доктор Бърни тя пее „толкова мъжествено и агресивно, че в гласа ѝ почти не се долавят признаци на женственост“.^[2] До 1760 г. Тереза натрупва достатъчно пари, за да си

купи голяма къща в източната част на Сохо, и дава прочути балове и вечери, на които присъства модният елит на Лондон. Посетителите се наричат „Дружеството“. Идват дори членове на кралското семейство. Цената на билетите е висока — две гвинеи (най-малко 140 английски лири).

Но баловете не са така порядъчни, както предполагат кралските особи. Например има „разходки“ на оскъдно облечени млади жени „в нарушение на законите и всички принципи на благоприличието“, а на улицата отвън често се вдига такава врява, че госпожа Корнелис слага бележка, умолявайки „носачите и кочияшите да не се карат и да не чупят стъклата на каретите си“.

Тя обаче не предлага подслон на Джакомо и Джузепе в Карлайл Хаус, а ги изпраща в къща наблизо, Джузепе получава спалня, три хубави приемни и двама слуги, а Казанова — само една малка стая. Преглъщайки гордостта си за момента, той излиза да разгледа Лондон и отива в „Принц Орански“, кафене срещу театър „Хеймаркет“.

Младите мъже в Англия прекарват много време в кафенетата — нещо като клубове за бедните (както пише доктор Джонсън), където няколко часа на ден човек може бъде в много добра компания и да похарчи не повече от три пенса за кафе или чай. През зимата весело бумти огън и в по-хубавите кафенета дори предлагат вестници. Някои са по-порядъчни, а други са известни с лошата си репутация. Същото важи и за лондонските кръчми. Не можеш да влезеш в „Митър“ на Флийт Стрийт, ако не си добре облечен. Но на други места правилата не са толкова строги и сервитьорите често са добре информирани сводници.

В онази първа вечер Казанова си поръчва чаша лимонада и докато пие, повежда разговор със свой съотечественик — писателя Винченцо Мартинели, един от най-известните италианци в Лондон, познат на Бозуел и Джонсън, който от години работи върху нов превод на „Декамерон“. Той съветва Казанова да избягва кафенета като „Принц Орански“, където е пълно с крадци и безделници, и да наема обзаведено жилище.

По онова време в Лондон няма хотели. Гостите, които не могат да отседнат при приятели или роднини, се настаняват в странноприемници, докато си намерят жилище в частен дом. През 1762 г. Бозуел успява да се сдобие с удобни стаи за 22 лири годишно,

като плаща допълнително за въглища и свещи. Храни се в къщата, но обикновено обядва в близката евтина гостилница, макар и понякога с хазяина си. Казанова прави същото и от „Пъблик Адвайзър“ му посочват подходяща къща в Пел Мел. Джакомо отива там и след като е в Лондон само от няколко часа, наема къща на четири етажа, с по две хубави стаи отпред и отзад, превъзходни мебели, красиви ленени покривки и спално бельо и отлично обзаведена кухня за осемдесет и седем гвинеи на месец.^[3] За пореден път той харчи нашироко пари за собственото си удобство. Казанова има значителни капитали в Кралската борса, която посещава почти всяка вечер. Докато ходи по работа в застрахователната кантора, Джакомо се сприятелява с един от директорите, Самуел Бозанкьо. Той му намира чернокож прислужник, когото нарича Джарба, на името на един от неуспелите ухажори на кралица Дидо. Казанова наема и други слуги и готвач, който разбира от „истинска“, т.е. континентална храна, защото английската не му харесва.

„Хората ми се смееха, когато казвах, че се храня вкъщи, защото в кръчмите не сервират супа. Питаха ме да не съм болен. Англичаните ядат много месо и малко хляб и пестят пари за супа и десерт. Според мен английският обяд няма начало, нито край. Супата се смята за нещо скъпо, защото дори слугите не биха яли говеждото, от което е направена. Казват, че била само за кучета... Опитах се да свикна с бирата им, но след седмица се отказах. Горчивият вкус, който оставяше в устата ми, беше непоносим.“^[4]

Казанова смята англичаните за студени и понякога за много неприятни — ако някой върви по улиците, облечен дори сравнително добре, рискува да си спечели подигравки и да бъде замерян с кал. Ходят по голяма нужда и пикаят на публични места с подчертана непристойност.

„Отивайки към Бъкингам Хаус, видях в храстите вляво едно безобразие, което ме изненада. Четири-пет души ходеха по нужда и минавачите виждаха задните им части.

— Отвратително — казах на Мартинели. — Онези свини трябва да се обърнат с лице към нас.

— Напротив, тогава хората ще ги познаят и със сигурност ще ги гледат, а като показват само задниците си, ни принуждават, освен ако

не проявяваме подчертан интерес към онази част на тялото, да извъръщаме поглед...”

„Англичанин, който иска да пусне една вода, не отива в нечий вход или уличка, или в двора си, както правим у нас“ — казва Мартинели. „Те обръщат с лице към улицата и пикаят там. Но хората в минаващите карети ги виждат, и мисля, че това също е лошо“ — отбелязва Казанова. Мартинели явно е свикнал с английските навици и възразява: „Кой казва на хората в каретите, че трябва да гледат?“^[5]

Някои от развлеченията, които англичаните харесват, са непривлекателни като маниерите им. Джакомо смята, че боят с юмруци, по време на който зрителите залагат кой ще умре от раните си, е варварство. Мартинели обяснява, че това е позволено, стига да са направени залози — боят за развлечение е незаконен и се разрешава заради възможността за печалба. Боят с петли също не се нрави на Джакомо. Граф Пемброук се гордее с петела си, победител в над трийсет борби със стоманени шипове, прикрепени за ноктите му.

Когато човек знае къде да отиде и какво да прави, Лондон предлага плътски развлечения като всеки друг цивилизован град в Европа. Казанова обича да посещава баните в Ковънт Гардън, където ходи, „за да се изкъпя, да вечерям и да спя с проститутка по избор“.^[6] Те са изключително удобни, макар да не са евтини — шест гвинеи — почти 425 сегашни английски лири. Нищо чудно, че Бозуел предпочита момичетата, които се продават под колоните на Ковънт Гардън или в не толкова скъпите бордеи на Кингс Плейс край Пел Мел.

Винченцо Мартинели се оказва не толкова приятел, колкото желан познат на Казанова, който го представя на д-р Матю Мати, директор на Британския музей. Той пък на свой ред го запознава с д-р Джонсън, с когото обсъждат етимологията (известният „Речник“ вече е публикуван). С Бозуел явно не се срещат в Лондон, макар че може би по-късно се виждат случайно.

* * *

Веднага щом Джакомо се връща в дома си в онази първа нощ в Лондон, идва Тереза, най-послед готова да го посрещне както подобава. Той забелязва промяната в характера ѝ и съвсем не е щастлив от това.

Тя се държи студено с него и не е особено доволна от Джузепе, когото иска да нарича Джоузеф. Той ще стане известен като „господин Корнелис“ („По-добре да си го запиша, за да не го забравя“ — казва Казанова с ирония, на която Тереза не обръща внимание). Тя възнамерява синът ѝ да учи счетоводство и да управлява делата ѝ. Момчето излиза от стаята и Тереза споделя с Казанова, че той е зле възпитан и лошо образован, за разлика от Софи, осемгодишната им дъщеря, която получава най-доброто образование, което може да се купи с пари. Софи може да свири на клавесин, да си акомпанира на китара, когато пее, и танцува с очарователна грациозност. Момичето не знае нищо за баща си и Казанова трябва много да се старае, за да установи контакт с нея. Джакомо така и не я опознава.

Тереза организира последния си бал за годината, но за съжаление не може да му даде билет — „безплатният списък“ е само за благородници. Но Казанова е добре дошъл да гледа. Ако някой го попита кой е, тя ще обясни, че е човекът, довел сина ѝ от Париж в Лондон. Кавалер дьо Сенгал не остава доволен, но греша, като мисли, че Тереза е неблагодарна. Скоро след това, когато получава писмо от Пасано, който я моли да свидетелства за поквареността на Казанова, тя отговаря, че е видяла „само доброта, благородство и приятелство от мозък на Дъо Казанова“ и го смята за „човек на честта и неподкупността, чиито действия към мен (и не се съмнявам, към целия свят) са на почтен човек“.^[7] Трудно е да се обясни хладното ѝ държане — вероятно заради репутацията на Казанова тя е имала чувството, че доброто ѝ име ще бъде опетнено пред хората, които забавлява и от чието покровителство зависи.

Джакомо решава да стане известен в Лондон. Той има няколко препоръчителни писма — за синьор Джовани Дзукато, венецианския дипломатически представител, който е изключително надменен и се изсмива подигравателно, когато Казанова се обръща към него, за да го представлява в съда. Дзукато очевидно знае, че Джакомо е *persona non grata* във Венеция, и вероятно получава указания да не му помага. Но френският посланик Клод Рение, граф дьо Гуерши, го посреща дружелюбно и една сутрин го представя (той е издокаран с хубави дрехи, с всичките си пръстени и часовници и с ордена си на аленочервена панделка) в двореца на кратък разговор с крал Джордж III (чийто глас е толкова тих, че Джакомо няма представа какво му е

казал) и кралица Шарлот, с която леко флиртува. Казанова е доволен, че венецианският дипломат присъства, а Дзукато е объркан, когато техни величества го поздравяват като кавалер дьо Сенгал.

Франческо Лоренцо Морозини, един от пратениците на посолството на Кверини в Лондон, дава на Казанова писмо за лейди Харингтън, най-видната лондонска дама. В дома ѝ в Сейнт Джеймс той се забавлява с игра на карти (позволена дори в неделя на територията на двореца, когато навсякъде другаде е забранена). Компанията в къщата на лейди Харингтън е повече от вулгарна (каквата е и самата тя). Там Казанова се запознава с десетия граф Пемброук, който е бивш камердинер на Джордж II и преди пристигането на Джакомо в Лондон предизвиква скандал, избягвайки с дъщерята на един от лордовете на Адмиралтейството. Той се завръща при съпругата си, но не прекъсва извънбрачната си връзка. Графът е пословичен женкар като Казанова и напълно разбира желанието му да изпита удоволствията, предлагани от жените в града.

Първите опити на Казанова в това отношение са неуспешни. Пемброук го изпраща в бордей, където Джакомо вижда десетина жени и нито една не му харесва. По-късно новият му приятел обяснява, че човек трябва да знае към кого да се обърне, и му дава списък на млади жени, на които може да се наслади за четири, шест или дванайсет гвинеи (между 300 и 850 английски лири). Казанова опитва късмета си и в Ранело и Воксхол, двете големи градини за развлечения в Лондон. В първата му дават урок по английски маниери, когато избира красива млада жена и постига своето в карета на връщане към града. Когато след ден-два отново я посещава, тя го поздравява студено и отказва да го представи на приятелките си, твърдейки, че „подобни епизоди не са повод за запознанство“.^[8] Той стига до извода, че Англия и английските маниери са озадачаващи.

Казанова започва да изпитва потребност от постоянна компания. Той не обича случайните връзки — и както Пемброук подчертава, има достатъчно място в къщата, за да настани някоя приятелка. Лондон е пълен с хубави момичета. Може и да убеди някоя да дойде да живее с него. Джакомо мисли дълго по въпроса и на 5 юли 1763 г. в „Газет енд Лъндън Дейли Адвъртайзър“ се появява следната обява:

„Малко семейство, неженен джентълмен или дама, със или без слуга, може незабавно да бъдат настанени в аристократичен и елегантно обзаведен първи етаж със специални предимства в Пел Мел, с храна, ако е необходимо. Етажът се дава под наем при изгодни условия, защото не е обикновена гостилница, и по-скоро заради компанията, отколкото за печалба. Моля, обърнете се към госпожа Редоу, шапкарката срещу магазина за играчки на господин Диърд в Пел Мел до Хей Маркет, Сейнт Джеймс.“^[9]

Естествено, неженените джентълмени и малките семейства получават отказ. Неомъжените дами се преценяват по-внимателно. Казанова е възмутен от кандидатките — „възрастните жени, които казват, че са млади, от уличниците, блудниците и безочливите проститутки“. Но накрая се появява красиво чернокосо момиче. Тя е на около двайсет години и говори чист италиански. Но за съжаление обяснява, че не може да си позволи повече от два шилинга седмично. По една случайност Джакомо има предвид точно тази сума, или поне така казва. Нещо повече, готвачът му може да приготвя превъзходни ястия само за пет пенса на ден. Младата жена се казва Полин. Когато го пита как да изрази благодарността си за любезността му, Казанова ѝ предлага да вечеря с него, когато е сам. Той отива на разходка в парка, вече „влюбен“ в нея и изгарящ от нетърпение да я склони да се любят.

Историята на Полин е забележителна и романтична. Тя казва, че е дъщеря на португалски благородник, който е хвърлен в затвора по подозрения за заговор срещу краля. Полин е изпратена в манастир, където игуменка е леля ѝ, и е сгодена против волята си за млад португалски граф. Преоблича се като мъж, а любовника си като жена и двамата се качват на кораб за Англия. Изпреварва ги съобщение за арестуването им. В Плимут задържат графа (още преоблечен като жена) и го връщат в Португалия, а Полин получава разрешение да слезе на брега. Тя отива в Лондон, продава бижутата, които носи, и накрая се озовава под покровителството на Казанова.

Щедростта и чарът му отново си казват думата. Той с изненада установява, че Полин е девствена, но пламенна любовница, и двамата

прекарват няколко седмици на бурна страст. После пристига писмо от годеника ѝ, който е освободен под гаранция. Той ѝ обещава да ѝ прости и да се ожени за нея, ако се върне в Португалия. Макар и натъжен, Джакомо веднага се съгласява, че Полин трябва да замине и дори я придружава чак до Кале. Той е неутешим, както след раздялата с Анриета. Но това не продължава дълго, защото съвсем скоро друга жена ще му причини много повече страдания.

* * *

Ако Полин е забележително невинна чаровница (поне докато среща Казанова), Мари е съвсем различна. Майка ѝ, баба ѝ, нейните сестри, деца на швейцарски пастор, са проститутки. Тя с въодушевление следва техния път. Майка ѝ се казва Аугспургер. През 1759 г. Казанова я среща за кратко в Париж и безразсъдно взима две съмнителни менителници от нея и сестра ѝ. Те изчезват набързо и го оставят с празни джобове. Мари е изключително красива седемнайсетгодишна девойка и е известна като Ла Шарпийон на господата, които я посещават в къщата на майка ѝ на Денмарк Стрийт в Лондон. Тя е дребна, със светлокестеняви коси, хубава бяла кожа, малки, но съвършено оформени гърди и изящни ръце и крака. Нещо повече, Мари Шарпийон има прелестно, открито лице, което според Казанова „свидетелства за душа, отличаваща се с деликатност на чувствата и благородство на маниерите, обикновено наследени по рождение“.^[10] Джакомо се запознава с нея през септември в къщата на свой познат и мигновено е заплепен. Той поканва Мари и леля ѝ на вечеря и моли Пемброук да се присъедини към тях.

Пемброук знае каква е репутацията на Мари и предупреждава Казанова да внимава. Графът дава двайсет гвинеи за бързо опипване в храстите във Воксхол, след което тя взима парите и изчезва. Когато се срещат отново, Мари му се присмива, че се е оставил да го измамат толкова лесно. Но Казанова е заплепен от хубавицата, не е в състояние да разсъждава трезво и е толкова възбуден, че след като Мари и леля ѝ си тръгват, е принуден да отиде на баня с приятеля си, където да утолява страстта си с две красиви сестри.

След ден-два той отива при Мари и загубва много пари на карти срещу трима явни мошеници. Това би трябвало да бъде още едно предупреждение, но Джакомо е безнадеждно влюбен в нея, макар че тя му отказва и най-невинната ласка, опитвайки се да изкопчи от него сто гвинеи, за да подпомогне очевидно несъществуващия бизнес на майка си. Казанова благоразумно отказва и Мари изчезва за няколко дни. После му съобщава чрез леля си, че е обидена, задето я е пренебрегнал. Жената казва, че Мари е болна, но с радост ще го приеме. Той незабавно хуква към къщата на Денмарк Стрийт, но се оказва, че момичето се къпе. Джакомо се вбесява и си тръгва, но лелята набързо се съгласява да го заведе на горния етаж, където той наистина вижда Мари в банята. Тя заема няколко прелъстителни пози, показвайки му всичко, което иска да види, но продължава да го държи на разстояние.

Разгневен, Казанова презрително хвърля на леля ѝ банкнота от сто лири и излиза. И това е краят. Но когато шест дни по-късно случайно се срещат във Воксхол, Мари отново го запленява и той изпраща писмо на майка ѝ, обещавайки ѝ още сто гвинеи за една-единствена нощ с девойката, която не може да прогони от мислите си. На другата сутрин Мари отива при него и горчиво го укорява за опита му да я купи като животно. Казанова моли за прошка и през следващите две седмици похарчва близо 400 гвинеи, за да забавлява и нея, и леля ѝ. Най-после Мари го допуска в леглото си, но това е всичко, което му позволява. Макар да е принуден да прибегне до насилие, Джакомо не постига нищо и се прибира вкъщи с главоболие.

На следващия ден той получава писмо от майката на Мари, в което се казва, че дъщеря ѝ е наранена и има треска след безразсъдната му физическа атака и е принудена да внесе в съда обвинения срещу него. Казанова е разярен. Какво да прави с тази неотстъпчива хубавица? Анж Гудар, журналист с лоша репутация, с когото през 1759 г. се запознава в Париж и който познава семейство Шарпийон, му предлага решение — да си купи специално кресло с пет пружини за 100 гвинеи. Седне ли някой в него, щракват закопчалки за ръцете и краката и ги разтварят, а креслото повдига тялото така, че изнасилването става лесно. Казанова отказва. Подобно деяние може да бъде наказано със смърт, пък и не е по вкуса му.

Скоро след това докарват Ла Шарпийон в дома му. Тя е сама и Джакомо има възможност да я види, без присъствието на леля й. Мари го укорява за поведението му и се съблича, за да му покаже охлузванията си. Очарован, Казанова й предлага да я настани в къща в Челси с месечна издръжка петдесет гвинеи. Той наема къща и й плаща сто гвинеи в аванс, но когато я завежда там, Мари твърди, че е неразположена и отказва да се люби с него. На сутринта той се събужда, осъзнал, че тя отново го е излъгала, и я изритва от леглото. С разкървавен нос, Мари се оплаква на портиера на къщата, който съветва Казанова, че е по-добре да я остави на мира, защото може да подаде жалба срещу него. След ден-два Джакомо чува, че Мари възнамерява да се оплаче, обвинявайки го в опит за содомия (тогава содомията се смята за углавно престъпление). Той обаче е все така влюбен в нея и изпълнен с чувство за вина, че я е ударил. Казанова й изпраща скъп сервиз за чай от дрезденски порцелан и красиво огледало, дава на майка й и леля й двете съмнителни менителници, които дотогава е крил от тях. Но Мари и този път остава неблагоприятна. Джакомо не може да я забрави, макар че се среща с други жени, сред които и прочутата Кити Фишър, вероятно най-известната проститутка в Англия, с която може да се забавлява само за десет гвинеи. По време на излет в парка Ричмънд Мари, изглежда, е готова да се смили над него. Тя го завежда в лабиринта на кралица Каролина, хвърля се на тревата и заема съблазнителни пози. Казанова е убеден, че Мари го желае. Но в последния момент тя отново го отблъсква.

Обезумял от отчаяние, той изважда джобно ножче и я заплашва, че ще пререже гърлото й. Но почти веднага се вразумява и я оставя. Казанова пише на майка й, че иска да му върне менителниците. Тя му отговаря, че ще му ги даде само лично. Вечерта Джакомо отива на Денмарк Стрийт и заварва Мари да се люби с красивия си фризьор. Той пребива младежа и в гнева си счупва огледалото и сервиза за чай и изпотрошава мебелите. Ужасена, Мари побягва. Казанова изпада в паника, защото знае какви злини дебнат девойките в Лондон през нощта!

Разбира се, не след дълго Мари се появява, но си ляга и се преструва, че е тежко болна. Джакомо е съкрушен и решава, че животът е станал твърде труден за него. Той написва завещанието си,

натъпква джобовете си с оловни сачми и тръгва към Темза. За щастие, докато стои на Уестминстърския мост, втренчен в тъмните води, го познава Агар, приятел на Пемброук. Агар го кани да вечеря с него и двамата отиват в кафене „Канон“ на Кокспър Стрийт, където Джакомо тайно изважда сачмите от джобовете си. След проявената слабост, той бързо се съвзема, зяпнал един мъж и две жени, които голи се впускат в моряшки танц. Казанова е смаян, че мъжът е в ерекция през цялото време и решава, че трябва да опита.

Така Казанова отлага самоубийството си за следващия ден и двамата с Агар отиват в Ранело. В Ротондата там виждат Мари Шарпийон, явно в добро здраве, защото танцува менует. Джакомо внезапно отрезвява. Вече и дума не може да става за любов. През следващите няколко дни той прави така, че да арестуват майка ѝ и леля ѝ — заради съмнителните менителници. Те събират двеста и петдесетте гвинеи, необходими за компенсиране на загубите му, а Мари му изпраща писмо, заклеявайки го като злодей и отвратителен лъжец. Но най-после Казанова е свободен, макар за кратко, защото след два дни е арестуван заради жалбата на Мари и е изправен пред съда на Боу Стрийт, където известният сляп съдия сър Джон Филдинг го осъжда на доживотен затвор за опит да остави белези по лицето на момиче.

Казанова възразява, че е невинен. Съдията настоява Джакомо да доведе двама свидетели, които да гарантират, че никога повече няма да се опита да извърши такова престъпление. Позволяват му да изпрати слугата си да намери двама лондончани и го откарват в затвора „Нюгейт“, който той описва като „място на нещастие и отчаяние, ад, какъвто Данте би измислил“. И съвсем не преувеличава. Мол Фландърс, героинята от едноименния роман на Даниел Дефо, описва цветущо затвора, където „адският шум, крясъците, ругатните и врявата, вонята и мръсотията и всичките ужасяващи болезнени неща, които видях там, се обединяват и превръщат това място в символ на самия пъкъл или в нещо като преддверие към него“.

Казанова е освободен след гаранциите на търговеца на вино и шивача си, които дават клетвени показания в негова полза. Ла Шарпийон наблюдава освобождаването му отдалеч. Джакомо си купува папагал от магазин близо до Шарлот Стрийт, учи го да казва „госпожица Шарпийон е по-голяма курва от майка си“ и смята въпроса

за приключен. И наистина е така, защото най-после успява да се отърве от тази девойка, която се вбесява, когато за способностите на папагала е съобщено в „Сейнт Джеймс Кроникъл“. Тя се съветва с адвокати дали може да съди птицата за клевета, но ѝ казват, че трудно ще го направи.

Казанова похарчва над 150 000 английски лири за Ла Шарпийон, но е оцетен от нея по-скоро емоционално, отколкото финансово. Той знае, че не може да устои на красотата, но вероятно така и не осъзнава глупостта и самозаблудата, до които това го довежда. Джакомо отново ще бъде измамен, но няма да позволи на друга жена да засегне така дълбоко чувствата му.

* * *

Следващата сериозна авантюра на Казанова е с пет сестри.^[11] Негов познат го представя на жена от Хановер, фрау Мариане фон Швихелд, която живее мизерно с дъщерите си в къща на Лестър Скуеър и с надежда чака обезщетение от правителството за щетите, нанесени на имението ѝ от херцог Къмбърланд по време на Седемгодишната война. Джакомо отива там и заварва съдия-изпълнител в стаите. Тъй като се готвят да ги арестуват заради дълг от двайсет гвинеи, той казва на най-красивото момиче, че ще плати, ако бъде добра към него. Тя отговаря, че не знае за какво става дума, и избухва в сълзи. Точно когато Казанова си тръгва, се връщат двете по-големи сестри. Той ги разпитва и те се споделят, че са разговаряли с неколцина богати мъже и всички са ги харесали, но никой не е бил готов да им помогне, ако не получи в замяна някои „благосклонности“. Казанова набързо им обяснява житейските факти. Момичетата молят за помощ мъжете, защото си мислят, че ще ги омаят с красотата си. Искат пари, но не са готови да дадат нищо в замяна. Ако са грозни и могат да убедят някого да им помогне, той би го сторил веднага. Но за хубави и млади жени условията са други. Познават ли Ла Шарпийон? Та той е похарчил много пари за нея и не е получил нищо, освен няколко ласки. Парен каша духа.

Момичетата се надяват, че майка им ще го склони, но той и на нея казва същото. Тя се възмуцава, или поне се преструва. Съпругът ѝ

е бил благородник и те заслужават уважението, което им се полага по рождение. Джакомо отговаря, че в такъв случай ще ги уважи, като напусне дома им. Ако фрау фон Швихелд иска пари, той трябва да притежава една от дъщерите ѝ. Тя възразява, че няма какво да ядат и скоро ще ги арестуват... Казанова е готов да помогне — донякъде — и дава на съдия-изпълнителя два̀сет лири — стойността на непосредствения дълг. Освен това поръчва да им донесат хубава вечеря. Но не е готов на повече щедрост, без да получи наградата, която иска. Дори заплашва, че ако не му дадат едно от момичетата, ще си вземе обратно два̀сетте лири. Майката отговаря, че дъщерите ѝ никога няма да станат проститутки. Казанова смята това за похвално и добавя, че ще им пее хвалебствени песни из Лондон като образци на добродетелта и ще харчи парите си друга̀де. После всички сядат да вечерят. Жените изпиват шест бутилки вино и се напиват безпаметно. Джакомо не се възползва от това и си отива.

На другия ден семейството отново отказва да се съгласи с условието му и той си взима парите. Вечерта четири от сестрите отиват в дома му и му съобщават, че майка им е арестувана и че няма къде да спят. Казанова им предлага легла. През нощта Фреин, най-голямата, влиза в стаята му и ляга при него. „Тя ми позволи да правя каквото искам — спомня си той, — и това беше всичко. Не ме удостои с една-единствена целувка. Удоволствието продължи не повече от четвърт час.“ Джакомо ѝ дава два̀сет лири и ѝ казва, че всички трябва да си тръгнат рано на другата сутрин. „Не съм доволен от теб. Вместо да се отдадеш на любовта, ти простиитуираш. Засрами се!“^[12]

На разсъмване в стаята му влиза втората сестра, Виктория, и е толкова отзивчива, че Казанова остава доволен и също ѝ дава два̀сет лири. След няколко часа се появява майка им, благодари му и се преструва, че не знае как са спечелени парите. Семейството остава известно време в къщата му и дъщерите без угризения се редуват в леглото на Джакомо, а майка им приема положението с въодушевление.

Няколко изключително приятни седмици Казанова се наслаждава на новия си харем. Купува на момичетата великолепни дрехи и ги води на езда в парка. Той се грижи да са подобаващо издокарани и настоява да присъства на пробите. Джакомо показва девойките на приятелите си, много от които (включително Пемброук) правят неуспешни опити

да ги съблазнят. Любимката на Казанова е най-малката сестра — Габриела. Той дори смята да се ожени за нея, макар в „Спомени“ да пише, че обича момичетата „като баща“ и „мисълта, че се любих с тях не пречеше на чувствата ми, тъй като не мога да разбера как може един баща нежно да обича очарователната си дъщеря, без поне веднъж да е спал с нея“. Разсъждавайки по този въпрос, Джакомо стига до заключението, че умът и половите органи са неразделно свързани.

С обичайната си щедрост и безгрижие той харчи свободно за ятото си любовници — „моите момичета“, както ги нарича. Августа, третата дъщеря, му е отнета от Пемброук. Той написва договор (Казанова е свидетел), с който ѝ осигурява петдесет гвинеи месечно в продължение на три години, за да му бъде любовница. После друга от сестрите избягва с любовник и Джакомо остава само с три — любимката му Габриела, Виктория и Хиполита. Последните две го смятат за свой съпруг. Казанова прави всичко, за да живеят добре — купува им дрехи, бельо и подаръци и накрая разбира, че се е разорил. Той продава диамантите и другите скъпоценни камъни. Остава му само онова, което е на него. Майката на любовниците му се възползва от момента, за да заяви, че ще заведе семейството си обратно в Хановер. Тя го поставя пред *fait accompli* — местата им са запазени и след три дни те тръгват на път, оставяйки го неутешим, както винаги, когато е загубил очарователна любовница. Три дни той не приема никого и не става от леглото, потънал в печал.

Сетне прави оценка на положението. Не е плащал на слугите си един месец и дължи на търговеца на вино и на другите доставчици много пари. Джакомо продава кутиите си за емфие, всичките джобни часовници, повечето си дрехи — два сандъка — и след като изплаща дълговете си, остава само с осемдесет гвинеи — 6000 сегашни лири. Той напуска къщата в Пел Мел и наема жилище на Грийк Стрийт, задържа само един слуга, чернокожия Джарба, и пише писмо на сенатора Брагадино, молейки за помощ.

Към края на февруари 1764 г. Казанова обядва в гостилница „Канон“, когато вижда познат, самозваният барон Хенау, който го поканва да играят на зарове. За половин час Джакомо спечелва сто гвинеи. Хенау му предлага менителница, която не можел да осребри, защото не знае къде са банките в Лондон. Казанова я занася на познат banker и получава 520 лири (над 37 000 английски лири по днешния

курс). Той дава парите на барона, който му изплаща печалбата. Джакомо похарчва петдесет гвинеи, за да пренощува в обятията на една от любовниците на барона и остава толкова доволен, че я посещава още два пъти. После обаче установява, че го е заразила с венерическа болест. Казанова решава да прибегне до лечение с живак и точно когато се готви да отиде на лекар, получава писмо от банкера си, че менителницата на Хенау е фалшива.

Джакомо незабавно тръгва да го търси, но баронът е изчезнал. Четири месеца по-късно Хенау е обесен в Лисабон за неясно престъпление — участ, която може да сполети и Казанова. Той има само няколко гвинеи (парите от Венеция още не са пристигнали), но взима малка сума от един еврейски банкер. Шестте гвинеи му стигат да напусне страната. Джакомо потегля към брега в компанията на млад мъж.

Няколко седмици по-рано Казанова е получил писмо, подписано от затворник, който твърди, че му е кръщелник. Джакомо Датури е красив мъж на двајсетина години, акробат в „Литъл Тиътър“ в Хеймаркет, хвърлен в затвора заради дългове. Датури убеждава Казанова, че всъщност му е син. Той си спомня обстоятелства, описани от майка му, за които никой друг не би могъл да знае.^[13] Джакомо плаща десет лири, за да го освободят и му осигурява по десет шилинга седмично, с които да живее. В последствие заминава с него за Франция.

В Рочестър обаче Казанова се разболява и е принуден да пренощува, опитвайки се да прогони болестта с обилно потене. На сутринта стига до Дувър и след половин час се качва на лодка за Кале.

[1] Спомени, 9, VII, 161. — Бел.а. ↑

[2] Charles Burney, *History of Music* (London, 1806), IV, p. 453. — Бел.а. ↑

[3] Сумата 6200 лири изглежда огромна, дори за съвременния лондонски стандарт, въпреки че включва заплатите на иконом, готвач и слуги. Но затова пък напълно съответства на екстравагантния стил на живот на Казанова. — Бел.а. ↑

[4] Спомени, 9, VII, 181. — Бел.а. ↑

[5] Пак там, 9, X, 253. — Бел.а. ↑

[6] Пак там, 9, VII, 173. — Бел.а. ↑

[7] Charles Samaran, Jaques Casanova, p. 222. — Бел.а. ↑

[8] Спомени, 9, VIII, 191. — Бел.а. ↑

[9] Цит. От Childs, Casanova, p. 188. — Бел.а. ↑

[10] Спомени, 9, XI, 273. — Бел.а. ↑

[11] Вж. Бележка за личните имена в края на книгата. — Бел.а. ↑

[12] Спомени, 10, I, 11. — Бел.а. ↑

[13] Датуми вероятно е Джакомо Тантини, известен като Датур. Мнозина от семейството му са били танцьори във венецианските театри. — Бел.а. ↑

ДЕСЕТА ГЛАВА

НЕСПОКОЙНИ ПЪТУВАНИЯ — РУСИЯ, ПОЛЩА, ПОРТУГАЛИЯ

1764 — 1767 Г.

В Кале Казанова се разболява тежко. В гостоприемница „Голдън Арм“, в която е отседнал лекарят му пуска кръв. След две седмици Джакомо се чувства достатъчно добре, за да напусне града, макар че е много отслабнал и жълтеникавата му кожа е обсипана с гнойни пъпки. Той е дал на Брагадино адрес в Брюксел, където да му изпрати пари, и потегля натам заедно с Датури в ролята на негов слуга (Джарба, когото моли да му донесе дрехи от Англия, а после да се срещнат в Кале, за съжаление изчезва).

В Дюнкерк Казанова среща Тереза, племенницата на любовница на граф Тирета. Той е имал краткотрайна връзка с нея и тя му показва шестгодишно момченце, което много прилича на него. „Смях се на себе си, че намирам свои деца навсякъде из Европа“ — пише Казанова. [1] Той не изпитва чувства към незаконните си деца, подобно на много други мъже по онова време. Броят на безпризорните деца в повечето европейски градове е значителен — през 1746 г. в сиропиталищата в Париж има 3233 деца, до 1766 броят им нараства на 5604, а през април 1772 г. 40 процента от децата в града са безпризорни (без да се смятат онези извънбрачни щастливци, за които се грижат майките им.) [2] Да имаш незаконородено дете не е скандално — в края на краищата самият Казанова е такъв. Затова не е странно, че понякога, когато срещне децата си случайно, се разнехва.

Както често се случва в живота му, през следващата година той обикаля из Европа без определена цел. Вероятно прекарва известно време, за да си направи маршрут, спомняйки си хората, които познава, надявайки се да му предложат гостоприемство. Един от тях е принц Брунсуик, Карл Вилхелм. Датури се запознава с един акробат, който му

казва, че семейството му е в Брунсуик. Казанова е любопитен да види отново майката на сина си и потегля през Ипър и Турне към Брюксел. Там намира очакваната менителница от Брагадино за двеста холандски дуката (около 6800 английски лири по сегашния курс).

На половината път, твърде скоро след сериозното си заболяване, Джакомо, вече прехвърлил четирийсетте, усеща, че не може да продължи. Те спират да пренощуват във Везел и сутринта бригадният генерал Джон Бекуд, познат от Лондон, който чува за неразположението му, го посещава и препоръчва млад местен лекар, доктор Хайнрих Пипърс. Лекарят го завежда в дома си, поставя го на строга диета и режим и му дава необходимите хапчета живак. Казанова скучае. Той не се чувства добре, когато няма какво да прави и не може да ухажва бъдещи любовници. Пипърс има сестра, на която разрешава да седи и да бродира в стаята на Джакомо. Тя довежда две-три местни момичета. Казанова лежи на едно легло зад завеса и слуша бърбенето им. Но това не го разнообразява особено.

* * *

Следващата драма е свързана с младия Датури. Казанова се привързва силно към момчето. Младежът е красив и интелигентен и е жалко, че умее само как да ходи по въже и да прави фойерверки. Той не е като баща си — наслаждава се повече на виното, отколкото на жените, но двамата се спогаждат. Докато Казанова се възстановява, Датури се разхожда из града и една вечер се връща в ужасно състояние — пребит, облян в кръв и с избити зъби. Младежът се заяжда с някакви войници и ги ядосва. Казанова успява да се сдобие с паспорт, който му дава възможност да продължи сам за Брунсуик, и изпраща Датури да тръгне преди него, за да се лекува там.

Доволен, че поне веднъж през живота си се е държал благоприлично с няколко хубави жени, Казанова се сбогува с доктор Пипърс и отива в Брунсуик, където Датури се появява спретнат и добре облечен и го представя на майка си (която за съжаление е остаряла и погрозняла). Казанова се отдава на удоволствията, които му предлага Брунсуик — живот в двореца, балове, организирани от театралния импресарио на принца и посещавани от най-красивите

актриси в града. Той е поканен на пищен бал, на който принцът прави преглед на шест хиляди войници, и с интерес вижда прочутата Елизабет Чъдли, придворната дама на принцесата на Уелс, покровителка на госпожа Корнелис. Двамата си разменят комплименти. През целия ден вали проливен дъжд и муселинената ѝ рокля е толкова мокра, че „все едно беше гола“^[3], но тя щастливо бърби със свои почитатели, очевидно без да изпитва неудобство. Това е напълно в неин стил. Скоро след това Елизабет се появява на бал в Лондон, където изпива две бутилки вино, облечена толкова леко, че прилича на „Ифигения, готова за жертвоприношение, толкова разголена, че жрецът лесно можеше да види вътрешностите ѝ“^[4], пише нейна съвременничка на приятелката си.

Все още неукрепнал след болестта, Казанова отива във Волфенбютел в известната библиотека „Херцог Август“ която описва като третата по големина в Европа, и прекарва приятни часове сред книгите. Там, недоволен от превода на Омир от Александър Поуп, той започва да превежда „Илиада“^[5]. Моментът е приятен и го изпълва със спокойствие. Джакомо е доволен, че никой в Брунсуик не знае, че се намира само на няколко километра. Той смята, че ако не е слабостта му към жените, би живял щастливо в учение и размисъл.

Той се сбoguва с Датури и с другите си приятели в Брунсуик и след четири дни пристига в Берлин, минавайки през Магдебург и Потсдам. В края на юни Казанова отсяда в гостоприемница „Цу ден Драй Лилиен“ на Постщрасе, собственост на французойката мадам Руфин, чийто съпруг е отличен готвач. Джакомо скоро среща стари познати — Жан Калзабиджи, с когото организират парижката лотария и който се занимава със същото в Берлин, и Джордж Кийт, граф маршал на Шотландия, който е трябвало да напусне Англия заради симпатиите си към Стюартите. Казанова помни Кийт от Цариград и от Париж. Графът предлага на Джакомо да се срещне с краля. Това изглежда невъзможно, но Кийт го уверява, че Фридрих Велики отговаря на всички писма и че може без затруднения да уреди аудиенция.

Така и става. Казанова изпраща почитанията си и кралят го поканва в Сан-Суси. Фридрих Велики се оказва неприветлив и първо взима италианеца за инженер по хидравлика (заради небрежно подхвърлена забележка за фонтаните, които не работят, защото

налягането на водата е ниско), а после за икономист (заради подобна небрежна забележка за данъците). Срещата е неуспешна, но Казанова оставя превъзходно описание на Фридрих Велики и на различните му ексцентричности (включително да спи с шапката си, което, както отбелязва Джакомо, сигурно е неудобно). Но въпреки недоразуменията, няколко дни след аудиенцията Кийт казва на Казанова, че кралят го е харесал и смята да му предложи официална длъжност. През това време Джакомо отива на галапредставление в операта в чест на херцогинята на Брунсуик, където ще играе известната балерина Джована Денис. За негово изумление и удоволствие балерината се оказва една от първите му любовници — детето, което го целува във Венеция преди двацет и седем години, когато той е на дванайсет, а тя на шест. На другия ден Казанова я посещава. Тя не го познава, но когато той ѝ напомня, се разнежда. И понеже е все още красива, двамата стават любовници, като се забавляват, лъжейки всички, че са чичо и племенница.

Пет-шест седмици след първата си аудиенция Казанова получава вестта, че Негово величество с удоволствие ще го назначи за учител в ново кадетско училище, което макар в момента да се помещава в кралските конюшни, скоро ще бъде преместено в хубава, строена по поръчка сграда. Учениците му ще бъдат избрани сред най-добрите момчета. Казват му, че длъжността е престижна и ще получи голяма заплата, жилище и отделно пари за дрехи. Джакомо решава да проучи въпроса. Той вижда, че кадетите са дванайсет-тринайсетгодишни нечистоплътни хлапета, които приличат на селянчета и са настанени в мръсни стаи с неудобни легла и потрошени мебели, а учителите им приличат по-скоро на слуги. Точно когато се готви да напусне възмутен, пристига Фридрих Велики. Кралят го поглежда изпитателно — сред мръсотията и калта Казанова блести с хубавия си жакет и инкрустирания със скъпоценни камъни орден — и порицава кадетите за състоянието на едно от нощните гърнета. Казанова се извинява и отказва предложената му длъжност.

* * *

Без някаква особена причина Джакомо решава да отиде в Русия и си наема нов слуга — беден млад мъж на име Франц Ламберт, който се появява в гостоприемницата на мадам Руфин и проси милостиня. Казанова веднага го харесва и макар че Ламберт се оказва изпечен лъжец, говори лошо френски и е неграмотен, решава да го вземе със себе си в Русия. Те потеглят за Митау с препоръчително писмо за Великия канцлер и пристигат там само с три дуката — около деветдесет английски лири. Джакомо инстинктивно ги слага като бакшиш в чинийката на красива прислужница в дома на Великия канцлер. След няколко часа, чул, че той очевидно е заможен човек, щом дава бакшиш от три дуката, при него идва евреин и му предлага пари срещу менителница за един banker в Санкт Петербург.

Казанова приема парите, добавя към тях още като възнаграждение за съвета, който дава на херцог Кърланд, Ернст фон Бирон, за местната икономика, и продължава пътешествието си. На 21 декември 1764 г. той и Ламберт пристигат в Санкт Петербург. Те се настаняват в жилище на „Милионная“, широка улица, водеща към Зимния дворец, щастливи да се сгребят пред огромната камина, която поддържа приятна топлина в стаите. Казанова излиза навън, където по заледените улици лудешки препускат шейни, карани от селяни, които возят пътници навсякъде за една-две копейки, и е възхитен от огромния град, един от най-красивите в Европа. Река Нева е по-голяма от Сена и по-оживена дори от Темза и гледката към Петропавловската крепост, остров Василий и Адмиралтейството е великолепно. Водите ѝ са чисти и прозрачни и е абсолютно безопасно да гребнеш с шепа и да пиеш, докато плаваш с лодка.

През първата вечер в Санкт Петербург Казанова отива на бал в Зимния дворец. Той е изумен, когато вижда сред присъстващите Екатерина Велика. Тя се разхожда сред хората с евтино домино на лицето, вероятно за да подслушва разговорите им и да провери какво е общественото мнение.

Малко по-късно вниманието му е привлечено от женски глас, който му се струва познат. Дамата маха маската си и Джакомо вижда млада жена, с която е имал връзка преди седем години в Париж, мадам Барет, продавачка на чорапи на ъгъла на Ру Сен-Оноре. Тя му казва, че е дошла в Русия с пътуваща трупа, която представя комични опери, и че използва името Лангладе и доскоро е била любовница на полския

посланик, граф Францишек Рзевуски. Мадам Барет е щастлива да се върне в обятията на Казанова, поне докато получи по-изгодно предложение от руския генерал граф Яков Брюс (който двайсет години по-късно става губернатор на Москва).

Джакомо е очарован от светския живот в Санкт Петербург. Както обикновено, той съумява да се запознае с интересни личности като английския дипломатически представител в града, сър Джордж Макартни, който има нещастieto да обезчести една от придворните дами на императрицата и предстои да бъде отзован в Лондон, Адам Василиевич Олсувиев, интелектуалец, чревоугодник и личен съветник на Екатерина Велика, Григорий Николаевич Теплов, секретар на императрицата, който е заобиколен от красиви младежи и му е представен като човека, удушил Петър III, и Пьотр Иванович Мелисино, експерт по оръжията и голям женкар. Не толкова видни, но не по-малко интересни са прочутият италиански кастрат Бартоломео Путини, чиято любовница е красивата дъщеря на дворцовия церемониалмайстор (и по-късно става принцеса), и Степан Степанович Зиновиев, двайсет и четири годишен офицер, който започва кариера в дипломацията и през 1773 г. ще бъде назначен за руски посланик в Мадрид.

Руснаците го очароват. Освен, че си пийват солидно и проявяват търпимост към деспотичната власт, управляваща с укази, те притежават и привлекателна, макар и неразбираема непорочна чувственост. В баните се къпят красиви мъже и жени, без изобщо да се поглеждат — нещо, което Казанова не може да повярва и определено не разбира. Освен това руснаците изобщо не ценят човешкия живот. Веднъж той гледа благославянето на Нева на Богоявление, по време на което свещеник потапя бебета в мразовитите води през дупка в леда. Свещеникът изпуска едното и без да се притеснява, прави знак да му подадат следващото бебе, а родителите на мъртвото се радват, че е отишло в рая.

Услужливият Зиновиев преговаря с руски селянин да купи тринайсетгодишната му дъщеря — момиче, което Джакомо е видял на улицата и смята за красиво. Зиновиев обяснява, че тя ще му струва сто рубли — 1600 английски лири — и ще му принадлежи изцяло, а ако избяга, ще заповяда да я арестуват. Казанова трябва само да се грижи за нея и да ѝ разрешава да се къпе веднъж седмично. Единственото

друго условие е да не я извежда от страната, защото всички селяни са собственост на императрицата. Сделката се осъществява. Бащата настоява Казанова да се увери, че момичето е девствено. Джакомо я нарича Зайре. Той освобождава Ламберт (безполезен и вечно пиян безделник) и тя му става и прислужница, и любовница, при това бързо научава италиански колкото да се разбират. За кратко време Зайре възприема добрите обноски и го придружава на балове и вечери. Единствените ѝ недостатъци са изключителната ѝ ревност и интересът ѝ към гадаенето на карти. Често тя устройва сцени на истерия и Казанова е принуден да я бие, за да я накара да млъкне.

Разбира се, тя има основание да го ревнува. Джакомо се запознава с двама русокоси офицери, братята Александър Михайлович и Пьотър Лунин, в къщата на познат с лоша репутация. По-малкият брат е бил любовник на Теплов и най-безцеремонно се предлага в интерес на кариерата си (едва деветнайсетгодишен той става генерал-майор). Тъй като е много красив, Казанова подозира, че е преоблечено в мъжки дрехи момиче. Когато сядат до него на вечеря, се възползва от възможността да се увери в мъжествеността му. Опипването е взаимно и след вечерята Пьотър „зае такава поза, че да ощастливи и себе си, и мен“^[6]. Но ревнива жена, присъстваща на веселбата, ги разделя и Джакомо я праща по дяволите. Пьотър съблича останалите си дрехи и я предизвиква да направи същото. Тя ги нарича содомити, а те нея — курва. Жената излиза възмутена и после двамата „си дадохме знаци на най-нежно приятелство“, каквото и да означава това.

Казанова се връща в жилището си и Зайре го измеря с бутилка. Картите са ѝ предсказали, че той се е отдал на „противоестествени грехове“. Джакомо хвърля картите в огъня и ѝ казва, че може да остане с него само ако обещае никога повече да не се занимава с тях (вероятно е подозирал, че тя е ясновидка). Няколко дни по-късно двамата заминават за Москва. Пътуването продължава шест дни и седем нощи в едва кретаща карета, теглена от шест коня, и струва куп пари. Казанова е заинтригуван от съперничеството между Москва и Санкт Петербург. Московчани смятат, че екстравагантното общество на Санкт Петербург разорява страната, а жителите на Санкт Петербург се отнасят към хората в Москва като с непохватни чужденци.

Москва е порутен град. Улиците са разбити и непавирани. Но за сметка на това момичетата са по-хубави, отколкото в Санкт Петербург

и храната е по-обилна, макар и не толкова добре приготвена. Гостоприемството е несравнимо. Всеки, който се появи на трапезата, е добре дошъл и получава храна, без да му задават въпроси. Казанова и Зайре редовно вечерят навън. Домакините не ги питат дали тя му е съпруга, любовница или незаконна съпруга и се отнасят с уважение към нея. Той обаче предпочита да се върне в Санкт Петербург, макар да съзнава, че който не е видял Москва, не може да твърди, че познава Русия. В Санкт Петербург Казанова се среща четири пъти с Екатерина Велика. Един ден той се разхожда по брега на Нева в лятната градина и вижда императрицата. Тя го пита какво мисли за декоративните скулптури. Джакомо интуитивно разбира, че според нея те са безлични и дори абсурдни и веднага изказва същото мнение. Дватама разговарят за пруския крал и за навика му да прекъсва хората по средата на изречението. Екатерина Велика го пита защо не го вижда на концертите за класическа музика в Зимния дворец, организирани всяка неделя, и той признава, че не се интересува от музика. Макар и озадачена, тя се съгласява с него.

Казанова е възхитен от Екатерина. Тя е очарователна, достъпна, любознателна, красива, непринудена, интелигентна, непретенциозна и почти героично скромна. Императрицата очевидно го смята за интересен, защото когато след няколко дни отново го вижда в градината, изпраща офицер да го доведе при нея. Този път го разпитва за Венеция, за публичните представления там, за Грегорианския календар (той предлага Русия да го възприеме) и за Петър Велики. Седмица по-късно те пак обсъждат календара и Екатерина показва познания по въпроса, които карат Джакомо да подозира, че е чела специално, за да спори с него. Дватама се връщат на темата по време на четвъртата си среща, този път в двореца. Макар че не успява да я убеди във възгледите си, Казанова е смаян от нея като пример за модерен владетел.

Времето, прекарано в Санкт Петербург, е неприятно в едно отношение. От известно време Джакомо страда от хемороиди и състоянието му внезапно се влошава. Болката става почти непоносима и той е принуден да се замисли за операция (неприятна, когато е без упойка). Хирургът, с когото се съветва, го убеждава, че операция не е необходима и че силната болка ще премине с времето. Така и става,

макар че проблемът се появява с повече или по-малко усложнения до края на живота му.

Казанова се приготвя да напусне Русия и е принуден да обмисли проблема със Зайре. Той не може да я вземе със себе си и макар че не е сред фаворитките му, е привързан към нея, защото му е служила добре. Тя е съгласна да принадлежи на онзи, който Джакомо определи. За щастие сред познатите му има петдесет и шест годишен архитект, който харесва Зайре и с удоволствие я взема срещу сто рубли. Казанова настоява да даде парите на баща ѝ. По-късно научава, че тя е останала при новия си господар до смъртта му.

* * *

Казанова не напуска Русия сам. Той пътува с актриса на име Валвил, с която се запознава една вечер в театъра. Джакомо веднага я харесва, разбира, че тя иска да замине на запад и ѝ предлага място в специалната си карета спалня. Ла Валвил веднага приема поканата и без да губи време, му става любовница, за да бъде сигурна, че той няма да промени решението си. Месец по-късно те напускат града в голямата карета с удобен дюшек и завивки, след единайсет дни пристигат в Кьонингсбург и се разделят след изключително приятно пътуване. „Бяхме любовници — пише Казанова — само защото не отдавахме значение на любовта; но изпитвахме най-искрено приятелство един към друг.“^[7]

В Кьонингсбург Джакомо продава каретата спалня, потегля с пощенска кола с четирима други пътници на шестдневно пътешествие до Варшава, където пристига на 10 октомври 1765 г. Сър Джордж Макартни му е дал няколко препоръчителни писма и той се надява да получи работа в двореца. Казанова няма пари, а редовната издръжка от сенатора Брагадино, с която си позволява да пътува из Европа, не е голяма. Джакомо е свикнал да харчи много повече.

Отначало възможностите във Варшава изглеждат добри. Казанова е посрещнат радушно от неколцина благородници. Крал Станислас Август се среща с него неофициално, сяда от дясната му страна и го кани да посещава редовно двореца. За месец кралят прави

на Казанова подарък от двеста дуката (7000 английски лири) без определена причина, освен че го смята за приятен събеседник.

След шест месеца се появява стара приятелка — Ана Бинети. Тя пътува от Виена за Санкт Петербург със съпруга си и партньора си. Кралят е чувал за нея и незабавно предлага хиляда дуката за специално изпълнение. Организирана е прекрасна вечер на балета и тя и партньорът ѝ, Карл Пик, се представят толкова добре, че граф Карло Томатис, *Director de plaisir* в двореца, ги ангажира за една година. За съжаление това предизвиква буйната завист на друга балерина, Ла Катай, която дотогава е била фаворитка във Варшава, но има вероятност да бъде изместена от Ла Бинети. Публиката е разделена на две. Враждуващите почитатели поздравяват балерините, които често се появяват на една и съща сцена в една и съща вечер, с еднакво силни одобрителни възгласи и освирквания. Граф Томатис предпочита Катай, въпреки че е сгоден за съперницата ѝ. И макар че Казанова познава отдавна Бинети, би било недипломатично от негова страна да не предпочете Катай.

Ла Бинети е твърдо решена да отмъсти на онези, които смята, че я обиждат, и използва новия си любовник, графът и полковник Ксавиер Браники, приятел на краля. В една февруарска вечер Браники присъства на балет и след изпълнението на Катай отива в ложата ѝ, за да поднесе почитанията си. Граф Томатис е с нея и предполага, че Браники е изоставил Бинети в полза на съперницата ѝ. Полковникът ѝ предлага ръката си и я извежда от театъра. Казанова случайно стои във входа, за да се подслони от снега, и забелязва как качват Катай в каретата на граф Томатис и за своя изненада вижда, че и Браники се качва след нея. Графът протестира и приканва полковника да слезе. Браники заповядва на кочияша да потегли. Томатис му нарежда да спре и кочияшът, естествено, се подчинява на господаря си. Полковникът слиза и заповядва на един кавалерист да удари плесница на Томатис. Графът е твърде стъписан, за да помисли за незабавно отмъщение, качва се в каретата и заминава.

Целият град говори за случката. Томатис надава вой за отмъщение, но не е ясно кой кого всъщност е обидил и кралят отказва да вземе страна в спора (макар да е непопулярен, Браники е приятел на Станислас Август). След няколко дни Казанова отива в театъра и сядва в ложата на краля. Възхитен от друга, нова млада балерина, Тереза

Касачи от Торино, той отива в гримьорната ѝ, за да поднесе почитанията си. Точно когато се готви да отвори вратата, Джакомо вижда, че граф Браники влиза в ложата на Бинети. Но когато Казанова целува за поздрав Касачи, графът нахлува и го обвинява, че е прелъстил любовницата му. Джакомо отказва да бъде предизвикан и Браники го нарича страхливец.

На другия ден Казанова пише писмо на Браники, предизвиквайки го на дуел. Поканата е приета, pistolетите са избрани и след като се наслаждава на вкусен обяд и превъзходно бургундско вино, Джакомо застава пред съперника си в градина край Вола, село на около половин километър от града. Графът пада и е отнесен в близката гостилница, очевидно смъртно ранен. Казанова също е ранен в ръката. Той намира убежище в един манастир, където хирург изважда куршума, оставяйки ужасна рана. Манастирът е обкръжен от войници, за да го пазят от привържениците на Браники. Противници на графа изпращат на Джакомо пари в брой, възлизащи на четири хиляди дуката — около 140 хиляди английски лири. Той ги връща (като почти веднага съжалева за постъпката си). Но остава доволен, когато получава писмо от краля, който го уверява, че дори Браники да умре, Казанова ще бъде оправдан.

Раната загнява и лекарите са на мнение, че може и да отрежат ръката му. Джакомо не им позволява и се оказва прав, защото раната заздравява. Той се явява в двореца с превързана ръка. Кралят го пита какво се е случило и Казанова отговаря, че страда от ревматизъм. Станислас го съветва да се пази, за да не го хване отново. Междувременно Браники всеки ден изпраща хора да питат за здравето на Джакомо, макар да е много по-сериозно ранен. Графът остава на легло шест седмици и известно време животът му е в опасност. Казанова го посещава и е приет дружелюбно. Разговорът им е изпълнен с „весели и интересни забележки“.^[8] Джакомо разказва историята за дуела седмици наред, сетне два месеца си почива сред природата.

Когато се връща във Варшава, настроенията са съвсем различни. Носят се слухове за начина му на живот, за склонността му към хазарт и за нечестността му. Дори се предполага, че в Париж е обесено негово чучело, защото е избягал с печалбата от лотарията. Нещо повече, говори се, че е бил актьор в Италия и следователно не е достоен за

вниманието на никой благородник. Всичко това е лъжа, но така или иначе Казанова получава писмо от краля, който му заповядва до седмица да напусне Варшава. Джакомо му отговоря гневно, признавайки, че е готов да напусне града, но без да върне дълговете си. На другия ден кралят му известява, че единствената причина, поради която го гони, е да го спаси от ръцете на врагове и прилага нареждане за 1000 дуката. Казанова изплаща дълговете си и заминава за Вроцлав, а после за Дрезден, където наема апартамент в гостоприемница на централния площад.

В Дрезден, през юли 1766 г., той се среща с майка си, брат си Джовани и сестра си Мария, вече омъжена за дворцов музикант. Джакомо прекарва спокойни пет месеца там с нова любовница — Матон, момиче, с което се запознава във Вроцлав, и успява да убеди да дойде с него в Дрезден. Макар да разполага с малко средства, той я обсипва с подаръци. За съжаление тя не само му слага рога с млад офицер, но и го заразява с гонорея. Казанова я изгонва и се премества в къщата на майка си. Скоро той чува, че Матон е заразила не само офицера, но и други млади мъже.

Казанова оздравява изненадващо бързо, спечелва 400 дуката на карти и отива в Лайпциг за септемврийския панаир. Там среща красива жена на име Кастел-Бажак, която познава от Лондон и Париж и която се преструва на съпруга на авантюриста маркиз Кастел-Бажак. Тя казва на Джакомо, че е оставила любовника си заради граф Дьо Шверин, изпечен мошеник, който е в затвора и няма пукнат грош. Казанова ѝ предлага да я вземе със себе си в Дрезден и Кастел-Бажак с удоволствие приема. За момента тя не може да го възнагради, защото Шверин я е заразил, с венерическа болест, пък и Джакомо не се е възстановил напълно. Те се връщат в Дрезден, грижат се един за друг, докато оздравяват, а после се отдават на любовни игри.

* * *

Казанова решава да отиде в Португалия и обещава en route (по пътя) да придружи любовницата си до Монпелие, родния ѝ град, където има роднини, които да се грижат за нея. Те потеглят в средата на декември, спират в Прага за четири дни и пристигат във Виена на

Коледа. Там се настаняват в съседни стаи в сравнително евтина гостоприемница, тъй като вече са останали съвсем малко пари, и се представят като „кавалер Сенгал“ и „мадмоазел Блазен, модистка“. В осем часа сутринта, докато закусват, нахлуват двама полицаи и ги питат как се казват. Ако Джакомо не е съпруг на мадмоазел Блазен, тя трябва да напусне Виена до двайсет и четири часа. Леглото му е оправено и е ясно, че двамата са спали заедно. Вечерта гостилничарят иска да се увери, че мадмоазел Блазен ще спи в стаята си. Те решават, че Виена не е гостоприемен град, но пренебрегват местните разпоредби и вечерят и спят заедно през всичките четири нощи, които прекарват там.

Казанова дава на мадмоазел Блазен трийсет луи от скромния си запас и я изпраща с дилижанса за Страсбург, откъдето тя отпътува за Монпелие, а той остава във Виена. Джакомо прекарва приятно времето си. Една вечер, докато се храни, до масата му се приближава красиво дванайсет-тринайсетгодишно момиче^[9] и го заговаря на латински. Заинтригуван, Казанова също отговаря на латински. Тя му казва, че майка ѝ е на разположение в съседната стая, стига да желае. Той обаче отказва. Девојката го убеждава, че е по-добре да отиде, защото иначе майка ѝ ще заподозре, че чука дъщеря ѝ. Този цинизъм, изречен от дете, при това на латински, развеселява Казанова, който избухва в смях. Той обяснява на италиански какво означава думата. Момичето е твърде малко, за да я знае (вероятно я е чуло от някой възрастен) и невинно я повтаря. Девојката отговаря в стихове от крайно неприлична латинска поема, че зеленият плод възбужда небцето повече от зрелия.

Аделаида Почини явно е забележително дете и както се оказва, известна във Виена, където се появява на обществени места. Тя се представя като „малката дъщеря на благородник от Падуа“^[10] и демонстрира познания по етика на френски и по физика на латински. С природната ѝ интелигентност очевидно се злоупотребява, защото е научена на няколко неприлични антични стиха, с които да привлича вниманието на богати мъже като Казанова. Аделаида му обещава, че ако отиде с нея, ще го обслужи или като Хебея, или като Ганимед. Макар и неволно — детето е твърде малко дори за Казанова — той се възбужда и я отпраща с два дуката. На другия ден обаче отива на адреса, който му е дала. Аделаида го поздравява от прозореца.

Казанова влиза в къщата и докато се качва на горния етаж, среща баща ѝ — комарджия и мошеник, когото познава от Лондон. Вече е късно да избяга и Антонио Почини извиква още двама побойници, които взимат кесията му с 200 дуката, но го оставят да избяга без последствия.

Дали Казанова усеща, че започва да губи почва под краката си? Той, който винаги е живял добре, вече едва свързва двата края (по неговия стандарт), а и преценките му за нещата вече не са така точни. Случаят с Ла Шарпийон в Лондон дълбоко накърнява достойнството му. Джакомо е измамен от малко момиче и се разминава на косъм от побой, а може би и смърт. Нещо повече, здравословното му състояние се влошава (хемороидите го измъчват периодично) и на всичко отгоре, едва четирийсетгодишен, той не се чувства млад. Унилостта му се засилва, когато щатхалтерът на Долна Австрия, граф Шратенбрах, го извиква, показва му откраднатата кесия, твърди, че е нарушил виенския закон срещу хазарта и му заповядва да напусне града до двайсет и четири часа. Разгневен, Джакомо се обръща към принца и императрицата, но безуспешно. Получава малка отсрочка, но после е принуден да замине.

[1] Спомени, 10, II, 35. — Бел.а. ↑

[2] Bulletin de la Society de Medicina XIX (Paris, 1925). — Бел. а. ↑

[3] Спомени, 10, III, 49. — Бел.а. ↑

[4] Mrs Montagu's, Letters (London, 1963), p. 204. — Бел.а. ↑

[5] Казанова публикува превода си на „Илиада“ във Венеция през 1775 — 1778. — Бел.а. ↑

[6] Спомени, 10, VI, 199. — Бел.а. ↑

[7] Пак там, 10, VII, 157 — 158. — Бел.а. ↑

[8] Пак там, 10, VIII, 196. — Бел.а. ↑

[9] Всъщност тя е много по-малка. — Бел.а. ↑

[10] Wiener Diarium, 29 November 1766. Аделаида умира от туберкулоза на 31 август, 1767 г., на девет години и осем месеца. — Бел.а. ↑

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

ГЕРМАНИЯ, ИСПАНИЯ И ЗАТВОР

1767 — 1768 Г.

Казанова прекарва четири месеца в Аугсбург. Играе на карти, общува с местни аристократи и напълва кесията си, като срещу 100 дуката^[1] обяснява на принц Чарл Кърланд как да получи философски камък. После тръгва през Кьолн за Екс-ла-Шапел и Спа, където пристига на 1 август 1767 г. Спа е известен с шестте си минерални извора и — както често по онова време се оказва — място, където много се играе хазарт. Градът е пълен с хора и Казанова е принуден да наеме стая над шапкарски магазин, любезно предоставена му от собственика и съпругата му. Красивата им, но доста несговорчива племенница Мърси, спи в килер, който е почти част от стаята му. Джакомо решава, че това може да се окаже голямо предимство.

Курортът му харесва. Главната атракция е играта на карти. Минералните бани далеч не са толкова популярни. Макар че по улиците се разхождат явно достъпни жени, мъжете се интересуват повече от хазарт и от баните, отколкото от тях. Джакомо е и комарджия, и женкар. Затова една сутрин решава да отиде в леглото на Мърси. Той плъзва ръка под завивките и момичето го удря толкова силно, че разкървавява носа му. Кръвоизливът спира и се оказва, че носът му е счупен и подут, и Казанова не смее да се появи на обществено място. Държейки кърпа на лицето си, той се измъква от къщата на шапкаря и се настанява в току-що освободил се апартамент отсреща.

Където и да отиде в Европа Казанова, рано или късно, среща познати. И пак става така. В случая това е „маркиз дон Антонио Делакроче“, човекът, напуснал прелестната мадмоазел Крозен в Милано. Той пътува със също толкова, а може би и по-красива, русокоса белгийка, Шарлот дьо Ламот, която представя за своя съпруга и която е бременна. Джакомо е толкова запленил от нея, че споделя с

Крозен (както нарича „маркиза“) намеренията си. „Маркизът“ се къдне, че ще се ожени за Шарлот във Варшава, преди да наближи датата за раждане. Той обаче шеметно губи пари на карти и предчувствайки накъде вървят нещата Казанова остава в Спа само заради Шарлот, в която вече е „влюбен“. До края на септември Крозен загубва всичко, включително парите, които получава от продажбата на дрехите и бижутата на любовницата си. Той отива при Джакомо и му казва, че заминава за Париж и му оставя Шарлот — точно както изоставя мадмоазел Крозен.

Казанова обещава на Шарлот да се грижи за нея. На свой ред тя се заклева във вярност към съпруга си, макар да я е оставил и последните му думи да са били, че ще бъде по-щастлива, ако повече не го види.

Новият приятел на Шарлот дава израз на чувствата си, но не си позволява волности — отчасти несъмнено заради състоянието ѝ, но и защото вижда, че тя все още обича Крозен. След четири дни двамата напускат Спа и заминават за Люксембург, а после за Париж. Шарлот настоява да спи в обятията му всяка нощ и Казанова успява да се въздържа, макар да усеща, че тя не е безразлична към него и че след раждането нещата ще бъдат други.

* * *

Париж е много променен, откакто Казанова е бил там за последен път. Градът се е разраснал и се е разпрострял извън крепостните стени. От километри се виждат механизми за издигане на огромни камъни. Разрушени са редица сгради, а на тяхно място са построени нови. Джакомо не среща много познати. Някои от старите му приятели са обеднели, други са забогатели, а трети са изчезнали. За съжаление мадам Д'Урфе и очевидно неизчерпаемите ѝ богатства вече са недостъпни за него, а междувременно животът в Париж значително е поскъпнал.

На 17 октомври Шарлот ражда момче и го кръщава Жак, на Джакомо. Макар че той предлага да се грижи за детето, тя го дава в сиропиталище. Девет дни по-късно Шарлот умира от треска. Казанова седи до безжизненото ѝ тяло, искрено натъжен. В деня на

погребението пристига писмо от Дандоло с вестта за кончината на Брагадино. Той е най-щедрият покровител през по-голямата част от живота на Казанова, който го смята за свой баща. В писмото е приложена менителница за хиляда екю^[2], написана точно преди смъртта на сенатора. Имението си той завещава на своите наследници, затова не оставя нищо по-значително на осиновения си син.

Следва и трети удар — a lettre de cachet, писмо с кралска заповед (вероятно в резултат от жалбата на племенника на мадам Д'Урфе), в която му нареждат да напусне Париж до два дни, а Франция — до три седмици. На 19 септември 1767 г. Казанова заминава за Испания с няколко препоръчителни писма, с които се надява да си създаде полезни контакти там.

По време на пътуването Джакомо превъзмогва мрачното си настроение, което го гнети след смъртта на Шарлот. Все пак той има пари и още една банкова гаранция за близо 24 000 днешни английски лири^[3]. Здравословното му състояние е относително добро и Казанова смята, че ще успее да стигне до Испания. Той прекарва седмица в Бордо, сетне продава каретата си и прекосява Пиринеите на муле, а багажа си натоварва на друго. Джакомо пристига в Памплона, откъдето наема до Мадрид. Отначало пътят е хубав, но докато минава през Кастилия, става все по-неравен. Гостоприемниците са неотоплени и не предлагат храна, така че пътниците са принудени сами да си осигуряват дърва и да си готвят. Казанова прекарва ужасна нощ в Агреда, който се смята за град, но е „феномен на грозотията и мрака“^[4], както той отбелязва. Джакомо не е изненадан, че от скука сестра Мария де Агреда е прекарвала времето си в писане на биографията на Дева Мария. Той е вбесен, тъй като се оказва, че не може да залости стаята си. После научава, че помещенията, в които пребивават чужденци, нямат ключалки, за да може шпионите на Светата инквизиция да влизат по всяко време на денонощието, за да следят какво става вътре — дали гостите ядат месо в ден за пости или пък има мъже и жени, които спят заедно.

Когато Казанова пристига в Мадрид през Puerta de Alcalá, една от древните градски порти, вещите му са старателно претърсени за нецензурирани книги, екземплярът му на „Илиада“ е конфискуван (макар по-късно да му го връщат) и запасът му от емфие е изхвърлен на пътя, защото е „прокълнат“. Най-сетне го пускат в града и той наема

стаи в хотел. Garni du Cafe Francaise предлага известни удобства, но не е отоплен. В града духа пронизващ вятър и през зимата испанците ходят увити в дебели наметала, но, изглежда, не знаят как да сгриват къщите си. Казанова решава проблема, като моли да му изпратят някой занаятчия, който по негови указания му прави печка с дълга тръба, изкарана през един от прозорците.

Както отбелязва в спомените си, Джакомо не харесва испанците. Те мразят чужденците само защото не са имали благоразумието да се родят испанци. Освен това са ревниви и жестоки към жените си и непрекъснато ги подозират в неприлично поведение. Жените, от друга страна, са красиви, и често „горящи от желание“. На обществени места — по улиците, в театрите и дори в църквите — те гледат похотливо и всеки, достатъчно смел мъж, не остава разочарован.^[5]

Първият човек, когото Казанова посещава, е председателят на Съвета на Кастилия, граф Д'Аранда, който има неограничени пълномощия в Мадрид. Д'Аранда е изключително неприятен човек, налага строги ограничения, които самият той не спазва, не го е грижа за огромната му непопулярност. Графът разпитва Джакомо по какви причини е пристигнал в Испания. Казанова отговаря, че иска да бъде полезен на управниците. Д'Аранда му обяснява, че за да получи някаква длъжност, първо трябва да се обърне към посланик Алвизи Себастиано Мочениго. Без негова помощ Казанова не може да очаква нищо от испанските власти. Джакомо пояснява, че е *persona non grata* във Венеция и тогава графът му заявява, че в двореца няма място за него без одобрението на посланика.

Без да храни големи надежди, Казанова отива във венецианското посолство и се представя на секретаря Гаспаро Содерини, който е слисан, че ренегат като него има наглостта да се появи. Джакомо хладнокръвно отговаря, че посланикът едва ли ще го пренебрегне само защото е влязъл в конфликт със Светата инквизиция във Венеция. Още повече, че в Мадрид представлява не Светата инквизиция, а Венецианската република, на която Казанова е поданик. Содерини се изчервява и съветва Джакомо да опише всичко това в писмо до посланика. На другия ден идва граф Мануци, красив млад мъж, който казва, че живее в частната къща на посланика. Графът е изпратен да го уведоми, че Мочениго с радост ще разговаря насаме с него. Мануци знае всичко за Казанова — историята за затворничеството и бягството

му от „Оловните стени“. Всъщност той се оказва синът на човека, отговорен за ареста на Джакомо.

Казанова се спогажда с Мануци и това е добре, защото младият мъж се оказва любовник на посланика. Въпреки, че е женен и има две деца, Мочениго е известен с хомосексуалните си наклонности^[6] и обожава Мануци. Той заявява, че може да върти посланика на малкия си пръст и съвсем не преувеличава. Това е обществена тайна в Мадрид, където Мочениго обаче се ползва с уважение. Джакомо схваща какво е положението, прегръща сърдечно Мануци и приема поканата му да пият кафе в стаята му на следващата вечер. Младият мъж казва, че ще се погрижи посланикът да присъства. Така и става. Мочениго казва, че не може да приеме открито Казанова, затова ще стори необходимото по по-дискретен начин. Скоро след това сенаторът Дандоло изпраща на посланика писмо, в което е приложена препоръка от друг виден венециански благородник и Казанова е приет в средите на италианските емигранти в Мадрид.

Той е изумен от набожността на хората, които така ревностно възхваляват църквата. Това особено личи в театрите, където по време на представления се чуват викове „Dios!“, което означава, че по улицата минава свещеник. Спектакълът спира, а публиката и актьорите падат на колене и стоят така, докато звънецът, придружаващ процесията, заглъхне. Казанова с изненада отбелязва, че ложите са отворени и имат само перила. Обясняват му, че това е така, за да могат представителите на Светата инквизиция, които седят в голяма ложа срещу сцената, да забележат и най-малкия жест на неприличие сред зрителите. Освен това той скоро разбира, че куртизанките никога не се любят, преди да покрият разпятието с кърпичка и да обърнат към стената иконите с изображенията на светците.

Джакомо установява, че потиснатата чувственост намира израз в религиозните условности. Например инфантът, братът на краля, носи навсякъде със себе си картината „Благословената Дева“ от Рафаел Менгс, чиито прелести са разголени. Според Казанова тази творба не може да бъде гледана, без да предизвиква сладострастие. Същото се отнася и за много други произведения на изкуството. На една от тях, окачена в параклиса на Карера де Сан Джеронимо, Богородица, която кърми младенец, има толкова красиви гърди, че мъжете спират каретите си и влизат в църквата да я гледат. Впоследствие властите

разбират какво става и наемат художник, за да нарисува кърпичка върху безсрамно разголените гърди. След това посещението в църквата рязко намалява.

Според Казанова най-забележителната светска демонстрация на сладострастие е фандангото — толкова прелъстителен танц, че е забранен. Д'Аранда издава специални разрешения да се танцува. Джакомо незабавно решава, че трябва да научи фанданго, и тръгва на уроци. С типичната си дързост той проследява красива млада жена до дома ѝ, която вижда да се моли в църквата „Ла Соледад“, потропва на вратата и моли от баща ѝ да му разреши да я заведе на бал. Човекът изобщо не възразява, може би защото не знае нищо за Казанова или просто защото разпознава богатите люде от пръв поглед.

Доня Игнация се оказва изключително добра партньорка и фандангото, което танцуват, възбужда и двамата. Джакомо е доволен, макар и малко озадачен, когато след бала тя му изпраща писмо, обещавайки, че любовникът ѝ, дон Франциско де Рамос, ще го посети, за да му обясни как да я направи щастлива. Появява се изключително грозен мъж, който смята, че Казанова гледа на Игнация като на дъщеря. После обяснява, че се нуждае от сто дублона (около 6700 английски лири), за да започне някакъв занаят и да се ожени за нея, и очаква от кавалер Дьо Сенгал да му ги даде.

Джакомо отговаря, че в момента няма толкова пари и не знае кога ще разполага с такава сума. Той е ядосан от безочливостта на мъжа, но е убеден, че ще покори красивата Игнация без да прави излишни разходи. Казанова отива при нея и започва да я ухажва. Тя се дърпа, но той е настоятелен. Игнация продължава да се съпротивлява и тогава Джакомо ѝ казва, че я обича. Тя отговаря, че трябва да пази добродетелта си, а той — че добродетелта живее в истинската любов... Игнация му позволява няколко ласки, но неочаквано се появява майка ѝ. Казанова отново е „влюбен“ и завежда момичето в друга зала, където пак танцуват фанданго. Тя отново изпраща годеника си при него и Джакомо му дава пари. Сетне, след поредния бал, Игнация се съгласява да пият кафе в стаята му. Казанова слиза на долния етаж да го поръча и вижда там дон Франциско, който им се натрапва. Ядосана, Игнация изобщо не му обръща внимание и не след дълго горкият годеник изчезва. Тя казва, че се е надявала да прекара известно време с

Джакомо, но предполага, че Франциско ги следи и го съветва да си тръгне.

През следващите дни Казанова се колебае дали да остане в Мадрид. Приятелски настроен испанец го предупреждава, че властите може да претърсят жилището му под претекст, че притежава незаконно оръжие. И това е така, макар че Джакомо крие под дъските на пода само два револвера за самозащита. Той намира убежище при Менгс, когото познава от Рим и който през 1761 г. отива в Мадрид като дворцов художник. Казанова обаче е проследен, арестуван и отведен в затвор, където мръсотията, бълхите, дървениците и въшките не го изненадват (те пъплят навсякъде и испанците ги смятат за безобидни).

Джакомо успява да изпрати съобщение на Мануци, който носи писма на Мочениго и на Д'Аранда. Той прекарва нощта на пейка без облегалка, тъй като леглото гъмжи от бълхи, а подът е пропит с урина (в затвора няма тоалетни). На другия ден слугата на Менгс му донесе хубава храна. Мануци идва, за да го увери, че писмата са предадени. Игнация и баща ѝ също го посещават (макар че Казанова се чувства неловко). Следобед е отведен на разпит, но той отказва да отговаря на въпросите. След още една безсънна нощ му казват, че Д'Аранда е дошъл и е наредил да го освободят. Председателят на Съвета го посреща пред затвора и му се извинява. Изглежда, Д'Аранда успява да убеди видните личности в града, че Казанова е невинен. За да потвърди това, венецианският посланик присъства на вечеря в негова чест в дома на Менгс. Поканен е и френският консул, както и двама влиятелни мадридски политици. Джакомо ги смайва с познанията си за новата история на Испания и оценката си за бъдещето на страната. Един от гостите, Пабло Оливадес, организира колония на швейцарски и немски имигранти в Сиера Морена, планинска верига в Южна Испания, Казанова се изказва по въпроса толкова компетентно, че му предлагат да изложи възгледите си в писмо до министъра на външните работи. Дори известно време съществува вероятност да бъде изпратен в Сиера Морена, за да проучи нещата в детайли, но това така и не става.

Не трябва да забравяме, че Казанова прекарва част от времето си в по-сериозни занимания от съблазняването на жени. Той предизвиква сензация в Мадрид, когато научава, че в града е пристигнал италиански композитор с намерението да напише нова опера в чест на

Мочениго, и написва либретото за два дни. Операта е толкова успешна, че се играе две седмици без прекъсване и е посрещната с бурни аплодисменти.^[7] Казанова написва и текста на няколко песни за италианската певица Клементина Пелиция, която жъне големи успехи по онова време.

* * *

Мочениго поканва Казанова да прекара Великден в Аранхуес в двореца. Там Джакомо получава някакво възпаление, което се обостря и се появява подутина колкото пъпеш. Казанова настоява да го оперират и отокът спада. Докато още е на легло, той получава писмо от Менгс, в което художникът му обяснява, че местният свещеник го е обявил за безбожник, защото не се е причестил на Великден. Притеснен за репутацията си, Менгс моли приятеля си да намери друг подслон, щом се върне в Мадрид. Джакомо се вбесява, скъсва писмото, скача от леглото и отива да се изповяда в Аранхуес. После принуждава свещеника да напише писмо, в което да потвърди, че е добър християнин, и го изпраща в Мадрид. Казанова заминава с Мануци на екскурзия в Толедо, където е смаян от пищността на църквите (една златна статуя на светец е толкова тежка, че са необходими трийсет мъже, за да я вдигнат) и от красивите антики, събрани от епископа. Колекцията включва мозайка на дракон и фрагменти от базилика.

Джакомо се връща в Мадрид и наема стаи в къща, собственост на бащата на красивата доня Игнация. Той още се надява да я покори, особено след като вече знае, че тя е отпратила простоватия си годеник. Но този път Казанова подхожда много нежно и внимателно, защото Игнация не се поддава на ухажването му. По всичко изглежда, че от всички испанки е попаднал на най-непорочната. Двамата, заедно с братовчедка ѝ, отиват на литургия в една църква, както и на корида извън Пуерта де Алкала. Казанова се възхищава на майсторската езда и сръчността на тореадорите, но зрелището го ужасява. „Тази жестокост се гледа хладнокръвно и кара чужденеца да трепери — пише той. — На този варварски спектакъл ми дожаля не толкова за бика, колкото за коня. Конят винаги става жертва на страхливостта на нещастния си ездач... Мрачното зрелище ме порази.“^[8]

След коридата и вечерята Игнация му позволява целувка и ласки и, изглежда, се възбужда. Той е на път да я покори, но се появява баща ѝ. На следващия ден девойката остава в леглото си със силно главоболие. Казанова седи до нея и не си позволява волности. Той е убеден, че причината за съпротивата ѝ е нейната набожност. Свещениците са я предупредили, че плътските удоволствия са смъртен грях. Впоследствие обаче изповедникът ѝ допуска грешка (ако това е истина), като отказва да ѝ опрости греховете, ако не обещае никога повече да не остава насаме с Казанова. Игнация отказва, връща се при него и го ощастливява (дори му казва, че ще си намери по-състрадателен изповедник).

Уви, макар да му потръгва в любовта, Казанова претърпява поражение заради присъщата си прибързаност и погрешна преценка. Някой си барон Дьо Фратюр, познат от игралните маси, с когото се запознава в Спа, пристига в Мадрид. Той го посещава и след като загубва пари на карти го моли да му заеме 30 — 40 пистולי (2000 — 3000 днешни английски лири). Казанова отказва, защото не разполага с толкова средства. Но казва, че познава човек, който може да му помогне, и изпраща барона при Мануци.

По същото време Дзуан Кверини, племенникът на Мочениго, пристига в Мадрид, за да поеме поста на венециански посланик от чичо си. Казанова е доволен. Той знае, че Кверини е образован човек и обича литературата, докато Мочениго не се интересува от книги и се увлича само от музика и от момчета — неща, които не привличат особено Джакомо. Казанова решава да посети двамата мъже, но му съобщават, че те не са у дома. В писмо до Мануци той настоява за обяснение и в резултат получава копие на писмо от Фратюр. От писмото става ясно, че срещу 100 пистולי Фратюр е готов да даде информация на Мануци за „врага“. Врагът се оказва Казанова, който има неблагоприятното да злослови зад гърба на приятеля си, чиито хомосексуални склонности са обществена тайна, а благородническите му титли са фалшиви. Ключката е разпространена от барона и стига до ушите на Мануци, който е не само смутен, но и разгневен.

Казанова съзнава, че лекомислено е предал приятел и искрено съжалява за стореното, но е твърде късно. Отбягва го не само Мануци, но и другите му приятели в града, над които младият мъж и двамата посланици имат влияние. Готови са да го приемат единствено онези,

които поради една или друга причина мразят Мочениго. Граф Д'Аранда го повиква и го съветва незабавно да напусне Мадрид, защото няма на какво да се надява в този град.

Казанова не бърза да замине. Той иска още няколко седмици да се наслаждава на компанията на Игнация, но, от друга страна, няма пари. Затова отива при антиквар от Генуа и му предлага часовник и кутия за емфие за двайсет и пет луи. Човекът отказва, но му дава заем без гаранция. Това е неразумно от негова страна, защото Казанова приема парите с благодарност, но не ги връща. След като се сбогува с любовницата си (по-късно научава, че същата година тя се е омъжила за заможен обуцар) Джакомо решава да замине за Барселона. Той отива първо в Сарагоса и после във Валенсия, където на излизане от корида забелязва особено красива жена. Казват му, че това е известната Нина. Италианската балерина Нина Бергонзи е любовница — и собственост — на Амброзио Фунес де Вилалпандо, граф Рикла, военачалник на Каталуния. Възможността да се запознае с такава жена е повече от съблазнителна и Казанова я причаква на стълбите на арената. Докато се качва в каретата си, Нина го поканва на закуска на другия ден.^[9]

Той я сварва в голямата ѝ къща извън града, заобиколена от слуги, как обсипва с ругатни някакъв човек, който ѝ е донесъл неподходяща дантела. Нина взима дантелата, нарязва я на парчета, зашлевява човека с опакото на ръка си, дава му голям бакшиш и го изгонва. После казва на Казанова, че мъжът е шпионин, изпратен от любовника ѝ.

Закуската минава в приятен разговор за Венеция и за баща ѝ Пеланди, един от най-известните лекари шарлатани в града, който някога е продавал чудотворен балсам от сергия на площад „Сан Марко“. Казанова е поканен да я посети отново вечерта след представлението и я заварва да се разхожда полугола в градината със също толкова разсъблечен слуга. Нина приканва Казанова да свали дрехите си, но той отказва (изненадан, че тя не го вълнува сексуално). Докато става време за вечеря, тя му разказва истории от живота си, които са толкова неприлични, че смайват дори него. Нина настоява слугата да остане за вечеря, после го съблича и се отдава на сексуална оргия, „толкова мръсна и отвратителна, че не мога да я опиша“.

Нина е недоволна, защото Казанова не прави никакъв опит да се сближи с нея. Той откровено заявява, че не е възбуден и смята държането ѝ със слугата за отблъскващо. Защо прави любов с такъв грозен и непривлекателен мъж? „Използвам го само като изкуствен член“ — отговаря тя. Джакомо се прибира вкъщи умислен. Самият той неведнъж използва някого за секс без любов, но за пръв път чува от жена, че го прави. На другия ден Казанова отново отива при Нина. Те играят примеро (стара италианска игра на карти) и след вечеря той се включва във „всички любовни лудории, които тя поиска и на които бях способен“.

Джакомо я посещава отново през следващите пет дни и спечелва 200 дублона на карти (13 300 английски лири), като решава, че Нина може да си позволи да ги загуби. Тя му казва, че заминава за Барселона, където стига да желае, може да я посети. После добавя, че Джакомо може да разчита на нея, ако има нужда от пари. Така за пореден път той е възнаграден за уменията си в леглото. Нина му препоръчва хубава гостоприемница и когато пристига в Санта Мария, близо до Плаза де Палацио, Казанова установява, че тя е наредила да се държат добре с него.

Джакомо и Нина обаче не могат да забравят факта, че вече живеят в града, където се намира и любовникът ѝ граф Рикла. Всъщност графът е един от първите хора, с които Казанова се среща в Барселона. Военачалникът го поздравява хладно, но го поканва на вечеря. Двамата не се разбират добре. Рикла е тъжен, потискащо сериозен и крайно необщителен. Джакомо решава, че не трябва да обвинява Нина за желанието ѝ да търси по-интересна компания. Седмица след пристигането му в града тя му изпраща писмо да я посети и той не се поколебава да го стори. Нина казва, че Рикла е бил с нея вечерта и току-що си е тръгнал. Часът е десет. Казанова разговаря с нея и с по-голямата ѝ сестра и после се прибира в гостоприемницата, в която е отседнал. Той отива при Нина няколко вечери винаги по едно и също време, но без да си позволява еротични лудории. Една вечер, докато се връща в гостоприемницата, го спира офицер от Валунската кралска гвардия и го предупреждава да не посещава толкова често и открито любовницата на граф Рикла. Връзката им се обсъжда в кафенетата и Казанова греша, ако смята, че Рикла ще търпи това. Офицерът добавя, че мнозина предишни любовници са се разкайвали,

защото са имали големи неприятности. Джакомо му благодари любезно и продължава да посещава Нина. Той не е влюбен в нея и двамата не се отдават на плътски наслади, но тя е забавна и Казанова не вижда причина да престане да я вижда.

Историята е прекратена не поради намеса на любовника на Нина, а заради факта, че една вечер Казанова я заварва да разговаря с най-големия му враг — Джакомо Пасано. Казанова незабавно я предупреждава що за човек е той и тя го изгонва. Пасано, който се надява да ѝ продаде някои от картините си, е разгневен. На следващата вечер, когато Казанова излиза в полунощ от къщата ѝ, го нападат двама мъже. Той ранява единия и побягва, но другият стреля и куршумът минава през ръкава на връхната му дреха. На 16 ноември 1768 г. органите на реда го събуждат в седем часа, арестуват го и конфискуват паспортите му. Гледайки през прозореца на килията, в която е задържан, Казанова вижда Пасано с неколцина офицери. Погледите им се срещат и негодникът се смее.

За процес и дума не става. Джакомо е затворен в килия на *Torre de San Juan* без изгледи да бъде освободен. За щастие му позволяват да обзаведе удобно килията си и да си купува хубава храна. Дават му и моливи и хартия и през следващите два дни Казанова започва да пише коментар върху историята на венецианското правителство, публикуван през 1676 г. от френския историк Амелот дьо ла Хусае. Историята на републиката разгневява венецианските патриции толкова много, че те решават да затворят Хусае в Бастилията. Казанова се надява, че коментарът му за книгата ще се хареса на венецианците и Светата инквизиция ще го помилва. Творбата му е завършена и публикувана през следващата година.^[10]

Една сутрин най-после му казват да се облече и да излезе от килията. Връщат му вещите, включително паспортите, и му казват, че всичко е наред, но трябва да напусне Барселона до три дни, а Каталуня — до осем. Ако съдим по „Спомени“, не му обясняват защо е бил арестуван, но това сигурно е резултат от машинация на Пасано, който очевидно обвинява врага си, че наред с всичко друго е раздавал фалшиви менителници. Радостен, че излиза от затвора, Казанова решава да не обжалва решението на властите и да замине за Франция.

[1] 100 дуката — 3000 английски лири. — Бел.а. ↑

[2] 1000 екю — почти 9000 английски лири. — Бел.а. ↑

[3] Както при повечето финансови сделки на Казанова, не е ясно откъде се появява тази банкова гаранция. — Бел.а. ↑

[4] Спомени, 10, XII, 304 — Бел.а. ↑

[5] Пак там, 10, XII, 310. — Бел.а. ↑

[6] През 1773 г. Мочениго е арестуван във Венеция за содомия и е осъден на седем години затвор. — Бел.а. ↑

[7] За съжаление не е запазен нито един екземпляр. Името на композитора, както и заглавието на операта остават неизвестни. — Бел.а. ↑

[8] Спомени, 11, III, 88 — 89. — Бел.а. ↑

[9] В типичния за него стил Казанова не обяснява как е съумял да получи поканата. Можем само да предполагаме, че по това време е все още изключително привлекателен мъж, чиято физика и личност омайват жените. Разбира се, славата му на голям любовник може да го е изпреварила и да е представлявала предизвикателство за жена като Нина Бергонзи — Бел.а. ↑

[10] Confutazione della Storia del Governo Veneto d'Amelot de la Houssaie. — Бел.а. ↑

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

НЕОПРЕДЕЛЕНИ СКИТАНИЯ

1768 — 1783 Г.

Казанова напуска Барселона и отива в Периньо, град на около 150 километра. По пътя кочияшът му забелязва, че ги преследват трима разбойници, които през нощта се появяват в крайпътната гостилница, където отсяда Джакомо. Убеден, че те са изпратени от Рикла, за да го убият, Казанова тръгва преди зазоряване и пристига жив и здрав в Периньо, а сетне продължава към Нарбон, Безие и Монпелие.

Монпелие много му харесва. Храната — риба или птици — е чудесно сготвена, виното е отлично, а и момичетата са красиви. Казанова решава да прекара приятно тук поне седмица. Пък и в града живее мадам Кастел-Бажак, или мадмоазел Блазен, както я нарича, с която преди две години се разделя във Виена. Тъй като знае, че тя е омъжена за аптекар, Джакомо влиза във всяка дрогерия в града и обсъжда надълго и широко занаята на аптекарите, докато най-сетне попада в магазина, собственост на съпруга на мадмоазел Блазен. Докато двамата разговарят, тя го вижда през прозореца и му изпраща бележка. Казанова се запознава със съпруга ѝ и свекърва ѝ, вечеря няколко пъти с тях и със задоволство установява, че тя е абсолютно щастлива. На практика благополучието ѝ се дължи предимно на неговата помощ.

Четири дни по-късно Джакомо отива в Ним и после в Екс-ан-Прованс, където остава четири месеца и прекарва голяма част от времето си с маркиз Д'Аржен, бивш шамбелан на Фридрих Велики и директор на Академията на науките в Берлин. Те имат много общи интереси и то не само към науката и книгите, но и към изкуството на любовта. Но Казанова се разболява от плеврит и оживява благодарение на всеотдайните грижи на една жена, която се появява изневиделица и

изчезва, когато болестта преминава, без да каже името си или да разкрие самоличността си.

Джакомо оздравява и води дълги разговори с Д'Аржен, особено за Фридрих, чийто личен живот е неизчерпаем източник на анекдоти за домакина. Д'Аржен предупреждава Казанова да не публикува спомените си, защото не само ще си създаде врагове, но и ще стане за смях, ако откровено каже цялата истина. Джакомо уверява приятеля си, че и през ум не му минава такова нещо (по-късно той твърди, че пише автобиографията си само за да се пребори със скуката, и се надява никога да не бъде публикувана).

Казанова има и друга интересна среща в Екс с някой си Джузепе Балзамо, двацет и шест годишен известен шарлатанин и магьосник. Израснал е в предградията на Палермо и е пътувал в Гърция, Египет, Персия, Арабия и на остров Родос, където е изучавал алхимия. Предишната година се е оженил за много красива римлянка на име Серафина. Балзамо продава възбуждащи средства и еликсири на любовта и работи като алхимик, медиум и лечител. По-късно той става известен в цяла Европа като граф Александър ди Калиостро.

Балзамо се появява със съпругата си — първата от двете жени, която привлича погледа на Казанова — в гостилницата, където той е отседнал. Те закусват заедно и Балзамо казва, че всъщност е художник и работи незаконно. Той твърди, че е отличен имитатор, и му показва ветрила, украсени с прекрасни рисунки. Балзамо показва и копие на картина на Рембранд, което според Казанова е по-хубаво от оригинала. Джакомо е смаян и му дава пари. Балзамо го пита дали би му написал няколко препоръчителни писма и той се съгласява. Серафина взима писмата и след известно време ги връща, като казва, че не са необходими, но моли Джакомо да провери дали това са истинските писма. Впоследствие признава, че всъщност писмата са фалшиви и са написани от приятеля ѝ. Джакомо е изумен, но предупреждава и двамата да внимават. Това е талант, който може да доведе до смъртно наказание, особено ако Балзамо е достатъчно неразумен да покаже писмата в Рим. И действително, след двацет години Балзамо е арестуван там, след като съпругата му го предава на Светата инквизиция като еретик и масон. Той е осъден на смърт, но присъдата е заменена с доживотен затвор.

* * *

По време на престоя си в Екс Казанова, естествено, мисли за Анриета. За последен път той чува за нея през 1763 г., когато Марколина я среща близо до Кроа д'Ор. После Анриета му изпраща кратко и съдържано писмо. През май 1769 г. Джакомо заминава за Марсилия и отива в замъка ѝ. Отваря му загадъчната жена, която се е грижила за него по време на болестта му неотдавна. Тя казва, че господарката ѝ е заповядала да отиде при болния и да се грижи за него, докато оздравее и че в момента Анриета е в градската си къща в Екс. Казанова решава да отиде пак, но после размисля и ѝ написва благодарствено писмо с адрес в Марсилия, на който може да му пише.

Няколко дни след пристигането си в града той получава отговор. Анриета изразява радостта си, че не са се срещнали, защото макар да не е погрозняла, е напълняла и се е променила. Тя споделя, че е вдовица, но не е нещастна, нито пък бедна, и е готова да му услужи с пари при нужда. Ако иска да ѝ пише, винаги ще получава отговори. Между другото Анриета споменава, че е много щастлива от факта, че той е с жена, която обича. Това е Марколина, но тя отдавна си е заминала. Впоследствие двамата си пишат редовно. През следващите двайсет години Казанова получава над четирийсет писма, но ги унищожава, за да не опетни доброто ѝ име. Анриета смята, че той е най-почтеният човек, когото познава.

Докато е в Марсилия, Казанова се среща с мадроазел Крозен. От няколко години тя е щастливо омъжена и е майка на три деца. Крозен се радва да го види, но нетактично му казва, че е остарял, нещо, което по-късно чува и от двама свои приятели в Торино. Все пак той е на четирийсет и четири години, вероятно изнемощял от дългия си престой в барселонския затвор и наскоро е боледувал сериозно. Казанова смята, че сексуалната му мощ намалява, и се тревожи за бъдещето си. От известно време му се налага да живее по-скромно и не вижда кой знае какви перспективи пред себе си.

Той започва да играе на карти и спечелва малко пари, за да публикува книгата си за историята на венецианското правителство. Джакомо се надява, че произведението ще му спечели благоразположението на властите в града и ще му даде възможност да

се върне там. Книгата е отпечатана в Лугано, където той отблизо следи издаването ѝ в три тома, и се продава за една година. Но, уви, Венецианската инквизиция остава невъзмутима. Няма изгледи Казанова да се върне в родния си град. Той решава да потърси подкрепата на свой познат, когото среща в Русия — граф Алексис Орлов, адмирал на руския флот, който е в Легхорн и се подготвя за атака срещу Турция. Джакомо се надява, че може да бъде полезен на адмирала, ако го назначи на някаква длъжност. Той убеждава британския дипломатически представител сър Уилям Линч да му напише препоръчително писмо до консула в Легхорн, сър Джон Дик (който натрупва цяло състояние, доставяйки провизии на Орлов).

Адмиралът казва, че с удоволствие ще вземе Казанова във флота, но само като наблюдател, защото няма свободна длъжност. Това е неприемливо, тъй като Джакомо се нуждае от платена работа. Той напуска Легхорн и отива в Пиза, после минава през Парма, Болоня и Флоренция и пристига в Сиена, където прекарва забавна вечер с абат Чиачери, библиотекар в университета. Той го завежда при две сестри, които владеят до съвършенство играта на рими — казват ти няколко римувани думи и трябва да измислиш стих с тях, употребявайки ги в определена последователност. „Колкото повече остарявах, толкова повече ме привличаха интелигентните жени“^[1] — споделя Джакомо. Но макар че едната от сестрите, Мария Фортуна, е красива и изглежда достъпна (била е любовница на Чиачери и на местен епископ), Казанова не прави опити за сближаване. (По-късно Мария публикува две пиеси и няколко книги.)

В деня преди да замине за Рим кочияшът го пита дали би приел още един пътник. Джакомо не гори от желание, но се появява млад французин, който го моли да вземе съпругата му в каретата, а той самият е готов да язди до тях. Казанова е въодушевен от красноречивото описание, което кочияшът прави на жената, и се съгласява.

Джакомо се качва до спътницата си — Бети, млада и наистина изключително красива англичанка — и се сееща, че отдавна не е преживявал любовно приключение. „Бях на четирийсет и пет години; още обичах нежния пол, макар и съвсем не толкова пламенно, бях много по-опитен и по-малко готов за дръзки начинания, защото приличах повече на баща, отколкото на любовник, и смятах, че вече

нямам права, нито основателни претенции.“^[2] Съпругът решава да язди пред каретата. Казанова кани спътницата си на обяд и по време на разговора установява, че имат общи познати в Лондон, сред които и дъщеря му Софи.

В Сан Куирико те настигат съпруга, който на следващата сутрин се скарва с кочияша и разгневен заминава, оставяйки жена си с Джакомо. Бети признава, че не са женени, а само сгодени. Казанова я съветва да се раздели с нелюбезния си приятел, но тя заявява, че го обича.

През останалата част на пътуването до Рим Джакомо я убеждава, че той е недостоеен за любовта ѝ — има неплатени сметки, а и поведението му по пътя е непристойно. Оказва се, че е пребил няколко слуги. Ала когато настигат младия мъж в Аквапенденте, Бети се хвърля в обятията му. Той я омайва с разкази за храбростта си, когато го нападат разбойници (слугите, които е пребил) и дори показва нараняванията си. Казанова си дава сметка, че хубавата външност на французина е основателна причина за Бети да го предпочита пред него самия. Той обаче решава да ѝ докаже, че любовникът ѝ е подлец. Джакомо се обзалага с него, че няма да му позволи да спи с годеницата му. Французинът се съгласява и когато се опитва да склони Бети да му помогне да спечели облога, тя се вбесява. Отчаяна, младата жена прекарва нощта в стаята на Казанова. На другия ден двамата установяват, че годеникът ѝ е изчезнал с кесията на Джакомо. Бети признава, че младият мъж я е прелъстил в Легхорн, където е била любовница на англичанина „сър Б. М.“. Казанова обещава да я закара до Легхорн и да я заведе при любовника ѝ, който вероятно ще ѝ прости. Тя с благодарност го приема в леглото си и както той отбелязва, се наслаждава на една изключителна нощ след раздялата си с Игнация. В Радикофани, по пътя към Легхорн, изневиделица ги настига някакъв мъж, който заплашва да убие Казанова. Това е сър Б. М., който преследва Бети. Тя успява да му обясни, че Джакомо съвсем не е негодник, а неин спасител. Сър Б. М. избухва в сълзи, момичето също и накрая тримата се отправят към Рим, където Казанова и сър Б. М. откриват, че имат общ познат — лорд Балтимор, един от любовниците на Ла Шарпийон. Той се готви да замине за Неапол и им предлага да го придружат. Казанова винаги е имал късмет в Неапол и с радост се съгласява.

Джакомо бързо се приспособява в неаполитанското общество, сякаш никога не е заминавал. Още с пристигането си вижда стар познат — това е Анж Гудар, журналистът и сводникът, когото среща в Лондон и който представя лорд Балтимор на Ла Шарпийон. Гудар споделя, че делата му вървят добре, че е женен и живее в хубава къща в Посилипо. Съпругата му е ирландка и Джакомо с изненада установява, че тя е бивша сервитьорка в лондонска таверна. Сега Сара е облечена елегантно, умее да води разговор, свири на клавесин и непринудено посреща знатни гости — херцози, принцове и маркизи. Гудар очевидно има набито око. Сара е голяма красавица и Казанова вярва на слуховете, че тя едва не става любовница на Луи XV, но е отстранена от мадам Дьо Бари.

Казанова разпитва Гудар как се издържа. Той признава, че е професионален комарджия и поканва Джакомо да му стане партньор. Казанова веднага се съгласява, защото кесията му е почти празна и отсяда в „Крочеле“, гостилница, посещавана от заможните люде в Неапол. При това мястото е безопасно за игра на карти. Там, за разлика от повечето комарджии, Казанова спечелва доста солидна сума.

Сред познатите му в Неапол са абат Гама, когото за последен път вижда в Торино, и Агата, която преди година е отстъпил на лорд Пърси. Сега тя е щастливо омъжена за Аниело Орчиволо, адвокат в Неапол, и има четири деца. В дома ѝ Джакомо се запознава с очарователно четиринайсетгодишно момиче на име Агата Карара, известна като Ла Калимена, която учи за певица (по-късно се прочува и става любовница на венециански благородник). Казанова смята, че е прелестна. Тя живее с леля си. Двете са много бедни и отчаяно се нуждаят от петстотин лири, за да платят наема си. Джакомо го плаща и с нетърпение очаква да задълбочи познанството си с девойката.

През това време в града пристига група англичани, водени от госпожица Чъдли, с която Казанова се запознава по време на пътешествията си. Тя е близка с британския посланик сър Уилям Хамилтън (по-късно той се оженва за небезизвестната Ема Харт, която става любовница на Нелсън). На свой ред Джакомо запознава всички с

Микеле Имперали, принц на Монтена и Франкавил, майордом на краля на Неапол.

Имперали ги поканва на великденски бал в къщата си в Портичи. Нарезда на пажовете си да се съблекат и да плуват в басейна — нещо, на което обикновено се наслаждава сам, но лейди Кингстън и другите дами са очаровани от гледката. Заинтригувани, мъжете питат принца дали зрелището може да се повтори с момичета и на следващата вечер в басейна се къпят няколко местни девойки.

Абат Ботони е още по-гостоприемен. Той живее в Соренто и е страстен любител на бижутата и момичетата. Разполага и с двете в изобилие и им се наслаждава с еднакво удоволствие. (Казанова отбелязва, че абатът е най-малко дванайсет години по-възрастен от него, но е изключително жизнен, което донякъде го утешава). Джакомо завежда Ла Калимена в Соренто на кратка почивка. Там той отива с нея на разходка в уединена градина и в един доста странен час (пет сутринта) тя „възнагражда страстта“ му. Казанова проявява почтеност, незабавно казва на леля ѝ и обещава (макар вече да не е богат) да уреди дълговете ѝ и да осигури учител по пеене на момичето, за да си изкарва прехраната на сцената. Оттогава той спи в едно легло с Ла Калимена и похарчва около седем хиляди лири за нея. Джакомо отново остава без пари и е принуден да приеме предложението на съпруга на Агата да му изплати бижутата, които някога ѝ е подарил на стойност 15 000 ливри (45 000 английски лири).

Междувременно Джакомо среща още един познат от Англия — Джоузеф, синът на госпожа Корнелис, който е пътешествал из Европа (ходил е в Торино, Милано, Генуа, Венеция, Болоня, Флоренция и Рим и възнамерява да посети Парма, Модена, Мантуа, Швейцария, Германия и Нидерландия), благодарение на щедростта на майка си, която му е предоставила 200 гвинеи. Казанова е смаян. Шест месеца пътуване само с двеста гвинеи?^[3] Как е възможно? Лесно, отговаря Джоузеф и добавя, че дори смята да спести част от сумата. Той отказва да приеме пари от Казанова, тъй като е обещал на майка си, че няма да го стори, ако се срещнат. Впрочем госпожа Корнелис умее да управлява парите си и въпреки че неколккратно лежи в затвора за дългове, винаги съумява да ги изплати. Джоузеф остава в Неапол седмица, после заминава, като забравя няколко ризи и едно палто. Той пише писмо, в което моли да му ги изпратят, но не съобщава адрес.

Джакомо не го вижда повече. Нито пък майка му. Госпожа Корнелис се „оттегля от обществения живот“ и скоро толкова обеднява, че е принудена да продава магарешко мляко в Найтсбридж. През 1797 г. умира в затвора „Флийт“.

Преди да замине за Рим, Казанова трябва да посети още някого — Лукреция Кастели, която живее в Салерно с дъщеря им Леонилда, вече омъжена за импотентен шейсетгодишен мъж, маркиз С. К., както Джакомо го нарича. Лукреция го посреща любезно. Тя още е красива, изглежда десет години по-млада за възрастта си и го поканва да отседне при семейството ѝ. Леонилда също се радва да види баща си и го представя на болния си от подагра съпруг, който го целува по особен начин, давайки му знак, че и той е масон. Джакомо се разбира много добре с възрастния мъж и е щастлив да поднови старото си приятелство с двете жени.

Но приятелството с една жена не е силната страна на Казанова и докато се разхождат из великолепните градини на вилата на маркиза, Лукреция бързо забелязва, че отношението му към дъщеря им е много по-топло от допустимото. Тя вижда, че си разменят ласки и ги предупреждава да не извършат грях, но после ги оставя сами и отива в друга част на градината. Неизбежното се случва и продължава през цялото време, докато Казанова е със семейството в Салерно и в замъка на маркиза близо до Пизенца. Лукреция знае, че маркизът ще бъде доволен, ако Леонилда зачене, тъй като смята, че не е съвсем импотентен, и няма да заподозре изневярата. Казанова взима допълнителни мерки и се преструва, че е влюбен в прислужницата Анастасия. Тя е работила при херцог Маталона и някога Джакомо е флиртувал с нея. Анастасия е готова да поднови любовната игра, но за съжаление започва да мисли, че Казанова има сериозни намерения. За да поддържа измамата, която смята за жизненоважна, Казанова е принуден да прекарва почти всяка нощ от престоя си в леглото ѝ. В резултат на това той успява да се люби с Леонилда само един-два пъти, когато в градината няма никого. Хитрият му план обаче се оказва безсмислен, тъй като херцог Маталона казва на маркиза, че Леонилда е дъщеря на Казанова и че двамата прекарват нощите си заедно.

В случая недвусмислено става дума за кръвосмешение. През XVIII век в много среди (не на последно място сред висшето духовенство) кръвосмешението е смятано за простим грях, табу,

измислено по-скоро по социални, отколкото по религиозни причини. Наказанията, присъждани от църквата в подобни случаи, далеч не са сурови. Содомията и бруталността отвращават много повече обикновените хора, вероятно защото мнозина живеят в къщи, където няколко деца от двата пола спят не само в една стая, но и в едно легло, и първото им сексуално преживяване всъщност е в семейството. В „Спомени“ няма доказателства, че извършеното кръвосмешение с дъщеря му тревожи съвестта на Казанова, на Лукреция или на Леонилда. Бащата и дъщерята не изпитват „нито вина, нито се измъчвахме от угризения... Дори ако ангел бе дошъл да ни каже, че чудовищно сме възмутили природата, щяхме да му се изсмеем.“^[4]

След година Леонилда ражда дете, което е едновременно син и внук на Казанова. Двайсет и една години по-късно той го вижда сред свитата на краля на Неапол по време на коронацията на Великия херцог на Тоскана. Междувременно маркизът му подарява пет хиляди дуката (над 80 000 английски лири) за вниманието, което някога е оказал на Лукреция.^[5]

* * *

През юни 1770 г. Казанова отново отива в Рим и се настанява в къща на площад „Испания“ — част на града, която познава добре. Тук той се наслаждава на шестнайсетгодишната дъщеря на хазяина си — Маркучия, чиято обич спечелва, като му купува хубаво изкуствено око. Момичето е непринудено и простовато, но забавно и лудориите им пробуждат детето в Джакомо, който облича роклите ѝ, кипри се с шапките ѝ, а на нея рисува с мастило мустаци. Той скоро открива, че тя и приятелката ѝ се забавляват с красив и видимо доста надарен шивашки чирак. Казанова с удоволствие се включва като четвърти в любовните им игри, а склонността му към воайорство засилва насладата от преживяното.

Младият шивач решава да посети сестра си Армелина в манастира и поканва новия си приятел да го придружи. Щом я вижда Джакомо се влюбва от пръв поглед. Но той харесва и Емилия, младата приятелка на Армелина. Редът в манастира е строг и за да опознае момичетата, Казанова се обръща за помощ към стария си приятел Дьо

Берни. Той вече е кардинал, френски посланик и е сред високопоставените лица в града; живее в разкош с любовницата си принцеса Санта Кроче. Дьо Берни, който на младини е бил голям развратник, издава специално разрешение на двете момичета да излизат от манастира. Казанова ги завежда на театър, а после заедно се отдават на среднощни гуляи в стаите му. Девойките са възхитени от стридите, които дотогава не са опитвали. Първата вечер тримата изяждат петдесет стриди и изпиват две бутилки вино. Момичетата се напиват, но Джакомо не се възползва от тях. Той обаче смята случая само за прелюдия и следващия път им поднася сто стриди и голямо количество пунш.

Тъй като е топло, момичетата събличат връхните си дрехи. Те се забавляват, като всеки взима стриди от устата на другия, и по небрежност стридите падат в корсетите им. Това е повод за разговор относно разликите между мъжкото и женското тяло — тема, по която Казанова винаги е готов да изнесе лекция на млади жени, при това със съответните демонстрации. Всъщност двете девойки остават девствени. Те настояват за това и Джакомо не ги насилва. Но въпреки всичко прекарва приятно.

Той се среща и с Маруция, момичето, чийто брак е уредил преди известно време. Тя и съпругът ѝ го приемат любезно, но за негова изненада мъжът го запознава с прелестно деветгодишно момиченце, което очевидно му е дъщеря. Отначало Казанова отрича, но приликата е голяма. Съпругът е сигурен и детето е кръстено Джакомина. Гостът е поканен да отседне при семейството. Запознават го и с учителката по музика на Джакомина, както и с тринайсетгодишната ѝ племенница Джулиелмина, копие на Джовани, братът на Джакомо. И тя наистина се оказва негова племенница.

Случката, която следва, е твърде смуцаваща. Маруция завежда Казанова в спалнята на децата си, дръпва завивките и той вижда голите им тела. Възбудата му е непоносима, но той я утолява в обятията на Маруция, която, след като засища страстта му, се връща в леглото на съпруга си. Джулиелмина започва често да се пъха в леглото на Джакомо и дори води със себе си младата си братовчедка. Двете го подлудяват със закачките си. Казанова с усилие се въздържа и се осмелява само да целува дъщеря си. Но след известно време отстъпва пред ласките на племенницата си и я люби, докато дъщеря му

гледа. С присъщото за децата любопитство Джакомина е впечатлена от гледката и Казанова с готовност ѝ показва как се прави любов. Тя, естествено, се възбужда и единствено самоконтрола (в този случай) не му позволява да ѝ отнеме девствеността. Струва си още веднъж да отбележим, че Маруция много добре знае какво става, но така и не се намесва.

Казанова забавлява двете момичета и майка им, като ги развежда из Рим и се наслаждава на хубави мигове, които му доставят такова голямо удоволствие, че „ме направиха сто пъти по-щастлив, отколкото лошите ме направиха нещастен“^[6]. Той залага пари от тяхно име на лотарията и заедно с Клементе, съпругът на Маруция, и лелята на Джулиелмина спечелва солидни суми, добре дошли за всички.

По време на десетте месеца на престоя си в Рим Казанова получава специален достъп до голямата йезуитска библиотека и дори му позволяват да взима книги за вкъщи. Той редовно посещава Академията на Аркадия, в която членуват повечето видни италиански учени, изнася лекции и дори чете свои стихове. Казанова се интересува и от интригите (в които Дьо Берни е дълбоко замесен) около Ватикана и папа Климент XIV във връзка с гоненията срещу на йезуитите.

В Рим Казанова има и друга среща, която в началото го притеснява. Той подозира граф Мануци не само за участие в изгонването му от Испания, но и в опита да бъде убит от тримата разбойници, които го следят, след като напуска Барселона (брат му Франческо му казва, че веднъж Мануци се похвалил, че го е убил). Ето защо, когато Джакомо случайно среща графа в Рим, двамата се поздравяват твърде предпазливо. Казанова обаче решава да избегне взаимните обвинения, още повече че няма пари, за да си позволи да обиди някого. Затова преглъща гордостта си и слуша с особено задоволство, когато Мануци уверява всички наоколо колко талантлив, смел, интелигентен, отзивчив и очарователен е приятелят му Казанова.

* * *

Джакомо напуска Рим през юли 1771 г. Той възнамерява да отиде във Флоренция и да изучи подробно Омировата „Илиада“. От време на време все още се опитва да я превежда на италиански.^[7]

Пътешествията — и дори любимото му развлечение — започват да му омръзват. Той не иска да се откаже напълно от жените, но решава (не за пръв път, както признава) да приема удоволствията по-леко и да не се увлича емоционално.

Добрите му намерения за пореден път се провалят, но по вина на други хора. Развратният венециански комарджия Премислас Занович пристига във Флоренция със съучастника си Алвиси Дзено. И двамата търсят богат наивник. Те го намират в лицето на лорд Линкълн, синът на херцог Нюкасъл. Занович убеждава любовницата на Линкълн да се включи в заговора, завежда англичанина на игралните маси и го изиграва с дванайсет хиляди гвинеи (почти 900 хиляди английски лири). Измамата на Занович е разкрита. Той и Дзено са изгонени от града, но същата участ сполетява и Казанова, и приятеля му граф Томасо Медини, познат комарджия от няколко години, който също е заподозрян. И двамата са напълно невинни. Джакомо лъже на карти, но такъв организиран обир на нищо неподозираща жертва съвсем не е в неговия в стил.

Той заминава за Болоня, където е сравнително евтино, където се надява да се отдаде на интелектуални занимания. Но Казанова е все така пристрастен към удоволствията и има нещастieto да срещне един свещеник, който го запознава с твърде много танцьорки и актриси, за да устои на изкушението. Разстроен от това и от поредица дребни недоразумения, Казанова крои планове отново да отиде в Полша и в Русия, но накрая решава да тръгне за Триест, откъдето пътят до Венеция е кратък, ако успее да получи разрешение да се върне. Той обича родния си град и никога не се отказва от възможността един ден пак да се засели там.

Но Венецианската инквизиция не го изпуска от поглед. С упоритостта на несменяеми държавни служители шпионите на Светата инквизиция никога не забравят имена, пък и Казанова е прочут не само с простъпките си срещу религията, но и с това, че е единственият човек, избягал от „Оловните стени“.

Той спира за малко в Анкона и един от шпионите на Инквизицията докладва за пристигането му (12 октомври 1772). Дж. М. Бендиера пише на господаря си, че Казанова е видян в града, но смята скоро да замине за Триест и после за Германия. Бендиера оставя едно от малкото физически описания на Джакомо. „Той е най-много на

четирийсет години^[8], висок, с хубава и жизнена външност, мургава кожа и живи очи. Носи къса кестенява перука. Казаха ми, че е смел и надменен, но умее да разговаря и е остроумен и начетен.“

Казанова престоюва в Анкона достатъчно дълго, за да преживее изпълнена със страст авантюра с дъщерята на хазяина си евреин, след което, на 15 ноември, пристига в Триест. И там наистина се залавя за работа. Той довършва книгата си за историята на Полша — *Istoria della turbolenze della Polonia*, произведение, върху което с прекъсвания работи след посещението си във Варшава, и участва в написването на комедията *La Forza della vera Amicizia*, представена през юли 1773 г. в Триест. Джакомо написва няколко стихотворения и либрето на кантата. Освен това непрекъснато се опитва да получи благосклонността на венецианските власти чрез граф Адолф фон Вагенсперг, губернатора, на който предава секретна информация от австрийското правителство на властите във Венеция. За това получава сума, равностойна на 335 английски лири месечно, както и допълнителни възнаграждения. През септември 1774 г. дългоочакваният документ пристига и благодарение на доброто си поведение на 14-и същия месец Казанова се връща в родния си град.

* * *

Спомените на Казанова внезапно свършват дотук, по средата на разказ за балерина на име Ирена, която той познава от Генуа. Джакомо едва ли е искал да прекъсне почти по средата на изречението, но е възможно и да не е желал да продължи. Той споделя с приятел, че вероятно ще сложи край на историята си през 70-те години на XVIII век, защото на четирийсетгодишна възраст може да пише само за отслабващата си енергия и обземащата го меланхолия. От известно време той чувства, че сексуалното му влечение намалява. Голяма част от живота му е изпълнена с любовни приключения и сексуалната немощ го натъжава, както вероятно се случва с повечето мъже на тази възраст. Но също така е вярно, че и животът му става много по-скупчен без авантюрите през изминалите четирийсет години. Казанова е свикнал толкова много с разнообразието, пътешествията и пъстрия

калейдоскоп от места и лица, че би било изненадващо, ако принудителното бездействие не сломи духа му.

Посрещането му във Венеция е по-радушно, отколкото очаква. Канят го на вечеря самите инквизитори, които искат да чуят лично от него как е избягал от „Оловните стени“. Интересът към това приключение надделява над неодобрението им към бягството му, очаровало цяла Европа. Казанова посещава всичките си стари приятели и любовници — К. Ч., Марколина, Кристина и съпруга ѝ. Вече покойният му покровител сенаторът Брагадино не му завещава нищо. Марко Барбаро също е мъртъв, но му оставя 144 солида месечна издръжка. Дандоло още е жив и Джакомо взема назаем пари и от него. Доходът му е далеч по-скромен от онзи, с който е свикнал да живее, и Казанова не вижда начин да го увеличи. Преводът на „Илиада“ е одобрен, но привлича интереса само на 339 абонати и публикуването му спира след издаването на три тома.

През 1776 г. той преглъща гордостта си и става шпионин на Светата инквизиция за 15 дуката на месец (около 460 лири). Докладите му (запазени са над петдесет от тях) явно не са особено задоволителни, защото работата му е отнета само след две години. Вероятно най-забележителният му труд през онзи период е един доклад за нечестиви и безнравствени книги, които трябва да бъдат изгорени. Колкото и да е странно Казанова става цензор на книги. Но както Райвс Чайлдс твърди^[9], въпреки греховете си, той е добър християнин и явно държи на някои свои принципи.

Междувременно Джакомо по навик продължава да работи върху превода си на Омир и се занимава, така да се каже, с литературен журнализъм, като наред с другите си произведения публикува критика срещу Волтер^[10], която написва, докато се лекува в минералните бани в Албано. Главното му възражение срещу философа е враждебното му отношение към религията. Онези, които познават Казанова като свободомислещ човек, се стъписват както от атаките му срещу антирелигиозните възгледи на Волтер и от действията му спрямо нерелигиозните и безнравствени книги, така и от факта, че той определено е на страната на църквата. Така или иначе, Джакомо приема религията изключително сериозно. Той започва да издава месечен литературен бюлетин *Opuscoli Miscellanei*, чието съдържание е изцяло негово дело. В него включва откъси от историята си на

Полша, няколко превода и автобиографични разкази за дуела си с Браники през 1766 г. За съжаление към бюлетина има слаб интерес и изданието излиза само от януари до юли 1780 година. След това Казанова се занимава с театрални постановки и представя в театър „Сан Анджело“ няколко спектакъла на специално подбрана трупа, в която участват предимно френски актьори начело с известната мадам Клермон. За да рекламира това начинание, той издава седмично списание за театрална критика *Le Messenger de Thalie*, което излиза само единайсет седмици. Тъй като никоя от тези дейности не му носи реална печалба, Казанова става секретар на Карло Спинола, ексцентричен богаташ от Генуа.

Докато Джакомо старее, монотонното му ежедневиe е нарушено от вест за смъртта на майка му, която умира на 29 ноември 1780 г. в Дрезден. А от Париж пристига новината за кончината на Манон Балети. После го повикват на смъртното легло на жената, която като момиче го е посветила, макар и по малко смущаващ начин, в насладите на любовта — Бетина Гоци. Тя умира в ръцете му.

Макар последните му години във Венеция да не са отразени в „Спомени“ и Казанова може да е имал любовни приключения, за които не знаем, изглежда, че в средата на 50-те години на XVIII век той се установява на спокойствие в малка къща в Барбара дела Толе с шивачката Франческа Бушини, майка ѝ и брат ѝ. Явно и двамата са отдадени един на друг. Общественият му живот също е спокоен. Казанова има неколцина нови приятели — секретарят на един от малцината му останали приятели благородници във Венеция, Пиетро Дзагури — сенатор, който заедно с Марко Дандоло му помага да се върне в града. Името на секретаря е Лоренцо да Понте. Дватама се спогаждат, вероятно защото Да Понте веднага разбира, че новият му приятел не обича да му противоречат (веднъж те водят ожесточен спор за латинската проза). Но буйният темперамент на Джакомо за пореден път го довежда до катастрофа. Работодателят му Спинола, който е доста капризен, се обзалага с познат, че ще го ожени за една от дъщерите на принц Естерхази. Опитът не успява, но Спинола съвсем умишлено „забравя“ за облога (който е за 250 секвини — около 8000 английски лири). През май 1782 г. Карлети, човекът, с когото Спинола се обзалага, пристига във Венеция и случайно среща Казанова. Разбирайки за кого работи, Карлети го моли да напомни на Спинола за

облога и за сумата, която дължи, намеквайки, че Казанова също ще спечели, ако парите бъдат изплатени.^[11]

Намекът не е достатъчен и Джакомо — макар да съзнава, че подобно напомняне няма да се хареса на Спинола — го пита направо какво възнаграждение има предвид. Карлети отказва да назове сума, но в присъствието на свидетел обещава, че сигурно ще бъде процент от стойността на облога. После Карлети приготвя писмен документ за облога и го дава на Казанова да го занесе за подпис на Спинола. Джакомо успява да получи подпис от работодателя си, гордо показва документа на Карлети и си иска наградата. Карлети му дава писмо с обещанието да му изплаща редовна сума, но частичните дялове трябва да бъдат свързани с действителното изплащане на дълга от страна на Спинола. Той смята това за съвсем разумно. Но Казанова не е съгласен и обвинява Карлети, че не държи на думата си. Карлети го удря и следва ожесточена схватка. Карло Гримани, свидетелят на първоначалното им споразумение, присъства на сцената, която всъщност се състои в дома му. Той казва на Казанова, че не е прав, и му заповядва да напусне. Джакомо отказва и препирнята продължава още известно време.

Някои от присъстващите проговаря и скоро целият град научава за разпратата. Потърпевш е преди всичко Казанова — не защото е сгрешил, а защото е допуснал честта му да бъде поставена под съмнение и не е предприел мерки, за да я защити. Вместо да пристъпи към физическа разправа, той публикува пасквил, в който Карлети е осмян като ръмжащо куче, Гримани като извънбрачно дете, а Джакомо като полубрат на незаконородения Гримани. Героите имат класически имена, но всички във Венеция ги разпознават. Пасквилът нито убеждава читателите в правотата на автора, нито осмива Гримани и всъщност наврежда на Казанова. След няколко дни той избягва в Триест с надеждата, че ако за известно време изчезне от Венеция, нещата ще се успокоят. Но те се усложняват и влиятелният му приятел Морозини му пише, за да го предупреди, че ако иска да избегне съдебно преследване за клевета, трябва да напусне републиката.

Това е ужасен удар. Казанова едва се е установил в любимия си град. Той приближава шейсетте и не изпитва желание отново да пътува. Както казва на Морозини^[12], трябва само да погледне в огледалото, за да види колко страшно би било да се окаже отново бездомен скитник.

Но му предстои точно такава участ. През последните месеци на 1782 г. Джакомо отива във Виена и за последен път си прави шега с Венеция. Той успява да пусне в личната кутия на венецианския посланик анонимно предсказание за унищожително земетресение, което ще разруши града на 25 май 1783 г. Документът пристига във Венеция и тъй като вестта не остава скрита, градът е обзет от паника.

Не е изненадващо, че Казанова не казва на никого за последното си посещение в родния си град. През юни 1783 г. той се връща за кратко, за да се сбогува с Франческа и да си вземе някои ценни вещи. После напуска Венеция завинаги.

[1] Спомени, 11, VII, 210. — Бел.а. ↑

[2] Пак там, 11, VIII, 218. — Бел.а. ↑

[3] 200 гвинеи — около 24 000 английски лири. — Бел.а. ↑

[4] Спомени, 11, X, 313. — Бел.а. ↑

[5] Истинската самоличност на маркиз К. не е установена. — Бел.а. ↑

[6] Спомени, 12, XI, 103. — Бел.а. ↑

[7] Той завършва няколко тома, които са публикувани през следващите седем години. — Бел.а. ↑

[8] A. Baschet, *Les Archives de Venise* (Paris, 1870), p. 641; превод Childs, *Casanova*, p. 265. Всъщност тогава Казанова е на четирийсет и седем години. — Бел. а. ↑

[9] Childs, *Casanova*, p. 278. — Бел.а. ↑

[10] *Scrutinio del libro Eloges de M. de Voltaire*. — Бел.а. ↑

[11] *Pages Casanoviennes* (Paris, 1925 — 1926), III, p. I — VII. — Бел.а. ↑

[12] Цит. от Childs, *Casanova*, p. 281. — Бел.а. ↑

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА ФИНАЛНО ДЕЙСТВИЕ 1783 — 1798 Г.

Казанова минава през Инсбрук и Аугсбург и през юли 1783 г. пристига в Екс-ла-Шапел. Там намира доказателство, че макар да приближава шейсетте, неотразимият му чар още действа. Една англичанка го поканва да пътува с нея четири дни. Случаят е странен и загадъчен. Джакомо явно не я харесва, вероятно защото тя е изключително ексцентрична — наред с другите неща настоява да говорят само на латински. Той отказва поканата и тя не се обижда, дори му дава чек за двайсет и пет гвинеи (почти 1800 английски лири). Разказвайки историята на познат, Казанова твърди, че англичанката му е направила предложение, което е смразило кръвта му, но отказва да разкрие какво. Може да е било план за политическо убийство. Казанова не е наивен и предложението, което очевидно смята за опасно, трябва да е било сериозно. И изчезва. Най-напред отива в Хага, после в Ротердам, Антверпен и накрая в Париж, където остава три месеца при брат си Франческо.

Мнозина от парижките му приятели или са умрели, или са се преместили, но Казанова намира нови познати. Един от тях е Бенджамин Франклин, който е в Париж като посланик на новата американска република, и го поканва на сесия на Академията на науките. Там членовете изслушват доклад за неотдавнашния зрелищен полет с балон на братята Монголфие, наблюдаван от шест хиляди зрители във Версай. Франклин не вижда смисъл от подобно начинание, но Казанова, макар и обезпокоен, че балонът вероятно няма да отпътува в желаната посока, е заинтригуван и дори замисля полет, но планът му не се осъществява. Той се запознава и с Бофранше д'Айя, синът на Мари Луиз О'Мърфи и краля. Мари Луиз приема името на френския офицер, за когото се омъжва, след като престава да бъде любовница на краля. Джакомо се запознава и със сина си от

прелестната мадам Дюбоа, но не пише нищо за него, нито пък споменава името му.

Двамата с Франческо пътуват през Дрезден за Виена, където брат му става любим художник на принц Каниц. Казанова скита безцелно два-три месеца — отново в Дрезден, после в Берлин и Прага — и уж търси доходна служба. През февруари 1784 г. във Виена приема покана да стане секретар на венецианския посланик Себастиано Фоскарини. Главният му принос във венецианските дела е решаването на спора между Холандия и Венеция, който през януари довежда до обявяване на война между двете държави. Спорът започва заради финансово недоразумение между двама холандски търговци и двама братя от Венеция, Премислас и Стефано Занович, които Казанова помни от събитията, довели до изгонването му от Флоренция през 1771 г. Братята измамват холандците със значителна сума и Холандия иска 400 000 гулдена компенсация, но получава отказ и е обявена война.

През март Казанова взема всички документи по случая и се среща с императора Йосиф II. Благодарение на добрата воля на императора той написва четири памфлета, в които разобличава машинациите на братята и осмива злочестия венециански дипломат Кавали като наивника, който добронамерено е действал като посредник между тях и холандските търговци. В резултат на това Холандия е удовлетворена и до военни действия не се стига. Братята Занович са изгонени от Венеция, а Кавали е освободен от дипломатическия си пост.

Джакомо е *persona non grata* във Виена и се отдава на приятни забавления с най-малко две любовници. Едната е младо момиче („Катон М“), на което едва не предлага брак, а другата — по-възрастна жена на име Каспара, която по-късно става любовница на императора.

По онова време Казанова отново среща и Да Понте, сравнително новия си приятел от Венеция. Някога Да Понте прекратява боя между Джакомо и бившия му слуга Коста, който открадва подаръците, които мадам Д'Урфе дава на протежето си, за да подкупи делегати на предложената мирна конференция в Аугсбург. Докато се разхожда с Да Понте, Казанова изведнъж познава бившия си слуга и се нахвърля върху него. Да Понте едва успява да ги разтърве. В своята „История на моя живот“^[1] той описва последвалата сцена — съвсем типична за Казанова. Коста убеждава бившия си господар да чака, влиза в едно

кафене, сяда и набързо съчинява стихове, в които намеква, че ако той краде, тогава Казанова от време на време лъже. Джакомо е смаян от наглостта и стиховете на слугата си. „Негодникът има право!“ — прошепва той на Да Понте и прави знак на Коста да излезе. Те се разхождат заедно известно време и се разделят приятелски — след като Коста връща малък пръстен с печат с изображение на Меркурий (богът на крадците, както отбелязва Да Понте), единствената останала скъпоценна вещ.

През февруари 1784 г. Казанова се запознава с граф Йосиф Карл фон Валдщайн, шамбелан на императора. Те се срещат на вечеря при посланика Фоскарини, където Джакомо е представен на принц Дьо Лин, чичото на Валдщайн. Макар че графът е почти трийсет години по-млад от Джакомо, двамата мъже веднага си допаднат. Това не трябва да ни изненадва, защото Валдщайн е масон и се интересува от хазарт и окултизъм. Скоро след като се запознават, графът поканва новия си познат в замъка му в Дукс. Там му показва библиотеката си с 40 000 тома, които са на разположение на Казанова. Отначало той отказва, тъй като все още е зает с двете си любовници и се колебае да напусне Виена. Но на 23 април 1785 г. Фоскарини внезапно умира и бъдещето на Джакомо отново е несигурно. Въпреки забавленията с двете жени, му хрумва да стане монах, но бързо отхвърля тази ексцентрична идея и решава да замине за Берлин, където е известен и уважаван и може да се надява на назначение в Академията. Но всичко това е твърде неясно и Джакомо е принуден да си спомни поканата на Валдщайн. Градът се намира в централната част на Бохемия и това му се струва накрая на света, но е най-добрата от останалите възможности и той приема длъжността библиотекар с годишна заплата хиляда гулдена (около 6000 английски лири). Това е много по-малко от дохода на висш чиновник или адвокат, но длъжността е единственото предложение. Казанова остава в Дукс до смъртта си тринайсет години по-късно.

Дукс сега се нарича Духов и се намира в Чехия, на около осемдесет километра северозападно от Прага. Замъкът е красив и въпреки суровия северен климат, неприятен за човек, живял под лъчите на италианското слънце, с отличната си библиотека изглежда идеално място за застаряващ мъж, който да се засели там и да пише спомените си. Но за Казанова този дом е непривлекателен. Той се разбира сравнително добре с Валдщайн, но графът има други

занимания — голяма конюшня и млада селянка любовница — и няма много време за него. Често го пренебрегва на обеда и вечери и не го представя на бележитите гости, а това, естествено, дразни Казанова.

Дори в най-тежките моменти той едва ли си е представял, че го очаква толкова скучно, досадно, болезнено и отегчително последно десетилетие. Неизвестно защо (вероятно заради интелектуалното превъзходство на Казанова над останалите) повечето обитатели на замъка в Дукс го ненавиждат, включително майордомът на графа, Филдкирхнер, и помощникът му Видерхолт, които много му завидват. Приятелят му принц Шарл дьо Лин оставя тъжен спомен^[2] за положението, в което се намира. Каквото и да поиска Казанова, храна или напитка, те се бавят с часове. Всъщност готвачът често отказва да му сервира, а когато го прави, се погрижва храната да е твърде гореща. Конярят му дава само куци и изтощени коне. Подстрекават кучетата да лаят пред спалнята му цяла нощ. Някъде наблизо непрекъснато звучи ловджийски рог с особено дразнещ тон. Свещеникът непрекъснато го укорява заради сторените грехове. Филдкирхнер скъсва портрета му от книга, залепва го на стената на тоалетната и го изцапва с изпражнения. Графът дава на свой приятел книга от библиотеката, без дори да го попита. Всички в замъка постоянно му се подиграват заради строгите му маниери и старомодните му дрехи.

Джакомо очевидно е много нещастен. Дните му на флиртуване свършват. Младата Ана Клер, дъщерята на пазача, го обвинява, че е забременяла от него, но накрая друг мъж си признава, че го е направил. Повечето слугини са недостойни за ухажването му, макар че една застаряваща, грозна готвачка, която графът наема за кратко, става доста търсена и заразява трима слуги с гонорея. Сексуалният живот на Казанова приключва и жизнената, всепоглъщаща част от съществуването му оставя голяма празнота, която може да запълни единствено с подробните описания в „Спомени“.

От време на време Казанова бяга от замъка. През 1787 г. той отива в Прага, където се крие една от най-интересните загадки в покъсния му живот. По това време там е старият му приятел Да Понте, който следващите поколения помнят като автор на либретото на „Дон Жуан“ от Моцарт. Предполага се, че Казанова му е помагал в подготовката на последното действие. Тази версия произлиза от бележки на пражкия историк Г. А. Майснер, събрани и публикувани от

внука му Алфред. Там се разказва сега известната история как на 27 октомври 1787 г., в нощта преди генералната репетиция, Моцарт завършва операта, но без увертюра, и е заключен в стаята си в Прага, докато я напише. Майснер твърди, че точно тогава Казанова е бил в града. Всъщност Джакомо е повикан във Виена преди 27-и, макар че със сигурност на 25-и е в Прага и работи с Да Понте върху либретото на последното действие, а може би му предоставя свои бележки. Сред документите му са намерени два листа, изписани с неговия почерк, в които е набелязана ситуацията във второто действие на операта, след като Дон Жуан е изпратен в ада от Командора.

Никога няма да разберем колко (или дали изобщо) Казанова е допринесъл за шедьовъра^[3], но е имал необходимите качества да го направи. Той непрекъснато пише стихове, има опит в създаването на първата френска оратория (написва текста, който по-късно е преведен от абат Воасенон по музика на Мондовил), пиесите му са поставени в Дрезден, Генуа и Триест, а в Мадрид написва либрето за опера. Героят Дон Жуан сигурно му харесва, макар да е много по-груб, жесток и пресметлив. Известната ария на Лепорело от първо действие може да се отнася и за него, защото Казанова също омайва с чара си „селянки, слугини, градски дами, графини, баронеси, маркизи и принцеси — жени от всяка класа, с всякакви форми и на различна възраст... Не го интересува богатството, красотата или грозотата — стига тя да носи пола, знаете точно какво ще направи той!“^[4]

През следващите години Да Понте поддържа връзка с приятеля си. Пет години след премиерата на „Дон Жуан“ той и съпругата му посещават Казанова. Мадам Да Понте го вижда за пръв път и е възхитена от чара, остроумието и жизнеността на възрастния мъж. Страстите затихват и Казанова вероятно се смята за непривлекателен, но явно не е така. Двамата си разменят писма, изпълнени с приятелски закачки и взаимно възхищение.

* * *

„Спомени“ не е единственото, нито първото литературно произведение, което Казанова написва в Дукс. След смъртта си той оставя огромен куп ръкописи. Някои са издадени, но повечето остават

в библиотеката. Сред публикациите е филипика срещу Калиостро, *Soliloque d'un penseur*, с която Казанова се надява да спечели симпатиите на императора Йосиф II, осъждайки нечестните приключения. Творбата излиза през 1786 и следващата година е последвана от *Histoire de ma fuite* — разказ за бягството му от „Оловните стени“. Казанова се надява да извлече полза още веднъж с историята, заинтригувала цяла Европа. За съжаление разказът не се продава толкова добре, колкото той очаква. Повечето хора вече са го чували.

Петтомното произведение *Icosameron* е публикувано през 1788 г. и загатва за „Пътуване до центъра на земята“ от Жюл Верн. Там Казанова предсказва изобретяването на автомобила, аероплана, телевизията и няколко други бъдещи открития. Книгата обаче е толкова многословна, а теориите така витиевати, че на практика е невъзможно да се прочете. Той я публикува на собствени разноси, успява да привлече вниманието само на 156 абонати (трябват му 350, за да покрие разходите си) и загубва повечето си спестявания. Филдкирхнер е доволен и злорадства. Казанова му написва няколко подигравателни писма, които не изпраща и след смъртта му са намерени в бюрото му. Но в крайна сметка Джакомо удържа победа над врага си. След все по-ожесточени разпри (Видерхолт го напада на улицата) оплакванията му до графа имат резултат и двамата мъже са уволнени.

Казанова пътува още няколко пъти в компанията на Мелампиж, къдрав фокстериер, когото смята за единствения си истински приятел и който го придружава навсякъде. През септември 1791 г. Джакомо отива в Прага на коронацията на Леополд II, при когото неуспешно търси работа във Флоренция през 1772 г. На коронацията Казанова среща сина (и внука) си от Леонилда. Красивият двайсет и една годишен мъж пътува в свитата на краля на Неапол. Леонилда научава за срещата и го кани на гости в Салерно, но Казанова отказва. Историята е приключила.

През 1795 г. Джакомо твърдо решава да избяга от Дукс. Той напуска замъка без разрешение и отива в Тюрингия, за да се срещне с херцог Ваймар и да спечели благоволенieto му. Херцогът го приема, но след като не му предлага нито пари, нито работа (Ваймар вече има писар на име Гьоте) Джакомо е принуден да се върне в Дукс с подвита

опашка. За щастие Валдщайн не се обижда от постъпката му и Казанова отново е зад бюрото си в библиотеката.

Джакомо се залавя с математика — и по-точно с въпроса за удвояването на обема на куба, занимавал учени като Декарт и Нютон — и публикува три памфлета на тази тема. Те обаче не правят впечатление, въпреки че са твърде остроумни. Основният труд през последните му години в Дукс са дванайсетте тома на неговите спомените. Джакомо, изглежда, ги започва през 1790 и за две години завършва първата чернова. През следващите шест години той преработва произведението, спомня си и записва допълнителни подробности и проверява фактите (макар и не особено старателно). Всъщност, както Райвс Чайлдс, най-бележитият биограф на Казанова, подчертава^[5], документите, намерени в архивите из цяла Европа, до голяма степен потвърждават написаното. Макар от време на време паметта да му изневерява, в основната си част спомените трябва да се смятат за точни от гледна точка на фактологията. Без съмнение това се отнася както за описанието на политическите и другите известни личности от онова време, така и на любовните му приключения. Казанова отбелязва и провалите, и успехите си и не се стеснява да описва неприятните положения, в които изпада, и злощастните си приключения, наред с онези, разкриващи щедростта, великодушието и добротата му. В повечето случаи можем да му вярваме.

Той непрекъснато се колебае за достойнствата на спомените си. Веднъж е убеден, че създава шедьовър, а после се пита дали някой ще ги публикува, имайки предвид откровеността, с която са написани. От време на време му се иска да унищожи ръкописа. Но продължава упорито да пише и да работи в библиотеката в Дукс. Скъпият му Мелампиж умира (Джакомо написва надгробно слово на латински), но се появява друг фокстериер, който му подарява принцеса Лобковиц. Казанова обгражда кучето с цялата любов, която му е останала.

Той твърди, че възнамерява да завърши „Спомени“ през 1774 г., но разказът прекъсва внезапно и можем да допуснем, че е смятал да напише поне още няколко страници. Работата му остава недовършена. Няколко записки навеждат на мисълта, че е могъл да добави още подробности. През 1797 г. Казанова публикува последното си произведение A Leonard Snetlage, сборник от анекдоти, допълващи

някои откъси на „Спомени“, съпроводени от лексикографични бележки.

* * *

През февруари 1798 г. Казанова започва да страда от простата. Той се залежава твърде дълго със силни болки и яде основно супа от раци, която много обича. Накрая не може да приема дори нея и състоянието му бързо се влошава. На 4 юни 1798 г. Казанова умира на 73 години и 2 месеца.

Единственият роднина до смъртното му легло е далечният му племенник по брачна линия Карло Анджиолини (съпруг на Мария, дъщеря на сестрата на Казанова). Джакомо му оставя всичките си ръкописи, включително „Спомени“, които така и не продава на работодателя си. Спомените са написани на френски и за пръв път се появяват в превод на немски от Вилхелм фон Шуц през 1822 — 1828 г. През 1826 — 1827 г. излиза цензуриран и до голяма степен преписан френски превод от някой си Жан Лафорж, професор по френски, работещ в Германия. После следва дълъг период, през който изследванията на живота му прекъсват (ръкописът едва не е унищожен по време на Втората световна война). През 1960 г. издателят Ф. А. Брокхаус от Висбаден обявява намерението си да публикува цялото произведение така, както е написано. Части от книгата на Казанова излизат на английски, но представляват преводи на цензурираната версия на Лафорж. Нецензурираният превод на английски от Уилард Траск, който най-сетне показва великолепието и слабостите на пълния текст, е публикуван през 1966 г.

Казанова е погребан в Дукс, далеч от любимата си Венеция. На стената на църквата има паметна плоча, но гробът му не е отбелязан. Въпреки че приживе Джакомо е широко известен в цяла Европа сред редица прочути личности, въпреки публикациите му и произведенията със социален и политически характер, в които има принос, и въпреки пословичната му слава на комарджия и безделник, името му щеше да бъде само бележка под линия в историята, ако не съществуваша „Спомени“.

Казанова е героят на собствения си живот и неговите спомени го очертават като напълно завършена личност, каквато би сътворил всеки писател. Колкото и да не го одобряваме, колкото и някои негови възгледи и постъпки да ни възмущават или отблъскват, не можем да го подценяваме. Той е може би единственият от своите съвременници, който много трудно ще бъде забравен.

[1] Da ponte, *History of life*, ed. A. Livingston az *The Libertine Libretist* (Philadelphia, 1929), p. 265. — Бел.а. ↑

[2] De Ligne, *Melanges anecdotiques litteraires et politiques*. — Бел.а. ↑

[3] Вж. Paul Nettel, *Casanova and Don Giovanni*, *Saturday Review*, New York, 28 January 1956. — Бел.а. ↑

[4] „Madamina, il catalogo...“, *Дон Жуан*, първо действие. — Бел.а. ↑

[5] Childs, *Casanova*. — Бел.а. ↑

БЕЛЕЖКА ЗА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА

В „Спомени“ Казанова променя имената на много жени и на неколцина мъже. Нарича ги с псевдоними или само с инициали, за да скрие самоличността им, особено на жените, чиято репутация може да бъде опетнена. Важен пример за това е една от най-обичаните му любовници, представена като предполагаемия кастрат „Белино“. Според направените проучвания се оказва, че тя всъщност е певица на име Анджела Кадори, която прави забележителна кариера в операта и гастролира в Италия, Германия и Англия. Английският музиколог д-р Чарлс Бърни чува нейно изпълнение в Дрезден и ѝ се възхищава. Но за да скрие самоличността ѝ и да запази доброто ѝ име, Казанова я нарича Тереза.

Така истинската самоличност на жените, които Казанова е искал да запази в тайна, е установена и където е възможно, съм я посочил в бележките си. В някои преводи и биографии (особено в класическото произведение на Дж. Райвс Чайлдс) Тереза е наричана Терез, а Казанова — Жак, измененото по френски име, с което навремето е бил известен в Европа. За удобство на читателите, които от тази книга ще се насочат към „Спомени“ (надявам се да са повече) съм възприел правописа и имената на изданието на Траск.

Остава проблемът с очевидните пропуски в паметта на Казанова и с умишленото изопачаване на фактите. Например на едно място той споменава, че има пет сестри. Всъщност обаче е имал три сестри и един брат. Често съм забелязвал подобни неточности, но само понякога съм се опитвал да ги обясня.

БЕЛЕЖКИ ЗА ИЗПОЛЗВАНИТЕ ПАРИЧНИ ЕДИНИЦИ

Казанова обича да пътува и финансовите му дела, описани в „Спомени“, са свързани с различни парични единици — предимно италиански, френски, немски, холандски и руски. В опитите да оценим състоянието му срещаме и допълнителната трудност, че в някои страни има повече от една валута — например италианската лира има различни стойности в Анкона, Бергамо, Болоня, Генуа, Флоренция, Милано и Неапол.

Подходих към проблема с изчисляването на авоарите на Казанова по съвременния курс, използвайки система, създадена от Пабло Гюнтер за книгата му „Пътуването на Казанова“ (Линдау, 1999). Той се позовава на издание, озаглавено „Голямото пътуване, или пътешествие в Нидерландия, Германия, Италия и Франция“, публикувано в три тома през 1749 г. и преработено през 1756 и 1778 г. от английския писател Томас Нюджънт (1700? — 1772), чиито пътувания съвпадат с тези на Казанова. Търсейки базова валута със стойност, близка до тази на германската марка, Пабло Гюнтер избира римското baiocco (една хилядна от дуката) и го съпоставя с различните тогавашни валути, цитирани от Нюджънт. Например венецианската секвина или цехина се равнява на 183,600 baiocco, френският луидор на 400, немският дукат на 150, а английската лира — на 400. Според Банк ъф Ингланд през 2001 г. една английската лира от 1760 г. се равнява на 71,29 лири. Следователно по сегашния курс 1 baiocco би било равно на 0,178225 лири. В цялата книга съм работил на тази основа.

Не трябва обаче да забравяме, че в различните страни и региони инфлацията и дефлацията довеждат до плаващи стойности на валутата. Във всеки случай най-доброто, на което можем да се надяваме, е приблизителна стойност. Понякога, когато сумите изглеждат прекомерно високи, може да виним за неточността им или Казанова, или изминалото време и промените в обмяната на валутата. Но

находчиво измислената система на Пабло Гюнтер изглежда сравнително най-точна и аз с благодарност я възприемам.

Издание:

Дерек Паркър. Казанова

ИК „Слънце“, София, 2003

Английска. Първо издание

Редактор: Петя Дочева

Коректор: Петя Николаева

Рецензент: Огняна Иванова

Художествено оформление: Вихра Стоева

Първа корица: Казанова, Антон Рафаел Менгс (частна колекция/
Бриджман Арт Лайбръри), фрагмент

ISBN: 954-742-056-9

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.